ANUL IX. — No. 435

7 LEI EXEMPLARUL IN ŢARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 7 Aprilie 1929

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

BIBLIOTECA CENTRALĂ „ASOCIAŢIUNII" SIBIIU

Iar biografiile romanţate

Aici în *Adevĕrul literar* din 11 Noembrie 1928 şi, puţin mai înainte, într'o notiţă pentru Almanahul ziarelor *Adevĕrul* şi *Dimineaţa,* am vorbit despre o specie de literatură biografică prezintată în massă, însemnând-o ca un abuz pe piaţa librărească. „Lansarea" duzinelor de volume, sub etichete vulgar ademenitoare: Vieţi mari, Vieţi aventuroase, Vieţi amoroase, Vieţi pasionate, Vieţi dureroase, — a fost, putem crede, considerabil ajutată de abilitatea literară a romancierului André Maurois, acela care, cu Viaţa lui Shelley şi a lui Disraeli, dând cetitorilor o poliţă orişicât onorabilă, i-a făcut să deschidă credit nemeritat neîncetatelor biografii romanţate ce, de atunci încolo, sub uniformă copertă verde sau roză, decepţionează aproape regulat fidelitatea imprudentă a unor cumpărători vrednici de o marfă mai bună, dar entuziaşti, sau altfel suggestibili fără cumpănire.

Se pare însă că chiar în privinţa lui Maurois, se pot face rezerve grave.

In *Mercure de France* din 15 Ianuar 1929 publică Georges Batault o „apărare" a poetului Shelley; iar duşmanul de care-l apără, nu-i altul decât Maurois.

Batault începe astfel: „Unele fenomene în legătură cu ciudatele mişcări ale literaturii contemporane, rămân inexplicabile, dacă nu menţinem prezentă în minte această ideie de prima însemnătate: tendinţa literaturii, sau mai drept a producţiei literare, de a nu fi decât o ramură a industriei şi a comerţului, supusă tiraniei legilor economice. Se fabrică în serii mari, pentru a sluji trebuinţele unei clientele cât mai întinse. In Franţa am văzut, în ultimii ani ajungând la producţie mare un gen literar nou: biografia care se numeşte romanţată. Un scriitor, care-şi făcuse o reputaţie invidiabilă prin publicarea a două cărţi pline de humor, şi de altminteri încântătoare, domnul André Maurois, s'a hotărît într'o zi, fără să-i putem înţelege numai decât motivele, să scrie o viaţă a lui Shelley". — Şi Batault arată cum, în urma acestui succes, editorii au mobilizat scriitori, au creat colecţii, şi au dat naştere unei noui specii de literatură, astăzi înfloritoare la culme, — „Despre cele mai multe din cărţile acestea putem zice, fără să manifestăm o excesivă severitate, că ajung tocmai bine până la mediocru, şi că, obişnuit, ele sunt pentru istorie şi critică ceeace romanul foileton e pentru romanul literar, ceia ce Ponson du Terrail e faţă de Balzac sau Pierre Decourcelle faţă de Flaubert".

Intorcându-se dela această situaţie generală la autorul săltăreţ al vieţii lui Shelley, Batault îl notează cu vorbele acestea: „Domnul André Maurois are geniul inexactităţii". Pe patruzeci de pagini în-opt, Batault ne dă o colecţie sistematizată de exemple pentru a-şi sprijini formula în care a prins pe Maurois.

Eu bănuisem numai că acest autor fusese cauza inocentă a unui abuz negustoresc obişnuit. Batault îl denunţă acum ca un vinovat dătător de exemple rele. Aprecierea mea e sprijinită pe cercetarea lui Batault *a fortiori.* — „Mica lucrare", cum îşi numeşte Maurois cartea, cu obişnuita modestie cochetă către „cetitorul binevoitor", e plină de greşeli. „Maurois e un biograf grăbit, care scrie pentru contemporanii săi, de care ştie că sunt oameni grăbiţi. Nu-l interesează nici geniul lui Shelley, nici lirismul lui suveran, nici gândirea, nici impresiile, ci curat numai aventurile mai mult ori mai puţin tragice sau hazlii ale acestui mare om, neîndemânatic, nenorocit şi generos".

Singură o interpretare amănunţită a cărţii lui Maurois — operaţie pentru care nu-i loc aici — ar putea arăta cât de dreaptă este încheierea lui Batault, că Maurois a făcut o „operă de ponegrire destul de perfidă", dar, socotind inexactităţile de fapt şi falsele interpretări colecţionate de criticul Vieţii lui Shelley, putem admite că lucrarea biografului-romancier e pur şi simplu uşuratică.

Dăunăzi, Benjamin Crémieux (în *Les Nouvelles littéraires* din 2 Martie 1929) zicea că succesul biografiei romanţate dovedeşte anularea simţului istoric în cetitorul actual, şi el crede că această anulare ar fi provocat-o erudiţia abuzivă care, criticând şi suspectând totul, ajungea să nu mai poată hotărî, din exces de scrupul, nici măcar data unei naşteri sau a unei morţi, de exemplu. Cetitorul se supără de atâta îndoială; nesiguranţa aceasta complicată îl plictiseşte, şi atunci se duce la biografiile romanţate.

Dar cărţile erudite, cred eu, biografice sau altele sunt făcute pentru alt public decât acel pe care-l discută Batault şi Crémieux. Istoria vieţii şi a operei lui Francois Villon a scris-o Gaston Paris, şi competent şi elegant: inteligenţa literară, simţul istoric şi erudiţia se întâlniseră excepţional în acest filolog ilustru. Totuşi, ca filolog, el rămâne fatal pe dinafară de obişnuita reclamă a negustorilor de cărţi. Cumpărătorul curent îşi va da sigur banii pe un „Villon" romanţat, fabricat în zece zile de nu ştiu cine, cum a dat Dumnezeu. Este, de altfel, o pură exagerare, să ne închipuim pe cititorul curent actual „americanizat", cum spune Batault, sau cu simţul istoric mai tocit, cum vrea Crémieux, decum era la echivalentul său de acum cincizeci de ani. Suntem totdeauna gata să ne încărcăm special contimporanii cu păcate care au fost şi ale vremilor trecute. Proporţia celor care iubesc cărţile exacte şi sobre va fi fost tot atât de infimă, şi negustoreşte neglijabilă, pe vremea lui Dumas tatăl caşi în zilele lui Pierre Benoît şi ale autorilor de „Mari Vieţi Amoroase". Insă literaţii serioşi şi naivi nu se pot opri de a visa un public şi numeros, şi plin de toate virtuţile frumoase, ca din poveşti.

Sigur este un drept elementar, să dăm pe faţă inexactitatea şi gustul prost ce se adăpostesc şiret sub succesele de piaţă. Insă e o iritaţie de prisos, a cere publicului ori chiar şi celor care-i furnizează biografii uşurele, să înveţe, nădușind, viaţa şi opera lui Mozart din Otto Jahn, pe a lui Bach din Spitta, ori să caute informaţii despre scrisul lui Balzac sau al lui Théophile Gautier în cărţile Vicontelui Spoelberch de Lovenjoul: asemenea instrumente literare, în format spăimântător de dicţionare greceşti, îngrozesc şi desgustă. Pe Maurois l-au pus criticii năzuroşi pe două coloane, ca să arate cum a luat bucăţi întregi din biografii englezeşti pentru ca să-şi împlinească şi să-şi îngraşe cărticelele despre Shelley şi Disraeli. Dar cum era omul să compuie biografii micuţe, altfel decât făcând extracte din altele mai mari? Destul că adăoga dela dânsul agrementele.

In definitiv depinde de cum ţi-ai făcut socotelile din capul locului: autorilor din care extrage Maurois le-a trebuit câţiva ani pentru alcătuirea unei biografii; iar Maurois vrea să-şi dea volumul gata în trei luni, poate. Nu are aface; şi nu ne rămâne decât să luăm fiecare lucru drept ce este. Numai să nu-şi închipuie omul că a cetit o carte istorică de exactitate rafinată, când lasă din mână o istorioară aranjată cu haz din câteva lecturi de biografie serioasă. Să fim bucuroşi că Maurois şi-a dat osteneală a ceti cu creionul în mână o carte englezească sau două. „Nicht jedes Maedchen haelt's so rein", zice Mephisto.

PAUL ZARIFOPOL

Somn

Poate umbra unui nor,
Poate umbra unei stele ,
Lunecă încetişor
Pe deasupra casei mele.

Pentru cel care mi-ai fost,
Pentru cel ce nu mai este,
Visurile fără rost
Leagă cântec şi poveste.

Şi pe gândurile mele
Ce se 'ntunecă şi mor,
Lunecă încetişor
Poate umbra unei stele,
Poate umbra unui nor...

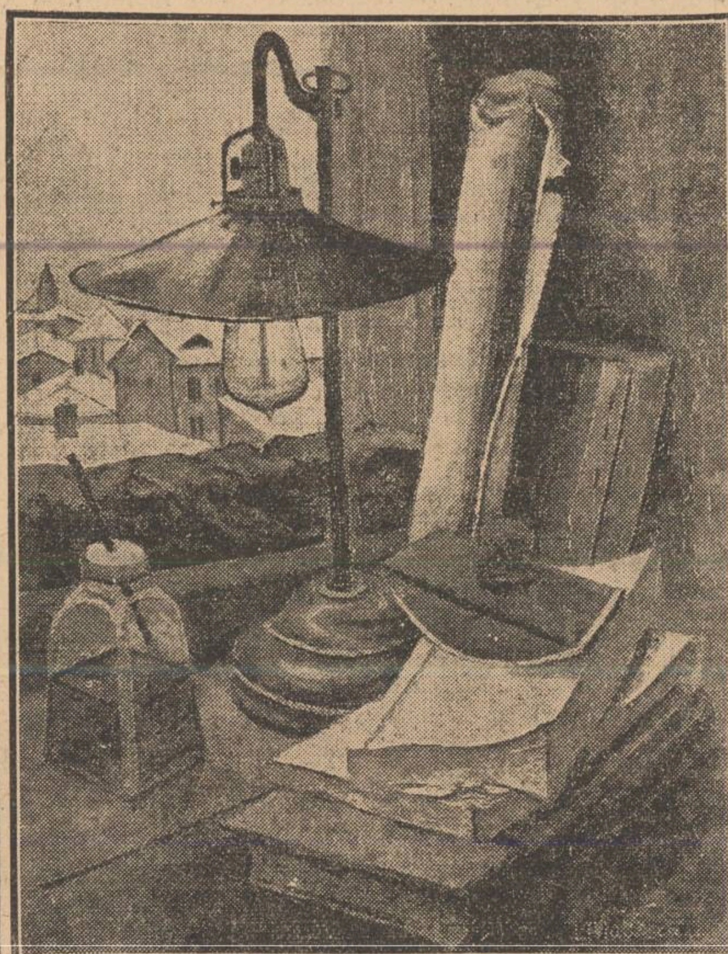
Târziu

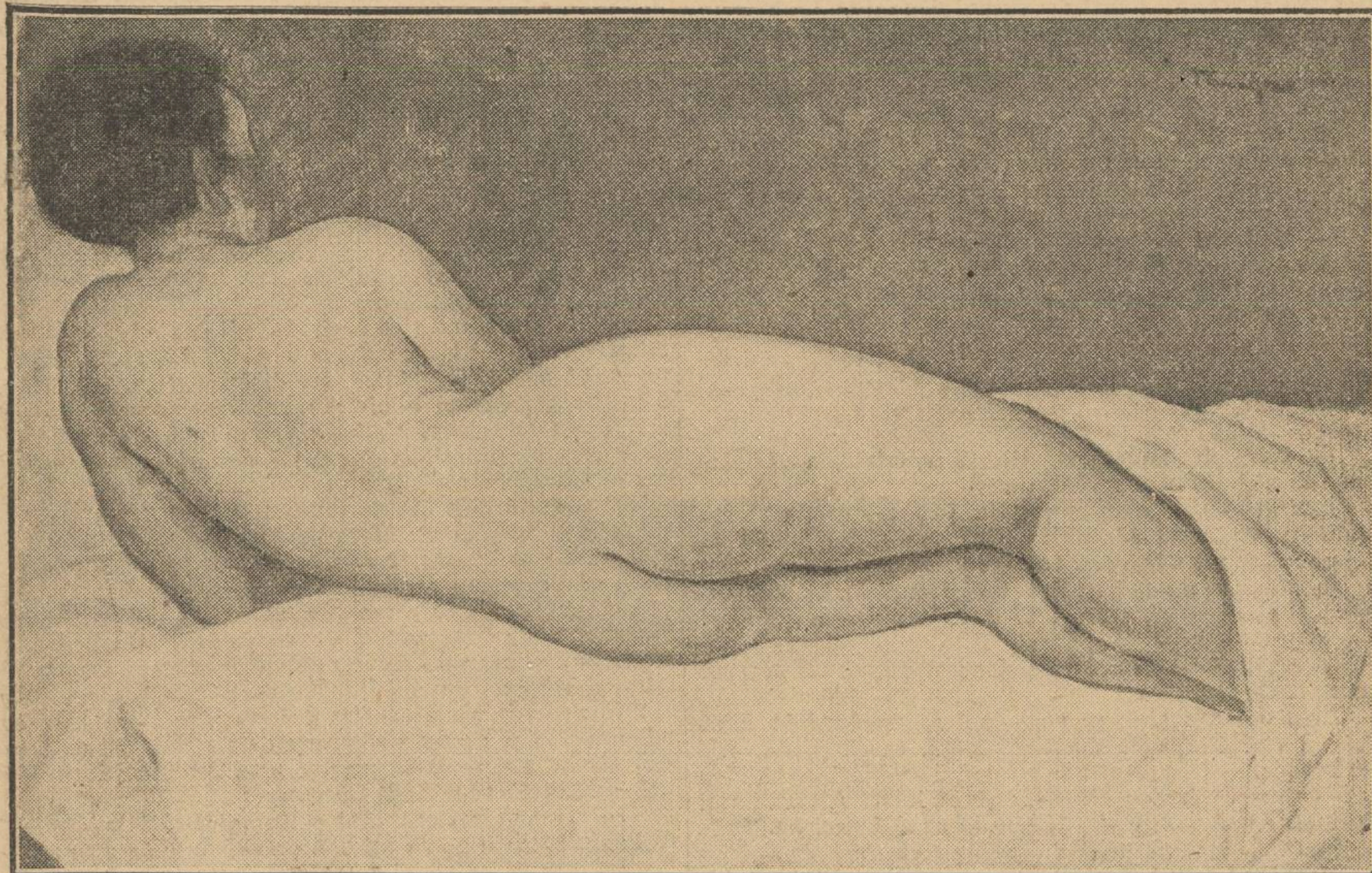
Tu nu ştii... Cântecul naiv şi prost
Pe care-l ştie toată lumea pe derost,
L-am scris, odată, numai pentru tine.

Şi azi, cu glasul tău cel dedemult,
Ai îngânat cuvintele puţine, —
Un cântec firav, şi naiv, şi prost,
Pe care-l ştie toată lumea pe derost —
Şi te-ai mirat cât de smerită stau ş'ascult.

Ş'acuma când, cuminţi, ne despărţim,
Aş vrea... dar e târziu şi mi-e ruşine
Să-ţi spun că bietul cântec anonim
L-am scris, odată, numai pentru tine...

OTILIA CAZIMIR

Leon Viorescu — *Natură moartă*

N. N. Tonitza — *Adolescenţa*

La Paradis General

de CEZAR PETRESCU

Şi Georgei Galea se declară consternat. Nu pentru această impietate, pe care în starea sufletească pregătită de Uricaniul cel grozav, o accepta cu inima uşoară, ci fiindcă nu putea da nici o deslegare. Amândoi vorbeau despre un Paris — despre două Parisuri — dispărute de multă vreme, caşicum ar mai exista încă după patruzeci de ani, neschimbat, cu balurile de la Bullier, rochiile cu crinolină, pantalonii strânşi pe pulpă, ţilindrul şi plimbările cu faitonul la Bois. D. Renan e mort de mult, iar ducele de Aosta întoarce valet şi nouă, într'o lume unde ducii şi vizitiii, sunt conciliaţi într'o dulce şi eternă egalitate.

Cei doi inseparabili adversari, nu voiră să accepte existenţa acestui al treilea Paris, care le strica toate socotelile şi le era cu totul necunoscut.

Işi făcură semn unul altuia, că-şi pierd vremea cu un individ care habar n'are ce-a văzut, poate un mistificator, o puşlama de Bucureşti, care te pomeneşti că nici n'a călcat hotarul ţării şi le îndrugă palavrele cele mai gogonate.

— La revedere, şi îmi pare rău, se ridică cel din dreapta.

— La revedere şi regret, făcu cel din stânga.

Amândoi se depărtară în pardesiile lor identice, subsuoară cu umbrelele lor la fel, salutând cu aceiaşi gambetă cumpărată dela acelaş negustor.

— Ce dracu le-am făcut ? se miră Georgei Galea.

Pe urmă îşi spuse că aceasta nu-l împiedică să deşarte un pahar de Uricani, fiindcă bând, vine setea. Umplându-şi paharul, se simţi observat. Şi roşi.

In spatele tuturor, ghemuită pe un scaun, Lu, femeia de astăzi dimineaţă, îl urmăria cu o undă de tristeţe în ochi. Era în alt pardesiu, cu altă pălărie şi cu picioarele ridicate pe ultima bară a scaunului, înfrigurată de umeda răceală a nopţii, singură şi strânsă în ea însăşi, cu nu ştiu ce înfăţişare de rănită pasăre a verii, răsleţită de stolul care a plecat spre alte nostalgice ţinuturi. Işi aduce aminte de scena de astăzi dimineaţă; hârtia mototolită şi aruncată în obraz, uşa trântită în nas. Cum s'o împace şi cum să-şi ceară iertare?

Silindu-se să-şi păstreze verticala şi să nu calce în zigzag, ci să meargă drept, ca Ion Panţâru, acum patruzeci de ani pe meridianul Parisului, Georgei Galea înaintă printre scaune, până la Lu, cu legănările unui pasager inexperimentat pe puntea unui bastiment în furtună. Se plecă, şi-i sărută mâna sub mănuşă, la încheetură, unde pielea e subţire şi fină.

— M'ai ertat ? Tot mai eşti supărată ?

Femeia se scutură, ţâşnind în picioare.

Intrebă, adresându-se tuturor :

— Auziţi, domnilor ! Mă întreabă Melchisedecul vostru dacă sunt supărată. Răspundeţi, dacă m'a văzut cineva, supărată vreodată ?

— Nu ! răspunseră toţi în cor, chiar şi Costăchel Andrieş, care avea obrajii ghiolcăiţi de două şiroaie, fiindcă Bălănuţ îi anunţase încă odată, că asta-i cea din urmă seară. Dar mai tare decât toţi, răcni Panait Bâzdrugovici, cu o voce care desigur s'a auzit până la gară şi a întrerupt circulaţia oraşului.

— Cum vezi, n'am ce să-ţi iert, îi lunecă femeia şerpuind pe lângă el, aşezându-se în celălalt capăt, lângă Costăchel Andrieş ,care după ce strigase energic şi prompt: Nu ! se instalase la loc, pe scaun şi continua să lăcrimeze din robinetul deschis.

Georgei Galea mai încercă decâteva ori să se apropie de femee, vinovat şi cu rugăminte miloagă în ochi. Nu se putea împăca, încăpăţânat, cu această lunecare batjocoritoare printre degete, când o ştiuse astăzi dimineaţă goală, în camera lui, oferindu-i să-l pupe pe Ninel şi pe Minel, cei mici şi necăjiţi. Işi trăgea scaunul alături, începea un lung şi întortochiat monolog ; femeia îi isbucnea întotdeauna un hohot de râs în nas şi se muta pe rând, cum îl vedea apropiindu-se, când lângă Panait Bâzdrugovici, când lângă Maximilian Ştaic.

Toată suflarea mesei se concentrase la râsul ei, la spusele ei, la neistovita ei veselie, peste care numai câteodată, când se oprea, părea că se lasă o umbră.

Atunci îşi scutura fruntea rotundă sub pălăria mică, să alunge oaspele nepoftit şi pornea mai vijelios, într'o piruetă de jocuri scânteetoare a cuvintelor şi într'o cascadare sonoră de râs, care umplea noaptea cu o sută de zurgălăi de cleştar.

Georgei Galea se simţi cel mai nefericit muritor din noaptea aceasta. Bău crunt. Cântă şi se urcă pe masă. Dansă şi răcni la Antricot. Se declară în faţa tuturor, cel mai netrebnic Melchisedec din Iaşi, din Moldova, din Principatele-Unite, din toată Europa, din cele cinci continente, din întreg sistemul solar şi la urma-urmei, chiar din tot universul nostru galactic. Pe urmă, căzu în sumbru pesimism şi se duse să-l sărute pe amândoi obrajii, pe Costăchel Andrieş, care, mut, svâcni de pe scaun, vru să spună ceva şi căzu la loc, bătând aerul cu un gest de apoplectic, mai elocvent decât cel mai focos discurs.

De aci, o ceaţă opacă se lăsă pe cuvintele şi pe faptele lui Georgei Galea. Zorile îl găsiră împiedecându-se printre sticlele deşarte şi rostogolite pe jos, chinuindu-se să nimerească cu pumnii în mânecele pardesiului ţinut de Antricot.

Tocmai în celălalt capăt al terasei, retras, Costăchel Andrieş pusese lăutarul la o masă cu el, să-i cânte de unul singur. Bălănuţ moţăia, lungind arcuşul pe strună, înclinând bărbia cu vioara cu tot, biruit de somn, deodată cuprins de un scurt acces de energie şi iarăşi se împotmolea letargic. Costăchel Andrieş, pirotea şi el, ascultând. Din când în când, îşi pipăia toate buzunările pe rând, ridica şervetele, se pleca sub masă : căuta ţigareta. Iar fiindcă nu era încă ceasul când trebuia să o găsească, fireşte n'o găsea. Renunţa, fumând din ţigareta de cireş oferită de lăutar, ceeace dovedea un generos spirit de democraţie, egalitate şi fraternitate .

— Bălănuţ ! icnea ridicând un deget iubăreţ la buze.

Bălănuţ înţelegea şi cu toată drojdia energiei adunate începea : „Asta-i cea din urmă seară..."

Apoi cântecul agoniza sleit, parcă într'adevăr era cea din urmă noapte, după care şi Bălănuţ şi Costăchel Andrieş, se vor stinge epuizaţi din această viaţă plină de grele munci, ca ultimii supravieţuitori ai unei rase osândite peirii.

Cu bărbia în pumni, omul cu jambiere roşii şi cu haină de câmp, lăsa să-i curgă şiroaele din ochi; s'ar fi spus că tot Uricaniul absorbit în atâtea ceasuri, era restituit naturei, filtrat şi deşalcoolizat, prin canalele lacrimale.

La masa cea veche, nu mai rămăsese decât Maximilian Ştaic şi femeia. Cu o ultimă nădejde, Georgei Galea crezu că are să se apropie de dânsa. Că poate pe el, l-a aşteptat înadins. La poartă, imploră :

— Lu !...

Femeia se răsuci într'un picior şi lunecă într'o birjă :

— Zât ! Şi la revedere !

Vru să meargă alături de Maximilian Ştaic. Omul cu barbă înflăcărată şi cu hainele lui de vagabond, îi întinse mâna, alungându-l :

— Eu înainte de a mă culca, mă plimb *singur.* Somn bun!

Când se urcă în birjă Georgei Galea îşi dădu seamă că nu ştie strada şi numărul casei unde locuieşte. Porunci birjarului să mâie înainte. In mers, aţipea un timp, deschidea larg ochii, nu recunoştea locurile. Poruncea să întoarcă. Iar aţipea. Ii părea că circulă aşa de când s'a născut şi că aşa va circula ca Ahasverus, până la sfârşitul veacurilor

Oraşul începea să se deştepte. Lucrătorii grăbeau sgribuliţi în aerul aspru şi rece. Scârţâiau care încărcate cu

(Continuare în pag. II-a)

lemne. Treceau oltenii cu struguri. Bălăngăni cel dintâi tramvai. Toate se învăluiră în norii măturătorilor, care deschideau drum zilei într'o aureolă înecăcioasă de colb trandafiriu.

Sus, la Copou, la căzărmi, o goarnă sună deşteptarea, metalic.

— Unde mai mergem? întrebă birjarul.

— Ce vrei? tresări Georgei din dulcea aromeală, cu un scurt sughiţ.

— Unde vreţi să vă duc?

— La Nijni-Novgorod.

— Nu ştiu cucoane, undi stă boieru aista. Ce stradă şi ce număr?

— Atunci du-mă la otel! resolvă cleios şi plictisit Georgei Galea, problema domiciliului.

— La Continental, la Traian?...

— Mie mi-e perfect egal!

— Nu este la noi otel Regal, înţelese birjarul în felul lui. Vă duc la Traian.

In faţa otelului, birjarul avu de furcă până să-l trezească din somn şi să-l convingă că trebuie să coboare.

Intră cu pălăria pe-o ureche, cu cravata înodată strâmb, trântind uşa de s'au cutremurat toţi pasagerii prin vis.

— 'ămi dai o cameră — 'mbună, Melchisedecule! sughiţă, apropiindu-se şi depărtându-se de portar, într'un fel de început bizar de dans.

— Cu un pat ori cu două?

— Ba cu nouă, Melchisedecule!

Unde este vorba despre Nabucodonosor, Regele Babilonului

— Conaşule, anunţă servitoarea speriată, a venit un domn mare, cu un geamandan mic.

Georgei Galea transmise ştire despre apariţia acestui nou astru, de întâia mărime, în camera de alături, unde prietenul lui, Emil Ciugolea, autorul viitorului roman psicologico-istorico-social, îşi răcorea mahmureala, spălându-se cu suspine, oftaturi, chicote şi teribile pufnituri din pricina apei cu sloiuri de ghiaţă.

— Auzi, Emil! A sosit un domn mare, cu un geamandan mic. Ce faci cu el?

Prin uşa deschisă, se auzi cum romancierul în devenire îşi scuipă apa de dinţi din gură, ca să poată vorbi mai repede.

— Cum ce fac cu el? Spune-i să intre. Aista-i Ionel Florinel. Ai să vezi tip!... Il pun şi pe el în roman.

— Auzi, Mariţo, pofteşte-l să intre.

Mosafirul însă nu mai aşteptase să fie invitat, tropăise în dosul uşei, scuturându-şi omătul şi acum se muncea să introducă prin canatul strâmt, un corp înfloritor şi sferic, făcut pentru mai vaste apartamente. Când isbuti să străbată înlăuntru, aerul de cameră se împuţină alungat, dovedind încă odată că principiul lui Arhimede se aplică în egală măsură aerului şi gazelor, nu numai lichidelor.

— Ce dracu-i cu uşile aieste, parcă's dela cuştile cu stigleţi! vorbi către sine însuşi, privind în cameră să vadă dacă n'a deteriorat intrarea cuştei cu stigleţi.

Georgei Galea îl admiră în toată prospera splendoare.

Desigur nu era omul cel mai mare din cele cinci continente şi nu purta geamandanul cel mai mic din emisferul boreal. Dar unul pe altul se complectau atât de desăvârşit, încât impuneau identificarea spontană care ţâşnise din minunarea servitoarei.

Ionel Florinel, în derâderea numelui şi pronumelui gingaş diminutive, ajungea în înălţime cu creştetul în tavan, iar în perimetru, exact cât trebuia ca să ocupe total spaţiul dintre perete şi biroul unde viitorul romancier îşi va scrie opera psicologico-socialo-istorică, în trei volume. Din mână nu lepădase geamandanul lungueţ şi mic, de forma şi de proporţiile celor purtate de bărbieri, când sunt chemaţi să dea perdaful acasă.

Slujnica, nou tocmită, privea din uşă la gigant, cu mâna la gură, plină de admiraţie sau de teroare?

— Da' unde-i Emil? întrebă Ionel Florinel, cu un glas subţire ca o aţă, uitându-se dela postul său înalt de observaţie, după birou, între etajerele cu cărţi, peste umăr, între zid şi garderob, caşicum Emil Cingalea, ca un biet muritor de dimensiuni ordinare, s'ar afla ascuns vederii după vre-un scaun sau între filele unei cărţi.

— Aici, şefule! Aici sunt! anunţă din cealaltă odaie romancierul. Mă fac frumos... Până termin, dă-mi voie să-ţi recomand un prieten bun. Georgei Galea! făcu prezintările pe nevăzute. Un băiat de zahăr. Un tip. Am să-l pun şi pe el în roman.

Ionel Florinel schimbă geamantanul microscopic din dreapta în stânga, şi întinse o mână de dimensiuni care au scăpat desigur din prevederile fabricanţilor de mănuşi.

— Sunteţi nepotul lui Mircea Galea, fostul preşedinte la Curtea de Apel? întrebă Ionel Florinel, cu glasul mai subţire decât arcuşul lui Bălănuţ când cântă pe o singură strună.

— Fiul lui, chiar.

— L-am cunoscut. Păcat că s'a pierdut atât de tânăr! Eu cunosc toată ţara românească.

— Luaţi loc, făcu Georgei Galea onorurile gazdei.

Ionel Florinel, roti privirea căutând un piedestal destul de încăpător şi de resistent, să-i suporte tonagiul. Alese divanul, care gemu sub greutate şi se aşeză cu geamandanul mai mic decât un purcel de lapte, pe genunchi. Surâse suav, cu tot obrazul bucălat, trandafiriu şi spân luminat de o mare fericire care îngloba tot Universul.

— Aţi sosit astăzi? întrebă Georgei Galea, simţindu-se dator în lipsa gazdei să întreţină o oarecare conversaţie.

— Acum chiar, cu trenul de dimineaţă. Viu direct dela gară... Viu dela Botoşani: am avut o inspecţie şi o nuntă.

— Şi staţi mult?

— Până mâni. Eu numai pe drumuri sunt toată viaţa. Mâine după amiază, am la Bârlad o anchetă şi un botez.

— Trebue să fie foarte obositoare existenţa aceasta.

— Aş! Eu mă împac foarte bine. Cum mă urc în tren, adorm. Iar fiindcă sforăi tare, ceilalţi se mută în alte compartimente şi mă lasă în pace. Cum ajung, sunt freş şi odihnit. Mă spăl, mă schimb şi sunt gata... Port cu mine zestrea şi casa, aici, ca melcul... lămuri, bătând cu latul palmei geamandanul, care dispăru acoperit de mâna uriaşă ca sub carapacea unei broaşte ţestoase.

Georgei Galea privi cu neîncredere la germenele acela de geamandan încă neevoluat, în care cel mult puteau să încapă două gulere şi un tub cu pastă de dinţi, dar nu schimburile unui asemenea rar exemplar de gigantism.

Ionel Florinel se simţi dator să dea o lămurire suplimentară, în ordinea ideilor sale:

— Mă împac foarte bine cu această viaţă, domnule Galea, fiindcă eu cunosc trei sferturi de ţară. Unde cobor din tren, am nu un prieten, nu doi; o duzină, două duzini. Crema oraşelor... Eu sunt ca mâţa, îmi place smântâna din fruntea oalei. N'am timp să iau parte la toate nunţile, logodnele, aniversările, patroanele, botezurile şi celelalte evenimente, la câte sunt invitat. Uite, am o agendă aici (îşi pipăi buzunarul) unde se poate constata că mi-s prinse toate zilele, până hăt! după întâi Ianuarie. Eu aşa lucrez. Imi potrivesc anchetele şi inspecţiile, să coincidă cu un patron ori cu un botez: mă urc în tren; dimineaţa şi dupăamiaza îmi văd de serviciu, seara mai văd şi de sufleţelul meu. Astăzi prin excepţie sunt liber şi dimineaţa şi după amiază. Mi-am zis: Ia să mă opresc o zi şi o noapte, să văd ce mai fac băeţii! Şi iată-mă-s, prezinte! Mai ales că am găsit în calendarul meu, o însemnare importantă, despre care sunt sigur că nimeni n'are habar. Anume, că astăzi împlineşte prietenul meu, Maximilian Ştaic cincizeci şi să spunem mai mulţi, de ani. O aniversare, pe care mă tem că au uitat-o prietenii, şi Max. Eu însă, dragă domnule, nu-mi permit asemenea scăpări din vedere... Bună, Emilache!

Se ridică, deplasând jumătate din aerul încăperii, să întindă mâna lui Emil Ciugolea, care apăruse bărbierit şi ferchezuit, cu chica domesticită pentru un scurt timp, de pieptene şi de perie.

— Vrei să te speli? Treci dincolo şi sună. Spune Mariţei să-ţi aducă apă. Găseşti pe lavoar tot ce-ţi trebue.

— N'am nevoie de nimic. Am tot ce-mi trebue, aici! bătu Ionel Florinel cu o palmă uşoară ca o desmerdare paternă, geamandanul miraculos şi universal, din care probabil se simţea în putere să scoată ca un iscusit boscar, toate cele voite şi cele visate.

Spuse, şi se munci să treacă prin canatul îngust al uşei, în cealaltă cameră. Isbuti, introducându-se parţial, în rate; şi piezişi, în tangentă.

— Şi-aiasta-i un tip! declară Emil Ciugolea, făcând admirativ cu capul care începea să-şi piardă vremelnica domesticire a pieptănăturii, spre cealaltă încăpere unde se mistuise uriaşul cu diminutiv horticol. Am să-l pun numai decât în roman. Mariţa chiar mi-a dat o idee splendidă cum să-l introduc. Incep un capitol, cum l-a anunţat ea: — Conaşule, a venit un domn mare, cu un geamandan mic!" Care cititor, cât de imbecil o fi el, n'are să-l vadă îndată la această prezentare pe Ionel Florinel în carne şi oase, mai ales în carne? Aşa înţeleg eu romanul şi aşa înţeleg eu pe romancier. Romanul să fie viaţă, şi romancierul cu ochiul deschis ca o ventuză, să soarbă tot ce află interesant în viaţa de toate zilele... Acum, dragă Georgei, am să te rog să-mi îngădui un sfert de oră, maximum douăzeci de minute. Mă execută *călăul!* făcu spre fereastră.

Intr'adevăr, pe dinaintea ferestrei, se plimba un băeţel, unsuros şi negru — un ucenic de tipografie. Acesta aşa, neînsemnat şi rufos cum se afla, rebegit de gerul iernei, era *„călăul"* lui Emil Ciugolea.

In aşteptarea romanului psicologico-socialo-istoric, în trei volume şi în genul lui Tolstoi dinainte de a se ramoli, Emil Ciugolea se angajase să scrie un roman-foileton, cu chee, pentru *Depeşa*, cea mai răspândită gazetă din Iaşi şi din toată Moldova.

Originea acestei istorii era simplă şi se dovedise la început cu practice rezultate. In timpul verii, un prinţ ruinat dintr'o veche familie domnitoare a Moldovei, după multe isprăvi ce-au speriat ţara şi streinătatea vre-o cincisprezece ani, îşi încununase cariera, devenind eroul unor întâmplări scandaloase, în care se aflau amestecate mai multe doamne din lumea mare a Iaşilor şi altor mai mărunte capitale de judeţ moldovene. Scandalul se potolise, eroul principal o ştersese cu banii soţilor la Monaco şi de acolo plecase cu nişte aventurieri în India, la vânătoare de tigri, elefanţi şi alte fiare mai feroce decât soţii. Dar directorul gazetei, găsise în acest eveniment un fericit prilej să-şi împingă cu încă un salt tirajul.

Il angajase pe Emil Ciugolea, tânără speranţă a tinerei generaţii scriitoriceşti din Iaşi, să fabrice sub pseudonim un roman senzaţional cu personagiile purtând nume străvezii şi ţinând lectorii dela zi la zi, cu respiraţia tăiată de emoţie pe buze. Romanul ajunsese la al treizecilea foileton, succesul întrecu aşteptările. In cel mai depărtat orăşel moldovenesc, lectorii ieşeau înaintea trenului, la gară, să-l smulgă cald din mâna vânzătorilor.

Dar directorul gazetei, plătea ingenioasa sa născocire comercială, cu adevărate suplicii care-i neliniştea somnul şi-i răpiseră pofta de mâncare. Căci deficitul cotidian al lectorilor, devenise tortura sa cotidiană. In fiecare dimineaţă era nevoit să pună o întreagă armată de detectivi pe urmele autorului; ucenici de tipografie, scriitori de redacţie şi reporteri, alergând cu toţii după Emil Ciugolea, să-l descopere şi să-l execute cu manuscrisul.

Autorul îşi făurea romanul dela zi la zi, şi pe apucate. Umbla cu foile albe în buzunar şi cu tocul-automat, aprovizionat cu cerneală, născocind peripeţiile pe unde îl apuca vremea, pe colţul meselor la „Paradis general", la berărie, la teatru, la Tufli şi câteodată, chiar acasă. Când imaginaţia îl trăda, în lipsă de alte episoade petrecute pe teritoriul naţional al scandalului cu pricina, autorul, cu o superbă degajare îşi transporta lectorii în pădurile Indiei, la palatele Rajahilor, în Junglă, şi în templele cu dansatoare, cu fachiri şi cu cerşitori leproşi. Aci, fantesia sa învăpăiată, transforma eroul scandalului indigen, când în amantul unei prinţese hinduse, când în geniul rău al unui Maharajah, când în agentul spion al unei puteri străine, uneltind să mineze autoritatea Angliei.

Fauna şi flora Indiei se îmbogăţeau sub condeiul său febril, cu animale şi plante necunoscute, pădurile se populau cu fluturi fabuloşi cât paravanele, şerpi de-un sfert de chilometru şi paiajeni cât iepurii. Fachirii făceau să le crească în palmă vertiginos, copaci mai imenşi ca arborele genealogic al prinţului erou cu obârşia în Comnenii Bizanţului; vânători princiare devastau pădurile virgine cu miile de animale câte n'ar fi încăput într'un atlas zoologic. Dar în plină exuberanţă exotică, directorul gazetei cu un bileţel ori cu un telefon, curma această splendidă inspiraţie, întorcând autorul la realitatea brutală şi negustorească, chemându-l la eroii din ţară, fiindcă publicul e nerăbdător să afle fapte, nu basme.

Atunci, Emil Ciugolea creia fapte. Şi când imaginaţia scârţâia, împlinea rândurile foiletonului, cu o abundenţă prodigioasă de dialog. Drumul, dela o extremă la alta, era parcurs dintr'un salt. In India, foiletonul păcătuise prin excesul descripţiei, aci prin laconismul dialogului. Căci dacă dialogul avea avantajul că putea fi improvizat cu mare viteză, avea şi desavantajul că se citea cu aceiaşi iuţeală, încât lăsa lectorul abia aţâţat, ca un aperitiv după care nu mai urmează copiosul dejun.

Dialogurile sunau cam astfel:

— Bună, Cristinel.

— Salve, Mironel.

— Ai auzit?

— Ce?

— Cum ce? Păţania de aseară, cu prinţul X. Şi nevastă-sa...

— N'am auzit nimic.

— Pe ce lume trăeşti? Un nou scandal, dragă...

— Ei!

— Parol.

— Fugi încolo, că nu te cred!...

— Dacă-ţi spun pe onoarea mea!

— O fi ăla, de săptămâna trecută...

— Aş, proaspăt. Cald.

— Parol?

— Pe onoarea mea.

— Nu mai spune!

— Işi fac de cap, monşer!

— De asta se duce ţara de râpă... Dar spune-mi şi mie...

— Iţi spun, dacă nu sufli nimănui un cuvânt de unde ai aflat.

— Nu suflu.

— Pe cuvântul tău?

— Pe.

— Nici nevestei, acasă?

— Nici.

— Atunci ascultă. Astă noapte, pela unu, prinţul X se întorcea dela Jockei, curăţat ca întotdeauna. Urca scările în vârful picioarelor, gândindu-se ce să mai născocească prinţesei, ca să-i explice de ce n'a plecat cu trenul la Botoşani, cum spusese acasă şi de ce s'a încurcat la club. Păşeşte încet, cu speranţa că poate prinţesa doarme. Pune mâna pe clanţă, apasă, şi când deschide uşa, rămâne înmărmurit în faţa unui spectacol care...

(Va urma) CEZAR PETRESCU

CRONICA ACTUALITĂŢII

Intre om şi atom...

Tânărul savant Petre Căpiţă, numai de 29 ani, inginer electromecanic dela Politechnica din Petersburg (Rusia), probabil „moldovean" de origină, a fost ales membru activ al Academiei de Ştiinţe a Marei Britanii!

Care-s meritele ştiinţifice ale lui Petre Căpiţă? Obţinerea în fizică unor „câmpuri magnetice" artificiale de putere excepţională.

Lumea „ştiinţelor ruseşti" îl revendică pe Petre Căpiţă ca pe un produs pur rusesc. Până la dovezile contrarii, să-l credem însă de origină „moldovenească", de dincolo sau de dincoace de Nistru.

Petre L. Căpiţă

Deocamdată, guvernul Marei Britanii a afectat pentru lucrările lui Căpiţă suma de 20.000 lire sterline (20 milioane lei), cu care el îşi va continua munca în uriaşul laborator al celebrului fizician englez Roseford din Cambridge.

Fiind *de şase ani* director al secţiunii magnetice, Căpiţă s'a gândit să organizeze „atacul decisiv" asupra atomilor — idee abordată şi de fizicianul francez Cotton. Dar Căpiţă a reuşit să ia înaintea lui Cotton, după o serie de experienţe, în care riscase de nenumărate ori să-şi piardă viaţa.

„Electro-capacul izolator" al lui Căpiţă a adus omenirii izvoare nesecate de energie şi de transformare a elementelor. Visul alchimiştilor e realizat. Plumbul se va transforma în aur! Cel puţin aşa se afirmă. Energia dinamică ascunsă în materie, va căpăta libertate. In scurt, se deschid perspective care opresc respiraţia omului uimit.

Einstein, pur speculativ, e eclipsat de Căpiţă, descoperiotrul şi combinatorul nouilor elemente ale naturii.

Ştiinţa engleză şi cea rusă, declară că prin descoperirile lui Căpiţă, omul a ajuns la fixarea, izolarea şi descompunerea atomului ca atare; adică şi-a întins stăpânirea şi asupra unităţii infinit de mici, care i se împotrivea.

„De acum înainte oare omul va putea supune voinţei lui, atomul eliberat?

Sau procesul de liberare a atomilor, dat pe mâna omenirii — o va distruge?

Fiindcă, explozia unui fir de ecrazită apare infinit de slabă faţă de energia descărcării dinamice a atomului.

Să nu uităm de pildă, că o mică scântee ce zboară şi piere într'o clipă sub privirea noastră, poartă într'însa o temperatură egală cu a soarelui (20.000 de grade).

Focul e doar un aspect al liberării energiei atomilor, ca şi o explozie.

Omul e pus de Petre Căpiţă în faţa ultimului său rival: în faţa atomului. A. N.

Cinci zile printre leproşi

Iată o carte a cărei originalitate constă nu numai în felul cum e scrisă, dar şi în subiect.

Sunt însemnările lui Fox, ziaristul care a avut curajul să se aventureze printre leproşii dela Lărgeanca.

Pagini de durere, de oroare, de umanitate.

Un volum de 60 pagini cu coperta colorată şi numeroase ilustraţii, 20 de lei.

Contesa Laginski

Epoca de eroism romantic a luptelor polonezilor pentru neatârnare ca şi vremurile de restrişte ale cea mai devotată recunoştinţă în viaţa de exil pe impresionat adânc opinia publică europeană şi au alimentat, mai bine de un veac, literatura patetică. Printre multele povestiri inspirate din ele, este una, scrisă de Balzac, cu deosebire impresionantă. Nobilul polonez Thadeu Paz, scăpat de două ori dela moarte de amicul său contele Laginski, îi poartă acestuia cea mai devotată recunoştinţă în viaţa de exsil pe care o duc amândoi la Paris. Dar Paz se îndrăgosteşte de frumoasa contesă, care şi ea pe punctul de a-l iubi. Situat în acest conflict tragic între datorie şi iubire, refugiatul polonez nu şovăe şi se sacrifică pe sine, degradându-se şi omorându-se moraliceşte în ochii prietenului său. Sacrificiul acesta sublim, de-o măreţie clasică, e tratat de Balzac într'una din cele mai frumoase povestiri ale lui, „Contesa Laginski", tradusă în româneşte şi publicată în No. 110 al **Bibliotecii „DIMINEAŢA"**

Neobositul colindător al mărilor, Joseph Conrad, autorul cel mai popular al Angliei contemporane, a înfăţ'şat în romanul TAIFUN o povestire de un dramatism profund şi de un pitoresc fără pereche. Lucrarea aceasta celebră în toată lumea, a fost tradusă în româneşte de d. Ion Pas şi publicată în No. 111—112 al BIBLIOTECII DIMINEAŢA. Preţul 10 lei.

Nu puteţi da povaţă mai bună tinerilor din jurul d-voastră decât îndemnându-i să citească scrierile lui

JULES VERNE

Aceste scrieri prepara sufletele pentru fapte frumoase, pentru acte măreţe, ş în acelaş timp sunt foarte distaractive. Au apărut în ediţii noi:

Copiii Căpitanului Grant	3 vol.
Călătorie spre centrul Pământului	1 „
Insula Misterioasă	3 „
Ocolul Pământului în 80 de zile	1 „
Cinci săptămâni în Balon	1 „

EDITURA „CUGETAREA" BUCUREŞTI

Director: DELAFRAS — Str. Mătăsari 23

De vânzare la toate librăriile

Preţul unui volum: Lei 25

Bolile de plămâni sunt curabile!

Tuberculosa plămânilor Tuberculosa, Tusea Tusea seacă, Tusea cu flegmă, Asudarea în timpu nopţei, Catarul bronchiilor, Catarul, Scurgerea de sânge, sunt vindecabile

:: Mii de vindecaţi ::

Cereţi imediat cartea asupra

„Arta nouă de hrană"

care a salvat pe mulţi. Aceasta se poate intrebuinţa în orice fel de trai şi ajută a învinge mai repede boala. Greutatea corpului se măreşte şi opreşte cursul boalei. Oameni serioşi din medicină confirmă excelenţa metodei mele şi consimt cu plăcere la intrebuinţarea ei. Cu cât se începe mai din vreme cu metoda mea de nutriţie, cu atât mai bine.

Cu totul gratis căpătaţi cartea mea, din care veţi afla ceeace trebue să ştiţi. Cine este chinuit de dureri şi cine vrea să scape de ele repede şi fără pericol să scrie încă astăzi.

Accentuez că căpătaţi cu totul gratuit explicaţiunile mele, fără nici o obligaţiuue din partea Dv., şi medicul Dv. va consimţi desigur la această

Noua regu'are a nutriţiunii Dv.

Extrageţi poveţe şi întăriţi-vă voinţa de a vă vindeca din cartea unui medic cu experienţă. Vă aduce regenerare şi mângâere în viaţă şi se adresează tuturor bolnavilor, care se interesează de actualul stadiu al metodelor de vindecare a tuberculosei.

Adresa mea:

Georg Fulgner, Berlin-Neukölln,

Ringbahnstr. No. 34. — Abt. 611.

N'AI CETIT INCĂ

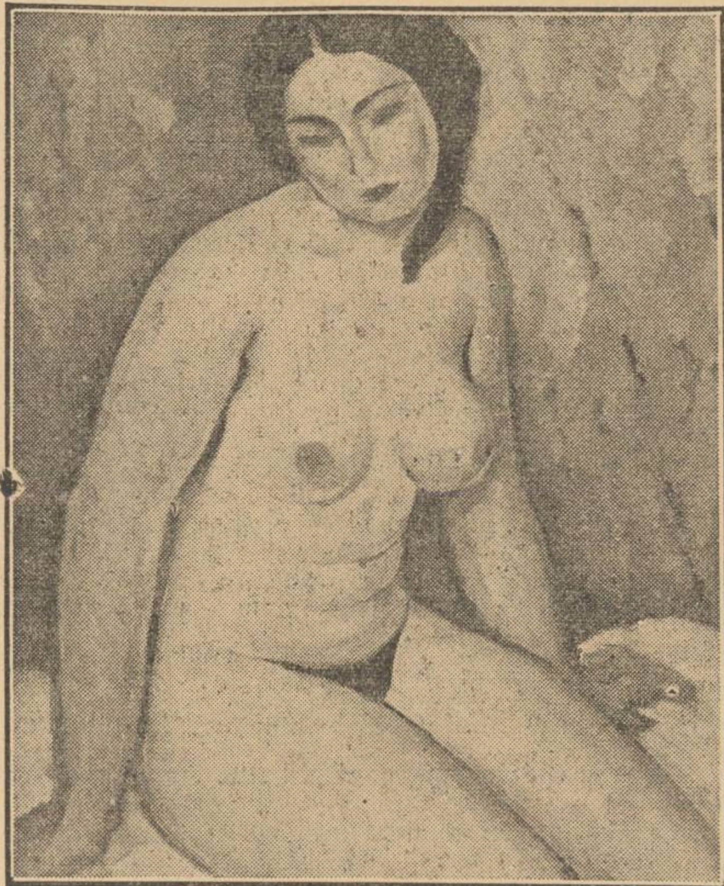
REALITATEA ILUSTRATĂ

DIN SĂPTĂMÂNA ACEASTA?

PLASTICA

Elita spiritului artistic dorește violent să creeze mereu altfel de cum îi dictează prin veacuri vechile doctrine estetice. Spiritul creiator nu se poate împăca cu rigiditatea rețetelor scolastice. El pretinde, și e în dreptul lui să pretindă, violentări și încordări împotriva tuturor locurilor comune care, fără aceste firești răzvrătiri, ar duce la tipizarea artei, la confundarea ei cu procedeele mecanice.

Spiritul acesta de răzvrătire, când e secondat de un talent autentic și de o fantazie fără hotar, cheamă la viață, din eterna frământare, creații ce înfrâng eternitatea.

N. N. Tonitza — *Studiu*

Desăvârșirea adevărată nu există decât în veșnica tendință spre desăvârșire. E — în estetică — corespondența sublimului: dorul și năzuința către ceva ce nu poate fi atins, și care, prin măreție, ne inspiră teamă.

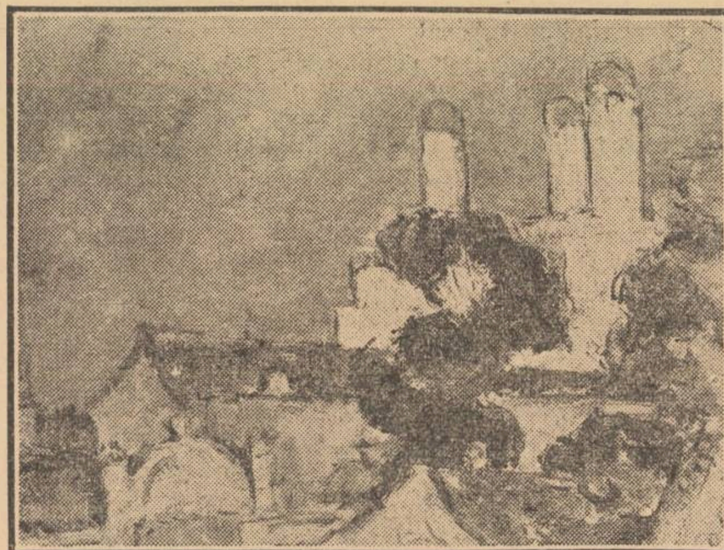
Perfecțiunea odată atinsă, artistul se poate socoti că a făcut primul pas către decadență.

* * *

Pictorul Nicolae Tonitza e poate cel mai interesant dintre artiștii noștri plastici, absorbiți de conținutul sufletesc al operelor.

Izbutind să rezolve câteva din problemele care-l obsedează de ani, d-sa își pune mereu altele nouă. Fantazia uimitoare a acestui artist îl ajută să-și învestmânteze imaginile în tonuri ce vibrează de suave armonii interioare.

D. Tonitza modelează după propriile-i viziuni lăuntrice, nelăsându-se tiranizat de formele reale, care rămân numai pretexte ce-și pierd individualitatea și se realizează într'o nouă armonie expresivă.

N. N. Tonitza — *Biserica din Mangalia*

Câteodată, reflexiunea și echilibrul dau alt drum preocupărilor sale. Dar, de cele mai multe ori d. Tonitza realizează o pictură nespus de liberă în care elementele grafice dispar în densitatea împerecherilor coloristice, în acordurile grațioase și ușor senzuale pe care paleta d-sale le însuflețește.

* * *

In căutarea alianței dintre materie și spațiu, sculptura ritmică, cu precisă definiție în trecut, se realizează în lucrările moderne ale doamnei Milița Petrașcu.

Preocupările grupării de artă nouă, care expune în saloanele Academiei de Artă Decorativă, sunt astăzi îndrumate spre subiect. E o renunțare la abstractismul primejdios și sterp, dar un real câștig pentru artă.

Volumul și construcția tălmăcesc, în deformațiuni mai puțin riscate, sbuciumul lăuntric, iar puritatea formelor primitive își croește drum propriu.

Dela sculptura doamnei Milița Petrașcu la experiențele astăzi izbutite ale domnului Maxy nu se mai constată distanța de odinioară, după cum și stăpânirea materiei colorate creiază subiectului, în tablourile domnului Marcel Iancu, o poetică nouă, care nu se depărtează prea mult de poezia plastică preconizată de domnul Corneliu Mihăilescu.

Eforturi vădite spre construirea unei viziuni durabile schițează deasemeni și domnul Victor Brauner, spre deosebire de domnul Mattis Teutsch, care a rămas la siluetarea decorativă, complect străină de picturalitate.

Pentru intențiile ce se vădesc în această grupare, pentru bogăția de invenție și pentru realizările făgăduitoare, manifestarea aceasta trebue cercetată cu interes.

* * *

La Cartea Românească, doamna Rodica Maniu-Muetzner a deschis a bogată expoziție de aquarele. D-sa aduce priveliști din Italia și din Dobrogea, câteva delicate portrete de femei, naturi moarte și mici compoziții de interior.

Doamna Rodica Maniu e astăzi cel mai bun pictor aquarelist din România. Lucrările expuse se caracterizează printr'o grafică personală și printr'o rară frăgezime de colorit. Expoziția d-sale e una din cele mai bune ale anului.

* * *

La Căminul artelor Regina Maria, alături de pictorul Tonitza, expune și anul acesta d-șoara Adina-Paula Moscu.

Sunt lucrări care dovedesc o rară siguranță tehnică, un talent ponderat și cuminte.

Obsedată însă de tehnica desenului și de realitatea obiectivă pe care o zugrăvește, d-șoara Moscu rămâne prea mult la suprafață.

Artistul nu trebue să se oprească la descripție. Subiectul, pentru a se integra în artă, se cere însuflețit; și în expoziția d-sale sunt foarte puține lucruri interiorizate.

* * *

D. Tonitza a hotărît pe d-șoara Titina Căpitănescu să deschidă — la șaptesprezece ani — o expoziție a lucrărilor pe care această tânără artistă le-a înfăptuit fără profesor.

E — ne spune d. Tonitza — o demonstrație împotriva „maeștrilor" și profesorilor oficiali.

Domnișoara Titina Căpitănescu n'a făcut cu nimeni cursuri de pictură și e cu atât mai surprinzătoare forma în care ni se înfățișează. D-sa pictează

Titina Căpitănescu — *La Cafenea*

astăzi dacă nu mai interesant, în orice caz deopotrivă de interesant ca orice absolvent (după șapte ani) al unei școale de belle-arte.

E în pictura acestei începătoare un spirit atât de înaintat, atâta frescheță cromatică și-atâta neprevăzut, încât nu se poate să nu intereseze pe cei ce simt cu adevărat talentul.

Firește, totul e în embrion, din punct de vedere tehnic. Succesul spontan al acestei expoziții se datorește numai calităților instinctuale pe care le manifestă. — Drumul spre artă e însă deschis.

H. BLAZIAN

N. N. Tonitza — *Studiu*

Scrisori din Stambul

de PAUL NEGULESCU

Ție, Grigori.

Trupul are viața lui deosebită și din adâncul nevoilor sale, ridică printre gândurile potrivite altele noui, rărărite puternic și pe neașteptate. Am venit aici cu vise de sihăstrie. Mi-am așezat viața ca zilele să treacă goale de orice prezență străină și în deosebi fără nici o apropiere femeiască. Am venit aici ca, mai înainte de a trece noul prag pus în calea mea de viață, să-mi judec mai limpede puterile și să-mi privesc drumul viitorului deslușit și cu liniștea celor fără legături și fără speranțe. In cele dintâi zile ale crizei mele mi-ai spus că poate, sub masca nenorocirii, faptele îmi erau prielnice și-mi deschideau cale nouă spre viață cu zări mai largi. Aveai în glas căldura consolărilor și cuvintele tale mințeau din dorința blândă de a-mi lumina gândirea.

Dar știu bine că nu te-ai bizuit nici o clipă pe puterea cuprinsului lor și că le spuneai numai ca să mă învăluiască în muzica de înțelegere pe care le-o dădeai și ca să nu lași să se strecoare între noi depărtarea tăcerii. Imi vorbeai de viitor, de tinerețea mea deasupra căreia întâmplările trebuiau să treacă fără să lase urme și zâmbetul tău căuta să ascundă golul din cele spuse. Ingrijorarea pe care ți-o aducea pe față simțimântul neputinței de a-mi potoli durerea mi te-a făcut mai drag, mai de neînlocuit decât înainte.

Știai cât de greu se pătrunde în adâncul rănilor și nepăsarea pe care o arătam lucrurilor străine de suferința mea, trăda cât îmi cuprinsese întreaga făptură. Dar nu te-ai lăsat învins și cu grija ta obișnuită, cu teama de a da o nouă durere în loc de vindecare, mi-ai spus că viețile tuturor oamenilor cuprind întâmplări asemănătoare; dar fiecare din noi, dintr'o slabă înțelegere a identității și suferințelor și dintr'o mândrie care ne face să ne judecăm din altă esență decât ceilalți, credem că rănile noastre sunt mai adânci și le dăm nobleța celor ce nu se pot vindeca. De mii de ani aceleași gânduri frământă sufletele oamenilor ,aceleași dureri le înmărmuresc privirea, aceleași mânii le încordează trupurile și cursul neîntrerupt al vremii înlănțue inelele vieților identice.

Dar în mijlocul unei fraze glasul tău s'a făcut mai slab și peste puțin s'a șters cu totul. Ți-ai trecut mâna pe frunte ca un om cuprins pe neașteptate de durerea reamintirii și privirea ți-a lunecat, fluturată de nesiguranță. Ți s'au întors în gând suferințele uitate și ca o pedeapsă pentru cuvintele pe care mi le spuneai, te-au cuprins cu toată puterea lor din trecut.

Și atunci mi-ai spus că e mai bine să plec și să încerc să uit. Ți-ai amintit desnădejdea care stinsese în jurul tău culorile și ștersese sunetele, ți-ai amintit oamenii și cuvintele lor de consolare, monotone și inutile, ți-ai amintit tot ce se petrecuse în trecut și mi-ai spus că numai în singurătatea unui oraș necunoscut de mine, într'un oraș oriental cu viață înceată, mi se va potoli sufletul în liniștea serilor adânci, așa cum ți se liniștise și ție.

Dar până acuma spusele tale s'au arătat greșite. Ca în seara primei scrisori mă simt cuprins de o nemărginită melancolie și gândul mi se 'ntoarce spre locurile anilor mei de fericire unde știu cu tristeță că lucrurile își urmează drumul lor, fără nici o urmă de lipsa mea îndelungată. Poate că nici astăzi nu ți-aș fi scris nimic. Mâhnirea mă cuprinde aproape în fiecare seară și dacă ți-aș vorbi numai de ea, scrisorile mele ar fi prea monotone. Vreau să te rog să-mi răspunzi din timp în timp, când nenumăratele tale ocupații de vânător și om de litere îți vor da răgaz, și să-mi spui ceva despre prieteni și toată lumea în mijlocul căreia am trăit atâta vreme. Poate așa îmi voi simți mai puțin singurătatea și ruptura cu trecutul nu va mai fi atâta de adâncă. Ruptura cu trecutul. Intr'unele zile amintirea mă stăpânește cu o putere care mă 'nspăimântă.

Văd oamenii în jurul meu cu toate amănuntele gesturilor și îmbrăcămintii lor și mi se pare că le aud cuvintele cu puterea realității. Simt câteodată ispita de a le răspunde și dacă nu mi-ar fi teamă să se 'nspăimânte Ion, aș vorbi îndelungată vreme cu personagiile închipuirii mele.

Astăzi de dimineață, pe piața Sfintei Sofii, mi s'a părut că-l zăresc pe Calicrat Săvoiu. Era desigur o simplă închipuire. Personajul zărit de mine era tot atât de înalt, dar mult mai cald în mișcări decât vechea noastră cunoștință. Cu toate acestea, crispația pe care am simțit-o la înfățișarea lui mi-a arătat ce puțin drum am făcut spre uitare.

M'am întors către casă pe drumuri cotite, ca să mai pierd vremea. La un colț de uliță mi-a eșit înainte Ciuchi și mi-a luat din mână punga cu piersici și jurnale. Pe fața lui era un zâmbet larg de fericire:

— E acasă un om pentru tine, stăpâne.

Aș fi vrut să pot fugi înapoi. Mi-am trecut mâna pe frunte cu spaimă sălbatecă. Apoi, mânat de curiozitate ca de o durere, mă grăbii către casă. Puțin în urmă, Ciuchi alerga după mine și picioarele lui făceau, pe caldarâmul uliții, un sgomot moale și ritmat. Vroiam să-l întreb despre înfățișarea noului venit. Mă gândeam la ochii albaștri și la capul tău subțire, pe suportul larg al umerilor. Scăpat din lanțurile treburilor tale, poate că veneai pe neașteptate să-mi ții tovărășie. Ion era în poartă, ocupat cu sacagiul. Părea foarte vesel:

— Avem un mosafir la masă, domnișorule.

Cu mânile la spate, plimbându-se atent și ceremonios pe pietrișul greblat de Ciuchi, domnul Ciorogea consilierul legației din Constantinopol, îmi aștepta sosirea. Cu toate că nu-l cunoșteam decât de puțină vreme, fața lui rotundă, cu ochii vii și nasul turtit ca un nasture, îmi făcu mare plăcere. Imi dădu mâna cu atențiunea pe care o pune în toate acțiunile mărunte și-mi lăudă grădina:

— Au rămas puține case atât de pitorești, chiar în cartierul acesta... Și glicină atât de frumoasă n'am văzut decât arare.

Intrebuințează cuvinte prețioase, dar le spune cu o licărire de umor în privire. L-am dus în toate ungherele locuinței mele și m'am oprit în birou, unde, — la adăpostul transparentelor lăsate, — era mai răcoare. Adâncit într'unul din fotolii, Ciorogea și-a aprins havana, după ce mi-a cerut voe mai întâi ca unei femei, și a lăsat să se aștearnă puțin tăcerea. Când s'a simțit destul de învăluit în fumul albastru și parfumat, mi-a vorbit câtă-va vreme despre lucruri indiferente, făcând să alunece pe nesimțite conversația spre literatură. Mi se făcu teamă să nu-mi vorbească despre operele mele. In general lucrul acesta îmi este neplăcut; în ultima vreme mi s'a transformat într'un chin. Cu neașteptată îndemânare Ciorogea vorbi despre literatura din Extremul Orient:

— Poeții „bengali" cântă trandafirul și ne cuprinde parfumul sufletului lor. Poezia cu mii de versuri și cu sute de cântece din epopeile indiene, trece deasupra noastră ca o furtună prea depărtată, din care nu zărim decât arareori un fulger. Dar cuvintele simple ale poetului liric îngenunchiat în fața unei flori sau dinaintea sânilor iubitei, ne cuprind ca un isvor de nesecată dragoste. In cuvintele lor nu e nici ură, nici gânduri de răzbunare. Totul se petrece după legile simple ale naturii, care cere schimbare când puterea dragostei a scăzut. Și femeia trece din brațe în brațe, ca fluturii din floare'n floare. In sufletul poeților indieni e liniște ca în grădina dumitale. Vântul pasiunilor trece pe deasupra; iar la adăpostul zidurilor, trandafirii și glicina își deschid în soare comoara plăpândă a florilor.

Știi bine, prietene, ce pică am pe oamenii care întrebuințează cuvintele cu prețiozitate. Știi cât nu pot suferi florile de stil în conversație. Ciorogea are însă un fel de a vorbi, un surâs atât de inteligent, care luminează tot ce spune, încât l-am ascultat încă multă vreme.

Și, lucru ciudat, îl ascultam neauzind ce spune, așteptând însă ceva din cuvintele lui, atrăgător ca vestea unei nenorociri. Nici el nu dădea mare greutate vorbelor și în dosul norului de fum al țigării, simțiam iscoada ochilor. De sub formulele poetice răsărea dorința de a ghici ce nu pricepea încă. Vroia parcă, din așezarea lucrurilor din jurul meu, să-mi înțeleagă mersul gândului. Imi vorbea de casă și de grădină ca de prieteni scumpi și de mare ajutor la vreme de durere. Degetele lui băteau discret un ritm imaginar pe pielea fotoliului, trădând preocuparea mascată subt liniștea conversației indiferente.

— Vă invidiez, îmi surâse Ciorogea. Dumneavoastră scriitorii, oriunde v'ați închide, aveți tot universul la îndemână. Inchipuirea vă apropie rând pe rând toate cele ce vă sunt scumpe și aplecați deasupra foilor de hârtie, vă trăiți din nou întreaga viață. Câtă consolare trebue să găsiți în analiza durerilor trecute și amestecată cu suferința reamintirilor, câtă mândrie de a putea pricepe haosul pasiunilor rămas pentru ceilalți neînțeles și plin de spaime.

Mi-am ridicat capul, vrând să surprind în privirea consilierului o licărire de batjocură: pleoapele i se lăsaseră însă peste ochi, puțin înroșite de vârstă și toată fața i se îngreuiase de nemișcare. M'am aplecat spre dânsul cu fraternitate. Dacă nu ne-ar fi despărțit convențiile sociale, i-ași fi luat mâna ca să-l consolez. Sunt momente când între doi oameni străini până atunci unul de altul, se stabilește, prin intuiția suferinții identice, o puternică legătură. Dar Ciorogea și-a trecut mâna peste frunte întocmai cum mi-o trecusem și eu cu puțin înainte, la vorbele lui Ciuchi și fața lui s'a făcut iar surâzătoare. Ceremonios, mi-a cerut voe să se uite la cărțile din bibliotecă și pe când răsfoia „Candide", observă cu ironie:

— In paginile acestea Voltaire e mai modern decât noi; gluma lui este mai ascuțită decât a noastră. Progresul merge către negația supremă. Pe străzile Stambulului, surâse el, nu mai vezi nici-un fes. Negarea utilității lui religioase este un pas înainte. Și'n viața sentimentală progresăm. Mai sunt puțini oameni cuprinși de misticismul dragostei, socotit ca un fes care împiedică civilizația: cei rămași la lirism în dragoste, sunt amenințați cu spânzurătoarea ridicolului.

Pe fața rotundă a lui Ciorogea surâsul se veștejì odată cu fraza din urmă. Se simțea că o spusese pentru el însuși. Dar și în sufletul meu ecoul ei fu puternic. Fuga mea, casa cuprinsă între zidurile înalte ale grădinii, teama de oameni, mi se părură copilării nedemne de mine. Aș fi dorit să-mi pot înveseli fața cu râsul meu dinainte și ștergând toate exagerările trecute printr'o glumă, să fiu iară ironistul ascuțit de altă dată. Momentul de reacțiune se sfârși însă repede. In gândul meu se perindară într'o fulgerare zilele desnădăjduite și ca un val care cuprinde nisipul, senzația de trudă nesfârșită mă cuprinse iară. Dar timp de câteva clipe, lucrurile din jurul meu îmi părură streine. Lanțul întâmplărilor se rupse și privirea mea se roti plină de neînțelegere prin odaia cu tavanul jos.

Mi se păru ciudat domnul scurt și chel, rămas înmărmurit cu o carte în mână și cu greu îmi stăpânii întrebarea mirată care-mi veni pe buze. Ințelegând parcă cele ce se petreceau cu mine, Ciorogea se depărtă, oprindu-se la fereastră. De afară se auzia gâlgâitul porumbeilor și pâraele de lumină prelinse printre transparente, aminteau soarele și nemișcarea lăsată peste Stambul către amiază. Fața de alt om mi-ar fi fost rușine de slăbiciunea care mă cuprinsese. Aș fi găsit puterea să-mi acopăr fața cu masca nepăsării, și fruntea strivită de cristalul rece al biroului, aș fi știut s'o țin ridicată cu îndrăzneală.

In fața lui Ciorogea puterile mă părăsiră și, ca'n tovărășia unui vechi prieten, îmi închisei ochii, lăsând gândurile triste să-și facă iară drum în mine. Este de neînchipuit cât de puternic sunt încă subt stăpânirea lui Olly. O văd aplecându-se spre mine cu surâsul ei de dragoste și brațele mele se întind ca s'o cuprindă. Ii simt degetele lungi trecându-mi prin păr, și buzele fierbinți i le simt pe pleoape, în lungul sărut care mă cuprinde ca o durere. In fiecare din noi este ascuns un zeu. Apropierea lui Olly îmi dedea puterile lui nețărmurite. Un gest de al ei mă îmbăta și toate hotarele se făceau nevăzute. Nimic nu mi se mai părea cu neputință și, după zile și nopți de efort la un roman sau o piesă de teatru pe care o vroia repede gata, sărutul ei îmi ținea loc de odihnă, înviorându-mă ca ropotul aplauzelor unei nenumărate mulțimi. Voința ei mă putea modela ca pe un bulgăre moale de pământ. Cei trei ani de muncă și de succese neîntrerupte i le datoresc ei. Mi-a dat puterea și încrederea în mine. Iubirea lui Olly m'a făcut mai eroic și mai luminos decât ceilalți oameni : aveam în mine elanul de sbor pe care ți-l dă fericirea.

Acuma gesturile mele sunt lente și tot ce se petrece în jurul meu mi se pare fără importanță. Notez involuntar lucrurile, dintr'o veche obicinuință, dar memoria mea se încarcă în zadar. Știu bine că niciodată nu voi mai avea entuziasmul care te apleacă peste masa de lucru și întregește din amintire paginile mișcătoare și vii. Vorbesc atâta despre muncă, fiindcă la început credeam că-mi va fi sprijin în lupta împotriva slăbiciunii mele. Mi-am dat însă curând seama de naivitatea acestei credințe și ochii iscoditori al lui Ciorogea trebue să fi văzut îndată ordinea de pe biroul meu, care-mi trăda neputința de a mai lucra.

— Este de mirare, întrerupse el tăcerea, cât neașteptat găsim în sufletul nostru la fiecare rană nouă. Pe țărmul asiatic, într'un sat în care mă dusesem să stau câteva zile, pescarii mi-au arătat un pește lăptos ca opalul. Numele lui, în limbajul local, însemna „suflet". Cu vârful ascuțit al unei căngi, îl îndurerau. Și la fiecare durere nouă își schimba culoarea și chiar ochii lui încremeniți se făceau când roșii, fioroși ca ochii unui monstru, când albaștri, cu reflexul celor mai prețioase safire și exprimând adâncă melancolie. De mirare, nu-i așa, să găsești mâhnire în ochii unui pește ?

(Continuare în pag. IV-a)

Ciorogea se întoarse, uitându-se cu băgare de seamă la mine. Vroia să ştie dacă vorbele lui mă făcuseră să zâmbesc. Văzându-mi faţa tristă, urmă, cu glasul omului care trădează o taină :

— Propria noastră durere ne-o găsim pretutindeni. Amintirea ne este nenumărată şi de fiece lucru ne agăţăm durerea ca un „ex-voto". Ne oprim în faţa ei şi ne uităm la dânsa ca la ceva străin, neaşteptat şi care ne pătrunde altfel, cu tortură nouă, de fiecare dată. Comparaţiile mele, şopti Ciorogea, întorcându-se spre fereastră şi vorbindu-şi parcă numai lui, comparaţiile mele au într'însele ceva comic. De câteori încerci să spui cele ce se petrec în tine, nu nemereşti decât ridicolul. Gândurile sunt înalte, au în ele nobleţă desăvârşită, dar încearcă să le transformi în cuvinte ! Cea mai adâncă durere se schimbă în două, trei vorbe bâlbâite, în câteva imagini, care'n loc de lacrimi aduc surâsul de batjocură.

Capul rotund, gâtul scurt, umerii greoi şi laţi ai lui Ciorogea, se desprindeau în negru pe suprafaţa tăiată de lumină a transperantului. In nemişcare părea să fie o statue şi glasul, în liniştea lui impersonală, mi se părea ridicat din propria mea gândire. M'am ridicat în picioare şi-am făcut câţiva paşi prin odae, uitând prezenţa consilierului. Incremenirea căldurii de afară se lăsase peste toate lucrurile. Nu se mai auzea nici-un sgomot. In covorul gros paşii rămâneau înăbuşiţi şi mişcarea corpului meu, prin tăcere, se făcea ca o halucinaţie. Căutam cuvinte de ironie. Simţeam nevoia să sparg tăcerea printr'o glumă care să sune în odae ca un râs de beţiv. Cu greu mi-am stăpânit dorinţa de a-l întoarce violent pe Ciorogea spre mine, ca să-l întreb : Ce vrei ? Dece ai venit ?

Dar în locul acestor cuvinte dramatice, regăsindu-mi glasul meu obicinuit, l-am întrebat :

— Un aperitiv înainte de masă, domnule Ciorogea?

Consilierul tresări ca subt o lovitură de cravaşă. Faţa cu care se întoarse către mine, împietrită de un rictus neaşteptat ca o mască, se destinse repede, ascunzând parcă un străin nepoftit şi se rotunji la loc, după chipul şi asemănarea normală a domnului consilier.

— Da, îmi răspunse el, şi mai cu seamă dacă mai ai printre bagajele dumitale puţină ţuică, mi-ar face plăcere.

La sunetul clopoţelului, Ion apăru în uşă şi se întoarse numaidecât cu o tavă pregătită dinainte.

— Ai un servitor preţios, observă Ciorogea. Vorbea de dumneata cu adâncă dragoste şi pare să te îngrijească de minune. Trebue să fie în familia dumneavoastră de multă vreme.

Conversaţia căpătă din momentul acesta un ton obicinuit şi domnul consilier, cu mare talent de povestitor, îmi spuse câteva din anecdotele care circulă în lumea diplomatică din Constantinopol şi mă făcu să râd. Pe când servea la masă, văzând veselia pe care o adusese diplomatul, Ion se uita la dânsul ca la Mesia cel adevărat.

Dar câteva minute mai târziu veselia lui Ciorogea se făcu nevăzută. Incepu fraze pe care le lăsă neisprăvite şi către sfârşitul prânzului, stăpânit de gândurile care-l chinuiau de când sosise, deveni iar melancolic şi pe faţa lui se întipări expresia, pe jumătate comică, a unei mari mâhniri. Cu toată căldura de afară, ţinu să plece îndată după-ce îşi bău cafeaua. In poartă vroi să spună ceva, bâlbâi câteva cuvinte şi, punându-şi pălăria cu mai multă energie decât era neapărată nevoe, se depărtă la vale cu paşi grăbiţi, mergând neregulat din cauza caldarîmului cu pietre ascuţite. Omul acesta, venit la mine ca să-mi spună ceva, n'a găsit în el puterea de care avea nevoe. Aş fi putut să-l întreb ce are, aş fi putut să fug după el pe stradă şi să-i spun că mă lasă în cea mai dureroasă nesiguranţă, că în starea mea de acuma toate lucrurile iau proporţii de catastrofă. Dar poate tocmai gândul acesta l-a oprit. N'am alergat după el. M'am întors liniştit în casă şi m'am întins pe canapea. Am avut chiar un zâmbet de satisfacţie văzând că-mi aprind ţigarea cu mişcări sigure şi că sunt în stare să urmăresc frazele din cartea pe care o citeam. Ca să-mi arăt că sunt mai liniştit decât oricând, m'am aşezat câteva minute mai târziu la birou şi am început să lucrez. Am scris mai multe rânduri şi mi s'au părut bune. Apoi, cuprins de oboseală neaşteptată, am dat toate hârtiile deoparte şi am pus gramofonul să-mi cânte „Childrens corner" a lui Debussy, bucata care ne înveselea pe amândoi la tine, la ţară. Inceată ca toate celelalte după-amiezi, a trecut şi cea de astăzi. Dar acuma, în mijlocul nopţii, am sărit din somn, mi-am aprins lampa şi liniştea m'a părăsit.

Sunt sigur că vestea pe care venise Ciorogea să mi-o aducă, este rea. Sărmanul om, văzând liniştea grădinii mele şi grija cu care m'am zăvorit ca să nu mă mai atingă lucrurile din afară, n'a găsit puterea să-mi turbure viaţa cu vestea lui.

Prin gând mi-au trecut toate nenorocirile cu putinţă şi, lucru de mirare, niciuna nu mă turbură. In afară de tine pe care te am atât de viu în gând încât nu pot să te leg cu vreo întâmplare rea, nu mai îmi este nimeni destul de apropiat ca sufletul meu să se îngrijoreze. Mai rămân dezastrele la moşie, un incendiu sau o inundaţie. Dar simt că nu e nici aceasta. Starea mea sufletească seamănă cu starea omului care ştie bine un lucru, dar nu găseşte cuvintele ca să-l spună. Teama mea capătă, câteva clipe, formă aproape precisă ; dar când vreau să lămuresc ce se ascunde într'însa, se destramă cu desăvârşire. In jurul meu e cea mai neturburată linişte. M'a deşteptat din somn urletul depărtat al unei câne care acum a tăcut. Şi între pereţii vărgaţi de lumina lunei strecurată printre jaluzele, în decorul obicinuit şi paşnic al odăii mele de culcare, mă simt cuprins de spaime.

Mi-am închis ochii, aşteptând să mi se liniştească bătăile inimii. Mă cuprinde aceeaşi ispită, ca în faţa lui Ciorogea, să sparg tăcerea printr'un hohot de râs. N'a putut să se întâmple nimic. Nu mai poate să mi se întâmple nimic. Nu mai iubesc pe nimeni şi nu vreau să mai sufăr. Să nu-mi ajungă nici-un sgomot din afară, nici-o veste legată cu trecutul. Vreau să rămân în liniştea Stambulului, în mormântul meu de uitare. In jurul meu să se strângă toate lucrurile, ca să mă apere. Dar cine mă poate apăra de cele ce se ivesc în mine ? Faţa ta, Grigori, se apleacă surâzătoare. Ai vechiul tău gest de mângâere, care m'a liniştit de-atâtea ori. Poate că spaimele mele sunt fără temei, dar Ciorogea a fost la mine şi nu a îndrăznit să-mi spună ce avea de spus. Grigori, Ciorogea a venit să-mi vorbească despre Olly ! Gândul acesta mi-a cuprins sufletul ca într'un cleşte. Şi înspăimântat de cele răscolite în mine, aştept să se strecoare, printre spetezele transperantului, lumina zorilor, aducătoare de pace.

PAUL NEGULESCU

April

Herald al primăverii cei senine,
Copil fără astâmpăr şi hoinar,
Inapoiat din depărtări străine
Pe plaiurile noastre iar, —

April! bine-ai venit din lunga-ţi cale,
Cu zâmbet prietenos şi 'ncălzitor,
Ca din comoara darurilor tale
Să 'mprăştii fericire tuturor.

Renovator, cu zile însorite,
Te-ai arătat pe şesul larg-deschis,
Pe văile, pe dealurile amorţite,
Şi le-ai adus un colţ de paradis.

Cu suflul tău topeşti oriunde ghiaţa
Intinzi pe dâmburi galbene cărări,
Sub pasul tău uşor palpită viaţa
In nesfârşitele-i manifestări.

Intinereşti pădurea despoiată,
Dai lăstărişului puteri, — şi faci
Să circule o sevă 'mbelşugată
Sub coaja 'mbătrâniţilor copaci.

Incarci de flori salcâmii, liliecii,
Cădelniţezi în jurul lor parfum
Şi 'ngrămădeşti fiorii din toţi vec
Să tremure în clipa de acum.

Tu mugurii deschizi, să deie 'n floare,
Presari brânduşi pe-al ierbilor covor,
Şi răspândeşti iubirea creatoare
C'o dărnicie de risipitor.

Deştepţi din somn albina şi furnica
Şi forfota gândacilor trezeşti,
Indemni să-şi facă cuibul rândunica
Sub streaşine de case ţărăneşti.

Renaşti în noi speranţele-aurite
Că de pe urma harnicului plug
Şi din furnalele de fum cernite
Vor curge, spornic, valuri de belşug.

Chiar şi durerile fără cuvinte,
Ce 'n sufletele noastre clocotesc,
In rostul simfoniei tale sfinte
S'amestecă, se pierd şi se topesc.

April! copilul sferelor albastre,
Hoinar fără astâmpăr, — Prometeu.
Rămâi mereu pe plaiurile noastre,
Rămâi şi 'nseninează-le mereu.

IOAN N. ROMAN

A. CEHOV

O GLUMĂ

O după amiază luminoasă de iarnă... Zăpada scârţie... Nadia îmi dă braţul, promoroaca îi argintează buclele de la tâmple şi puful de pe buza de sus.

Suntem tocmai în vârful unei pante lungi. De sub picioarele noastre până la pământ se desfăşoară suprafaţa înclinată, pe care soarele se reflectează ca într'o oglindă. Lângă noi sunt săniuţe mici acoperite cu postav de un roş viu.

— Vino să ne dăm cu sania, Nadejda Petrovna ! implor eu. O singură dată! Te asigur că nu riscăm nimic.

Dar Nadiei i-i frică.

Spaţiul de la piciorușele ei şi până la fundul muntelui de ghiaţă, îi pare o prăpastie înfricoşătoare, de o nemăsurată profunzime. Când priveşte în jos, numai când îi propun să ne aşezăm în una din sănii, inima i se opreşte şi respiraţia i se taie. Ce-ar fi dacă s'ar risca să se asvârle în prăpastie? Ar muri, ar înnebuni.

— Te rog! îi zic eu, nu trebue să-ţi fie teamă. Inţelege, că e o slăbiciune de voinţă, o frică mişelească.

Nadenca cedează în sfârşit şi văd după figură că cedează temându-se pentru viaţa ei. O aşez palidă, tremurând, în sanie; îi înconjur talia cu braţul şi îmi dau drumul cu ea în prăpastie.

Sania sboară ca un glonte. Aerul spintecat, urlă, şueră la urechile noastre, ne loveşte obrazul, ne pişcă dureros pielea, vrea, în mânia sa, să sfâşie totul, să ne smulgă capul de pe umeri. Presiunea vântului opreşte respiraţia. Par'că diavolul în persoană ne-ar fi înhăţat cu ghiarele sale şi ne duce urlând în infern.

— Nadia, te iubesc! murmur eu cu vocea jumătate.

Sania îşi domoleşte mersul; urletul vântului, scârţiitul patinelor sunt mai puţin înspăimântătoare, respiraţia încetează de a se tăia; am ajuns în fine jos! Nadenca nu-i nici vie, nici moartă. E palidă; de abia respiră. O ajut să se ridice.

— N'aşi mai reîncepe pentru nimic în lume! zice ea privindu-mă cu ochii măriţi de spaimă. Pentru nimic în lume! Am crezut că mor!

Puţin după aceia, îşi revine în fire şi, deja, mă priveşte întrebător: Oare eu am spus cele trei cuvinte, sau poate le-a auzit în vârtejul vântului? Eu sunt lângă ea; fumez şi îmi privesc atent mănuşa.

Mă ia de braţ şi ne plimbăm mult timp pe lângă muntele de ghiaţă. Hotărît, enigma nu-i dă pace. Cuvintele au fost rostite sau n'au fost? Da ori nu? Da ori nu? E o chestiune de amor propriu, de onoare, de viaţă, de fericire — o chestiune foarte serioasă, cea mai serioasă din lume... Nadenca mă priveşte nerăbdătoare, tristă, drept în ochi; ea nu-i atentă la ce vorbim; se întreabă dacă voiu vorbi... Ah! ce expresie în acest căpuşor drăguţ! Ce expresie!

E confuză, îi e frică; bucuria o stinghereşte.

— Ştii?... îmi spune fără să mă privească.

— Ce ? întreb eu.

— Haide... să ne dăm cu sania încă odată.

Urcăm scara. Din nou o instalez în sanie pe Nadia palidă şi tremurând;din nou ne aruncăm în prăpastia grozavă; din nou vântul urlă şi patinele scârţie; şi din nou când sborul săniei este mai iute şi mai sgomotos, eu murmur cu vocea jumătate:

— Nadenca, te iubesc!

Când sanie se opreşte, Nadenca îmbrăţişează cu privirea muntele de pe care ne-am coborît, apoi scrutează lung figura mea, îmi ascultă vocea indiferentă şi calmă şi totul, până la manşonul şi la căciuliţa ei, toată persoana sa exprimă o extremă nedumerire. Pe figura ei e scris:

— Ce-i asta ? Cine a pronunţat aceste cuvinte? El? Sau numai mi-a părut?

Această nesiguranţă o chinue, o face să-şi piardă răbdarea.

Biata copilă nu răspunde întrebărilor mele, se încruntă, e gata să plângă.

— Dacă ne-am întoarce acasă? întreb eu.

— Dar, îngână ea roşind, mie săniuşul îmi place. Dacă am mai merge odată?

Săniuşul „îi place" şi totuşi aşezându-se ca şi celelalte dăţi în sanie, e palidă, tremură, de abia respiră, atât îi e de frică.

Ne dăm drumul a treia oară şi o văd privindu-mă în ochi, spionându-mi buzele. Dar eu îmi pun batista la gură şi când suntem la jumătatea pantei, am timp să murmur:

— Nadia, te iubesc!

Şi enigma rămâne aceeaşi. Nadenca tace şi se gândeşte la ceva. O conduc de la patinaj acasă; ea se sileşte să meargă încet, îşi târăşte picioarele, aşteaptă mereu să-i repet vorbele.

A doua zi dimineaţă primesc acest bilet :

„Dacă te duci la patinaj, vino de mă ia". N.

Şi din ziua aceea, începui să mă duc în fiecare zi la patinaj cu Nadenca; şi lăsându-ne să lunecăm, pronunţam în fiecare dată cu vocea pe jumătate, aceleaşi cuvinte:

— Nadia, te iubesc!

In curând Nadenca se obişnui cu aceste vorbe ca şi cu un vin, cu o morfină. Ea nu mai putu trăi fără ele.

In realitate îi era totdeauna tot aşa de frică de a se lăsa să lunece din vârful muntelui, dar acuma frica şi pericolul dădeau un farmec particular acestor cuvinte care rămâneau o enigmă şi îi copleşiau sufletul.

Ne bănuia totdeauna pe Noi: eu şi vântul... Care din noi doi îi declara dragostea? Nu ştia. Dar aceasta vădit, îi era cu totul „egal". „Pourvu qu'on ait l'ivresse, qu'importe le flacon?"

Odată, la amiază, mă dusei singur la patinaj. Amestecat în mulţime, văzui pe Nadenca apropiindu-se de munte.

Mă căuta cu ochii...

Apoi urcă timid scara. I-i frică să se dea singură. Ah! ce grozav este! E palidă ca zăpada; tresare; se duce ca la supliciu, dar înaintează; merge fără să privească în jurul ei, hotărîtă... De sigur, s'a decis să verifice în sfârşit dacă va auzi, când nu voiu fi acolo, cuvintele surprinzătoare şi dulci...

O văzui palidă, cu gura deschisă de frică, aşezându-se în sanie. Inchise ochii şi zicând pentru totdeauna adio pământului, îşi dădu drumul... jjjj... Patinele şueră...

Auzi cuvintele, Nadenca? Nu ştiu... O văzui numai eşind din sanie, prăpădită, slabă... Se vedea după figura ei, că nu ştia singură dacă auzise ceva, sau dacă n'auzise nimic. Frica când se rostogolea, îi răpise facultatea de a auzi, de a distinge sunetele, de a înţelege...

Dar iată că sosi primăvăratica lună a lui Martie... Soarele deveni mai mângăetor. Muntele nostru de ghiaţă se înnegri, îşi pierdu strălucirea, se topi în sfârşit... Incetarăm să patinăm. Nici un loc unde biata Nadenca să mai poată auzi vorbele şi nimeni pentru a le mai pronunţa, căci nu mai era vânt care să foşnească. Şi eu mă pregăteam să plec la Petrograd — pentru mult timp, poate pentru totdeauna.

Două zile înaintea plecării mele, mă aşezasem la apusul soarelui în grădina, separată de casa Nadiei, printr'un gard înalt, armat cu cue. Era destul de frig. Mai era încă zăpadă pe lângă gunoaie; pomii erau morţi, dar se simţea deja primăvara şi cioarele culcându-se, croncăneau cu putere. Mă apropiai de gard şi privii mult timp printr'o crăpătură.

O văzui pe Nadenca eşind pe uşă şi întorcând spre cer privirea-i tristă, neliniştită... Vântul primăvăratec sufla pe faţa ei palidă, îngândurată... El îi aminteşte de vântul care vuia pe munte când ea auzia cele trei vorbe; şi figura ei se întristează, se întristează... O lacrimă îi curge pe obraz. Şi biata fată întinde amândouă braţele ca şi când ar ruga vântul să-i aducă încă odată vorbele... Iar eu auzind un suflu de vânt, murmurai cu vocea pe jumătate:

— Nadia, te iubesc!

Doamne, ce deveni Nadenca! Ţipă, surâse cu toată figura şi întinse braţele vântului, veselă, fericită, atât de frumoasă!

Şi eu mă dusei să-mi fac geamantanul. Asta s'a petrecut de mult timp. Acum Nadenca este măritată. Au măritat-o sau s'a măritat — puţin importă! — cu secretarul de consiliu la tutela nobilimii, şi are astăzi trei copii. Ea n'a uitat timpul când ne duceam împreună la patinaj şi când vântul îi aducea vorbele: „Nadia, te iubesc!" E pentru ea, în prezent, amintirea cea mai fericită, cea mai mişcătoare, cea mai frumoasă din viaţă.

Şi acum, când sunt mai bătrân, nu mai înţeleg pentru ce spuneam acele vorbe, pentru ce glumiam...

C. A.

„Viaţa e un vis"

Un american a avut o idee originală. Adică, chiar originală nu era. Au mai avut şi alţii înaintea lui — cu mult înainte — astfel de trăsneli... Poate că numai consecinţele sunt inedite.

Pe vremea feudalismului în floare, când seniorii se plictiseau de prea mare îndestulare şi voe bună, se obişnuiau înscenări de farse pentru piperarea chefului. Vinul mediteranian şi mirodeniile din India nu erau suficiente. Pentru o mai bună digestie şi înviorarea nervilor amorţiţi, seniorii recurgeau adesea, în glumă, la batjocura omului. Căci nimic nu poate satisface într'un grad mai înalt bestialitatea care se lăfăieşte decât spectacolul zvârcolirilor unui biet suflet chinuit.

Şi la petrecaniile populare era în mare favoare jocul cu pătura ţinută de margini, pe care se arunca un om pentru a-l sălta ca pe o minge, până ce leşina. Acest joc grotesc n'a dispărut cu totul nici până'n ziua de azi, marinarii care străbat depărtările amorţite recurg la el pentru a se mai scutura de toropeala tropică. Pătura mai funcţiona şi ca pedeapsă...

Seniorii erau, fireşte, mai rafinaţi. Intre alte invenţii mai delicate şi mai ingenioase era farsa cu jocul soartei: în toiul festivităţilor care nu se terminau de obiceiu într'o singură zi, argaţii — din înalta poruncă a castelanilor — înhăţau pe câte un ţăran deochiat şi-l îmbătau turtă. Cadavrul viu era adus în castel şi transformat în mare senior; — îmbrăcat, spălat, sulemenit, parfumat şi deghizat complect... Apoi îl întindeau pe o canapea în odaia de culcare a ducelui şi-l lăsau acolo să doarmă până ce-i trecea ameţeala.

Când se trezea şi se freca la ochi, uluit, neştiind dacă visează sau e treaz — începea comedia. Din dosul perdelelor, înalta societate îl urmărea curioasă de efectele metamorfozei.

Apoi venea cea mai frumoasă dintre zânele castelului, îşi apleca genunchiul în faţa stăpânului inimii sale şi-l întreba cu glas de dulceaţă de trandafiri: dacă Măria Sa a dormit bine şi dacă pofteşte ceva, căci pofta Măriei Sale e poruncă. Urma alaiul de boeri şi de slugi care îl salutau cu plecăciune, cum se cuvine, dimineaţa când se scoală stăpânul. Şi pajii cu tăvile de aur veneau şirag şi se opreau, într'un genunchi, înaintea lui, cu fel-de-fel de bunătăţi ce-i gâdilau nasul şi-i aţâtau foamea de om hămesit.

Tâmpit, nedumerit şi neîncrezător, stătea ineditul conte şi-şi scărpina cu gheata unui picior gamba celuilalt.

— Vai, ce frică are să pună mâna pe o pulpă de curcan, — şoptea agitată o mică marchiză cavalerului ei, răzămat în spadă.

Dar îndemnurile gingaşe şi lucrurile bune conving repede şi tae jena. Greu e de luat prima bucată de friptură, a doua merge mai uşor; plăcinta lunecă singură; şi un păhărel de vin şi unul de rachiu şi iar unul de vin — dau oricărui om curaj şi ţinută. De aci până la o pereche de palme primului argat, care pare-se, ca prin vis, a fost odată impertinent, — calea nu mai e aşa de lungă... Omul de „concepţii" rezistă adesea slab la ameţeala puterii; dar bietul om de rând!...

După ce boerii se săturau de joacă sau când mujicul începea să ciupească marchizele — se termina petrecerea. Un semn argaţilor şi fericitul se trezea zgâlţâit brutal din visul lui aevea. Era dat afară cu lovituri de picior din castel şi crunt bătut. Argaţii îşi răcoreau pe spatele lui jigărite mânia contra unui stăpân, fie şi fictiv...

* * *

Tema aceasta a găsit în literatură interpreţi străluciţi. Marele dramaturg spaniol Calderon de la Barca, pe la începutul secolului al XVII-lea, a tratat-o în mod magistral în comedia *„Viaţa este un vis"*. Clasicul dramaturg austriac Grillparzer, inspirat de comedia spaniolă, a reluat tema şi a creiat, la începutul secolului al XIX-lea, o comedie delicioasă tivită de efecte de un dramatism profund omenesc: *„Visul e viaţă"*.

Dar înaintea lor, în secolul al XVI-lea, genialul Cervantes a incrustat acest subiect în *„Don Quichotte"*, făcând din stimabilul său Sancho Panza, guvernator al „Insulei Barataria"... *„Când a ajuns la porţile oraşului, care era înconjurat de ziduri, corpul municipal eşi întru întâmpinarea sa, clopotele sunară şi în mijlocul entuziasmului general care făcea să pufnească pe locuitori, l'au condus cu mare alaiu la catedrală pentru a mulţumi lui Dumnezeu. După aceasta, cu ceremonii destul de comice, i s'a remis cheia cetăţii şi l'au instalat guvernator pe vecie în insula Barataria"....*

Ce a păţit după aceia Sancho Panza, ca guvernator, — din capriciul şi graţia unui duce spaniol — al insulei pe uscat, — se poate ceti în epopeia lui Cervantes.

* * *

Cu aceasta am ajuns, — e adevărat, după un mic ocol, — la ideia Americanului.

Oamenilor bogaţi le place să se joace, iar în joc intră întotdeauna cei săraci.

Tatăl generalului Wranghel descrie în memoriile sale pe un moşier rus pasionat de arta plastică a Grecilor. Parc frumos avea, dar îi lipseau statuile antice. Construi deci din scânduri văruite socluri, aşezându-le pe drumul de pe marginea heleşteului cu crapi. Iar când îi venea gust boerului să se plimbe prin Elada, dădea poruncă — şi îndată se lepădau de zdrenţe vre-o duzină de robi, bărbaţi şi femei, aleşi pe sprinceană, care se suiau pe socluri şi stăteau nemişcaţi în poza zeilor păgâni, după renumitele modele ale sculptorilor... Până ce într'o zi zeul Marte a sărit cu ciomagul de pe soclu şi a sfărâmat ţeasta romantică a boerului.

Dar să revenim la Americanul nostru. Acesta înseră prin ziare prospectul unui fel de concurs. Căuta un tânăr sănătos şi prezentabil, de preferinţă muncitor minier. Din mulţimea care s'a prezentat, a fost ales un băiat frumos şi blond, care nu avea altceva de făcut decât să mănânce şi să bea manierat, să se îmbrace cu gust şi să facă figură bună. Un maestru de ceremonii fu angajat să-l înveţe cum să se poarte în societate, cum să vorbească cu cucoanele, precum şi sporturile, care, — toate la un loc, — formează ceia ce se numeşte un perfect gentleman. După această introducere în viaţa modernă, fericitul, căptuşit cu cekurile milionarului, urma să întreprindă o călătorie în toate centrele mari ale lumii. Tot ce dorea, îi stătea la dispoziţie; putea să-şi satisfacă toate capriciile. Numai—singură condiţie: după călătoria şi împlinirea tuturor dorinţelor, tânărul era obligat să se întoarcă în mina de cărbuni, ca şi cum în viaţa sa n'ar fi intervenit nici o schimbare. Trebuia să rămână cel puţin zece ani în mină ca muncitor şi să-şi continue astfel traiul de mai înainte.

Pactul a fost semnat. Minierul de eri deveni mare senior. Păşi cu siguranţă în lumea orbitoare a bogăţiei. Se aruncă ca un înotător expert în apele civilizaţiei europene. Avu succes la femei. Stătu la aceiaşi masă cu prinţii şi cu diplomaţii lumii vechi. Vână tigri în India. Intr'un cuvânt — gustă viaţa princiară înfrumuseţată de contrastul trecutului său.

Apoi s'a întors la New-York. Mulţumi binefăcătorului, cum se mulţumeşte unei gazde ospitaliere şi caritabile, îşi îmbrăcă bluza de muncitor şi coborî în mină.

Luni de zile, în ceaţa dimineţii, a intrat în tunelurile obscure ale minei. Cu spatele gol a stat pe pământul umed şi rece, asudând, tuşind, înghiţind praful de cărbune ce-i tăia răsflarea şi îl orbea. Dormea îmbrăcat cu alţi trei pe un pat, într'un subsol murdar, şi mânca iarăşi hrana infectă a cantinei.

Ar fi putut să rupă pactul. Să-şi caute o altă ocupaţie. Să se înscrie în partidul socialist; să devină un conducător al masselor revoltate... N'a făcut-o!

Intr'o zi, însă, el a părăsit lucrul. A plecat la New-York. A făcut o vizită binefăcătorului său şi l-a împuşcat.

Faţă de acest muncitor *post festum*, Curtea cu juri a dat dovadă de pricepere neobişnuită... Şi inedită: l-a achitat!

E. DIMA

Ca din poveşti

II

— Vrabia albastră —

După masă am cerut lămuriri asupra bibliotecii mânăstirii. Un galonat mi-a spus că „patronul" studiază mult acolo şi că va fi încântat să mă lămurească.... După câteva minute vine spre mine un simpatiç bătrânel, cu o lavalieră neagră plină de scrumul scuturat dintr'o monstruoasă havană parfumată. „Mărecomand Pratt, otelier şi puţin archeolog"... O grădină de om. Am expediat repede chestia bibliotecei, fiind grăbit s'o abordez pe aceia a otelului şi în special pe aceia a personalului atât de minunat stilat...

— Personalul d-tale, d-le Pratt, îmi dă impresia că nu doarme noaptea de grija de-a mulţumi clientul.

— Şi aşa este, Domnul meu. De ce adică un profesor, un magistrat, să aibă cultul meseriei lui, şi un chelner nu ?

(Intr'adevăr, de ce nu. Pusă aşa chestia...).

— Dar, ori cum, d-le Pratt, e ceva mai greu.

— Asta da. Pe un profesor bun îl poate face chiar numai înalta lui cultură şi civilizaţie personală; pe chelnerul bun nu-l face decât educaţia de mic şi ereditatea.

— ? ! ...

— Da. Ereditatea şi creşterea. Cine n'a văzut cinste în casa părintească nu va fi niciodată chelner cinstit; iar discreţia şi fineţa psihologică se moştenesc. De aceia aristocraţii autentici sunt cei mai buni diplomaţi....

— Şi chelneri...

— Dacă ar fi crescuţi de mici în institutul meu...

— Aveţi o şcoală?

— Este undeva în Elveţia un orăşel în care de patru sute de ani există un han, la „Vrabia albastră" întemeiat de cel dintâi Pratt. Acolo m'am născut. Hanul de câteva odăi medievale îl intreţin din respect pentru secularul lui trecut; dar împrejur am construit un institut pentru desăvârşirea educaţiei de hangiu. Nu primesc de cât copii din familii cu tradiţii de otelier onorabil şi cu studiile gimnaziale terminate... Certificatul institutului Pratt asigură cariera unui tânăr; iar a fi în serviciul unuia din otelurile mele este idealul ori cărui chelner elveţian. Am poliţia mea şi supraveghez purtarea fostului elev, cât trăeşte... Mai anii trecuţi am ruinat fără milă pe un ticălos, care îşi făcuse bani la mine, deschisese un mic han şi fura lumea ce o atrăgea având pe firmă „fost în casa Pratt".

— Dar acei aşezaţi în alte ţări ?

— Aceia sunt nenorocirea vieţii mele; mai toţi se păcătoşesc. Din pricina lor eu locuesc mai mult la otelurile mele din străinătate şi mai ales aici, în Italia.

— Am stat şi eu la un otel elveţian în Franţa şi...

— N'o fi la „Suisse" din Nisa? Bine înţeles nu-i dintr'ale mele — nu-i otel de lux ; din fericire nu-i nici proprietatea, nici sub conducerea vreunui elev al meu. Acela face de râs numai Elveţia, nu şi institutul Pratt... Ştiu ! Vinde scump priveliştea mării şi razele soarelui. Desigur — mai adaugă împăciuitor şi interesat d. Pratt — priveliştea pretutindeni, soarele pe aici şi umbra la Asuan justifică o majorare de preţ, dar specularea bunurilor hărăzite gratuit de Dumnezeu este o neobrăzare fără seamăn... Specula este şi ea o artă, în care nu oricui îi este dat să reuşească, pentru că nu-i uşor, dacă storci de la client mult şi-i dai puţin, şi el să nu bage de seamă, sau, totuşi, să fie mulţumit. Şi în această materie tot printre francezi se găsesc aşii... Dar când un elveţian greoi se apucă să-i copieze, reuşeşte ca măgarul lui Lafontaine, care a voit să se gudure ca un căţel. Nădăjduesc că şi acel despre care vorbim va fi ciomăgit ca şi măgarul din fabulă... şi mult mai pe dreptate... Hoţii la puşcărie !... De ce râzi d-le Doctor ?...

— Hoţii la puşcărie, este o formulă mult întrebuinţată la mine, în ţară...

— Bravo ţară ! Ţară cinstită....

— Să lăsăm asta d-le Pratt... Hangiul...

— Hangiul hoţ e o mare calamitate socială.

— Nu sunt şi clienţi care fură ?

— Ba încă mulţi. Contestă consumaţii şi şterpelesc mărunţişuri din apartamente.

— Şi ce faci, d-ta ?

— Nimic. Profit şi pierderi. Un scandal m'ar costa mai mult. Şi apoi, tot am 7—8% la banii mei.

— Cum, 7—8% ?

— Aşa's vremurile (se scuză d. Pratt cam jenat). Războiul a demoralizat lumea întreagă; înainte mi-ar fi fost ruşine să câştig mai mult de 5—6%...

— Oricum, faceţi multă risipă.

— De pildă ?

— Sistemul celei mai largi libertăţi în alegerea mâncării.

(D. Pratt zâmbeşte fin, dar nu cu milă, deşi ar fi cazul).

— Negustorie fără oarecare abilitate nu se poate. Un maitre d'hotel, cum sunt ai mei, ştiu să suggereze un menu lăsând celui mai pătrunzător client impresia că el şi l-a ales. Câteodată Teofil (se vede că acest nume este de rigoare în casta aceasta, ca numele Enric în casa Reuss. România a avut un singur maitre d'hotel celebru — al lui Marghiloman, căruia i-a scris şi memoriile — şi tot Teofil îl chema) îmi anunţă că o sufragerie de peste o sută de persoane a mâncat aproape fără excepţie, exact ceia ce el hotărâse din ajun, deşi fiecare şi-a combinat meniul... după poftă....

Nu mă pot stăpâni de-a face comparaţie cu ceva, în aparenţă analog, dintr'o localitate în care domneşte o deviză diametral opusă aceleia a hangiului elveţian, care nu uită că „chelnerul a fost inventat pentru călător". La Nisa de pildă, hangiul, chelnerul, picolo, ca şi la Bucureşti, au aerul să-ţi spue că clientul a fost inventat anume pentru ei şi că n'are alt rost de-a exista... Şi la noi vine un maitre d'hotel cu o listă din care tu să-ţi alegi şi el să-ţi ajute cu suggestia; dar suggestia lui devine hipnoză, prin ton, gest şi privire...

— D-le Pratt, şi oamenii d-tale sunt oameni, pot avea şi ei vitii...

— De sigur; îi elimінez, rupându-le certificatul „Pratt" şi îi ajut să-şi aleagă altă meserie. Este un singur viţiu pe care trebue să-l suport pentru că spre el duc fatal calităţile intelectuale ale bunului chelner. Viţiul analizei, psihologia. Catalogarea, descoperirea situaţiei exacte pe care clientul o ocupă în societate, fără a-l face să vorbească şi fără a-i cotrobăi prin hârtii, este pasiunea chelnerului inteligent... A!... Am maiştri psihologi dela care şi Rousseau şi Bourget ar putea lua lecţii... Eu am ajuns la un fel de divinaţie aproape automată... Totuşi acum câţi-va ani, un rus mi-a dat de furcă ; cazul mă pasionase... In general — mă desinteresez — dar cei tineri se ocupă cu acest sport ca unii de şah, de cuvinte încrucişate, de bridge.... Sportul acesta practicat cu măsură, e chiar necesar meseriei de otelier, dar când devine patimă, e dăunător ca orice patimă. Unii din chelnerii mei se ruinează în pariuri... Câteodată este grea de tot categorisirea clientului... Să recunoşti pe miliardar sub un smoking jerpelit, sau pe artist sub atitudine de rasta, sau la grade-dame sub gesturi de putana, sau putana sub înfăţişarea cea mai rigidă... Şi totuşi, chelnerul perfect trebue să ştie a-şi alcătui o atitudine potrivită cu mentalitatea fiecărui client, rămânând mereu respectuos. Lordului autentic să-i dee impresia că este democrat, independent şi plin de demnitate. Imbogăţitului, că-i pătruns de sfinţenia tradiţiilor conservatoare. Mai greu este cu politicianii cărora trebue să le suporte familiaritatea lor electorală, ipocrita lor paradă egalitară...

Cei mai greu de descifrat sunt timizii. Timiditatea ia toate formele psihologice posibile.

Toţi se descopăr mai ales la masă.... Cine n'a mâncat de copil la o masă corectă, nu se mai face toată viaţa... Iar acel care ani de-arândul şi-a proporţionat gusturile cu punga, păstrează ceva din gesturile muncitorului manual, până la moarte, ajungă el şi miliardar... Şi aici e arta chelnerului-psiholog... Câteodată trebue să poţi simţi pe lordul perfect crescut chiar dacă a dus cuţitul la gură, şi pe mitocan chiar dacă nu face nici un gest greşit... Totul e în nuanţe: Unul se supraveghează cellalt nu. Unul se supraveghează pentru că i-au rămas în subconştient urme neşterse din neplăcutele senzaţii din vremea lipsurilor lui — şi acestea îl tradează. Cellalt nu se supraveghează pentru că, născut şi crescut în sentimentul superiorităţii lui sociale, are în subconştient credinţa că educaţia şi cultura lui este un lux, căci şi fără de ele tot nu-şi pierde locul... Greşelile lui — mai în toate domeniile — au o dezinvoltură graţioasă care-i sunt un pergament mai mult, de nobleţă, educaţie, avere...

— Ai putea scrie, d-le Pratt, o carte de psihologie.

— Aşi voi mai degrabă să întemeez un modern ordin cavaleresc, al tuturor chelnerilor elveţieni, cari să reformeze şi să înobileze — în lumea întreagă — moravurile industriei oteliere, fără de care omenirea nu mai poate trăi... Vezi d-ta, d-le profesor, plebea, proletariatul, socialismul, umanitarismul atât au tot strigat, de mii şi sute de ani, că omul are nevoe de tot mai mult confort, încât natura sadea nu-i mai poate satisface nici o aspiraţie... Astăzi, tabloul ne emoţionează mai mult de cât modelul...

Hanul viitorului trebue să dea un aşa ansamblu de satisfacţii artistice călătorului, încât frumuseţa locului să rămâe cel mult de valoarea cadrului bine ales al unei pânze vestite...

Am poftit bună seară d-lui Pratt şi m'am suit (cu un ascensor care nici nu porneşte, nici nu se opreşte zmuncit) în salon „la mine" să-mi digerez fumurile luxului şi a le împărăteştii ospătări pe socoteala literaturii ; dar mai ales să meditez filosofia marelui-maistru al ordinului „Vrabia albastră". Când m'am aşezat la geamul deschis, găsind sub genunchi o mică banchetă moale şi sub coate o potrivită pernă de catifea, iar sub nas tot parfumul unor arbuşti de seră, mi-am spus că cea mai mare prostie inventată de homo sapiens este căutarea adevărului.

D. V. BARNOSCHI

Catullus

— 5 —

Să trăim, Lesbia mea, să ne iubim!
De-or cârti bătrânii răi fără 'ncetare,
Cearta lor cât o pară s'o preţuim.
Soarele mereu apune şi răsare:
Pentru noi de 'ndată ce lumina moare,
Se întinde noaptea veşnică şi mută.
Dă-mi o mie de săruturi, şi o sută,
Şi-apoi altă mie, şi-o a doua sută,
Şi-apoi încă altă mie, şi-altă sută.
Şi când multe, multe mii ne vom fi dat,
Să 'ncurcăm numărul lor nenumărat,
Ca să n'asvârle pismaşii cu ocara,
De săruturi ştiind ce mare ni-i comoara.

— 8 —

Catul, nefericite, îţi curmă jalea grea,
Căci e zadarnic chinul când totul e pierdut...
Iţi străluciră zile cu soare, în trecut,
Când alergai cu grabă oriunde te chema
Femeia ce-ai iubit-o cum alta nu mai e.
Pe-atuncea era totul zglobie desfătare
Şi-orice vreai tu, iubita voia şi ea, orice...
Iţi străluciră zile, în adevăr, cu soare.
Azi nu mai vrea ; biet suflet să nu mai vrei nici tu.
Nu mai căta pe-aceia ce fuge azi de tine,
Ci inima să-ţi fie de piatră e mai bine.
Te du, iubito. Piatră Catullus e de-acu,
De-acu nu te mai cheamă şi nu te-o mai ruga,
V'i plânge tu când nimeni nu te-o ruga, — ca mâne...
Nelegiuito, spune ce viaţă îţi rămâne?
Te duci acuma unde şi cui îi vei plăcea?
Pe cine îndrăgi-vei? A cui vei fi, nu spui?
Vei săruta pe cine? O să muşti gura cui?
Catule, tu, fii piatră şi curmă-ţi jalea grea.

N. I. HERESCU

SUFLETUL ALTOR GENERAŢII

Moş Negreanu

de IZABELA SADOVEANU

Eu nu-l pot privi ce domnul I. Negreanu ca pe un om bătrân, cu atât mai puţin ca pe „un moş". La vârsta de 74 de ani el este acelaş „om întreg" cu mintea limpede şi solidă, cu firea perfect echilibrată a unui om de cifre, a unui realizator, ceia ce nu l'a împiedecat să rămână, cum a fost toată viaţa, un idealist.

Generaţia noastră şi-a avut şi ea un „ideal de om" ca toate generaţiile. Prototipul ei a fost croit după chipul şi asemănarea îndrumătorului ei din prima tinereţe, Ion Nădejde. Aspiraţia noastră cea mai sinceră era să fim credincioşi, „credincioşi până la moarte" unui ţel şi unei linii de conduită.

Unii dintre noi au şovăit, alţii au cedat poate de tot, dar unii au rămas în aceiaşi linie morală cu toate loviturile şi valurile unei vieţi zbuciumate.

Ne întâlnim după grozava bătălie a vieţii, unii scăzuţi sufleteşte, alţii turburaţi de regrete şi îndoeli; puţini au rămas senini şi liniştiţi, siguri că numai **una** era calea pe care puteau merge până la porţile ultimului popas, iar printre aceştia este fără îndoială I. Negreanu.

Când l'am cunoscut eram încă o copilă, căci abia trecusem bacalaureatul.

Fiind profesoară la Brăila, mergeam, Duminicile şi vacanţiile cele mici, la Galaţi să iau contact cu intelectualii şi organizaţia socialistă de acolo şi să respir o atmosferă moldovenească.

Atunci mergeam în familia d-lui I. Negreanu, care era o familie cu copii mulţi, armonioasă şi pură ca o familie patriarchală. Era pentru sufletul meu de atunci un sprijin moral de mare valoare mijlocul acesta cu moravuri vechi şi idealuri noi.

I. Negreanu

Deşi tânără, făcusem o lungă ucenicie socialistă la Iaşi în Sărărie, la Ploeşti la Gherea în „Casa Poporului" la Ileana Proca, şi în cercul de la Many cu Tony Bacalbaşa, Teodorescu, etc. Dar nu mă simţeam de loc pregătită pentru viaţă.

In familia mea veche de boeri moldoveni, — erau prea mulţi idoli, prea multă îngăduinţă pentru unele lucruri şi prea mare intoleranţă pentru altele, mai ales prea mare tirania formelor pentru libertatea de gândire pe care o căpătasem.

Apoi într'o casă de vechi proprietari de pământ, care aveau o tradiţie de domnie absolută de 150 ani, într'o familie în care mai trăiau încă robi eliberaţi şi în care ne serveau încă scoborîtorii acestora, noi eram prima generaţie care muncea pentru pâine. Nu se puteau deprinde bătrânii noştri să primească aceasta decât ca o scoborîre şi o pedeapsă.

In Brăila, oraş de comercianţi, oameni materialişti şi pozitivi, „ena dasckàlia", o femee care munceşte, era aproape o paria ca şi pentru familia mea boerească.

In sufletul meu eram cu lucrătorii; dar prin educaţia de acasă şi prin unele cerinţe ale firii mele crescută boereşte, simţiam nevoia societăţii rafinate în unele, dar jignitoare prin atâtea alte apucături şi atitudini, atât pentru vechea mea creştere de acasă cât şi pentru sufletul meu de democrată în stil mare.

Cu dăscălimea şi lumea intelectuală din Brăila am fost în strânsă legătură sufletească. Antagonismul ideilor între mine şi această lume nu a luat nici odată aspectul unei adevărate lupte.

Au fost conferinţe contradictorii, mai ales pe chestia feminismului în care duelul de argumente între mine şi unii adversari a durat până la extenuarea unuia dintre noi ; şi „acela" nu am fost eu, deşi tema era tocmai slăbiciunea femeii !...

In genere era mai mult un stimulent al inteligenţilor, o plăcere de a ne măsura forţele, o faţă nouă a relaţiilor dintre femei tinere şi bărbaţi tineri, care au făcut din această epocă una din cele mai plăcute amintiri ale tinereţii mele şi mi-au dat mulţumirea să păstrez încă până azi, printre toate vicisitudinile şi încercările vieţii, prietenii statornice cu „vechii mei adversari de idei".

Acolo însă nu era nimeni dintre vechii „tovi", cu care să mă simt în absolută comunitate sufletească, unde să găsesc un sprijin în îndoeli, o pârghie pentru adaptarea sufletului meu nou şi tânăr, în cadrele vechi şi rigide ale societăţii.

Atunci mă duceam la Galaţi.

In familia d-lui Negreanu munca era imperativul categoric. Dela d-na Negreanu, blânda şi graţioasa mamă de familie, până la cel mai mic copil, toţi o primeau ca pe o poruncă religioasă, dar cu voie bună şi cu plăcere. Năzuinţa mea obscură spre această „mântuire" a trupului şi sufletului, năzuinţa mea obscură în opoziţie cu toată mentalitatea din jurul meu, îşi găsea aci echilibrul stabil. Munca devenea în mod evident pentru sfletul meu bătut de vânturile tinereţii şi de înverşunata împotrivire a mediului, interesul central, axa de cristalizare a vieţii. Sprijinul moral pentru elanul primei mele întâlniri cu realitatea l-am primit în casa d-lui Negreanu, prin pilda şi prin unele vorbe înţelepte pe care le-am cules din convorbirile cu el.

Brăila era oraş de port cu mii de muncitori care se agitau în mod anarhic. Totuşi aveau un club, primeau broşuri roşii şi se intitulau socialişti. Aci era primejdia mare. Ei puteau încăpea pe mâna oricărui demagog fără scrupule şi era destul o grevă nesocotită, o manifestare zgomotoasă şi fără plan pentru ca să se compromită **„cauza"**, să se dărîme credinţa în concepţia unei mişcări aşezate şi înţelept organizate, aşa cum o voiau şefii noştri: Nădejde, Morţun, Gherea, o mişcare cu greutate în politica ţării, aşa cum o visau Many, Tony Bacalbaşa, Mille şi alţii.

Dar mai ales ne gândeam că orice mişcare greşită în Brăila putea avea răsfrângeri primejdioase la Galaţi.

Acolo se puneau atunci bazele unei mişcări serioase cu scopuri bine chibzuite care a continuat apoi să ţie vie pornirea spre democraţie şi să continue şcoala ideologiei noastre chiar după ce mişcarea socialistă s'a stins sub forma ei din primele vremuri.

O largă zonă culturală în care intra luminarea „tovilor", o luptă înverşunată şi statornică împotriva analfabetismului, încadra o organizare strânsă şi practică a intereselor muncitoreşti, vizând spre o influenţă în politica locală şi în politica generală a ţării, pentru a o îndruma spre socialism şi democraţie.

Mişcarea din Galaţi era condusă de o mână de oameni convinşi şi dârzi, Mihai Pastia, Jean Atanasiu, Deodat Ţăranu şi alţii, un grup de tineri plini de viaţă, de humor şi de simţ real, a căror atitudine şi cultură impunea „burghezilor" şi inspira încredere în sufletele muncitorilor.

Din Galaţi conduceau mişcarea şi în Brăila, cum puteau. Vorbeau în adunări mari şi în consfătuiri restrânse, organizaseră clubul, aveau un sfat de muncitori de bun simţ şi înţelepţi, dar lipseau conducători. Nu era nimeni cu formare temeinică şi experienţă socialistă în afară de mine.

Ce puteam eu, însă, o fată tânără fără greutate socială, fără legături şi într'un oraş ca Brăila ? Ce putea o femeie în politica bărbătească în acel oraş de port, în care predominau, greu şi întunecat, multe concepţii orientale, mai ales în ceeace priveşte femeia?!

Dar eram tânără şi tinereţea e plină de temeritate. Apoi venisem aci cu ideia că am o datorie de împlinit. Trebuia să o îndeplinesc cu prudenţă şi băgare de seamă, să nu stric cauzei, dar **trebuia să o îndeplinesc:** fără zgomot şi fără sacrificii inutile, dar **cu orice preţ** când va trebui.

Rămăsei deci informatoarea şi executoarea micilor puncte din programul hotărît de cei dela Galaţi. Rămăsei o „lucrătoare socială" în contact cu lucrătorii şi familiile lor. Ani de zile am mers în casa lor, m'am jucat cu copiii lor şi le-am dat la club mirajul şi nădejdea unei lumi mai bune. — „Inhămaţi căruţa voastră la o stea", zice Emerson; şi nici odată n'am înţeles mai bine decât atunci câtă putere de progres este în această maximă. Niciodată n'am fost mai fericită.

Dar iată o amintire. Era o seară de Decembrie cu ploaie rece şi măruntă. Gustam, în odăiţa mea caldă şi intimă, acea linişte şi odihnă definitivă pe care o cunoaşte ori cine când închide uşa casei sale după o zi de muncă încordată şi mai multe curse prin răceala umedă.

Siguranţa absolută a acestei linişti bine meritate fu, însă, pe neaşteptate, turburată de o învălmăşeală de glasuri şi o puternică bătaie în poartă.

„Un om dela poştă", mă vesti gazda.

In faţa mea era un necunoscut de al cărui chip aveam o amintire vagă, poate îl văzusem la club. Omul vorbi limpede şi hotărît.

„Trebue să mergeţi cu mine în strada Portului. Vor să declare greva mâine dimineaţă şi trebue numai decât să opriţi până la venirea celor din Galaţi".

Atât de sigur era omul acesta de cele ce aveam de făcut în cât plecai fără ezitare ca mânată de o putere străină.

In umezeala rece şi neagră de afară simţii un fior neplăcut şi mă stăpâni numai de cât un sentiment de nemulţumire şi profundă îndoială asupra gestului pe care-l făceam. Era prea târziu pentru a da înapoi.

In casa scundă din strada Portului unde am ajuns, erau sute de muncitori întărâtaţi şi amărâţi. Simţii o sudoare rece la rădăcina părului, dar în acelaş timp o linişte ciudată se aşternu pe sufletul meu.

Incepui să le vorbesc. Ce le-am spus nu ştiu. Cum însă cunoşteam firea lor de copii cu porniri nestatornice, am găsit instinctiv, se vede, cuvântul care să lovească unde trebuia. Atmosfera se lumină, simţii în sală destinderea, încercai o glumă, îmi răspunse o undă de râs. Furtuna trecuse şi greva a fost amânată.

Abia după ce mă regăsii din nou în intimitatea locuinţei mele, îmi dădui seamă de îndrăzneala actului meu şi spaima mă cuprinse într'un val fierbinte.

Şi dacă nu izbuteam ?!...

Duminica următoare m'am dus la Galaţi. Nu mi-a pomenit domnul Negreanu nimic de întâmplarea de la Brăila. Dar niciodată n'am înţeles mai bine lecţia de simplicitate şi înţelepciune, pe care o aveam înaintea ochilor, în persoana, în casa şi în familia amfitrionului meu: a concilia cerinţele idealului cu realitatea de toate zilele.

Marele războiu mistuise toate valorile în aur pur de care eram atât de siguri altă dată. Lovită de soartă, doborâtă de răutatea oamenilor, căutam prin beznă urma celor ce au fost odinioară Atunci l'am re-

(Continuare în pag. VI-a)

DORMITOARE · SUFRAGERII · SALOANE · BIROURI · GARNITURI CLUB · CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ · TELEFON 362/47 · 33 CAROL · „MOBILA" · 33 CAROL · (PIAŢA DE FLORI) · EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI · MOBILE CURBATE · DORMEZE · OGLINZI · LĂMPI ELECTRICE · LINOLEUM · INLESNIRI DE PLATĂ · EXPEDIŢII IN TOATĂ ŢARA

găsit pe d. I. Negreanu în biroul administraţiei „Adevĕrului".

Era acelaş om întreg, neschimbat, cu acelaş cult neclintit al muncii, cu aceiaşi disciplină superioară în mânuirea realului, dar şi cu aceiaşi lumină strălucitoare a spiritului pe de-asupra prozei migăloase de toate zilele.

Maxima tinereţelor noastre îmi veni din inimă pe buze: „Credincios, credincios până la moarte !"

Il ascultam vorbind şi aveam iluzia că suntem iarăşi departe în urmă, la Galaţi. Familia despre care îmi vorbea acum era şi mai numeroasă: o spuză de nepoţi. „Copii buni, repeta d. Negreanu, şi ce putere de muncă la ei !" Ochii i se luminară şi o undă de căldură trecu în glasul lui măsurat şi aşezat. — „Sunt nevoit încă să muncesc, dar aceasta e mulţumirea mea cea mai mare. La vârsta mea patrusprezece ore pe zi, e ceva !" Vorbirăm apoi de vremurile duse, de cărţile şi problemele noui. Era în curent cu toată mişcarea intelectuală şi literară.

Până în clipa aceia crezusem că nu-mi rămâne de cât să mă dau învinsă şi să mă întind la pământ să aştept odihna cea fără de sfârşit. Dar domnul Negreanu îmi dădu şi la această cotitură grea a vieţii, lecţia de care aveam nevoie.

Privind la omul cu statura dreaptă şi solidă, cu faţa senină şi luminată de împăcare cu sine însuşi. mi-au venit în minte versurile din „Divanul" lui Goethe:

Anii, îmi spui tu, ne-au luat atâtea lucruri
Bucuria simţurilor, amintirea
Jocurilor de odinioară printre trandafiri.
Nu mai sunt pentru tine nici călătoriile
Prin ţările cu orizonturi largi, nici plăcerea
Laudelor, cu atât mai puţin;
Nici acea a cinstei în care ai fost slăvit,
Nu mai ai nici temeritate?...
Ce ţi-a rămas atunci după atâtea zile?
Mi-a rămas destul! Ideia şi Iubirea.

IZABELA SADOVEANU

N. OGNEV

Jurnalul lui Costea Reabţev*)

Lui Cultiapîci îi plăcea să vie pe terasă când toată lumea era adunată, cum se întâmpla numai sărbătorile. Cultiapîci, cu nelipsita lui pipă mirositoare între dinţi, apărea în timpul ciaiului comun sau al mesei, se aşeza pe parapet şi tot scuipând galben, începea să raţioneze.

— Mă tot uit eu la traiul vostru şi nici că pot să mă deprind. Voi toţi, băeţii, sau să zic şi fetele, sunteţi tineri şi voinici. Toată ziulica sunteţi pe goană, dar învăţătura cea adevărată a vieţii n'o aveţi.

— Şi care-i învăţătura cea adevărată, Cultiapîci? începu disputa Nicolea, făcând cu ochiul spre tovarăşi.

— D'apoi o să înţelegeţi? Vouă celor de prin fabrici nu vi-i dată înţelegerea cea adevărată. Să luăm o pildă: ce-i mai de samă — maşinistul sau maşina? Ei? Ia să vă văd!

— Maşina-i mai de samă, Cultiapîci, — răspunse important Nicolea. Omul moare, dar maşina rămâne.

— Ia te uită prostul! — îl tăe scurt Cultiapîci. Dar cine a închipuit maşina? Tartacot cel prichindel, ori cine altul? Omul a închipuit-o... află cine a 'nchipuit-o! De nu era omul de unde s'ar mai fi luat maşina? Şi mai na-ţi o pildă: să luăm banii. Ce-s banii fără om? Zero fără băţ, atât îs banii fără om.

— Dar omul ce-i fără bani? — încercă Nicolea să-şi salveze situaţia.

— El e totul! Cine pe cine a 'nchipuit? Banii mintea, sau mintea banii? Ei? Să vă văd. Ce-i mai spune? Aici e aici! Diogene a spus: toate pier — slava rămâne. Iar eu deşi nu-s Diogene, ci un bătrân tunar tot aşa îţi spun.

— Dar tu de unde ştii ce-a spus Diogene?

— Ei, mă frate, nu puţine lucruri ştiu eu. Eu ştiu multe şi pe măsură. Uite aşa şi flăcăul vostru Vasile. Aşezat băet. Cuminte flăcău. Tot învaţă pe carte, nu ca tine. De capul tău numai flecăreala.

Chiar Vàsica Gruşin i-a luat apărarea.

— Ei, uite moşule — zise el — nu ai dreptate: toate-s la noi cum trebuie. Eu învăţ din cărţi, iar Nicolea înveseleşte fetele. Fără dânsul toate fetele de mult ar fi fugit. Nu-i aşa fetelor?

— Chiar aşa; de-am avea nădejdea numai la tine, „uscătură", ne-am prăpădi, — răspunse Lionea Spirina cu un ton provocător. — Toată iarna ai învăţat, nu ar pieri lumea dacă te-ai odihni vara...

— Mai gândeşte dialectic, Cultiapîci, — glumi Feodor Zaiţev — atunci ai să înţelegi toate.

— Ce-o mai fi şi asta? di-lec-tic? întrebă bătrânul, care avea mare dragoste de cuvinte străine. Ia lămureşte-mă.

— Asta nu se învaţă deodată — răspunse Zaiţev — viaţa te învaţă.

— Dar eu v'oi spune, măi frate, — conchise deodată Cultiapîci, scuipând în direcţia rumenei Lionea, — viaţa-i un lanţ greu. Iar muerea-i frână.

Terasa răsună în râsete.

II

Lionea Spirina ştia puţină carte. Venise dela ţară abia de trei luni, dar din cauza caracterului ei comunicativ, a veseliei cu care cînta şi lua parte la orice joc a fost curând primită între „comsomol"-i la învăţătură, iar vara a nemerit în „comună" la vile. Să spunem drept, orice învăţătură se prindea de dânsa cu greu. De aceia până în vară ea învinse numai literele şi silabele simple. Umbla şi la cercul „politgramota" 1), dar fără mult folos pentru că nu ştia să cetească.

La vilă începuse să-i dea lecţii Vàsica Gruşin, dar curând s'a lăsat.

Lionea era gata să se plimbe, ca la dânşii în sat până la cântători, sau chiar până la ora trenului cu care trebuia să se ducă la lucru, dar nu era chip s'o pui la carte. Ceiace era mai rău, era că ea asculta bucuroasă cuvântările lungi ale lui Vàsica asupra politicei, asupra acordului dintre lucrători şi ţărani, dar până a doua zi îi eşeau toate din cap. Vàsica voi să facă pe şiretul şi începu a-i istorisi poveşti în care erau, pe lângă draci şi zmei, şi fascişti şi comsomolţi. Dar a fost în zadar.

— Ce-s aistea? poveşti? spuse Lionea, dispreţuitor, cu vocea cântată. La noi în sat mătuşa Guneaviha, spune poveşti. Acelea poveşti ! Ia, ascultă... şi dăi, şi dăi...

După aceasta Vàsica a hotărît s'o lase în pace, să mai aştepte, iar Lionea continuă plimbările până dimineaţa cu flăcăii şi fetele care şi ei erau bucuroşi de plimbare şi poreclí pe Vàsica „uscătură".

Cu Cultiapîci tineretul făcu cunoştinţă tocmai la plimbările acestea când scurtau veselele nopţi de vară. Serviciul lui Cultiapîci era să supravegheze străzile vilelor şi el cu mare interes observa tineretul.

— Cine sunteţi voi? întrebă Cultiapîci pe flăcăii care cântau cântece, oprindu-se într'o noapte lângă o vilă.

— Comsomolţi.

— A! — spuse Cultiapîci cu respect. Vrasăzică sunteţi nepoţii lui Iliici? Apoi, trebuie să vă spun pe faţă: deschis om a mai fost bunicul vostru! Şi voi trebuie să pomeniţi şi să cinstiţi slava lui în vecii vecilor amin!

— Drept — răspunseră flăcăii. — Dar, tu cine eşti?

— Eu, ia un fost tunar, — glăsui cu importanţă bătrânul. Iar acuma slujesc aici ca paznic de noapte. Şi mă chiamă pe mine Chiril Patapici.

— Cultiapîci — îi întoarseră vorba flăcăii.

Şi Cultiapîci a rămas moşneagul.

III

Intr'o Duminică Vàsica Gruşin a rămas singur la vilă. Toţi ceilalţi se duseră să se plimbe. Numai în izmene, culcat în faţa „geometriei", s'a pus Vàsica să pătrundă tainele triunghiurilor isoscele. Vàsica voia ca la iarnă să caute să intre la „rabfac" 2). Soarele ardea cu toată puterea ca şi cum ar fi vrut să străbată cu raze ultraviolete măruntaele lui Vàsica. Dar Vàsica, din când în când gonind cu mâna ţânţarii, îşi vîră cu curaj în cap teoremă după teoremă.

Strigăte neaşteptate şi ropot de vorbe pe stradă şi din vilele vecine străbătură tăcerea însorită.

Vàsica ascultă şi distinse: Mai repede... S'au înecat. Cine? Unde? Văleu!... — Vàsica dintr'o săritură a fost în picioare şi porni în fugă pe stradă, apoi prin pădure spre iaz.

Iazul era vechi, adânc, mare şi părăsit. Pe mal se îngrămădise lumea şi vorbea de barca ce se răsturnase şi oamenii care se înecau.

Făcându-şi loc prin mulţime Vàsica pătrunse în mijlocul mulţimii la ai lui, tremurând şi ud.

— Lionea s'a înecat, mi se pare că nici nu ştie să înoate — îl întâmpinară speriaţi.

— Chiar la mijloc. Ne plimbam, am vrut să ne schimbăm locurile şi barca, deodată...

— Noi am căutat-o, dar nu mai aveam putere, — bolborosi posomorît Nicolea.

Au fugit unii după o barcă şi după cange...

— Dar or veni la vreme? se îndoi cineva din mulţime. Este o barcă, nu ştiu a cui, la curte, de cealaltă parte...

— Unde? întrebă Vàsica, răsuflând greu şi zbughi în apă în direcţia în care i se arătă. Inota şi se cufunda bine şi de aceia socotea că va găsi degrabă pe Lionea.

Inotând voiniceşte până la jumătatea iazului se întoarse spre mal şi întrebă : — Aici ? După strigătele care-i răspundeau de pe mal, făcu mai spre stânga şi se cufundă. Fundul era foarte adânc, mîlos, crescut cu buruene, mocirlos. Cercetând vre-o doi stânjeni în toate direcţiile, Vàsica simţi că din cauza apei reci care izvora din fund îl apucă cârceii şi că nu-l mai ţine răsuflarea şi hotărî să se ridice la suprafaţă. Se avântă din fund, înpingându-se, şi începu să urce, dar îndată simţi că picioarele i s'au încurcat în burueni. Vàsica încercă să se descurce cu mâinile din firele lor tari. Se zmunci odată, se zmunci a doua oară şi de sforţare răsuflă sub apă. Odată văzu înaintea ochilor ca nişte stele roşiatice, apa îi intră pe nări, în ureche, în stomah. Spasmodic umblau mâinile prin apă, dar buruenile parcă se prinseră în creer, în memorie, în conştiinţă...

De la malul celalt venia grăbit o barcă cu două rânduri de vâsle. Cu cangea au prins pe Lionea de haine, îndată, şi au scos-o la suprafaţă. După o jumătate de ceas şi-a venit în fire. Au găsit şi pe Vàsica flăcăii, după ce şi-au tras sufletul, şi l-au zmuls din burueni. Dar nici legănatul, nici respiraţia artificială nu fură de folos. Vàsica Gruşin murise.

* * *

— Ei, ia să-mi spuneţi mie ce-i mai de seamă: poşta sau poştalionul? începu odată Cultiapîci, flaşneta lui obişnuită, aşezându-se pe locul lui pe parapetul terasei.

— Poştalionul fără poştă poate să trăiască, asta aşa-i. Dar cum i-o merge poştei fără poştalion ? Ei ? Cum îi?

Flăcăii tăceau. Trecuse o lună din ziua morţii lui Vàsica, dar nici veselia, nici plimbările de atunci parcă nu mai mergeau.

— Acuma poşta poate merge şi fără poştalion, — spuse Nicolea, neobişnuit de serios. Acuma este radio: ori şi ce veste poţi s'o primeşti.

— Dar cum are să meargă radivo tău fără radivist? Atacă Cultiapîci pe Nicolea. — Trebue să fie un radivist, şi fără dânsul radivo tău nu-i decât un băţ. Ba-a nu mai spune! Maşina fără maşinist e ca şi ciorba fără sare.

Conversaţia lâncezia. Cultiapîci bău un pahar de ciaiu şi zise: — Vodca e mai cu viaţă, e bună la măsele. Ei şi-apoi... să ne vedem cu bine — şi se duse în treaba lui. Dar, purtându-şi bătrâneşte paşii prin toată grădina se întoarse şi întrebă misterios:

— Ce-i cu Aliona voastră, nu se mai aude? Mai înainte numai râs şi cântece, acuma ia te uită... Tot cu cartea şi cartea... Şi acuma-i în grădină cu cartea... Să nu vă fie cu supărare că întreb: n'o fi... după Vasile, hi?

— Nu-u, de geaba gândeşti aşa Cultiapîci, — răspunse, dus pe gânduri, Nicolea. Nu era ea în dragoste cu Vàsica. Numai aşa... moartea a pus-o pe gânduri...

— Uite cum vine asta, Cultiapîci, — explică Feodor Zaiţev. — Nu ştiu de m'oi înţelege. Tu tot spuneai că muerea-i frână. Iar după noi neînvăţătura-i frână. Vàsica învăţa şi s'a înecat pentru dânsa. Acuma ea s'a pus pe carte... Asta-i frate dialectica vieţii.

— Di-lec-tica, — silabisi Cultiapîci, şi repetă ca să nu uite: — adică dilectica? Cum vine asta?

— Apoi asta vine aşa, — explică bucuros Zaiţev. Tu tot spui că nu poate fi maşina fără om?

— Nu poate, — afirmă sigur Cultiapîci.

— Drept! Aşa şi cartea. Vàsica s'a înecat — cartea a rămas. Lionea şi ea e om. A prins cartea... şi acum învaţă.

— Aşa, aşa, — se bucură Cultiapîci. — Asta-i vrasăzică dilectica... Tot aşa: moare un tunar lângă tun, pe dată altu-i în loc... aşa-a, aşa!

Cultiapîci, iar îşi duse paşii şotâng, şotâng prin grădină, se apropie de Lionea şi mângâind-o pe cap:

— Invaţă, fetico, învaţă... învaţă toată dilectica... Adevărata învăţătura a vieţii ai s'o capeţi. Iar fără dilectică viaţa-i, frate, ca un lanţ de fier.

Trad. din ruseşte de G.

*) Ed. „Molodaia Gvardia"-Moscova 1927.

1) Manual de „artă politică" pentru tineri comunişti.

2) Universitatea pentru lucrători, „raboeii facultet".

Curiozităţi

Un menaj bizar

Pe la mijlocul secolului XIII, sub pontificatul lui Grigore IX, se petrecu o întâmplare ciudată :

Contele de Gleichen fu făcut prizonier într'o luptă contra Sarazinilor şi condamnat la robie. Cum însă fu pus să lucreze în grădinile seraiului, fiica sultanului îl remarcă, îşi dădu seama că e nobil, începu să-l iubească şi îi propuse să-i înlesnească fuga, dacă voia s'o ia în căsătorie.

El îi trimise răspuns că este însurat, dar asta nu era nici o piedecă pentru princesa obişnuită cu mai multe soţii.

In scurt timp căzură la îndoială, se îmbarcară şi se opriră la Veneţia. Contele se duse la Roma şi povesti cele întâmplate lui Grigore IX, dându-i toate amănuntele. Papa, în urma promisiunii lui că va converti pe Sarazină, îi dădu dispensa să păstreze pe amândouă femeile.

Prima fu atât de fericită de sosirea soţului său, — cu toată situaţia în care se întorcea — încât se învoi la toate şi arătă binefăcătoarei sale excesul recunoştinţii ce-i purta.

Povestea spune că Sarazina nu avu copii, şi că iubi cu dragoste de mamă pe copiii rivalei sale. Ce păcat că n'a adus pe lume o fiinţă care să-i samene !

La Gleichen se arată şi azi patul unde dormeau împreună aceste trei fiinţe atât de rare.

Fură îngropaţi cu toţii în acelaş mormânt, la benedictinii din Petersburg; iar contele, care trăi mai mult decât soţiile sale, puse un epitaf compus de dânsul, pe mormântul care fu mai târziu şi al său :

„Aici dorm două femei rivale care s'au iubit ca două surori şi care m'au iubit şi pe mine la fel. Una a părăsit pe Mahomet ca să urmeze pe soţul ei, iar cealaltă s'a aruncat în braţele rivalei sale, care i-l aducea. Legaţi cu lanţul iubirii şi al căsătoriei, n'am avut decât un pat nupţial cât am trăit şi aceeaşi piatră ne acopere după moarte".

Divorsul unei miliardare

Fiica miliardarului american Williams Vanderbild, Missis Mewrelle Vanderbild-Church divorţează pentru următorul motiv:

— Bărbatul meu până acum n'are avere proprie. Din ziua nunţii noi am trăit pe socoteala tatălui meu. Or, eu nu pot să respect un bărbat care trăieşte la mine în pensiune...

Judecătorul, pronunţând sentinţa de divorţ, a încheiat-o cu cuvintele următoare:

— Se înţelege că missis Vanderbild-Church are tot dreptul să-şi reia libertatea. In ce priveşte însă pe bărbatul ei, tânărului domn i-ar sta mult mai bine să se facă din nou vânzător de prăvălie, cum a fost până la căsătorie...

Soarta unui erou

A fost găsit la New-York, într'un şanţ, şi înmormântat în groapa comună a săracilor, cadavrul lui Raymond Williams, al cărui nume era celebru în America mai ales acum zece ani.

El a fost acela care a salvat în Octombrie 1918 aşa numitul „batalion pierdut" din Aragonne, în care n'au mai rămas decât 60 de luptători în a cincea zi de rezistenţă. Tocmai atunci când aliaţii credeau batalionul acesta distrus sau predat, Wiliams s'a furişat prin liniile inamice până la armata americană, anunţând situaţia disperată a batalionului.

Se ştie că comandantul batalionului, în urma grozăviilor trăite atunci, înebunise pe câmpul de luptă.

Carte „mondială" de telefoane

A apărut la Londra „Cartea mondială a telefoanelor" care cuprinde listele celor 25 *milioane* de abonaţi ai reţelei telefonice de pe întreg globul pământesc, cu care poate astăzi comunica fiecare abonat în parte.

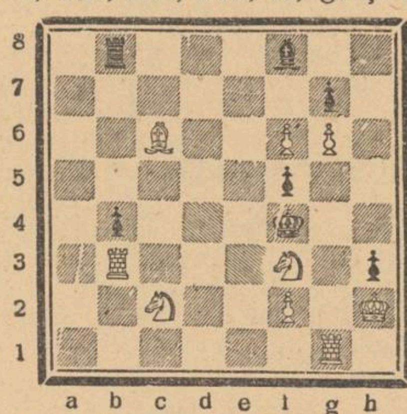
Cronica Şahului

PROBLEMA No. 212

de **I. A. Schiffmann,** Chişinău

Negru (7 figuri)

Rf4, Tb8, Nf8, Pb4, f5, g7 şi h3.

Alb (9 figuri)

Rh, Tb3 şi g1, Cc2 şi f3, Nc6, Pf2, f6 şi g6.

Alb joacă şi face mat îm 3 mutări.

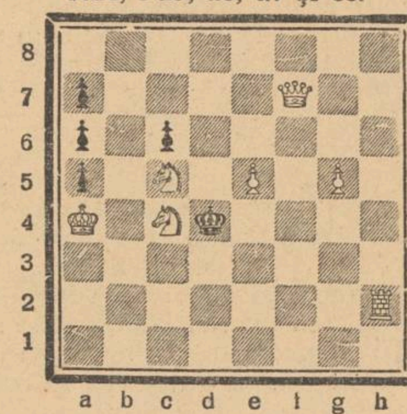
PROBLEMA No. 213

de **Sam. Thau,** Bucureşti.

(inedită)

Negru (5 figuri)

Rd4, Pa5, a6, a7 şi c6.

Alb (7 figuri)

Ra4, Df7, Th2, Cc4 şi c5, Pé5 şi g5.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

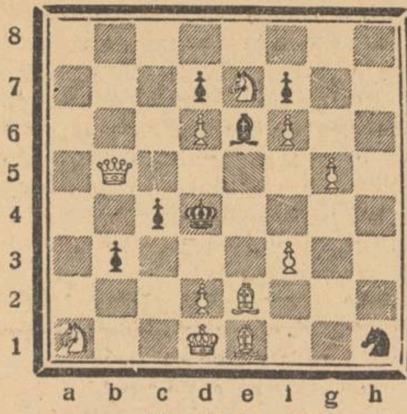
PROBLEMA No. 214

de **S. H.,** Bucureşti.

(inedită)

Negru (7 figuri)

Rd4, Ch1, Né6, Pb3, c4, d7 şi f7.

Alb (11 figuri)

Rd1, Db5, Ca1 şi é7, Né1 şi é2, Pd2, d6, f3, f6 şi g5.

Alb joacă şi face mat în 2 mutări.

Rectificare. La problema No. 206, a cărei corectare ne-a trimis-o d. ing. L. Loewenton, s'a strecurat o eroare în nomenclatură: Calul negru se găseşte în **a1**, aşa cum e în diagramă, iar nu în h1.

PARTIDA No. 83

Jucat în concurs la Londra în Ianuarie 1929.

Alb : W. Winter. **Negru : J. Drewitt**

Gambitul damei

1. d2—d4, d7—d5; 2. c2—c4, é7—é6; 3. Cb1—c3, Cg8—f6; 4. Nc1—g5, Nf8—é7; 5. é2—é3, Cb8—d7; 6 Cg1—f3, 0—0; 7. Ta1—c1, b7—b6; această vechie mutare nu mai e la modă; experienţa a doverit că negru obţine o majoritate de pioni pe aripa damei, dar e greu de găsit o cale de atac împotriva aripei regelui alb. 8. c4×d5, é6×d5; 9. Nf1—d3, maestrul Winter socoteşte această mutare mai bună ca obicinuita Da4; 9..., Nc8—b7; 10. Dd1—é2, c7—c5; 11. 0—0, c5—c4; 12. Nd3—f5, Cf6—é4; 13. Ng5—f4, Cé4×c3; 14. b2×c3, g7—g6, negru îşi slăbeşte poziţia regelui, ar fi putut să continue înaintarea pe aripa damei, jucând b5; 15. Nf5×d7, Dd8×d7; 16. Cf3—é5, Dd7—é6; 17. Nf4—h6, Tf8—é8; 18. f2—f4, f7—f5; 19. Tf1—f3, Né7—f6; 20. Tf3—g3, ameninţând: C×g6, h×g; T×g6+, Rf7; Dh5, Ré7; T×f6 şi câştigă. 20..., Nf6—g7; 21. Nh6×g7, Rg8×g7; 22. h2—h4!, Dé6—d6; spre a face loc turnului, care să apere pionul din g6 ameninţat să fie câştigat de alb prin h5; 23. h4—h5, Té8—é6; 24. Rg1—f2!, Dd6—a3; alb ameninţase: h×g, h×g; Dh5 (spre a lua pionul f5), Tf6; Th1 şi câştigă; dacă, în loc de Da3, negrul ar fi jucat Th8, alb are continuarea: Th1, Tf6 ; h×g, h×g; T×h8, R×h8; T×g6 şi câştigă; 25. Tc1—h1, Da3×c3; 26. h5×g6, h7—h6; la h×g, ar fi urmat: C×g6, T×g6; T×g6+, Rg6; Dh5+ şi mat în câteva mutări. După mutarea din text, alb are o frumoasă combinaţie de a da mat; 27. Th1×h6, Rg7×h6; 28. Df2—h5+, Rh6×h5; 29. Tg3—h3+ mat.

Prin această frumoasă partidă şi prin alte succese ale sale din ultimul timp, tânărul maestru englez Winter se dovedeşte o forţă importantă în mişcarea şahistă engleză.

P. I. NEGREANU
ING. L. LOEWENTON

Cărţi şi Reviste

JUVENAL: SATIRE. In româneşte de I. M. Marinescu. Ed. „Cultura Naţională"

S'ar părea o înţelegere între diferiţii noştri latinişti pentru a ne rechema atenţia asupra trecutului şi a ne redeştepta gustul pentru clasici. După Lirica lui Horaţiu, Satirele lui Juvenal.

Transpunerea operei lui Juvenal în româneşte de către d. M. Marinescu are acelaş merit ca şi acea a liricii lui Horaţiu de către d. Herescu şi anume face accesibile publicului nostru manifestările clasice, ignorate cu totul la noi, părăsite şi uitate chiar în Apus.

E în satira lui Juvenal ca şi în lirica lui Horaţiu, poate mai mult decât în lirica lui Horaţiu, o tonalitate sufletească şi o technică străină vremurile noastre.

Nota principală în Satirele lui Juvenal e un blam plin de mânie. Viţiul, destrăbălarea, îngăduinţa opiniei publice, prostia, sunt descrise în culori violente şi nici decum cu intenţia de a ne provoca veselia. Juvenal e un judecător moral, virulent şi iritat, în atitudinea unui justiţiar care descoperă turpitudinile morale şi pronunţă o grozavă acuzare.

Citind pe Juvenal nu râzi cu acea sponteneitate naturală cu care râzi citind un humorist. Juvenal nu ne comunică râsul prin contagiunea sentimentului lui de veselie. E un râs intenţionat plin de dispreţ, muşcător sub forma cea mai tăioasă a bătăii de joc şi a batjocurii. Cine râde cu Juvenal, râde, nu din veselie, ci dintr'un sentiment amar de răutate şi indignare. E ceva din veselia primitivului care joacă pe corpul duşmanului doborît. Satira lui nu e mascată, intenţia lui e făţişă, batjocura e serioasă şi pătrunzătoare, iar râsul provocat de lumea descrisă de dânsul e râsul strident şi aspru al mâniei ce clocoteşte în sufletul lui.

Tonul acesta virulent şi amar nu mai răsună în literatura modernă afară de mici excepţii: *„Les Tragiques"* a lui d'Aubigné, *„Les Châtiments"* a lui Victor Hugo şi *satira a treia* a lui Eminescu la noi.

Incă din veacul de mijloc satira a luat la noi altă formă şi luarea în batjocură nu se mai face direct, ci indirect, sub forma alegorică. De pildă, în Swift, Călătoria lui Gulliver, poate că râsul capătă o şfichiuială mai usturătoare decât dacă Swift ar fi atacat direct, ca Juvenal, absurditatea vieţii noastre sociale.

Intreagă technica satirei humoristice de azi diferă de a lui Juvenal. Comparaţia, vestita hiperbolă a satiricului latin, au dispărut aproape cu totul din humorul spiritual al vremurilor moderne. Ironia, sarcasmul spiritual al unui Voltaire sau Heine se insinuiază şi, deşi lovesc poate mai necruţător şi mai sigur decât expresia directă, par mai puţin crude şi dovedesc parcă mai puţin răutatea spiritului decât eşirile lui Juvenal.

Alura lui Juvenal aduce o notă nouă în humorul nostru uşurel, lungile descrieri, numeroasele aluzii, atât de aproape urmărite şi clarificate în notele transpunătorului, dau satirelor înfăţişarea colorată a unor cronici intime ale vieţii romane, în care veninul picură, subliniind şi ascuţind răutatea acestei limbi rele fără pereche, pe când regretul după moravurile curate de altă dată şi simplicitatea vieţii primei republici, dau un ton de demnitate morală şi un accent de înaltă durere sufletească, întregii atitudini satirice a lui Juvenal.

Un suflu de vigoare sufletească, de certitudine morală a adus printre noi această transpunere a d-lui M. Marinescu şi nu putem decât să-l admirăm că cu toată ştiinţa sa de latinist s'a gândit să ne dea „o transpunere" şi nu o traducere, cum ar fi fost împins a o face, dacă şi-ar fi ascultat numai îndemnul său de savant.— *I. S.*

M. SADOVEANU şi D. D. PATRAŞCANU: Din Vieţile Sfinţilor (Sfintele amintiri) Edit. Socec, Bucureşti

Nu se putea o mai nimerită colaborare pentru „Vieţile Sfinţilor" decât acea a acestor doi scriitori moldoveni.

Povestirea e graţioasă şi pură, mişcătoare şi naivă, pătrunsă de înţelepciunea savuroasă a ţăranului, produs al pământului şi de misticismul, spiritualitatea duioasă şi înălţimea morală plină de simplicitate a credinţii populare.

Influenţa lui D. D. Patraşcanu se simte alături de puternicul elan liric al lui M. Sadoveanu, prin învăluirea povestirii în coloritul istoric şi redarea sunetului particular al veacului şi neamului în simfonia căruia se petrece episodul povestit.

Pare că au fost copiate după chipurile şi icoanele din vechile noastre mânăstiri şi biserici, cu toată stângăcia şi naiva lor barbarie, în atingătoarea lor înfăţişare, fără ştiinţa supremă a artei, dar şi fără prefăcătorie şi artificiu. Puţine culori, totul redus la câteva trăsături energice, prin care trebuie să redeie forma lumii acesteia primitive în aparenţă, dar de o aşa înaltă şi rafinată putere spirituală. Sfinţii şi sfintele trăesc în aceste cărţi o viaţă sufletească aproape de sufletul ori cărei vremi, dar într'o atmosferă pe jumătate legendară, pe jumătate antică şi primitivă. Mi se pare că nu s'a dat destulă atenţie acestor serii de povestiri din vieţile sfinţilor, care merită un loc aparte în literatura noastră populară şi au un preţ deosebit pentru cititorul cultivat şi de gust. — *I. S.*

Dr. C. POPA-RADU: Higiena industrială, „Viaţa Românească", Iaşi, 60 lei.

O carte de popularizare cu nuanţă „socială", nu poate scăpa la noi de expuneri elementare, de „preambule" generale în sensul „Ştiinţei pe înţelesul tuturor".

Cititorilor unei astfel de cărţi, le lipseşte de obicei bagajul de pregătire ştiinţifică, iar educaţia lor intelectuală nu cuprinde prea multe impresii sociale, bine observate şi fixate în memorie.

Scontând această conjunctură, trăită de demult ca o etapă inferioară de cultură în Apus, d. dr. C. Popa-Radu a rezumat în volumul de faţă toată informaţia şi argumentarea introductivă referitoare la începuturile noastre de higienă socială, reuşind să creeze un tip de iniţiere asupra acestui subiect, care ar putea deveni la noi tip clasic, necesar şi explicit pentru orice abordare în viitor a chestiunilor similare.

Marile şi micile industrii din orice ţară furnizează probleme sociale, foarte grave când sunt neglijate şi extrem de dăunătoare societăţii, când această neglijenţă perseverează şi dă naştere la consecinţe imediate zguduitoare.

Tipul clasic de concepţie a higienii industriale, s'a format şi în Apus şi în Rusia, din elementele analitice şi practice ştiinţifice, aplicate în primul rând „ceferiştilor" de pretutindeni.

Economia căilor ferate are aspecte multilaterale şi multicolore, dela uzinele de oţel şi până la lăcătuşerie, dela ingineria superioară şi până la slujba de acar. E o lume industrială mult mai complectă decât orice altă ramură de industrie modernă, chiar decât lumea „fordistă" de ultima oră. Şi e natural, mai ales pentru realităţile din România, că tocmai conferinţele populare ţinute personalului tehnic şi inferior al C. F. R. au format baza cărţii d-lui dr. C. Popa Radu.

Constatăm deasemenea că expunerea, aşa cum e dozată de autor, poate contribui şi la formarea culturii generale a cititorului. In acest sens, meritele medicinei populare sunt în genere mari acolo unde lipsesc specialiştii-statisticieni ai chestiunilor social-economice, industriale, etc.

D. dr. C. Popa Radu aduce şi aci contribuţii preţioase, luminând problemele de muncă şi sănătate, din îndemnul concepţiei de medic-cetăţean.

A. N.

JEAN LARNAC: Colette Edit. S. Kra, Paris

Cele mai pedante analize ale criticei nu izbutesc să sfarme aureola câştigată de poeţii adevăraţi.

Cercetătorii străbat, curioşi, povestea vieţii unui mare artist sau a unui mare scriitor, străduindu-se necontenit să desprindă, din vălmăşagul amănuntelor, clipa imprecisă când omul se izolează de umanitatea obişnuită pentru a deveni cel pe care-l admirăm adesea fără a-l înţelege.

„Cum s'ar putea vorbi despre Colette cu metodă şi analiză pedantă, aşa cum îndeobşte se procedează cu marii scriitori?" spunea undeva Georges Delaquys.

Jean Larnac nu s'a sfiit totuşi să întreprindă o analiză serioasă a vieţii şi operei acestei scriitoare.

Consultând un bogat material bibliografic, precizând împrejurările deosebite ale unei vieţi bogate în sensaţii precum şi etapele caracteristice ale activităţii ei publicistice, Larnac ne înfăţişează, în monografia închinată acestei scriitoare, un tablou complect şi sugestiv.

E interesant de citat, cu prilejul acesta, portretul pe care îl face doamnei Colette, scriitorul Pierre Veber:

„Cea mai ilustră romancieră a noastră e Colette. Am cinstea s'o cunosc de ani de zile. I-am fost martor la prima căsătorie. Era pe atunci o fată tânără, slabă, blondă, cu ochi blânzi şi cruzi totodată.

Timp de zece ani nu s'a ocupat de fel cu literatura. Insoţea pe soţul ei la redacţie. Intr'o zi puse pe masa soţului nişte caiete de şcoală: jurnalul ei intim din copilărie şi tinereţe. Soţul le răsfoi: „Măzgăleli fără nici o valoare".

Aceste măzgăleli au alcătuit primul volum din seria **Claudine.**

Un an mai târziu, soţul se hotărî să publice „Claudine à l'école". A fost un succes formidabil. El mărturisi: „M'am înşelat, doamnă, vă cer scuze".

Toate acestea le ştiu din gura Colettei, care râde astăzi de aceste întâmplări.

Colette, mica învăţătoare provincială, e azi romancieră celebră, artistă de music-hall, ofiţer al legiunii de onoare".

Dela Georges Sand, nici o scriitoare franceză n'a avut de semnalat un astfel de triumf.

Viaţa şi opera acestei scriitoare pot fi pentru mulţi o învăţătură şi un îndemn.

Jean Larnac a făcut un lucru frumos prezentând pe Colette publicului, care va învăţa astfel s'o cunoască mai bine, ştiind şi de ce o apreciază. — **h. b.**

Au APĂRUT următoarele opere de artă:

Emil Ludwig „Geniu şi Caracter" — Cel mai mare biograf contemporan, analizează în *„Geniu şi Caracter"* viaţa şi opera lui Voltaire, Frederic al II-lea, Shakespeare, Goethe şi Schiller, Rembrandt, H. Bang, R. Dehmel, Lord Byron şi Lassalle, Balzac, Lionardo da Vinci, Walter Rathenau, Lenin, Napoleon convorbind cu Wieland şi Goethe, etc. — **Lei 68.**

Herbert Eulemberg Siluete Literare, Alte Siluete, Ultime Siluete — Trei volume de peste o mie pagini, cuprinzând studii estetice despre cei mai mari literaţi, poeţi, romancieri, dramaturgi, filosofi, oameni de stat, pictori, sculptori, muzicieni, compozitori, etc. **50 lei volumul**. Volumele se vând şi separat.

Şalom Alechem **Povestiri Tragicomice** — Un volum de peste trei sute pagini, cuprinzând cele mai amuzante nuvele datorite marelui satiric, Cu un studiu introductiv al criticului *Octav Botez*. **Lei 68.**

Librarii din provincie îşi vor adresa comenzile la „Tipografia Albina" Iaşi, Str. Săulescu 2.

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA ATAT DE ACUTĂ A SEXUALITĂŢII IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefaţă de PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planşe şi ilustraţiuni. Editura «Cartea Românească»

NEVRALGINE „JURIST" VINDECA DURERILE DE CAP

BIBLIOGRAFIE

Laurenţia I. Bacalbaşa: „Călătorind pe Rhin", „Steaua mea", piesă în trei acte, „Păcatul beţiei", piesă în două acte, — toate în Edit. „Cultura Românească", Bucureşti.

— *Minerva, Arhiva pentru ştiinţă şi reformă socială.*

Cuza Vodă

Romanul Cuza Vodă în film

Se afirmă că una din marile case producătoare de filme din România ar fi decis să pună pe ecran romanul popular „Cuza Vodă" scris de Vasile Pop.

Date fiind însuşirile pe cari le are această scriere, lucrul nu ar fi de mirat. Intr'adevăr, **„Cuza Vodă"** conţine cel mai bogat şi variat material ce se poate închipui pentru un film senzaţional. Se găsesc în el aventuri palpitante, scene de eroism, de devotament şi sacrificii. Ura, intriga şi răzbunarea celor loviţi în averile lor prin înstărirea ţăranilor, şi tot cortegiul de acţiuni dramatice şi sentimentale, care trec prin cele 464 pagini mari îl indică anume pe **„Cuza Vodă"** pentru ecran.

Succesul ar fi desigur foarte mare, cunoscând popularitatea de care se bucură mai ales marele dispărut.

Până la realizarea filmului, romanul Cuza Vodă se poate găsi la toate librăriile, şi la ad-ţia ziarului „Adevĕrul", 11, str. Sărindar-Bucureşti.

Noutăţile literare române şi străine precum ori-ce reviste şi ziare străine, le găsiţi zilnic la noua Librărie

Independenţa Română

MIHAIL ALFANDARY

Calea Victoriei, 39 lângă Elisée

„Biblioteca pentru toţi"

A publicat şi continuă să publice cele mai cunoscute romane ale autorilor români şi străini.

Le vom înşira aci pe cele retipărite de curând şi pe cele mai voluminoase:

„Eugenie Grandet", „Moş Goriot", Femeia la 30 de ani". „In căutarea absolutului", de H. de Balzac. „Atlantida", de Pierre Benoit. „Vinovatul" de Francois Coppée. „Fromont şi Risler", „Jack", „Regii din Exil", „Tartarin pe Alpi" de Alphonse Daudet. „Ciocoii Vechi şi Ciocoii Noi" de Filimon. „O Viaţă", „Bel-Ami", de Guy de Maupassant. „Scene din Viaţa Artiştilor" de Murger. „Roşu şi „Negru" de Stendhal. Toate romanele din Duiliu Zamfirescu. „Jurnalul unei Cameriste" de Octave Mirbeau, etc. etc.

De vânzare la toate librăriile din ţară

Catalogul Bibliotecii se trimite *Gratis* la cerere. *Librăria „Universala" Alcalay & Co. Bucureşti, I, Calea Victoriei 27*

Trei cărţi cu străini

Vorbind de mijloacele pe care le avem de a descoperi şi înţelege un mediu social dintr'un moment istoric oarecare, Taine spunea că ar da bucuros nu ştiu câte tone de documente de stat şi de arhive diplomatice în schimbul unui roman bun. Şi într'adevăr, cel mai perfect informator de psihologie etnică este literatura. Toate culegerile melodice de folklor, de monografii etnolografice nu redau mai bine sufletul unei regiuni şi mentalitatea unei societăţi ca intuiţia directă şi divinatorie a artistului.

Am în faţa mea trei romane, fiecare zugrăvind un colţ de ţară atâta de deosebit, încât ne face să ne întrebăm dacă avem aface cu acelaş „genus homo" pretutindeni. Iată „Le Beau Saïd" al lui Iossipovitch, care se petrece în atmosfera toridă a Egiptului. Iată „La bête errante" a lui Rouquette, ale cărui aspre aventuri se desfăşoară în mijlocul „tăcerii albe" a celui de al 65-lea grad de latitudine nordică. Iată în sfârşit „The strange Vanguard" al lui Arnold Benett, în care acţiunea nu se petrece nicăeri, sau pretutindeni, căci toată povestea se întâmplă pe un yacht englezesc. Avem deci un fel de Anglie quintessenţială, unde toate evenimentele vor fi mai concentrat-britanice decât în chiar Britania însăşi.

* * *

O femee de musulman îşi iubeşte bărbatul. Aceasta e tema romanului „Le Beau Saïd".

In iubirea femeii musulmane se găseşte adeseori un amestec de profesionalism şi de nebunie. Soţia se socoate oarecum un funcţionar a cărui slujbă constă în a face dragoste. Incolo nici o altă preocupare. Dar tocmai pentru că rutul e singura îndeletnicire a femeii, e suficient ca aceasta să fie câtuşi de puţin o fire entuziastă pentru ca unica ei ocupaţie să capete un aspect frenetic. Şi vă închipuiţi ce înseamnă când, la acestea toate, se mai adaogă şi exasperarea provenind din indiferenţa bărbatului.

Toate aceste condiţiuni sunt întrunite la eroina romanului lui Iossipovitch. Soţul ei a căzut într'un fel de monomanie mistică. Nu se mai uită la femeea lui. Dar la ea se gândeşte frumosul şi bogatul Saïd, fratele vitreg al soţului său şi hoţul moştenirii acestuia. Toate peripeţiile altfel simple şi puţine care sfârşesc cu omorîrea lui Saïd de femeea fratelui său, se desfăşoară într'un ritm foarte curios, totodată pasionat şi ostenit. Căldura ţărilor acelora umple sufletele de un lirism leneş amestecat cu fapte nebuneşti. Şi alături de acestea, vedem licărind, lucidă, şmecheria tuturor paraziţilor umiliţi care trăesc din viţiile şi păcatele celor mari. E vecinicul samsar şi eterna macrelă orientală, care tot tinpul filozofează asupra fatalităţii destinului, oferind însă necontenit serviciile lor pentru a da destinului un mic brânci de ajutor.

Orientalii sunt în genere gradiloquenţi. Se exprimă liric, şi conversaţiile lor au o înfăţişare de poem reciproc. Această coloratură a mediului egiptean, d. Iossipovitch a ştiut s'o redea minunat. Şi nu era uşor.

* * *

„Bestia rătăcitoare" este bietul om, bietul om care de altfel nu merită nici o compătimire, căci marile sale mizerii şi le-a căutat singur. Este omul care, într'o bună zi, şi-a lăsat baltă gospodăria, văduvă soţia, în lacrimi părinţii, şi a plecat să caute aur. In Alaska, aproape de ultimul cerc polar, în nopţile eterne, subt soarele de 30 de minute, subt frigul de 50°, se găseşte, uneori la o adâncime de cuţit de plug, metalul sclipitor pentru care oamenii mor şi omoară. Indienii băştinaşi nu-şi vin nici azi în fire în faţa absolutei stupidităţi a acestei goane delirante. Arme de vânătoare frumoase, blănuri, piei — asta da. Face să-ţi dai viaţa ca să posezi asemenea lucruri. Dar câteva ocale de praf galben! Şi ce curios lucru, cutare băiat, care acasă şedea ca un trântor, căruia îi era lene să pună mâna pe sapă, acum se agită ca un diavol, nu-şi cruţă somnul, nici sănătatea, şi dă cu bravură lupta împotriva duşmanului aspru şi alb. Sunt zile când frigul întrece orice imaginaţie. Ştiţi ce înseamnă să-ţi fie frig în tine, înlăuntrul tău însuţi? Să simţi cum, dincolo de piele care ea, săraca, s'a tăbăcit şi nu mai doare, să simţi cum tot plămânul e o rană. Carcasa exterioară s'a oţelit, dar maşinăria internă a îngheţat şi e gata să nu mai meargă.

Şi toată tristeţea aceasta a aventurii omeneşti, care zeci de ani joacă cu zarul, joacă cu moartea. Cutare, douăzeci de ani a căutat, şi n'a găsit. A venit băiat, şi acum e cărunt bine, când, însfârşit a dat de un filon. Nimeni nu are invidie împotriva lui. Ba chiar sunt mai degrabă mulţumiţi. „Cât valorezi?" îl întreabă unul. „Cam un milion de dolari". Şi peste noapte, acasă, nici el nu ştie de ce, se îmbolnăveşte de congestie pulmonară, şi peste cinci zile moare...

Şi figura epică a maestrului de poştă; săniuţa sa e trasă de cincisprezece câni, înhămaţi în evantaliu. Locuitorii se uită la această mică turmă ca la nişte animale sacre. Prin ele se face acel lucru minunat: legătura cu restul pământului. Ei aduc sacul magic, din care se revarsă petecele multicolore de plicuri ascunzând rânduri scrise de cei de acolo.

Şi atmosfera „saloon"-ului, a barului unde oamenii se strâng să bea, să joace şi să danseze. Şi fumul gros prin care se strecoară sunetele infame ale pianului mecanic, şi „dancing-girl"-ele, cu figura lor tânără şi ravajată, cu expresia adânc umană de căţel bătut.

Acei care cunosc capodopera lui Charlie Chaplin: „Goana după aur" au avut prilejul să vadă cu ochii acest interior unde „bestia rătăcitoare" un moment s'a refugiat la adăpost, căldură şi viaţa de societate...

Oameni tari, din rasa celor care în câţiva ani au făcut un continent întreg, şi au opus — în multe privinţi victorios — Istoriei celei vechi de veacuri, o Istorie nouă de câteva decenii, adeseori egală, ba chiar uneori superioară celei dintâi...

* * *

Energia britanică are altă melodie decât cea americană. E — ca să întrebuinţăm un cuvânt cam vag dar foarte cuprinzător — e mai „civilizată". Vreau să zic că e plină de mici absurdităţi, de bizarerii, de preocupări de stil şi frumuseţă, de subite fobii în faţa cutărei prejudecăţi, şi mai ales, e plină de un fel de încetineală boerească, o lipsă de grabă care provine din siguranţa izbânzii finale — căci nu este cineva englez pentru ca să eşueze!..

Eroul romanului lui Arnold Benett este un lord miliardar. Dar un lord nu din naştere. E fiu al celui mai murdar şi sărac cartier din Londra. A făcut avere singur. S'a făcut lord singur. E drept că boer a fost întotdeauna, de vreme ce întotdeauna a fost englez!

De ani de zile e certat cu soţia lui, pentrucă aceasta nu vrea să achite croitorului ei o factură de nimica toată. Nici ea nici soţul ei nu vor să cedeze. El însă are un plan diabolic: va cumpăra firma. Dar lucrul nu e uşor. Adversarii sunt tari. Şi „intriga" propriu zisă a romanului, petrecut pe bordul „Străinului Vanguard", se reduce la manoperele Lordului care bineînţeles sfârşeşte — nu cu bani, ci cu eloquenţă, şiretenie şi sentimentalitate — să cumpere firma. In desfăşurarea acţiunii, mai intervin şi alte personagii, dasemenea foarte pitoreşti, care împreună cu Inălţimea Sa, ne dau un tablou complect al voinţei de putere „more britanico" —, conduită complexă — care nu seamănă nici cu aceea a conchistadorului spaniol, nici cu aceea a patriotului neamţ, nici cu aceea simplă, copilărescă şi mitocănească a „business-man"-ului american. Conduită greu de definit în vorbe, despre care însă ne dă o imagine exactă şi bogată amuzantul roman al lui Arnold Benett.

D. I. SUCHIANU

INSEMNĂRI

Ion Gorun

Muncitor fără odihnă, Ion Gorun lasă în urma lui o operă literară închegată și pilda unei modestii rare.

Presa românească pierde pe unul dintre cei mai buni gazetari, iar literatura — un om de cultură și de talent.

Originar din Transilvania, Ion Gorun, după primele studii făcute la Abrud, vine la București, unde urmează cursurile facultății de litere.

După o activitate publicistică bogată, în literatură ca și în ziaristică, pasionat al problemelor de gramatică românească, Ion Gorun inchee o viață de muncă istovitoare în vârstă de 66 de ani.

Transcriem aci o parte din mărturisirile lui Ion Gorun, după încununarea lui cu premiul Național:

— Debutul meu în literatură e prea îndepărtat și greu de povestit în două cuvinte. Ce pot spune este doar că n'am aparținut nici unei *casse* literare. Școala mea au fost înaintașii mei. Citeam și eu pe C. Negrutzi, pe Odobescu, pe Bălcescu și pe poeții și prozatorii timpului. Cam pe la vârsta de 17 ani scriam, — mai exact: încercam mici schițe pe care le publicam pe unde era loc și pentru tineri.

Debutul meu temeinic a fost însă la *Convorbiri literare* fără să fac însă parte din cenaclul *convorbiriștilor*. Maiorescu întreba de mine și mă aprecia, dar nu m'am dus niciodată în cercul dela *Convorbiri Literare*. Trimiteam lui Jacques Negrutzi versuri pe care mi le publica la loc de cinste în revistă.

Am fost toată viața un sălbatec, — un sălbatec, numai în sensul acesta de „retras", de „ascet".

Pe urmă, am cunoscut bine pe Vlahuță. El m'a furat un timp din singurătatea mea. Ii plăcea să adune la el acasă pe scriitori, fără să-și dea aerul de șef de școală literară, ci numai în numele prieteniei literare. Acolo venea și Caragiale și Delavrancea. Discutam unele chestiuni literare și altele... de tot felul.

Așa am început să public în revista *„Viața"* a lui Vlahuță.

Această revistă publicase un concurs pentru alegerea unui colaborator. Au concurat la acest concurs foarte mulți literați din acea vreme. Mulți dintre ei sunt scriitori recunoscuți, scriitori de seamă. Mă rog, nu știu cum s'a făcut, că la concurs, cei dela „Viața" m'au ales pe mine. Ei, pe urmă drumul era mai ușor. Mă făcusem cunoscut, aveam și relații literare întinse...

Prietenia cu Artur Stavri ne-a mânat pe amândoi la conducerea unei reviste literare noui. Am scos împreună revista „Pagini Literare".

Acolo și-a publicat Sadoveanu primele poezii. Era un începător de talent. S'a văzut că nu ne-am înșelat în aprecierile noastre.

Apoi am scris la *„Povestea Vorbei"*.

D-na *Constanța Hodoș* a scos și ea *„Revista Noastră"* la care eram colaborator principal.

Și la *„Sămănătorul"*, dar numai în primul an de apariție. Pe urmă Vlahuță și Coșbuc, întemeietorii revistei s'au retras, lăsând pe Iosif cu tineretul. Atunci n'am mai colaborat nici eu.

Astăzi tineretul literar s'a grupat în școala de recipročă admirație.

Eu nu văd în aceasta un bine. Talentul crește și se cultivă izolat cel puțin tot așa de bine, izolat. In ceiace mă privește, nu m'am alipit niciodată de vre-un critic, nici în vre-un cenaclu n'am fost."

Adela Talpă din com. Pechea, Don Juan și... orașul Babel!

Trăim, netăgăduit, în epoca reportagiului. Intrucât mă privește, citesc — de ce m'aș rușina? — cu o egală pasiune poeziile moderniste și reportagiile de fapte diverse.

Alaltăeri, am găsit într'un ziar de seară, un astfel de reportaj. Titlul — sau, mai bine zis, titlurile — erau seducătoare. Ascultați și dv.:

Romane trăite

Abandonată, o fată se aruncă în Dunăre ; e salvată dar înebunește

Visul unei fete de țară. — Pe străzile Galațului. — Vrea să fie cinstită. — O nouă Maslova. — Sedusă. — Ca în Paul și Virginia. — Valurile Dunărei. — Nebună din amor.

Când am văzut această înșiruire de titluri, vă puteți închipui cu ce poftă m'am aruncat asupra textului...

Era o poveste tragică. In adevăr tragică. O fată de țară — servitoare — sedusă — încearcă să se înece — e salvată — înebunește. Dar acest fapt banal și tragic a devenit sub condeiul reporterului cu pricina de un comic nemaipomenit.

Adela Talpă din com. Pechea, jud. Covurlui a plecat din satul natal ca să intre servitoare la „o casă de boeri" în oraș. Lucrul acesta îl fac atâtea și atâtea fete de țară. Reporterul nostru este însă, un căutător de „motive" rare. Adela Talpă n'a venit la oraș ca atâtea și atâtea fete de țară... Nu. A venit din altă pricină :

„O predispoziție lăuntrică, un foc aprins (ca să se știe că nu era un foc stins! N. Red.) *a făcut din copila, devenită (!) mare, o creatură visătoare, melancolică, plăpândă, emotivă"*.

Ați înțeles? Era visătoare, melancolică, plăpândă, emotivă. De-aceia, a... intrat slujnică la o casă din oraș! Fiindcă *„satul devenise un iad înfiorător. Dorea altceva; ceva nelămurit, vag, vaporos"*. Și fiindcă dorea toate aceste lucruri și-a ales profesia de... servitoare!

Adela Talpă slujește, mai întâiu, într'o casă de negustori. *„Un fiu al stăpânului încearcă s'o siluiască. Fuge îngrozită. Rătăcește pe străzile orașului Babel"*...

...Orașul Babel înseamnă, în stilul marelui reportagiu, Galații!

Adela Talpă se angajează lucrătoare într'o fabrică. Aci, chestia se complică :

„După cât-va timp încolțește în sufletu-i virgin o dragoste curată ca un crin.

„Un tânăr lucrător răspunde acestei iubiri.

„Șoapte tainice. Convorbiri tandre. Intâlniri delicioase. Planuri de viitor.

„Păreau Paul și Virginia (!) Dar, ceeace trebuia să se întâmple, — s'a întâmplat! Intr'un moment de slăbire a voinței, de abandonare de sine se dă toată, beată de fericire, celui ce întrupa fericirea ei".

Așa dar, Adela Talpă din com. Pechea și iubitul ei *„păreau Paul și Virginia!"* Până când *„ceiace trebuia să se întâmple, — s'a întâmplat"*.

Dar ascultați vă rog, urmarea:

„Adela, nevinovata fecioară din Pechea a plătit scump clipele de supremă fericire.

„Făt frumos era un Don Juan! A părăsit-o.

„Indurerată, rămasă stingheră, ideile i se colorară în negru".

Așa dar, Făt Frumos era... un Don Juan!

In realitate, era numai lucrător în fabrică! Dar pentru „efectele" marelui reportaj Don Juan sună bine! Părăsită, Adela rămâne *„stingheră"*. Atunci? *„Ideile i-se colorară în negru"*... De sigur, sărmana Adela Talpă era lucrătoare într'o fabrică de culori!

...In fond, biata fată din com. Pechea a fost destul de nenorocită. Dece reporterul cu pricina nu i-o fi cruțat ultimul supliciu? Dece n'o fi scutit-o de floricelele stilului d-sale? Adela Talpă... com. Pechea... orașul Babel... Făt-Frumos... Don Juan... Paul și Virginia... — ce oribil ghiveciu în mai puțin de două zeci de rânduri!

Hârtie roz

D. Eugen Ionescu e poet — și încă poet modernist. D. Eugen Ionescu își publică versurile într'o revistă craioveană. D. Eugen Ionescu este sensitiv...

Am sub ochi o poezie a d-sale: *„Elegia hârtiei roz"*, — în care ne destăinuește durerea pe care i-o pricinuește d-sale un petec de hârtie roz.

O hârtie roz sta; pe un colț de masă
lungă, albastră și pătată.

Trebue să vă explic că *„lungă, albastră și pătată"* era masa, iar nu — cum s'ar putea crede — hârtia roz. Detaliul este important pentru ceiace urmează.

Sărmană hârtie roz, pătrată
Singur înțeleg durerea ce te-apasă
(când ești întotdeauna doare,
om între oameni sau în între hârtii:)
colț rupt te-mpiedică pătrat pefect să fii,
iar suferința o vădește lânceda-ți decolorare.

...Hârtia roz avea ambiții geometrice. Vroia să fie *„pătrat perfect"*. Dar un colț rupt o împiedeca. Era... pătrat imperfect! Și suferea... și se decolora!

Dar, vai, nu am cuvinte
Și nu pot spune, tuturor, durerea ta.

Vedeți, poetul e tare îndurerat : nu are cuvinte... („Motivul" nu-i tocmai modernist. Lăutari tradiționaliști cântă și azi vechea romanță: *„Adio și n'am cuvinte...")*

Căci oamenii sunt prea cu minte
și prea serioși și savanți prea...

D. Eugen Ionescu, precum vedeți, se teme că noi nu i-am putea înțelege durerea d-sale în fața bietei hârtiuțe roz.

și ei râd de căutare vorbei
care plânge
toată jalea hârtiuței roz, se blegi
și stânge.

D. Eugen Ionescu nu ne spune din ce pricini „s'a blegit și stâns" — cum zice d-sa așa de poetic, — jalea hârtiuței roz... Din păcate poezia — atât de amuzantă — se sfârșește aci, fiindcă — după cum ne-a explicat mai sus — d. Eugen n'are cuvinte.

...Și n'are nici talent! — *Tudor Teodorescu-Braniște.*

Cantitativism

Sombart spunea că civilizația contemporană, spre deosebire de cea dinaintea ei, este o cultură **cantitativă.** Totul se reduce la evaluări în cifre. Talentul se măsoară cu metrul, frumusețea cu gramul, geniul se cântărește și se exprimă în numere. Intr'un „compte-rendu" monden găsim fraze ca acestea: „Printre asistenți remarcăm pe d. Smith (3 mil. dolari U. S. A. venit), împreună cu fiica sa, posesoarea frumosului Yacht „Fate" (800.000 dolari U. S. A.), d. Prinee, etc. etc.".

Iată un nou și pitoresc eșantion de acest cantitativism. E vorba de o reclamă a unui film:

„Noua superproducție a d-lui X... are 3.200 metri. S'au învârtit 120.000 metri de peliculă. Fiecare operator a dat câte 600.000 de tururi de manivelă. Etc.".

Cu drept cuvânt se întreabă un cetitor: „când oare vom putea ceti, în revistele literare, că d. Z, pentru a-și compune ultimul său roman, a muiat de 72.995 de ori tocul în călimară, a întrebuințat 125 m. patrați de hârtie albă, a băut 2.729 cești de cafea, a fumat 976.240 de țigări, a consumat 3 tone de adjective și 576 de kilograme de puncte de exclamație". — *D. I. S.*

Reabilitarea femeii frumoase

In jurul unei femei frumoase, se urzește întotdeauna, — și independent de rivalități sau invidii, independent deasemenea de exagerările omagiilor anonime sau interesate—un fel de baraj de neîncredere. In fața unui desăvârșit exemplar de frumusețe feminină, oamenii resimt din nou teama prelungită a copilului care a spart odată o păpușă măiastră și s'a trezit în fața sfâșietoarei descoperiri a unui interior scrijelat, înegrit și cu resorturi nemilos de explicative.

Formula curentă „E urâtă, dar în schimb ce caracter, ce inimă bună!", a fost în profitul prea multora ca s'o dea drept lege și s'o inverseze obligatoriu: „e frumoasă, dar în schimb"...

Ciudățenii văzute: din două surori, altădată din trei sau cinci, s'au măritat întâi cele mai puțin frumoase. Cea excepțională, prea superbă, înfricoșa. Era totuș, de regulă, o fată blajină, rezervată, sau veselă, copilăroasă: „Cine știe ce doarme într'însa!"

Nu-i surprinzător că la urmă, iritată de îndepărtările inexplicabile, s'a înrăit sau a deviat, curmând astfel regretele celor ce renunțaseră din prudență: „Tot am avut dreptate!"

Natura, care greșește uneori monstruos sau se riscă în ironii izolate, nu se complace în cele de serie. Lugubră ironie într'adevăr, ca fiecare frumusețe morală să corespundă unui defect fizic. Și dimpotrivă, logică și demonstrabilă, presumația unei armonii neapărate dintre alcătuirea exterioară și cea interioară. Nu numai ochii: „oglinda sufletului", ci fiecare amănunt, fiecare regularitate a trăsăturilor trebue să fi corespunzând unei regularități sufletești.

Dacă atâtea femei frumoase au făcut, din proprie vină, nenorocirea celor ce s'au alipit de ele, frumusețea lor a avut totdeauna un cusur vizibil: o privire nesinceră, un dinte greșit, nări turtite, un tic supărător, tot atâtea anticipate și involuntare mărturisiri, mai permițând trișarea doar cu acela care începe prin situația periculoasă de îndrăgostit, înainte de a o încerca pe aceea profitabilă de fizionomist.

Pe femeile fatale „vampirele" de cinematograf, le interpretează actrițe frumoase care sunt în viață femei obișnuite, tinere de tot, fără nenorocirea nimănui pe conștiință. Actrițele în realitate perverse, regisorul le înlătură de la aceste roluri. Ele n'au, decât simulată, masca nevinovăției — la care obligă *legenda*, — iar în lumina proectoarelor de studio, obrazul poate trișa încă mai puțin decât în viață.

Vom vedea oare pe *Miss România* utilizând farmecul făpturii sale în rolul unei Mandragore funeste? Nu. Nouă dovadă de echilibrul fizic concordând cu cel sufletesc, repulsiunea celei mai frumoase romånce ca și a mai tuturor încoronatelor frumuseți de pe glob, pentru ambițiile gloriei, cu amăgirile și desamăgirile ei presimțite, repulsiune desigur pentru toate sbuciumurile artei, chinuri de creație, temelii șubrede pe care nu se poate clădi fericirea rotunjită și bine așezată a unei vieți.

Frumusețea blondă a Miss Europei, precum și alte consacrate „Miss" și-au îngrădit pe față perspectivele de viitor în idealul cuminte al unei căsătorii mulțumitoare. — *Alice Gabrielescu.*

Mărunte

— A apărut volumul de poezii „Pridvoare" de Ion Ojog, 1929, București, Inst. de arte graf. „Bucovina", prețul 100 lei.

Opere religioase

din Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

Bulev. Academiei No. 3 București I

Dragoslav I.: Facerea Lumei Ed. II. Premiat de Academia Română Lei 60.—
Dulfu P.: Dumnezeu și oamenii. Vechiul Testament în versuri Ed. II Lei 90.—
Miron Patriarhul României: Cuvântări. Trei ani de Propovădanie pastorală. Lei 60.—
Papini Giovani: Viața lui Isus. Traducere de Alex. Marcu Lei 180.—
Pop Alex.: Desbinarea în Biserica Românilor din Ardeal (1697—1701) Lei 10.—
Sadoveanu M. și Patrașcanu D.: Din viețele Sfinților. Spre Emaus. Bogat ilustrat. Lei 35.—

* * *

Ultimele noutăți literare apărute la „Cartea Românească".

Blaga Lucian: Lauda somnului Lei 42.—
Brătescu-Voinești: Firimituri (s. p.)
Crainic Nichifor: Darurile pământului Ediția III. Lei 60.—
Cazimir Otilia: Trandafirii. Nuvele (s. p.)
Caragiale Ion Matei: Craii dela Curtea veche. Roman Lei 60.—
Davidescu N.: Leagăn de cântece. Poezii. (s. p.)
Ignotus: Fire de artist. Roman. Premiat de „Cartea Românească". (s. p.)
Mihăescu Gib: Vedenia. Nuvele. Lei 90.—
Pillat și Perpesicius: Antologia Poeților de azi. Vol II. Lei 120.—
Rebreanu L.: Golanii. Ed. IV. Lei 75.—
Sadoveanu M.: Impărăția Apelor. Lei 90.—
Sadoveanu M.: Șoimii. Ed. VII. Lei 75.—
Stănoiu D.: Necazurile părintelui Gedeon. Roman. Ed. II. Lei 75.—
Teodorescu O. Al.: Hronicul măscăriciului. Vălătuc. Lei 60.—
Teodoreanu I.: Turnul Milenei. Roman Ediția II. Lei 96.—
Teodoreanu I.: Ulița copilăriei. Ed. II. (s. p.)
Topîrceanu G.: Balade vesele și triste. Ed. III Lei 42.—
Topîrceanu G.: Migdale amare. Lei 42.—
Topîrceanu G.: Prolog la Amantul anonim. (s. p.)

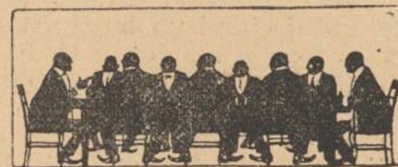
Cărțile de mai sus se află de vânzare în **toate librăriile din țară.** Pot fi cerute și direct dela **„Cartea Românească"**, B-dul Academiei, 3, București I, trimițând costul prin mandat poștal.

Radio

Medicul (către infirmieră): Și mai ales nu opri aparatul. Bolnavul trebue neapărat să doarmă.
(Lustige Blaetter).

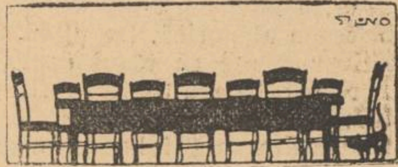
Societatea Națiunilor

Cum o dorim.

Cum este.

Cum va fi.
(Blanco y Negro)

Noul regim

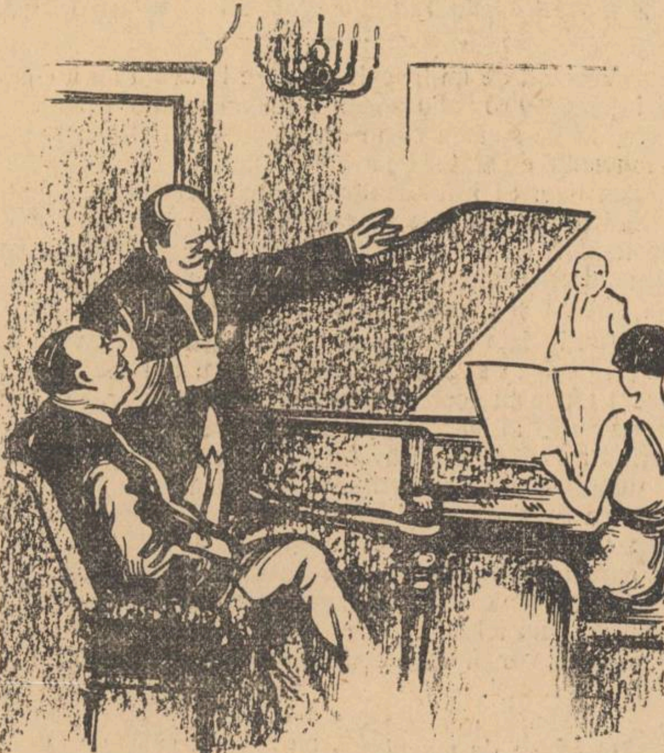
Noul regim din Jugoslavia e acceptat cu bucurie de corul dictatorilor din Europa.
(Evening Standard)

Copilul Troțky

Rusia: In cele din urmă tot are să fie adoptat de cineva.
(Kladderadatsch).

Muzică

— Vocea asta mă transportă.
— Unde?
— La „Mărcuța".

TIP. „ADEVERUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 436

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 14 Aprilie 1929

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Tristeța lucrurilor

Peste un ceas trebue să fiu la gară, călător încă odată, în aceste zile de nestatornicie și de zbucium, pe cari nu le mai număr și nu le mai notez... Povara de călătorie e sumară, dar călătoria e lungă, aceiași de ani de zile și tristă ca **Eclesiastul...** Am adunat în ghiozdanul de piele caetele și cărțile trebuincioase și le-am pus alături cu vechiul lui tovarăș, sacul strâns în curele.

Mai am de orînduit masa aceasta acoperită cu un postav, odată verde, și mai am de disciplinat rafturile dulapului în care păstrez o sută de volume teologice și o mie de hârtii amestecate: scrisori, manuscripte, numere de reviste și de ziare, acte oficiale și note defuncte...

De câte ori am făcut acelaș lucru, în aceleași ore premergătoare călătoriei, cu aceiași cenușie dispoziție sufletească! Râmân locului nemișcat, și imens obosit, nu de neînsemnata muncă ce-mi stă înainte, ci de vasta inutilitate a silințelor mele mari și mici... E o clipă de acută clarificare și de supremă destăinuire. Stau aplecat ca deasupra unei tainice fântâni din care ar izvorî priceperea tuturor lucrurilor și — subit înțeleptit — mă mir că sunt atât de uituc și atât de greoi, în fața acestor iluminări din serile vieței mele.

Ce-ar fi dacă aș lăsa totul vraiște?... Scrisori, documente, ziare cărți... — ar putea să mă aștepte, în dezordine, câteva zile, închise aici cu cheia... Pentru aceasta, însă, ar trebui să am deplina convingere că voi reveni, negreșit, de unde am plecat, și că reîntâlnirea mea cu aceste lucruri este certă... Dar iată o ciudățenie dureroasă a inimii mele : n'am pornit niciodată la drum — de atâtea sute de ori, în ultimii vre-o treizeci de ani — fără să nu întreb, înaintea Mântuitorului: Este voia ta să viu iar aici, de unde plec?...

O, și dacă întrebarea aceasta aș pune-o totdeauna cu acea înaltă limpezime sufletească, minunată ca o oglindă, în adâncurile căreia se și înfiripează răspunsul așteptat!... Dar sufletul e tulbure de atâtea ori, serile vieții mele se ascund subt nouri, ca subt cenușă, și oglinzile profeției sunt cioburi, măturate la gunoi.

Privesc, în faptul serei, această cameră oficială și rece, în care totuși păianjenii mei intimi au țesut atâtea pânze nevăzute și au deformat rigida ei arhitectură, Pe scaune, stau, închise și deschise, Biblii în mai multe limbi, dicționare și comentarii. Pe birou, la fel, iar printre cărți: hârtii, ziare, plicuri... Trebue să aliniez aceste lucruri; trebue să le las, cel puțin, sigiliul unei preocupări de bună rînduială... Dar îmi aduc aminte că în sertarele biroului stau neclasate, aruncate cu furca și în mare parte căzute din actual\te o mulțime de hârtii...

Amintirea aceasta mă lenevește... Voi aduna cărțile din bibliotecă, iar toate aceste sărmane hârțoage le voi face vrafuri și le voi lega cu sfoară.

Scrisori, scrisori, scrisori!... Unele oficioase, cele mai multe particulare, cu cereri de colaborare, de conferințe, de recenzii... Bieții mei amici, iertați pe zăbavnicul vostru corespondent!... Acte de cancelarie, însemnări, documente, cu timbru și cu stil impersonal... Stau și le admir. Acestea sunt, în genul lor, cele mai triste și mai inutile.

Mă opresc obosit. Pare că am învârtit la râșnița lui Samson!... Să așez, acum, și cărțile... Biblii ebraice, franceze, engleze... Comentarii lungi, voluminoase, savante, de ți se zbârlește părul pe cap... Dicționare, de câteva kilograme, unul!

Aceste cărți uriașe sunt lespezii mormântului meu. O nebunie fatală și din ce în ce mai constrângătoare a pus pe mine stăpânire acum vre-o zece ani. Trebue să traduc în limba românească, așa cum o știu eu, toată Sfânta Scriptură! Mi-am găsit un tovarăș — nebun ca și mine — și am pornit amândoi să reclădim minunata cetate de pe culmea eternă. Dacă tovarășul meu ar fi scurt și rotofeiu, am fi — el și eu — o izbitoare reîncarnare a celor doi eroi ai lui Cervantes.

Inchid în dulap tot acest combustibil al absurdei mele străduințe și privesc cenușa fină a serei cum îngroapă linia și forma...

Mai am câteva minute... Sunt ani și ani de când fac repetiții generale. Cu fiecare plecare pământească, simbolizez și îngân plecarea cea definitivă, care stă ascunsă în faldurii zilelor ce vin. Sărmanele lucruri înconjurătoare sunt triste ca niște rechizite de teatru, după repetiția terminată.

Când va fi marea, definitiva ridicare de cortină? Poate chiar de data aceasta, la capătul acestei călătorii! Intr'un colț al odăii, stau icoanele Bisericii și ale pietății mele ortodoxe. Ridic ochii spre ele... Gest sfânt, gest odihnitor, gest aducător de biruință! Așa l-am găsit în casa mea, în familia mea, în ereditatea mea... „Este voia ta să viu iar aici, de unde plec?..."

Și pornesc, cum am pornit de zeci de ori, cu aceiași simțire în freamăt, cu aceiași largă tristeță înconjurătoare, cu aceleași clopote intime, în adâncurile inimii. Știu strada, știu casele, știu firmele, cunosc toate răspântiile. Sunt triste, toate, într'un uriaș unison.

Până la gară, seara se stinge și se cernește. Noaptea readuce peste lume imperiul său simplificat și sumbru. Alergăm în văi, înnecate de umbră și de noapte. Coborîm din ce în ce mai adânc, pare că ar fi să luăm un tren cu linii în coridoarele unei mine de cărbuni. Dar cu cât ne lăsăm mai jos, în împărăția întunericului, cu atâta, de sus din slavă, se pogoară, deasupra funebrei noastre fântâni, ochiul soarelui ce nu apune niciodată... „Este voia ta, ca după atâta jalnică și subterană odiseie, să revenim deapururi la vatra slavei tale !..."

GALA GALACTION

Vânt de toamnă *)

La capătul uliței bătrâne au răsărit în toamnă, odată amândoi, un băiat ș'un câne roș.

Suluri mici de praf, în vârtejuri călătoare, aleargă după ei, trec înainte răsucindu-se și, fără veste, se risipesc pe asfalt în grămăgioare netede. Parcă a adus toamna, din tainice și reci ținuturi, un stol de balerine minuscule, fumurii.

Băiatul merge repegior, târînd în picioare pantofi femeiești cu tocurile aduse sub talpă. Iși îndeasă pălărioara pe urechi și încearcă să-și tragă pantalonii scurți peste genunchii goi, înroșiți de vânt. Cânele merge alături, înălțând mereu întrebător botul lui negru și umed spre năsucul cârn și vânăt de frig al băiatului. Cânele are ochi aurii și cuminți de copil, — copilul are ochi bănuitori și triști de câne bătut.

Băiatul urmărește o vreme două frunze care se alungă pe asfalt, la întrecere: una verde și sunătoare ca de tinichea coclită, ceilaltă moale și roșie ca o petală de mac. Băiatului îi place frunza cea roșie. Dar ceilaltă o întrece și se duce răsucindu-se și foșnind, — parcă-i face în ciudă. Băiatul strivește sub talpă frunza cea roșie:

— Na, bleagă!

Pe crenguțele încâlcite și negre ale unui arbust, într'o ogradă, stau câteva boabe de hurmuz, umflate și lăptoase. Băiatul a întins mâna printre zăbrele. Un câne mic și tărcat se repede din fundul ogrăzii, fără să latre. Numai, când ajunge lângă gard, cască gura și scoate un sunet aspru — parcă strănută. Cânele cel roșu îl privește o clipă cu mirare. Pe urmă întoarce capul, dispretuitor, și-și vede de drum.

Băiatul strânge între degete mărgăritarul toamnei. Bobița se face din ce în ce mai sticloasă, până ce pielea subțire plesnește și iese dinăuntru miezul, ca un pic de zăpadă moale, și doi sâmburi negri și cleioși.

La crâșma cu geamuri vinete, de fum înghețat, s'a deschis ușa cu clopoțel. Și'n stradă au năvălit aburi și miros fierbinte de friptură.

Băiatul deschide gura și soarbe mirosul cald și bun. Cânele s'a oprit adulmecând.

— Ți-e foame, mă?

Cânele dă din coadă afirmativ.

— Ți-e foame, sărace... Da' parcă mie nu mi-e foame?...

Lângă tovarășii necăjiți au răsărit, din vre-o ogradă ori dela un colț de ulicioară, o fată și un tânăr. Ea, mică și alintată, cu ochi calzi și veseli. El, cu o crizantemă galbenă la butonieră, cu păru'n vânt, îi vorbește stăruitor, de-aproape. Și odată cu ei, pe strada tristă s'a rătăcit un pic de soare.

— Spune, vrei?

Fata a dus un deget la gură:

— Sst! Te-aude.

— Cine?

Tânărul se uită împrejur. Nu e nimeni. Un copil ș'un câne în fața unei crâșme. Atât. Departe, pe deal, un copac s'a răstignit, negru, pe aurul întomnit al zării.

Fata s'a apropiat de copil. I-a ridicat în sus bărbia înghețată și încearcă să-l facă să vorbească.

— Spune, ți-e foame?

Cânele cel roșu a ridicat un colț de buză cafenie deasupra dinților de fildeș vechiu. Dar îndată a început să dea din coadă, prietenește. Băiatul trage scurt și sonor pe nas. Răspunde, ferindu-și ochii :

— Ni-e foame...

— Și cum te chiamă pe tine?

Copilul se uită cu coada ochiului, bănuitor, la străină. Vorbește, îmbunat:

— Pe mine mă chiamă Culiță. Și pe el Muchi.

— Pe el? Care el?

— Pe câne... că noi suntem doi...

Tânărul s'a răzimat de un stâlp. Strivește între degete crizantema galbenă și se uită cu amărăciune la mâna fetei care s'a lăsat, albă, pe capul lățos și plin de scai al cânelui. Vorbele insinuante și calde pe care le pregătise îndelung pentru ceasul acesta așteptat, i-se risipesc în minte una câte una. Și'n locul lor nu rămâne nimic.

Dar, cum vântul, pornind cu mânie, răsucește rochia fetei precizând cu îndrăzneală conturul provocător al trupului, — tânărul tresare. Și, cu o privire nouă, apăsată și tulbure, lasă greu pe umărul fetei mâna cu miros de floare moartă:

— Hai...

OTILIA CAZIMIR

*) Din volumul de schițe și nuvele *Grădina cu amintiri*, care se tipărește în Editura *„Cărții Românești"*.

Mina Bick-Wepper — *Studiu*

Gramatica românească a lui Gheorghe Lazar (1821)

de Dr. M. GASTER

Abia deunăzi, adică patru ani după publicare, un prieten din țară a avut buna voință a-mi trimete copia raportului d-lui **G. Popa-Lisseanu** pe care l'a făcut d-sa în 1925 Academiei Române despre **manuscrisul gramaticei lui Gheorghe Lazăr,** dăruit de mine Statului român cu ocazia centenarului morții lui Gheorghe Lazăr.

Am citit cu mult interes acest raport pe care nimeni n'a crezut de cuviință a mi-l trimete și mie, și eu doresc acumă să-mi dau și eu părerea mea asupra acestui manuscris.

Nu vreau să mă refer la istoricul daniei, căci se află la începutul acestui raport al d-lui **Popa-Lisseanu,** dar treube să mă opresc asupra unui punct : cititorul raportului va vedea cu mirare că ultima scrisoare din partea Ministerului de Instrucție n'are dată.

In urma celor întâmplate dela primirea manuscrisului până la trimiterea acelei scrisori, această lipsă de dată ușor se va înțelege, căci trecuseră multe luni între una și alta. Pe la mijloc s'a întâmplat să vie la Londra prințul Carol. Ca de obiceiu m'am dus să-i prezint omagiile mele; atunci veni vorba și de centenarul lui Lazăr, și eu am pomenit faptul că am dăruit manuscrisul gramaticei, guvernului român; dar cu toate că au trecut atâtea luni până atunci, n'am primit nici un cuvânt din țară, că manuscrisul a fost primit și dăruit Academiei.

Iar au trecut câteva luni, și atunci m'am pomenit cu scrisoarea d-lui ministru Angelescu.

Astfel se explică lipsa datei depe acea scrisoare a d-lui ministru.

Ași dori să mai îndreptez și încă ceva tot privitor la istoricul daniei.

Sunt acum aproape șapte ani de când am fost în țară. Cu acel prilej m'a vizitat un domn profesor al limbii române dela liceul Lazăr, al cărui nume îmi scapă. El a fost cel dintâi care mi-a spus de intenția prăznuirii centenarului lui Gheorghe Lazăr. Eu care am făcut studiile gimnaziale la gimnaziul Lazăr, pe atuncea în curtea bisericii Sf. Gheorghe Vechi, i-am povestit că am o gramatică manuscrisă a lui Gheorghe Lazăr, și că eu ași dori să o reproduc în facsimile cu acea ocazie. Eu i-am mai povestit atuncea că se aseamănă cu gramatica lui Ion Eliade Rădulescu, dar că se deosibește de dânsa. După ce au trecut câțiva ani, acel domn profesor a publicat un articol în „Adevĕrul Literar" în care vorbește pe larg despre acel manuscris, și îndeamnă guvernul, să caute să-l capete dela mine. Se vede dar, că domnul Popa-Lisseanu putea să aibă cunoștință despre acel manuscris și din cele tipărite în țară și nu numai din a mea Istorie a Literaturii Române scrisă în limba germană. Dar să lăsăm astea la o parte, căci — ori cât de interesante ar fi — nu ating miezul chestiei, adică dacă această gramatică este într'adevăr opera lui Gheorghe Lazăr sau, după cum susține d. Popa-Lisseanu, a lui Ion Eliade Rădulescu.

Care sunt argumentele pe care se bazează d. Popa Lisseanu pentru a tăgădui originea gramaticei ca fiind opera lui Gheorghe Lazăr ?

Singurul fapt că se aseamănă cu gramatica românească publicată la 1829, adică opt ani după data acestui manuscris.

Apoi mai adaugă că scrisoarea nu se aseamănă cu acea a lui Gheorghe Lazăr și că iscălitura lui care se află pe mai multe pagini, se deosibește de acea găsită pe alte manuscrise autentice ale lui Gheorghe Lazăr.

Apoi în rezumatul cu care închee raportul, scrie: „Că manuscrisul este o copie, cu multe greșeli, făcută după un alt manuscris din 1821, tot al lui Eliade și că el figura printre multele manuscrise ce circulau în public, ca manuale de școală între anii 1821 și 1828, când Eliade a avut posibilitatea să-și publice Gramatica sa, în forma ei definitivă".

Mărturisesc că nu înțeleg acest rezumat criptic. Adică-te cum? Manuscrisul ăsta este din 1821, sau nu ? Și atunci ce însemnează data pusă pe acest manuscris? Și dacă este o copie depe acele „gramatici care circulau" atuncea, se vede că ele circulau ca gramaticile lui Gheorghe Lazăr. Până azi însă, nici una din acele gramatici manuscrise n'au eșit la iveală, să ne arăte că ele au fost atribuite unui altui autor. Dar nici Rădulescu în pasagiul pe care-l citează d. Popa-Lisseanu, nu spune că au fost ale lui, ci numai că gramatici circulau, atâta tot, fără să spuie cine e autorul.

Să examinăm însă acuma lucrul mai de aproape. Ion Eliade Rădulescu a cărui mamă era grecoaică, s'a născut la 1802. La vârsta de 13 ani, a fost trimis la un dascăl grec. Pe furiș a început să învețe limba românească, citind Alexandria și Arghir, ascuns în pod. Gheorghe Lazăr, un om învățat, așa încât candida la Episcopia de Banat, care a trecut prin școlile din Sibiu și Viena, după ce s'a certat cu Episcopul Bob, a venit în țara Românească la București, la 1818. Cu multă greutate ocârmuirea de atunci, i-a dat voie să deschidă o școală românească. Intre cei dintâi care au venit să învețe la dânsul, era și Ion Eliade Rădulescu, atuncia în vârstă de vre-o 16 ani. După 3 ani, la 1821, în urma turburărilor politice, școala s'a închis, și Gheorghe Lazăr a părăsit țara. Asta este data manuscrisului de față, 1821. Atuncea Eliade Rădulescu era cel mult un băiat de 19 ani. Țiind seama că el abia începuse să învețe românește cum se cade, când veni la Lazăr, cum își poate cineva închipui, că la vârsta fragedă și cu mintea necoaptă și cu știința elementară a limbii românești să

(Continuare în pag. II-a)

alcătuiască el o gramatică aşa de complectă, cum se află în manuscrisul de faţă. Să nu se uite că această gramatică este aşezată pe sistemul gramaticei limbilor clasice, adică sistemul gramaticei latine şi altor limbi din occidentul Europei. In ţara românească nu era decât opera cea mare a lui Golescu de care d-l Popa Lisseanu nici nu pomeneşte şi gramatica lui Văcărescu aşezată pe un sistem cu totul deosebit. Ori cine s'a ocupat de filologie ştie câtă aprofundare a limbii se cere, câte cunoştinţi prealabile pentru ca cineva să se încerce să alcătuiască o gramatică, şi mai ales într'un mediu, în care nimenea nu se ocupa de gramatică, şi gramatica latină cu terminologia ei era un ce cu totul necunoscut. Cum ar fi fost posibil unui tânăr care abia atunci începuse să înveţe limba românească într'un mod sistematic, care nici ideie n'avea nici de limba latină nici de gramaticele româneşti ale lui Klein, Molnar şi altora, deodată să aibă cunoştinţi aşa de profunde, ca să ticluiască el o gramatică în chipul şi asemănarea acelora de dincolo de Carpaţi, şi asta încă în cursul a doi-trei ani, în care a trebuit să înveţe încă mule altele dela Gheorghe Lazăr, că acolo şi-a făcut el şcoala în toată întinderea cuvântului, şi dacă acest manuscris este o copie, cam nedibace, atuncia izvodul după care a scos-o a trebuit să fie şi mai vechi, şi aşa îl vedem pe Ion Eliade Rădulescu după judecata d-lui Popa-Lisseanu, alcătuind o gramatică, aidoma cu cele ale cărturarilor din şcolile occidentale, aşa de sine, fără nici o îndrumare, în vârstă de 17—18 ani, alcătuind o astfel de gramatică, cea dintâi în felul ei în ţara românească. Oricât de înzestrat cu firea ar fi fost Ion Eliade Rădulescu, dar gramatici nu se scriu numai din inspiraţii.

Se mai adaugă şi altceva; să presupunem într'adevăr că Ion Eliade Rădulescu a făcut minunea de a compune o astfel de gramatică.

Ce scop a avut el, ca să-şi ascunză lumina sub obroc, şi să meargă până acolo, ca să facă o plastografie ciudată ?

Dacă într'adevăr el a fost în stare să facă o astfel de gramatică, el ar fi fost în drept să se fălească cu o ispravă atât de măreaţă, întâia în felul ei. In loc să-şi puie numele singur, fără nici un rost, s'a apucat şi a atribuit-o lui Gheorghe Lazăr.

Dacă Gheorghe Lazăr nu e într'adevăr autorul ei, cum nu-i era frică lui Ion Eliade Rădulescu, ca Gheorghe Lazăr să nu-l dezmintă şi să-i arăte minciuna pe faţă. Apoi iscălitura lui Gheorghe Lazăr, şi aceia după Popa-Lisseanu este o plastografie.

Cum să se apuce cineva şi să iscălească pe Gheorghe Lazăr, şi cu ce scop? Doar mai era şi numele deja scris pe foaia întâi.

Că nu se aseamănă iscălitura asta cu altele ale lui Gheorghe Lazăr, nu dovedeşte nimica. Multe depind de condeiu şi de vârstă.

Dar însuşi Ion Eliade Rădulescu, în prefaţa la gramatica pe care o citează d. Popa-Lisseanu, Ion Eliade Rădulescu nici nu pomeneşte cu un singur cuvânt că el ar fi alcătuit o gramatică, înainte de aceia care o publică. Dinpotrivă, el spune curat vorbind de Gheorghe Lazăr că: „Intr'această şcoală şi-a luat **începutul şi această Gramatică** şi s'a pus în lucrare". Aci avem cheia înţelesului.

Ion Eliade Rădulescu mărturiseşte clar, că a învăţat el Gramatica şi a luat începutul Gramaticei sale, din şcoala lui Gheorghe Lazăr. Ba a mers chiar până într'acolo, ca să copieze Gramatica cea veche a lui Gheorghe Lazăr care rămăsese în manuscris, şi s'o mai îndrepteze pe aci şi pe colo câte puţin şi s'o publice ca fiind Gramatica sa. Insuşi d-l Popa Lisseanu a observat că a copiat chiar greşelile din manuscris, apoi Eliade a mai adăugat câteva capitole, şi astfel se explică asemănarea între Gramatica lui Rădulescu şi a lui Gheorghe Lazăr care-i era dascăl şi dela care a învăţat Gramatica limbii româneşti după cum mărturiseşte singur. Numai un om de talia şi de cunoştinţele lui Gheorghe Lazăr, a fost singur în stare să alcătuiască o atare Gramatică în 1821. Ea reflectează cunoştinţe adânci de gramatică până atunci necunoscute în ţara românească.

Este opera unui om care s'a îndeletnicit mulţi ani cu filologia, şi nu a unui băeţandru de 18—19 ani, fără nici o pregătire filologică, care nici nu cunoştea măcar pe atunci bine limba românească.

Gramatica de faţă e deci fără îndoială opera lui Gheorghe Lazăr, dar nu un autograf al lui, pe care însă l-a verificat, şi l-a recunoscut ca opera lui prin diferite semnături găsite pe filele manuscrisului. Aşa dar ale tale Gheorghe Lazăr, dintru ale tale.

DR. M. GASTER

EDITURA „CUGETAREA" BUCUREŞTI
Director: DEAFRAS = Str. Mătăsari. 23

CĂRŢI APĂRUTE:

Claude Anet:	Ariana	Lei 50,—
M. Artzibaşew:	Sanin	„ 58,—
Maurice Dekobra:	Serenada Călăului	„ 60,—
—	Cu inima 'ntristată	„ 55,—
—	Madona din Tren.	„ 58,—
—	Gondola cu Himere	„ 58,—
Delafras:	Micul Sacrificiu	„ 40,—
Grazia Deledda:	Fuga in Egipt	„ 55,—
Maxim Gorki:	Mama	„ 38,—
Myriame Harry:	Insula Voluptăţii	„ 48,—
Pierre Loti:	Pescarul din Islanda	„ 50,—
Pierre Louys:	Afrodita	„ 60,—
R. Machard:	Cucerirea	„ 55,—
Marcel Prevost:	Scrisori de femei	„ 48,—
Honoré de Balzac:	Talismanul miraculos	„ 60,—
Jules Verne:	Copiii Căpitanului Grant, 3 vol. .	„ 75,—
—	Ocolul pământului in 80 zile . .	„ 25,—
—	Cinci săptămâni in balon . . .	„ 25,—
—	Călătorie spre centrul pământului .	„ 25,—
Victor Hugo:	Oamenii Mării (NOU), 2 vol. . . .	„ 90,—
Claude Anet:	Ţărmul Dragostei (NOU)	„ 50,—
George Sand:	El şi Ea (NOU)	„ 40,—

DE VÂNZARE LA TOATE LIBRARIILE DIN ŢARA
Se trimite catalogul la cerere

BLASCO IBANEZ

Imblânzitorul de şerpi

Citisem că, în fiecare an, mor în India, muşcate de şerpi, vre-o douăzeci de mii de persoane. Astăzi, mortalitatea a crescut sub raportul acesta. Se calculează până la treizeci şi cinci de mii de morţi în urma muşcăturilor veninoase.

Hindusul, dacă e capabil să omoare un om, nu se atinge în schimb de nici o altă fiinţă vieţuitoare. Servitorii, când găseau pe sub saltelele paturilor scorpioni, păiajeni sau şerpi, se dădeau la o parte din drumul lor, rugându-i politicos să plece singuri. In deosebi pentru *naja*, şarpele cu ochelari, *Cobra capello* cum îl numesc Portughezii, toţi au un respect tradiţional. Decât să omoare o reptilă de specia aceasta, mai bucuros se lasă muşcaţi şi se resemnează să moară, dacă acesta le-a fost destinul.

In fiecare an, în oraşele şi satele Indiei, are loc *Naja Pantehami*, serbarea şerpilor, dată în onoarea zeului Krişna. La Bombay, serbarea aceasta se desfăşoară cu pompa unei ceremonii religioase.

Pe piaţa cea mai mare a oraşului, se adună câte-va sute de *sapwalah*, îmblânzitori de şerpi. Toţi au câte un coş plin cu şerpi *cobra* şi *naja*. Hinduşii pioşi aduc căni mari cu lapte de bivoliţă şi în jurul fiecăreia se formează un cerc de şerpi cu capul băgat în lapte, sorbind nemişcaţi. Din când în când, îmblânzitorul trage pe câte unul care a băut destul, ca să facă loc celor flămânzi, dar îi trebue multă îndemânare ca să desprindă de mână reptila înfuriată.

Serbarea ţine o zi şi o noapte. Două sau trei mii de cobra se umflă de lapte că abia se mai pot mişca. Dimineaţa, îmblânzitorii părăsesc localitatea, lăsând generoşi toată colecţia de şerpi liberă în junglă.

Sapwalahii circulă dealtfel tot anul pe străzi. Cei din Birmania pun şerpii numai să danseze după muzică. Cei din Calcuta, au însă totdeauna şi o mangustă, un fel de pisică sălbatică, care se hrăneşte cu reptile şi-i totdeauna gata să se bată cu şerpii, oricât de mari.

Autorităţile britanice, tolerante cu distracţiile tradiţionale ca şi cu religiile indigenilor, dau voe îmblânzitorilor de şerpi să se aşeze oriunde: pe trotuarul bulevardelor, pe nisipul unei grădini publice. Işi deschid coşurile şi duelul de care am vorbit mai sus, începe. Şarpele se încolăceşte pe mangustă, dar la urmă, tot micul quatruped învinge, muşcând capul şarpelui.

Alţi sapwalahi sunt un fel de scamatori, întrebuinţând şerpi îmblânziţi şi dresaţi.

Intr'o dimineaţă, la Calcuta, eşind de la hotel, întâlnim pe unul care are mare succes. E un străin, un alb, de statură înaltă, svelt şi descărnat ca un Arab din deşert.

Işi scoate din saci „marfa": şerpi de toate felurile, unii verzi, subţiri şi lungi, cu capul şi mai subţire ca trupul, sunt şerpi de baltă; alţii groşi, cu pielea cadrilată şi multicoloră, cu două cercuri pe spate ca doi ochelari puşi la ceafă, cu gâtul umflat ca şi cum ar avea un guleraş, cu capul triunghiular pe care-l scot ca dintr'o căciuliţă când şueră de mânie.

In jurul îmblânzitorului, s'au aşezat în cerc numeroşi indigeni. Doi soldaţi hinduşi se aşează chiar lângă şerpi. Le strălucesc ochii. Par entuziasmaţi că au întâlnit pe o stradă din Calcuta, pe aceşti vechi prieteni din copilărie care le aduc aminte de ţara natală.

Fakirul începe spectacolul. Pune o mangustă să se bată cu un şarpe, pe urmă doi şerpi să lupte împreună. Nu ştiu de ce, şi-a fixat atenţia asupra mea. Sunt în primul rând de spectatori; dealtfel, cu dragă inimă mi-aş ceda locul şi aş trece îndărăt, căci, în spaţiul circular unde stă îmblânzitorul, şerpii alunecă încoace şi încolo, după cum-li se porunceşte, alţii, obosiţi, stau pe loc încolăciţi pe ei înşişi.

De câte ori se termină un joc, îmblânzitorul îmi spune ceva şi mă salută, ca şi cum mi l-ar dedica. Presimt că atâta preferinţă are să-mi facă cine ştie ce neajuns. Dorinţa de-a mă da modest înapoi se măreşte, dar mi-e ruşine de cele câte-va doamne americane cu care stau în acelaş rând.

Fakirul vine lângă mine. Imi vorbeşte, dar nu-l înţeleg. Se preface că-şi scoate un fir de păr din barbă şi că-l pune pe reverul hainei mele. Pe locul acesta, apasă apoi o batistă, un fel de cârpă murdară, ca şi cum ar fixa firul de păr închipuit. Deodată, ridică batista, se dă un pas înapoi şi scoate un ţipăt...

Imi dau seama că un obiect greu mi-a căzut dealungul corpului, de la piept la picioare: buf! şi a izbit asfaltul cu greutatea şi elasticitatea obiectelor grele şi în acelaş timp umede.

Ca din pământ, iese deacolo un cobra de o grosime extraordinară, înălţându-se pe extremitatea cozii. Gâtul cartilaginos i se umflă într'un tremur, capul triunghiular scoate şuerături de mânie, atât e de furios că a căzut şi că stăpânul l-a supus la munci într'adevăr abuzive!

Din firul de barbă pus pe piept a ieşit un cobra enorm. Nimeni n'a înţeles cum s'a făcut scamatoria. Unde ţinea el şarpele? In jurul trupului? In turban?

Intrebările mi le pun acum; atunci, când am văzut şarpele ridicat pe lângă picioarele mele, cu capul ostil la nivelul genunchilor, nu m'am gândit decât să mă dau înapoi, răsturnând cu spatele pe curioşii care-şi întindeau gâtul peste umerii mei ca să vadă mai bine.

Abia când m'am aflat la o distanţă respectabilă de şarpe, m'am oprit. Unii spectatori râdeau, dar adaog că numai dintre cei ce se aflau în partea opusă. Cei din spatele meu au fugit tot aşa de repede, ori şi mai repede ca mine, de îmblânzitorul care-şi permitea asemenea familiarităţi cu publicul său.

Colombo, staţiune de iarnă

Navigăm de patru zile dealungul coastei de Est a golfului Bengal înspre Ceylan, insula cu primăvară veşnică.

Deasupra munţilor din jurul Colombei (capitala Ceylanului) o stâncă în formă de con se înalţă aproape vertical, părând cu neputinţă de suit. I se zice „Piscul lui Adam". Pelerinii pioşi, învingând greutăţile, îl urcă în timpul verei până sus. Pe platoul neted din vârf, se află o scobitură în stâncă de forma unui picior enorm. Budiştii spun că e urma lăsată de Buda când s'a înălţat la cer. Sectele brahmane ne asigură că e urma lui Siva, iar musulmanii, când s'au stabilit în insulă pentru negoţ, au afirmat că urma nu este alta decât a piciorului lui Adam, părintele omenirii. Acesta, văzându-se alungat din Paradis, care era instalat în Ceylan, şi-a petrecut mai mulţi ani plângând pe creasta aceea de munte, în timp ce Eva trăia în exil, undeva pe lângă Meca. Astfel, toate trei religiile revendică pentru ele sfinţenia muntelui şi fiecare trimite pelerini să-l urce în lunile în care e liber.

Intrând în Colombo, trecem prin faţa a numeroase hoteluri împrejmuite de grădini. Desvoltarea mijloacelor de comunicaţie a micşorat întinderea pământului pentru posesorii de averi mari, lărgind considerabil spaţiul în care se pot mişca.

Până acum vre-o cinsprezece ani, bogătaşii din Europa se credeau grozav de aventuroşi mergând să petreacă iarna pe Coasta de Azur. Pe urmă, Algeria şi Egiptul au avut staţiunile hivernale la modă. Acuma, călătoriile acestea par meschine şi banale. Suprema eleganţă impune oamenilor cu dare de mână să se îmbarce pe un vapor în drum spre Extremul-Orient şi să petreacă în Ceylan lunile de iarnă.

Din cauza afluenţii de vizitatori bogaţi, hotelurile din jurul Colombei sunt vaste ca şi acelea din Statele-Unite. Imprejurul acestor edificii, adevărate cazărmi pentru uzul bogăţiei, grădinarii au improvizat mici paradise, disciplinând după inovaţii proprii, creşterea exuberantă a variatei flore tropicale.

Colombo e o staţiune de oprire obligatorie pentru vapoarele care merg în Extremul-Orient, sau se întorc în Europa. Se întâmplă astfel că, în cursul aceleeaşi zile, bulevardul central al oraşului prezintă un aspect schimbat de câte-va ori. Vânzătorii ambulanţi de sub arcadele gangurilor, negustorii eşiţi în uşa prăvăliilor, conducătorii de *ricşa* (trăsuri de mână) copiii care cer de pomană, îi vezi deodată că nu mai vorbesc englezeşte, ci încep să îndruge, stâlcit cum pot, franţuzeşte. Cauza este că un trasatlantic venind din Indochina a ancorat în port. Grupuri de călători poartă uniforma militară colonială, sau casca albă şi costumul deasemeni alb, încheiat până sus, pe care-l poartă funcţionarii şi comercianţii. Doamnele au un aer distins şi expresia nostalgică a parizienelor în exil.

După câte-va ceasuri, iată că nimeni nu mai vorbeşte franţuzeşte pe stradă. Călătorii s'au reîmbarcat. Acuma, năvăleşte pe străzi o altă avalanşă de oameni care vorbesc englezeşte şi totuş nu par a fi de aci. Sunt pasagerii de pe un vapor care vine din Australia.

Astfel, vapoare din toate ţările lumii revarsă pe rând în portul Colombo valul trecător al pasagerilor.

Din pricina felului de îmbrăcăminte al băştinaşilor insulei, unui european îi trebue câtva timp până să deosebească pe bărbaţi de femei. Bărbaţii poartă părul lung, răsucit la spate într'un conciu şi menţinut cu un pieptene mare pus deandoaselea astfel că vârfurile lui ascuţite se văd deoparte şi de alta a frunţii ca două coarne mici. Afară de asta, ei îşi înfăşoară picioarele cu o bucată de stofă, părând că au fustă. Luxul lor este să-şi vopsească buzele şi obrajii, să-şi facă ochii cu negru şi să poarte brăţări, cercei şi coliere. Numai musţăţile pe care unii le lasă să crească mai deosebesc pe bărbaţi de femei.

Toţi umblă desculţi, chiar cei bogaţi, marii proprietari de plantaţii. Englezii spun că Hinduşii au oroare de încălţăminte şi, pe motivul acesta, au făcut lege în casele lor şi prin hoteluri că toţi indigenii, fără deosebire de castă, să meargă cu picioarele goale.

Comisionarii marilor hoteluri din Colombo au costumul de o eleganţă europeană, dolman roşu cu nasturi sclipitori, şapcă rotundă aplecată pe-o ureche, placă de argint pe piept, pantaloni până la genunchi, şi deaci încolo, piciorul gol. In sălile de mâncare ale hotelurilor, servitorii în costum oriental: tunici albe imaculate, turbane roşii ca focul, lunecă tăcuţi cu picioarele goale printre mesele unde stau domni şi doamne în ţinută de gală. Când şeful chelnerilor e hindus, se îmbracă în frac, cu plastronul alb ca zăpada, cravată albă, pantaloni negri lungi, şi... desculţ.

— Trebue să respectăm obiceiurile, spun Englezii stabiliţi în India. Indigenii nu vor să poarte încălţăminte, ar fi o cruzime să le impunem tortura aceasta.

Un prieten al meu, un doctor portughez stabilit de vre-o douăzeci de ani în Bombay, om deştept şi puţin paradoxal, râde:

— Hipocrizie britanică! Nu-i crede. Se prefac că respectă obiceiurile. Dar tocmai dorinţa lor este ca indigenii să nu poarte încălţăminte. Dacă cele trei sute de milioane de hinduşi s'ar încălţa, n'ar mai rămâne talpă şi piele de trimis în Insulele Britanice.

Trad. de A. G.

Cinci zile printre leproşi

Iată o carte a cărei originalitate constă nu numai în felul cum e scrisă, dar şi în subiect.

Sunt însemnările lui Fox, ziaristul care a avut curajul să se aventureze printre leproşii dela Lărgeanca.

Pagini de durere, de oroare, de umanitate.

Un volum de 60 pagini cu coperta colorată şi numeroase ilustraţii, 20 de lei.

CETIŢI

„REALITATEA ILUSTRATĂ"

Mare revistă ilustrată în felul revistelor similare din străinătate

Apare în fiecare Vineri în 28—36 pagini, splendid ilustrată cu peste 120 de clişee originale, reprezentând ultimele evenimente din ţară şi străinătate, formatul mare, conţine cele mai interesante articole distractive, ştiinţă popularizată, nuvele şi romane pasionante, de cei mai vestiţi autori, universal cunoscuţi, articole de modă, sport, humor sănătos, teatru, cinematograf, fantezii distractive, articole de politică internă şi externă, toate ilustrate, cu fotografii din toată lumea şi desenuri special executate.

Pagini speciale sunt rezervate în fiecare săptămână curiozităţilor din toată lumea, faptelor şi ideilor importante, şi jocurilor distractive. Rubrici speciale sunt destinate filateliei şi grafologiei.

Costul unui exemplar este numai de 8 lei.

Din vitrina

Librăriei „UNIVERSALA" Alcalay & Co.

Calea Victoriei 27 (Colţ cu B-dul Elisabeta)

Telefon 15|88.

Marc Ickowicz. — La littérature à la lumière du matérialisme historique	210.—
Blanchard. — Du Kremlin au Vatican, L'Europe en Avion	78.—
Bouloc E. — La croisade de l'ésprit. Une nouvelle doctrine de la guerre et de la paix	175.—
Nordmann Ch. — L'Aù de la	84.—
Pechard. — Figures et choses de mon temps. Souvenirs d'un Commissaire de Police	78.—
H. Beraud. — L'affaire Landru	78.—
Vicc Amiral. — Scapa Flow, tombeau de la flotte allemande	105.—
E. Gautier. — Le Sahara	168.—
Apesteguy. — La vie profonde d'Edmond Rostand	78.—
I. Bowman. — Le monde nouveau, tableau général de géographie politique universelle	630.—
Besant. — La nouvelle civilisation	35.—
I. Izoulet. — Le Pantheisme d'occident ou le Super-Laïcisme 2 vol.	280.—
J. Melia. — Chez chrètiens d'Orient	78.—
J. de la Vaissière. — La coréduction des sexes	78.—
E. Bove. — Mes amis, roman	78.—
A. Kirmann. — La chimie d'hier et d'aujourd'hui	105.—
Franz Enders. — La guerre des gaz	78.—
Ed. Westermarck. — Origine et developpement des idées morales	325.—
R. Leredu. — Chez les atomes	35.—
Paul Gaulot. — Un ami de la reine Marie Antoinette et M. de Fersen	140.—
G. Zinarajadasa. — L'évolution de l'humanité	105.—

Cataloagele editurei gratuit la cerere
Comenzile din provincie se expediază şi contra ramburs

Revoluţia rusă

Citiţi noul volum al *doctorului Ygrec* apărut astăzi. Titlul volumului *„Revoluţia rusă, Rasputin, Ţarina şi Lenin"* vă spune şi conţinutul lui. Nu este un roman, ci o istorie autentică a *Revoluţiei ruse*, a acelei catastrofe unice prin care a trecut Rusia în anii din urmă.

Dar această istorie scrisă de doctorul Ygrec, după memoriile lui Simanovici, Paléologue, Iusupov, Donici, Rodzianco, Benario şi Filip Muller, este mai impresionantă ca un roman.

Este o frescă grandioasă dar şi înfiorătoare în care figurile centrale sunt Rasputin, Ţarina Alexandra, şi întreaga aristocraţie rusă de o parte şi Lenin şi întregul şi misticul popor rus în delirul revoluţiei, — de altă parte.

Suntem singura ţară din lume unde lipsesc cunoştinţele asupra formidabilei şi înspăimântătoarei zbuciniri vulcanice din imediata noastră vecinătate.

„Revoluţia rusă" scrisă de doctorul Ygrec aruncă o lumină vie asupra cauzelor marelui cataclism social de peste Nistru şi asupra diverselor sale aspecte.

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂŢII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefaţă de
PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planşe şi ilustraţiuni. Editura «Cartea Românească»

Au APĂRUT următoarele opere de artă:

Emil Ludwig — „Geniu şi Caracter" — Cel mai mare biograf contemporan analizează în *„Geniu şi Caracter"* viaţa şi opera lui Voltaire, Frederic al II-lea, Shakespeare, Goethe şi Schiller, Rembrandt, H. Bang, R. Dehmel, Lord Byron şi Lassalle, Balzac, Lionardo da Vinci, Walter Rathenau, Lenin, Napoleon convorbind cu Wieland şi Goethe, etc. — **Lei 68.**

Herbert Eulemberg — Siluete Literare, Alte Siluete, Ultime Siluete — Trei volume de peste o mie pagini, cuprinzând studii estetice despre cei mai mari literaţi, poeţi, romancieri, dramaturgi, filosofi, oameni de stat, pictori, sculptori, muzicieni, compozitori, etc. **50 lei volumul**. Volumele se vând şi separat.

Şalom Alechem — **Povestiri Tragicomice** — Un volum de peste trei sute pagini, cuprinzând cele mai amuzante nuvele datorite marelui satiric, Cu un studiu introductiv al criticului *Octav Botez.* **Lei 68.**

Librarii din provincie îşi vor adresa comenzile la „Tipografia Albina" Iaşi, Str. Săulescu 2.

Citiţi azi
LECTURA No. 218
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
Jertfa Supremă
Impresionante şi duioase drame omeneşti
de
François Coppée
Ilustrul poet şi nuvelist
Lei 5 Scrierea complectă la chioşcari şi librari

FLIRT

In sala supra încălzită de bal, perechi pestriţe, bizar îmbrăcate, se cutremură ritmic sub biciuirea vioaie a sunetelor unui jazz, din care se aude ca un ecou de tunet, o tobă sonoră lovită cu înverşunare. Plafonul decorat cu serpentine şi lampioane japoneze, pluteşte într'o ceaţă de aburi şi de fum, ce răspândeşte asupra mulţimii o lumină difuză, lăptoasă şi dă figurilor nuanţe cadaverice. Pe pereţii cenuşii străluceşte umezeala izvorîtă în rouă; din loc în loc picăturile fine se adună în mici pârâiaşe şi se scurg cu întortochieri neregulate dealungul zidurilor.

Este balul anual al societăţii sportive din localitate „costumat, mascat şi nemascat, cu surprize nemai văzute în asemenea ocazii", anunţă invitaţiile frumos tipărite pe hârtie lucitoare.

Din odaia de alături, unde este aşezat bufetul, vine larmă mare de glasuri învălmăşite, scârţiit aspru de vioară, crâmpee de cântece şi miros acru de vin şi de tutun ce se îmbâcseşte în haine, combinându-se cu diferitele esenţe de parfum şi de sudoare, devenite mai puternic perceptibile din cauza căldurii.

Sunt orele patru. Oboseala devine vizibilă în figuri şi în costume. Lumea care nu dansează, încearcă să se distreze privind spectacolul. Dar şederea incomodă prelungită atâtea ceasuri, zgomotul muzicii şi aerul sufocant, au învins orice rezistenţă. Pe şirul lung de scaune ce şi-a pierdut de mult simetria, zăreşti siluete moleşite, cu umerii lăsaţi, cu mânile adormite pe genunchi. Mame mulţumite că îşi văd „copilele" jucând, privesc înduioşate grămada de perechi unde îşi zăresc odraslele în răstimpuri şi, pe chipul lor congestionat, rătăceşte un zâmbet ce dilată numai buzele şi muşchii obrazului, dar nu mai poate înviora ochii deasupra cărora se lasă pleoapele grele, dând astfel figurii o expresie de beatitudine somnolentă.

După o pauză îndelungată, orchestra atacă viguros o melodie stridentă, cu sonorităţi de lame ascuţite.

Familiile de pe scaun tresar, tineretul porneşte în vârtej.

Un marchiz din secolul al XVII-lea, cu peruca strâmbă şi cu fardul de pe obraz brăzdat de năduşeală, a înlănţuit o Auroră ale cărei raze de hârtie aurită s'au desprins de pe cercul de sârmă din jurul capului şi spânzură molatec peste umeri.

Un Pierrot — pompoane negre pe satin galben — saltă în pas vioi o Andaluză corpolentă înfăşurată într'un şal verde cu flori roşii.

In mijlocul sălii un trandafir mareşal s'a prins graţios de un marinar chefliu, cu bluza umedă pe spate; petalele veştede de organdină s'au răsucit şi lasă să se vadă pe alocuri un jupon de pânză netivit pe margini.

Printre grupuri câte o mască răzleaţă, curioasă evocare a unei sperietori de pasări, sau a unei enorme sticle de şampanie, se agită, strigă, sau mimează un dans grotesc cu mişcări dezordonate.

Şi toată lumea asta se învârteşte fără nici o regulă, se ciocneşte, se împinge cu coatele, se îndeasă şi se desface iară, făcând să vibreze duşumelele vechi, pudrate cu acid boric.

Pe o bancă din fundul sălii, pierdută în penumbră, o domnişoară îşi răcoreşte faţa înfierbântată mişcând alene o batistă de dantelă. Ochii bătuţi de nesomn şi de zbucium îi apasă orbitele. Prin tâmple simte o zvâcnire dureroasă şi o toropeală de neînvins i-a copleşit tot corpul, până în vârful picioarelor umflate de oboseală sub apăsarea pantofilor prea strâmţi. De patru zile de când e oaspetea oraşului, distracţiile nu i-au lipsit. Rudele s'au întrecut în invitaţii şi în petreceri pentru a o face să uite monotonia târgului de provincie unde e profesoară de câteva luni. Şi azi ceai dansant şi vizite, mâine vizite şi teatru poimâine patron la moş Tirel... a patra zi ar fi dorit odihna, dar s'a văzut adusă fără veste la bal de un grup de prietene vesele pe care n'a putut să le refuze. In colţul acesta retras ar vrea acum să se liniştească înaintea plecării ce-i va de dezlegarea.

— Duduia dansează?

Un tânăr scund, cu părul gălbui dat peste cap, s'a înclinat cu eleganţă şi aşteaptă.

— Mă scuzaţi, dar sunt prea obosită. Câteva minute de odihnă...

— Atunci o să-mi permiteţi să mă prezint şi să vă ţin de urît în aceste câteva minute. — Şi tânărul îngână un nume din care se aude... escu.

— V'am remarcat dansând şi cum stăteam de vorbă cu prietena dumneavoastră, mi-a spus că aţi venit pentru câteva zile ca să mai uitaţi de grijile şcolii.

— Nu, domnule, am venit să-mi văd familia.

— Sunteţi plecată de mult din oraşul nostru?

— Din Septembrie.

— A! da! Sezonul şcolar. Epoca copilăriei noastre!

Glasul coboară pe nesimţite şi sfârşeşte discret, cu un oftat.

— Şi... *pe ce* sunteţi profesoară?

— De franceză.

— Frumos obiect! Când eram mic, era singurul unde învăţam, căci aveam un dascăl care ne dădea la palmă atâtea linii, câte cuvinte nu ştiam la lecţie. Dar ceiace am învăţat atunci, ţin minte şi azi. Ştiţi, mie mi-ar fi plăcut să fiu profesor. Carieră liniştită, unde mai încape şi o urmă de ideal.

Ultimele vorbe au trezit în mintea fetei o curiozitate. Ar vrea să ştie cu cine vorbeşte. Incearcă să-l definească din privire: cap rotund, ochi verzi decoloraţi deasupra unui vârf de nas mongol, umeri aduşi, haine negre cu jachetă scurtă şi pantalonii largi. O fi avocat? O fi doctor? Acel „*pe ce* sunteţi profesoară?" îi dă însă o oarecare îndoială.

Dar tânărul continuă:

— Poate vreţi să dansaţi, dudue. V'am lăsat, cred, timpul necesar odihnei şi vă stau la dispoziţie pentru un charleston.

— Imi pare rău, domnule, dar nu cunosc pasul; e prea complicat.

— Din potrivă, e foarte simplu. Să vă învăţ eu. Incepeţi aşa, cu dreptul şi apoi: u-nu, doi, u-nu doi. Priviţi-mă!

Picioarele scurte ale domnului se arcuesc în afară şi înăuntru, luând inflexiunile unui corp de omidă ameninţată cu moartea.

— L-aţi prins, nu-i aşa?-De altfel v'am observat graţia mişcărilor când dansaţi. Pentru a mă servi de limba lui Molière, pe care de sigur o vorbiţi cu gingăşie şi o predaţi cu devotament, v'aşi spune: Vous dansez comme une boule de neige.

Luptând greu împotriva unui râs nestăpânit, domnişoara întrebă cu oarecare bruscheţe:

— Dacă vă place dansul atâta, practicaţi de sigur şi alte sporturi.

— Nu prea. Imi place însă mult să călătoresc. Cunosc multe oraşe din ţară. Transilvania şi Banatul le-am vizitat până la graniţă.

— Aveţi de sigur o carieră liberă de puteţi călători atâta.

— Sunt funcţionar la vamă. Dar ştiţi, în concediu strâng suma de rezistenţă şi-mi iau sborul. Intr'o lună văd o lume. Mi-e urît însă că sunt singur. Aşi dori să am pe cineva cu mine, să stăm de vorbă, să ne împărtăşim impresiile. Mă gândesc de multe ori la o căsătorie. Mai ales acum, de când sunt inamovibil, gândul acesta se întăreşte. Dumneavoastră, domnişoară, nu v'aţi pus niciodată problema asta?

— Niciodată la patru dimineaţa, domnule.

— Vreţi să râdeţi! Acum însă când şi dumneavoastră sunteţi cu cariera asigurată, când aveţi o leafă bună, puteţi pune chestia viitorului... Sunteţi desigur bine plătită...

— Cu leafa modestă a unui funcţionar la stat.

— Oricum, cam cât aproximativ?

— Asta n'are multă importanţă. Cariera noastră păstrează o urmă de idealism, după cum spuneai dumneata mai adineaori.

— Dar totuşi!... Vreo şase mii de lei, nu-i aşa?

— Unsprezece, cu lecţiile mele particulare.

Ochii tânărului s'au rotunzit. Figura lui exprimă surpriză şi mirare.

— A! Frumos! Şi ziceţi, nu v'aţi gândit niciodată la căsătorie? Dacă ar trebui, de exemplu, să vă alegeţi un soţ în seara asta, la acest bal care ar fi dat în onoarea dumnevoastră... Ce-aţi face?

— M'aşi duce să mă culc, domnule. Sunt aşa de obosită în seara asta, că n'aşi fi în stare să mă mărit.

— Dudue, să presupunem!

— Când încerc să presupun, mă doare capul.

— Glumiţi, dar căsătoria este un lucru serios, un act sublim de înfrăţire a două suflete.

— ...şi-a două lefi, gândeşte fata.

— Poate nu vreţi să-mi răspundeţi dintr'un sentiment firesc de timiditate, care prinde aşa de bine pe dudui. Eu, dacă mi-aţi pune întrebarea, v'aşi răspunde cu uşurinţă.

— Nu ţi-o pun, domnule, căci vreau să mă duc acasă. Am stat prea târziu şi mâine trebue să plec.

— Imi daţi voe să vă conduc?

— Nu, mulţumesc. Imi zăresc tocmai prietena venind spre noi.

— Să mergem dragă, nu mai pot! se adresează ea tovarăşei de petrecere, cu o privire rugătoare, abia trează.

— Mergem. Fetele m'au trimis să te iau.

Cu multă gentileţe tânărul ajută grupului de prietene să se îmbrace, zâmbind cu amabilitate uneia, făcând un compliment alteia şi când toată lumea e gata de plecare, ultimul lui gând e pentru domnişoara cu care a stat de vorbă:

— Sărut mâinele, sărut mâinele. Noapte bună duduiţă şi-mi pare rău că plecaţi mâine. Aşi fi dorit să vă fac o vizită, fiindcă mi-aţi rămas datoare cu o întrebare şi cu un răspuns.

EL. ALEXANDRESCU

Incheere...

la volumul „O picătură de parfum" *)

Scris-am versuri, Doamnă, numai
de iubire...
Tors-am numai din mătase
fire... fire...
Versuri care cer lectură
în confort;
Fire de mătase... fire...
nu de tort.
„Firele de tort" sânt aspre
şi durează;
Firul de mătase-i moale
ca o rază;
Tot ca ea luceşte însă,
tot ca ea...
Versuri de iubire numai,
Doamna mea,
Versuri care nu vor, Doamnă,
nemurirea.
Ţin puţin... atât cât ţine
şi iubirea...

TUDOR MAINESCU

D. Tudor Măinescu

*) Care s'a pus sub tipar la Editura „Cartea Românească".

La Paradis General

de CEZAR PETRESCU

Până la numărul viitor, autorul avea la dispoziţie 24 ore să inventeze spectacolul care l'a lăsat înmărmurit pe prinţul X şi cu respiraţia expirată pe buze, pe cititor.

Acum, Emil Ciugolea făurea cu zor un asemenea dialog, surâzându-şi sie însuşi cu admiraţie, pentru un nou procedeu, brevet propriu, menit să ocupe maximum de spaţiu cu cel mai monosilabic dialog.

Georgei Galea îl privea scriind cu o sinceră admiraţie şi păstrând cucernică tăcere, cum se cuvine unei inspirate procreaţii literare. Pe măsură ce Emil Ciugolea svârlea altă foaie, părul eliberat din corsetul pieptănăturii se ridica rebel, până ce reveni la hirsuta încâlcire iniţială. Georgei întoarse ochii de la încăperea scundă, cu pereţii jilavi de umezeală, cu tavanul de grinzi afumate şi cu rafturile de cărţi vărzuite, afară, în strada ninsă şi pustie unde numai ucenicul tipograf circula zece paşi la dreapta şi zece la stânga, suflând în pumnii vineţi de ger şi neslăbind portiţa din ochi, ca nu cumva să-i scape autorul şi atunci gazeta să apară diseară cu informaţia: „Continuarea romanului nostru a fost amânată pentru numărul viitor, din cauza abundenţei de materie."

Oraşul era alb şi pur, sub cristalii sclipitori ai ninsorii. Georgei Galea îl contempla cu sufletul calm, fără tresărirea nici unei remuşcări. Hotărârile lui erau departe... Implinea trei luni de când se afla aci, iar acum nici nu mai spunea măcar că are să plece peste o săptămână, cum prietenu-i se hotăra să-şi înceapă romanul psicologico-istorico-social în trei volume, la zi întâi. O dulce torpoare îl aromise ca pe-un animal intrat în hibernare. Nu dorea nimic. Proiectele îi erau foarte vagi şi mai cu seamă foarte îndepărtate, învăluite într'o ceaţă care topea toate contururile. Formele pentru vânzarea casei şi lichidarea succesiunei se dovediseră deodată, foarte complicate şi lungi. Prezenţa lui aci, era aşa dar prin aceasta îndestul de justificată şi se arătase absolut necesară. Pierdea un semestru, acuşi începe la Paris sesiunea examenelor. Dar nu era nici o grabă. La Paradis General, stocul de Uricani se dovedea şi el tot atât de inepuizabil ca nesfârşitele complicaţii ale procedurii succesorale, iar Georgei îşi făcuse atâţia prietini şi atât de buni prietini, cum nu visase el niciodată. De toate vârstele şi de toate categoriile sociale, cu toate damblalele şi cu cele mai varii calităţi. Numai Lu îi luneca printre degete ca şopârla. De câte ori crede că şi-a apropiat-o din nou, se răsuceşte în călcâie şi-i isbucneşte în nas: — Zât şi la revedere, Melchisedecule!

De altfel, ştie că nici ea nu-l mai socoate acum un Melchisedec comun. E un Melchisedec şi jumătate. Floarea Melchisedecilor. De mult, a devenit un client prea încercat şi indispensabil al Paradisului General; Panaite Băzdrugovici l-a emancipat de sub tutelă; camarazii l'au proclamat doctor „Honoris causa"; iar când lipseşte sau întârzie din întâmplare, birjile fac coadă acasă să-l caute. Acum chiar când se urcă într'o trăsură şi adoarme după ce-a poruncit: „Acasă"! — e sigur că are să ajungă fără alte lămuriri la domiciliu, fiindcă toţi birjarii îl cunosc, după cum îl cunoaşte jumătate din Iaşi.

— Gata! anunţă Emil Ciugolea, aruncând tocul şi culegând foile cu cerneala udă. L'am dat gata şi pe ăsta. Am descoperit dragă Georgei, un truc unic, genial, păcat că nu se poate întrebuinţa decât odată. Am câştigat cel puţin jumătate de foileton.

Ascultă:

„Domnişoara Clemenţa Victorian, din vechea şi nobila familie Victorian, acceptase cu eroism situaţia degradantă de pedagogă la odraslele bancherului veros, Calman Burâhovici. Copiii bancherului erau însă de o inteligenţă obtusă.

In dimineaţa aceia, domnişoara Clemenţa Victorian, din vechea şi nobila familie Victorian, trebuia să asculte pe micul, dar stupidul Isidor Burâhovici, zis şi Dorel, la lecţia de istorie.

— Spune-mi ce ştii despre Nabucudonosor, regele Babilonului?

— Nabacundanisar, începu Isidor zis Dorel.

— Cum ai spus? întrebă scandalizată, domnişoara Clemenţa Victorian, din vechea şi nobila familie Victorian.

— Nabacundanisar...

— Nu-i bine. Mai zi odată!

— Nabicandinosur.

— Iţi spun că nu-i bine. Zi după mine: Na...

— Na

— bu

— bu

— cu

— cu

— do

— do

— no

— no

— sor!

— sor!

— Nabucudonosor!

— Nabiscundinosir!

— Nu-i bine. Incă odată!

— Nabucudonosor!

— Iţi spun că nu-i bine! spuse cu o răbdare angelică, domnişoara Clemenţa Victorian, din vechea şi nobila familie Victorian. Zi, din nou după mine. Na..

— Na

— bu

— bu

— cu

— cu

— do

— do

— no

— no

— sor!

— sor!

— Nobucudonosor!

— Nabucândinosaur! strigă triumfal stupidul Isidor, zis Dorel.

— Uf! ce viaţă! suspină domnişoara Clemenţa Victorian, din vechea şi nobila familie Victorian. Mai bine ascultam propunerea prinţului X, când îmi spunea că... *(Urmarea va apare în numărul viitor)*".

Emil Ciugolea împături manuscrisul şi bătu în fereastră, să cheme „călăul" care degerase cu desăvârşire, în vreme ce domnişoara Clemenţa Victorian din vechea şi nobila familie Victorian îşi mânca tinereţea cu micul dar stupidul Isidor Burâhovici, zis Dorel.

— Ţine urâtule! Şi trap la tipografie!

Descendentul lui Gutenberg, cu mutra unsă ca un hornar, apucă foile albe desvirginându-le profesional cu urmele grase de degete şi o sbuchi la vale, spre capătul străzii, încercând din treacăt, în călcâie, pe gheţuş, câteva savante figuri ale „cărnitei", pentru care desfăt sportiv îşi prevăzuse cismele de iuft cu prea frumoase potcoave de alamă.

— Ce zici de invenţia mea? se întoarse autorul la birou, să facă *orânduială*. Am s'o pun în roman.

— E nostimă, încuviinţă fără convingere Georgei Galea. Dar mai bine decât să colecţionezi atâtea isprăvi şi tipuri, cu câte să populezi cinci romane, poate ar fi mai nimerit dragă Emil, să scrii măcar câte două pagini pe zi.

— Ce două? zece. Douăzeci, treizeci şi chiar mai multe pagini pe zi! Ai să vezi! Puţină răbdare. Dela zi întâi, ai să vezi. Mai ales că tocmai începe şi un an nou şi cade şi într'o Luni. Mă aştern serios pe lucru. S'a isprăvit cu tembelismul şi amânările. Măcar că nu sunt superstiţios, dar această triplă coincidenţă: întâia zi a săptămânii, a lunei şi a anului, toate în aceiaş zi, îmi par un semn că a sosit vremea. Mă închid în casă şi nu mă mai mişc, până nu-l dau gata. Uite ici, am totul pregătit. Un top intact de hârtie, cutia de peniţe claps nedesfăcută, sticla cu cerneală Pelican nedesfundată. Arunc tot ce e vechi şi încep o viaţă nouă, cu toate primenite şi aerisite pe porcăria aceasta de birou.

Spunând, îşi dădu iluzia că până la această primenire radicală a porcăriei, isbuteşte deocamdată să realizeze una provizorie. In acest scop, purcese a muta dintr'un colţ al biroului în celălalt, teancurile de cărţi, reviste, ziare şi broşuri. Vrafurile erau construite pentru o durată precară: cele mici, dedesubt; cele mari şi groase, deasupra. Astfel, reproduceau pe o scară redusă, tot atâtea pagode chinezeşti, menţinându-se printr'un miracol al echilibrului. Turburate din loc, începură a se clătina. Fu destul să dea una semnalul, şi contagionate, toate se ruinară, transformând biroul într'o movilă de hârţoage.

— Să-ţi ajut şi eu, se oferi Georgei Galea.

— Dă-le dracului, vorbi Emil Ciugolea, cu suveran dispreţ pentru opera imprimată a contemporanilor şi a predecesorilor. Am să-l chem pe Moş Kuperman şi am să mă scap de toate terfeloagele astea.

Scoase de sub ruini şi puse la loc sigur, în sertar, topul de hârtie, cutia cu peniţe şi sticla de cerneală; tot materialul de construcţie al viitorului roman, care în capul autorului era gata de la prima la ultima filă şi nu mai aştepta de cât momentul propice să coboare pe hârtie.

— Acuma, gata! îşi frecă mâinile. Să ştii că avem o zi grea. Cu Ionel Florinel, nu e de glumă.

— Ce calomnii mai scorneşti pe socoteala mea, măăă... romancierule? întrebă din uşă, Ionel Florinel, dând profesiei de romancier, o noţiune inedită de haimana.

Se chinuia să străbată prin deschizătura strâmtă, cum cămila parabolei va trece odată şi odată prin urechile acului. S'ar fi spus că s'a mai desvoltat în perimetru, cât a stat în cealaltă cameră, căci nu mai putea intra pe unde totuş ieşise. Insfârşit, cu o icnitură eroică se revărsă de ceastălaltă parte, alegându-se din treacăt numai cu un drăgălaş cucui în frunte.

— Nu ştiu cum trăiţi voi în cuştile aieste! se miră a doua oară frecându-şi cucuiul.

Georgei Galea avu şi el motiv de mirare. Ionel Florinel apăruse într'adevăr primenit, cu cămaşă nouă, guler nou şi cravată nouă, precum anunţase. Sub aspectul lui inofensiv, geamandanul se dovedea încăpător cât o ladă braşoveană de zestre. Iar obrazul lui Ionel Florinel, proaspăt bărbierit şi încă mai îmbujorat de apa rece, părea un obraz bucălat de copil. Georgei îşi spuse că pentru a corecta o regretabilă eroare a naturei, ar fi drept ca într'o dimineaţă Ionel Florinel să se trezească cu capul şi cu glasul lui Panait Bâsdrugovici, şi chiar cu numele, ca rectificarea erorii să fie totală.

— S'a umflat? întrebă Ionel Florinel tot pipăindu-şi fruntea.

— Da de unde?... Abia se cunoaşte! îl asigură Emil Ciugolea, minţind, fiindcă se recunoştea oarecum răspunzător de efectele uşilor liliputan construite pentru cuştile de stigleţi.

De fapt, cucuiul năştea vertiginos, un adevărat cucui fenomen, ca în minunile fachirilor de care cu atâta cinism abuzase în peripeţiile foiletonului.

Neîncrezător în asigurările unui fleac de romancier, Ionel Florinel scoase din buzunarul vestei o oglingioară rotundă cât un nasture de palton şi verifică progresele acestei metamorfoze din *focă* (cum îi spuneau amicii) în rinocer împodobit cu un început de corn în frunte. Oglinda nu-i reda imaginea decât în foarte mici parcele. Fu nevoit să o plimbe circular, ca să reconstitue din parţiale fragmente o oarecare vedere de ansamblu.

— Bravo! se minună cu o angelică obiectivitate. Foarte frumos cucuiu! Altă dată, însă să ştii, dragă Emilache, că dărâm uşa. Pun mâna şi-ţi smulg uşorii, pragul, sparg tavanul...

Ameninţarea nu părea irealizabilă din partea unui asemenea colos care trântise într'un pariu celebru în toată Moldova, toţi luptătorii unui circ în turneu, dar era nulă şi neavenită din partea unui om blând şi răbdător, pe care nimeni nu-l văzuse vreodată în mânie.

— Ce aşteptăm? întrebă, declarându-se edificat cu inspectarea cucuiului şi punând oglingioara în buzunar. Ce stăm?

— Adevărat. Ce stăm? se arătă viitorul romancier, gata să dea cât mai vrednică întrebuinţare zilelor, până când, Luni 1 Ianuarie, se va închide în chilie să înceapă postul şi canonul în care se înfăptuesc operile geniale. Ce stăm? E unsprezece jumătate. Eu zic să trecem întâi pe la tata Max. Sînt sigur că habar n'are că-i aniversarea lui.

Porniră în corpore spre tata Max. Ionel Florinel nu-şi părăsi geamandanul din mână, deşi ar fi putut să-l vâre în buzunarul de la palton, dacă nu în cel de la vestă.

— Nu luăm o sanie? se dădu cu părerea Georgei Galea, fiindcă se simţea jenat să circule pe stradă, în compania unui fenomen al naturei, cu un cucui fenomen şi cu un geamandan, o pălărie şi şoşoni fenomen.

— Fugi încolo, ce sanie? Mergem pe jos. Mişcarea şi aerul au să ne deschidă numai bine pofta de mâncare, rezistă Ionel Florinel, luând-o înainte.

Aşa, Georgei avu prilej să-l admire şi în aer liber. Infăţişarea din cameră, se complectase cu un palton care oricât de vast fusese croit, rămăsese strâmt şi cu mânecile scurte ca la copii în vârsta creşterii; cu o pălăriuţă mică pusă pe-un ochiu şi pe cucui, asortată ca dimensiuni cu geamandanul, şi se mai întregea cu o pereche de şoşoni, clempănind descheiaţi, de proporţii atât de neobicinuite, încât nu mai încăpea nici o îndoială că au fost cumpăraţi din exemplarele de reclamă, de două ori mărime naturală, atârnate în vitrine.

(Continuare în pag. IV-a)

Trecătorii se întorceau să-l privească, oprindu-se, cu admiraţie şi stupoare, cum s'ar minuna văzând statuia lui Miron Costin că a descins de pe soclu şi a purces să circule. Ionel Florinel nu lua deloc aminte la acest extas al muritorilor de altitudini insignifiante, fiindcă de tânăr se deprinsese să accepte cu scepticism misiunea sa pământeană de alt Guliver în ţara piticilor.

Aşa au străbătut strada Cuza Vodă, Piaţa Unirii, strada Lăpuşneanu.

Georgei Galea putu să constate că popularitatea lui Ionel Florinel nu era mai prejos cu nimic de popularitatea lui Panait Bâzdrugovici, cu deosebirea că uriaşul se oprea la fiecare cunoscut şi se interesa de sănătatea, nevasta, copiii, soacra şi afacerile fiecăruia; de patroane, nunţi, logodne, naşteri, botezuri şi aniversări, cu o precizie fără greş care dovedea că deţine cel mai vast şi cel mai la curent cazier al întregei Moldove. Mai putu să verifice cu acest prilej Georgei Galea, că la rândul său e pe cale să-şi alcătuiască şi el, un modest şi deocamdată plin de promisiuni, repertoriu al Iaşilor.

La fiecare zece paşi întâmpina un cunoscut.

Costăchel Andrieş, în sanie, înfăşurat în şuba de lup, venind dela ţară şi făcând semn că-i ajunge din urmă. Gontran Beloiu, pudrat şi ţapăn ca un manechin, în paltonul după ultimul jurnal — mirele Lăpuşneanului — cum îl botezase tata Max, cu obrazul împietrit în crispaţia cu care ţinea monoclul în ochiul stâng, încât s'ar fi spus că l-a călcat cineva odată pe bătătură şi schimonoseala durerii i-a paralizat jumătate din mutră pentru toată viaţa. Alexandru Doncescu, fidel aceluiaş trotuar al Lăpuşneanului, pe care îl străbate grăbit dela Tufli până la Ermacov, de douăsprezece ori dimineaţa şi de douăsprezece ori după amiază, plimbându-şi pălăria, lavaliera şi părul romantic. Lu, trecând cu mers elastic, în blana sobră de foarte corectă şi distantă doamnă. Calistrat Hogaş, dascălul de română şi autorul epicelor peripeţii din munţii Neamţului, pe cel mai crunt ger, fără palton, cu redingota descheiată să i se vadă lanţul ceasului la vestă şi cu mustăţile încă aburind de aroma hălcii de fleică pe jaratec cu care şi-a pus de cu ziuă stomacul la cale, în loc de cafea cu lapte. Baronul de vax — vânzătorul de cărţi poştale, cu joben şi cu monoclul spânzurând panglică lată de două degete, ca faimosul şnur al prinţului de Sagan. Alţii şi alţii, care-l salută sau îi răspund la saluturi, cu bunăvoinţa prietenoasă cuvenită unui oaspe care s'a îndrăgit de aceste locuri şi nu se mai îndură să plece. Numai cei doi bătrâni: Ion Panţâru care păşise pe meridianul Parisului, dela Observator până la palatul Senatului şi Mitiţă Vlădoianu, care dăduse 50.000 franci pe-o carte, ducelui de Aosta, îi răspunseră sec şi încruntaţi la ziua bună, fiindcă bănuiala lor se afla confirmată. Nu le spusese oare junele acesta impostor, că a venit dela Paris pentru un scurt timp şi nu-i asigurase oare că pleacă îndărăt, într'o lună? Iar el nu bătea de trei luni uliţile Iaşilor, tăind câinilor frunze?

— Să intrăm oleacă la Smirnov. M'a pălit o foame de lup, propuse Ionel Florinel, astupând intrarea cu făptura-i care întunecă interiorul băcăniei, ca o neprevăzută eclipsă solară.

— Phii! tocmai acum a plecat dela noi Conu Panait, anunţă lipovanul de după tejghea. Venea dela gară... Aţi citit în *Depeşa*, ce mai iama a făcut eri la Cameră? Să intre toţi domnii miniştri sub banca ministerială, nu alta...

— Panaite-i un zevzec! îi aplică Ionel Florinel diagnosticul său de om paşnic. Se pune rău cu toată lumea şi n'are să se mai înveţe minte. Ce ne dai din picioare?

— Poftiţi în fund. Găsiţi tot ce doriţi.

Ionel Florinel, dădu o mică probă tovarăşilor de ce se poate consuma din picioare, la un aperitiv. De la început Georgei Galea înţelese că unicul concurent din toată Moldova al lui Panait Bâzdrugovici, pe tărâmul gastronomic, represinta altă şcoală. Alt temperament — alte metode. Panait Bâzdrugovici ar fi câştigat poate premiul de viteză; Ionel Florinel îl bătea fără îndoială la cel de rezistenţă. Fiecare bucată era întâi răsucită pe toate părţile, gustată anticipat cu privirea, pe urmă mestecată încet şi cu savantă răbdare, ca înainte de a deveni un inform bol digestiv, să-şi dea tot sucul şi toată savoarea. Pentru mai desăvârşita degustaţiune şi ca să se izoleze de orice distragere exterioară, Ionel Florinel, cât timp mesteca, închidea ochii mici în figura lui de Bebé Cadum; îi deschidea numai după ce dădea drumul înghiţiturii pe gât şi atunci începea să desmerde cu privirea altă bucată aleasă, cu o meşteră gradare în densitatea, suculenţa şi viteza de digerare a fiecărei gustări, ca să clădească în stomac un solid terasament, în straturi bine etajate şi cimentate. Galantarul de aperitive se goli, fără ca Ionel Florinel să dea vreun semn că i s'a epuisat cumva pofta metodică şi lentă. Băiatul, cu păr albineţ de cânepă, îngriji o nouă aprovizionare a farfuriilor, şi înfigând scobitorile în cuburile de pâine de secară, se plecă la urechea lui Emil Ciugolea, să anunţe confidenţial:

— V'a căutat de două ori un domn. Un domn străin şi tare mânios.

Ciugolea răsuflă uşurat, după prima frică. De vreme ce era „un domn strein", însemna că nu era croitorul. Şi el de două săptămâni ar fi înfruntat orice adversitate a naturei şi a oamenilor, în afară de miloaga politeţe a croitorului, care după un an de aşteptare, somaţii, scrisori şi ameninţări, inaugurase o nouă şi mai persecutorie născocire pentru a executa cele douăsprezece rate în întârziere. Apărea cu aer mieros şi cu plecăciuni până la pământ: „Am auzit că m'aţi căutat astăzi, coane Emil... Nu? Atunci nu face nimic. Nu vă deranjaţi. Mai trec eu..." Şi trecea a doua zi, a treia zi, în fiecare zi, fără să se indigneze, fără să ceară nimic şi fără să ridice glasul, cu cea mai demoralizantă resignare. Supliciul îi părea atât de drăcesc viitorului autor în trei volume, în cât se hotărâse să-l menţioneze numaidecât în roman.

Odată ce era un străin cel care-l căutase, nu exista ameninţarea nici unei primejdii imediate. Intrebă, distrat:

— Şi ce voia individul?

— Zicea că aveţi să vedeţi dumneavoastră. Iacătălă-i că vine iar.

Individul, oprit în uşa dintre băcănie şi camera de aperitive, era într'adevăr străin şi părea într'adevăr mânios. Slab, oacheş, cu căciulă şi gulerul blănii de astrahan, purta mustăţi şi sprincene tot atât de negre, groase şi lucioase ca astrahanul. Apendicele nasal, curb şi voluminos, arăta la rândul său o viguroasă tendinţă de a se ocroti sub înveliş blănit. Pe vârful măsliniu crescuse un praf deocamdată modest, dar din aceiaşi structură cu a astrahanului; amănunt pe care ochiul lui Emil Ciugolea îl înregistră cu o lăudabilă vigilenţă de romancier.

Domnul roti o privire încruntată şi păşi ameninţător.

— Dumneata eşti domnul Emil Ciugolea?

Emil Ciugolea lăsă între întrebare şi răspuns un spaţiu apreciabil de timp, până ce înghiţi felia de morun marinat.

— Exact. Eu sunt domnul Emil Ciugolea, recunoscu zâmbitor şi nevinovat, lingându-şi buzele unse de untdelemn. Cu cine am onoarea?

— Is Agop Ohranian, proprietar din Botuşăni. Ai să ai onoarea să mă cunoşti mai bini, acuş.

Vorbind, scoase din buzunarul blănii ,dela piept, două exemplare din *Depeşa*, despăturându-le cu mâna tremurând de enervare şi vârându-le sub ochii miraţi ai lui Ciugolea.

—Dumneata ai scris foiletoanele aieste?

— Probabil că eu, de vreme ce sunt semnate cu unul din pseudonimele mele, declară autorul, cu o dezinvoltură de nabab al pseudonimelor.

— Am să ti rog atunci să-mi răspunzi aici, pi dată, cum îţi permiţi dumneata să ti legi de soţia me?

— M'am legat eu de soţia dumitale? Dragă domnule Mangop...

— Pardon! Agop...

— Da, domnule Agop Orhidian...

— Pardon. Ohranian!

— Da. Domnule Angop Ohranian, habar n'am cine eşti dumneata şi habar n'am cine e soţia dumitale... Deci n'aveam cum să „mă leg" de o fiinţă pe care nu o cunosc.

Domnul Agop Ohranian se dădu un pas îndărăt şi râse sarcastic, cu dinţi rari şi negri, de cafea prăjită.

— Aha! Acuma când e vorba de răspundere, vrei să-mi umbli cu şahâr-mahâr. Io-te ce scrie aici, sub sămnătura dumitale: „Masinica, soţia cunoscutului proprietar O, dintr'un bogat judeţ din nordul Moldovei, nu voia să cedeze vârstei. Deşi trecuse patruzeci de toamne, se socotea jună, era sglobie şi amoroasă. Sângele său oriental clocotea ca o lavă incandescentă. Era Vezuviu, sau mai exact, era o Etnă în veşnică erupţie. Iar cum soţul se ocupa mai mult de moşie şi de negoţul de cereale, frumoasa Masinica îşi căuta pe rând consolare, în braţele ofiţerilor de cavalerie din garnizoană. Pentru care lucru, coana Masinica era chiar cunoscută în localitate, sub denumirea de *mama righimentului*. Printr'un asemenea ofiţer, ultimul amant, frumoasa Masinica făcuse astăvară cunoştinţă cu irezistibilul prinţ X..." Ce spui dumneata la asemenea mişălie?

— Nu spun nimic, fiindcă nu văd nici-o mişelie. Eu sunt romancier. Eu, domnule, creez viaţă. Am inventat un nume şi o intrigă, ca oricare alta, fără să mă gândesc la nimeni, cu atât mai mult la dumneata şi soţia dumitale, despre care habar n'aveam. Repet, că până acum zece minute, vă ignoram complect existenţa...

— Ignorai complect... Ignorai complect! bâlbâi în spasmuri de furie d. Agop Ohranian. Spune mai bine că toate aeste le-ai pus la cale cu mişălu de văru-meu Cristea Mazlâm, cu care m'am sfădit şi-i ciudos c'am luat în posăsie Cucuruzănii dila prinţul Ghica. Spune, ca să mă răfuiesc şi cu ticălosu aceala...

— Domnule Mangop...

— Agop.

— Da, Agop. Domnule Agop Uranian...

— Ohranian.

— Da. Ohranian. Domnule Agop Ohranian, îţi jur pe ce vrei dumneata, că nu m'am gândit să fac aluzie la nimeni, că n'am fost în viaţa mea la Botoşani, că n'am auzit nici de numele dumitale, nici al doamnei Orhidian...

— Ohranian.

— Da. Ohranian, şi nici de vărul dumitale, cu care te-ai sfădit. E o pură coincidenţă.

— Pură coincidenţă? Cum pură coincidenţă, când m'ai făcut de râsul Botuşănilor, să nu mai pot scoati capu în târg? Soţia me o leşinat de batgiocura asta şi m'o trimes să mă sui în tren şi să cer socoteală... Iţi cer socoteală, domnule pentru ticăloşia de-aici...

— Socoteala la mine! strigă Ionel Florinel, care sfârşise de devorat conţinutul celei de a doua serii din galantarul cu aperitive, şi placid, se desinteresase complect de tot ce se petrecea în jurul său ca să nu-şi turbure concentrarea tuturor simţurilor gastronomice.

Spunând, pivotă cât era de înalt pe tocurile şoşonilor reclamă, să aştepte băietul cu socoteala.

Domnul Agop Ohranian, luă însă această chemare inofensivă, drept o provocare adresată personal, din partea unui uriaş de două ori mărime naturală şi pe care cucuiul din frunte îl învestea fioros cu trofeele bătăuşilor de profesie. Din măsliniu, domnul Agop Ohranian, deveni verde. Din verde, violet. Un singur pumn al colosului, era destul să-l extermine depe faţa planetei, cu toate bravele sale veleităţi de a cere socoteală şi de a salvgarda onoarea coanei Masinica. Se făcu aşa dar verde, din verde violet, din violet glben-roşcat, de culoarea sacâzului, iar după această metamorfoză de cameleon, împături cu degetele, tremurând, ziarele, le mistui în buzunar şi se retrase deandaratelea.

— Ne mai vedem noi! ameninţă cu jumătate de glas, fără convingere, numai ca să salveze prestigiul retragerii.

— Unde, Mangop? se viteji Emil Ciugolea, întorcându-se către Georgei Galea şi asigurându-l că are să pună numai decât şi acest episod, în roman.

— Eşti un zevzec, îl mustră cu blândeţe, Ionel Florinel. Te pui rău cu toată lumea... Parcă eşti frate cu Panait.

Pe urmă, pentru sine, ca o nedumerită constatare:

— Aista e desigur, singurul proprietar din Botoşani pe care nu-l cunosc eu. Agop Ohranian? Hm!... Văr cu Cristea Mazlâm? Pe Cristea Mazlâm îl ştiu bine... Are doi fraţi şi-o soră, îs copiii lui Nichachi Mazlâm care ţinea Bălţaţii. Va să zică, dacă-i văr cu Mazlâm, atunci îi văr şi cu Garabet Varducian. Staţi băieţi că-i dau acuşi de urme!.. Pe mătuşa lui Garabet Varducian, o ţine fratele lui Mănucă Chesinov Grigore, cel care şi-o măritat afata anul trecut în câşligi, cu nepotul lui Sarcâz. Acu mi-aduc eu aminte că la nuntă, îmi spunea mie Sarcâz că are o nepoată de vară după nevastă, măritată cu unu Ohranian. Acest Ohranian trebue să fie numaidecât Agop al nostru, fiindcă nu mai este nici un Ohranian în toată Moldova. Dar curios!... Agop Ohranian? Să nu-l cunosc? Să ţină el Cucuruzănii şi eu să n'am idee?... Să ştiţi băieţi că mi-am pierdut răbojul; am început să mă ramolesc.

(Urmează) CEZAR PETRESCU

Noutăţile literare române şi străine precum ori-ce reviste şi ziare străine, le găsiţi zilnic la noua Librărie

Independenţa Română

MIHAIL ALFANDARY

Calea Victoriei, 39 lângă Elisée

Ideologie

Sunt un om fericit. Cu un venit mic însă sigur, rămas de la părinţi, pot să trăiesc fără profesiune şi ca un rentier. Dar sunt şi un filosof. Doctrina mea consistă în a turbura existenţele şi a nu lăsa pe oameni să cadă în stagnare şi lene. Mi-am dat rolul de reprezintant al puterilor divine subt forma neliniştii şi a fricii şi, ascunsă în fenomenele naturii, noaptea, vântul, tăcerea, intenţia mea activă otrăveşte câte puţin tictacul şi durata fiecăruia din cei care „îmi cad în mână".

Mâna mea umblă pretutindeni, ca un agent de mic desechilibru şi pune laba pe cine-i place, indiferent de poziţie socială. Din laboratorul meu sufletesc chinuiesc pe cine voi. Procedeele mele, inocente însă decizive, le voi expune într'un manual, care va forma un capitol din Manualul de morală practică, în parte publicat prin stăruinţa dumitale. El poate folosi tuturor cititorilor, cărora studiul n'a fost în stare să le dea un scop al vieţii întregi. După cum o să vezi meritul metodelor mele, în afară de sensul lor eminamente moral, este că departe de a plictisi pe operatorul pătruns de necesitatea rolului, îl amuzează şi-l întreţine în cele mai bune dispoziţii morale. Neurastenia, de care nu se mai vorbeşte, de când bunurile vieţii au început să fie mai puţin grase, găseşte în metodele şi procedeele mele un leac.

Adunate laolaltă, aceste metode şi procedee se pot organiza într'un volum de buzunar, numit „Sistemul meu", care asupra sistemului atletului Müller are superioritatea că desvoltă muşchii sufleteşti şi tonifică nervii invizibili ai supra-simţului de misticism.

Teoria mea purcede din singura situaţie nenorocită a vieţii mele: nu înfăţişez în persoana mea nici-o fărâmă de autoritate şi nu o pot exercita asupra niciunui fel de muritori. Ne-având la dispoziţie nici supuşi, nici simbriaşi, nici cetăţeni, viaţa mea s'ar fi consumat în sterilitate. Să n'ai un subaltern căruia să-i cauţi zilnic gâlceavă, este îngrozitor. Dar ce fel de gâlceavă? aceea în care celălalt nu poate să răspundă. Autoritatea plină este condiţionată de această împrejurare, menită să o ducă la maximum. Să înjuri, de pildă, şi celălalt să trebuiască să tacă. Să-i dai palme şi el să păstreze o atitudine respectuoasă. Fără această compensaţie sublimă, necazul tău nu comportă nici-o plăcere şi autoritatea este complectamente lipsită de farmec.

Autoritatea satisface todeauna şi în formele cele mai variate. Te bucuri de ea, oriunde te găseşti, de la salutul militar al vardistului, pe care ai facultatea să-l iei la bătaie, până la aşteptarea din anticameră a solicitatorului, pe care poţi un ceas, o zi, o lună, un semestru, să-l ţii în picioare, cu facultatea de a-i prelungi staţionarea la nesfârşit. In biuroul d-tale, dindărătul şefului de cabinet, te satisface sentimental că 20 de persoane îşi aşteaptă rândul ca să te vadă, 20 care pot deveni o sută. La o aglomeraţie mai mare corespunde un sentiment de autoritate mai mare.

Dar nuanţele variate ale acestui sentiment, îmbogăţit prin subtilităţi neprevăzute, prin desenuri noi, ca o materie de un plastic incomparabil! Te aşteaptă patruzeci de cetăţeni de la orele 9 dimineaţa şi fiecare îşi cunoaşte numărul de ordine, făcându-şi socoteala că la orele 10 va putea să intre. La unspreze, ceri să fie introdus al patruzeci şi unulea, sosit atunci. Aşteptătorii se clatină de odată ca de un vânt cu murmure şi tu guşti şi neliniştea şi revolta lor, transformată în faţa, în surâsul dulce, pe care îl exige autoritatea. Autoritatea e un fazan preparat cu mii de gusturi, neasemănate unele cu altele.

Apoi, văzul distrat, care nu recunoaşte în vizitator un coleg. Intr'o vreme grea a existenţii, el te-a culcat, te-a ospătat şi te-a spălat în casa lui. El intră pe uşă zgomotos, cu braţele desfăcute ca să te strângă la piept şi să te felicite. O atitudine rezervată şi rece. O căutătură vagă subt pleoapele aproape triste, de icoană. Il întrebi: „Domnul?" şi nu-ţi aduci aminte. Cu alte cuvinte, ca să fii respectat, începi, cum spune un proverb, prin a te respecta tu însuţi. O grimasă de supărare în serviciu îţi face gura amară. Suni, întrerupi scurt debitul vizitatorului şi dai ordin să vie cineva. Saluţi puţin şi eşti preocupat: jocul durează până ce cade guvernul şi dacă s'a întâmplat să nu pui de o parte câteva parale, care îţi vor consacra definitiv autoritatea, manifestarea autorităţii reîncepe invers, d-ta luând un loc în anticameră şi aşteptând manifestările autorităţii.

Ce crezi tu că permanentizează Statul şi face o fiinţă din această ficţiune? Nu crede că leafa întâi şi posibilităţile de înavuţire; nu. Autoritatea, autoritatea împărţită între miniştri, uşieri şi organe. A fi un organ, e un lucru neînchipuit de măgulitor, organ de execuţie, organ financiar, organ municipal; nici-o făptură nu poate rîvni să aibă atîtea organe câte sunt mişcate de energiile Statului.

Autoritate se numeşte acţiunea provocată de tine, de la tine la organ. Acţiunea contrarie, de la organ la dumneata este şicana, subtil complement al autorităţii, consecinţa lui activă. Ca să provoci autoritatea, zici: Aş dori. Ca să se puie şicana în funcţiune, autoritatea zice: lipseşte ceva, ce lipseşte? Şi pentru că toate lipsesc întotdeauna, autoritatea creează şicana şi ia „măsurile necesare". Tu nici nu-ţi închipui ce este o măsură necesară şi cât se întinde în vast fragedul ei domeniu. Autoritatea nu ştie să lucreze de cât luând măsuri: primul şef de guvern poate că a fost croitor. Măsura e variată şi ţine de „cazul individual". Cazul individual e o stare de Stat. Cetăţenii sunt cazuri individuale şi măsurile se iau pentru ele.

Să nu socoteşti că aplicările autorităţii şi măsurilor necesare, sunt lesnicioase. Ele cer aptitudini sigure căci se confecţionează migălos, ca gravura în lemn şi ca broderia pe piele, cu mărgele mărunte. Dar bucuria noastră este că, mulţumită generaţiei spontanee, un mare număr de organe, bune pentru autoritate, se ivesc neîncetat pentru fericita economie a necesităţilor de Stat. După lungi reflexiuni şi experienţe, un organ incapabil poate fi renăscut, reconstituit, cum e cazul cauciucului, care atât în forma rigidă cât şi în consistenţa lui elastică reprezintă până la un punct ipotezele autorităţii şi ridicarea organelor până la personificarea lor. Renaşterea se obţine prin înscrierea viitorului organ într'un partid politic, care are darul să învioreze şi să întinerească un temperament inadaptat la autoritate. E o renaştere totală şi o reînvirginare. In ceeace priveşte clasa restrânsă a miniştrilor, care datoresc ţării să rămâie veecinic tineri, cea mai bună reţetă de adolescentizare continuă consistă în a trece candidatul prin câte patru, cinci partide, consecutiv, din ce în ce mai juvenil şi mai valoros.

T. ARGHEZI

CRONICA TEATRALĂ

Meşterul Manole

In cinci tablouri stilizate într'o sugestivă desfăşurare dramatică, domnul Lucian Blaga a închipuit o versiune larg intelectualizată a baladei Mânăstirii dela Argeş.

Intre mit şi cugetarea filosofică s'a stabilit o legătură de interpretare.

D. Lucian Blaga

Gândirea creştină, înţelesul metafizic şi înţelesul uman se contopesc într'o formă extatică din care răsar aci scene de înalt dramatism, chipuri simbolice şi fapte ce depăşesc cuprinderea comună.

Evocările atât de plastic realizate de d. Blaga străbat toate momentele baladei, adâncindu-le şi marcându-le relieful dramatic în metafore de cea mai pură poezie.

Nu e în interpretarea d-sale nimic din lirismul dulceag, din patosul didactic şi din zorzoanele polifonice care colorau interpretările anterioare ale baladei populare.

Versiunea d-lui Blaga are un singur cusur: e prea literară, prea bogată în surprize de lectură pentru a nu pierde reprezentată.

Reducerile făcute textului nu fac decât să scoată mai mult în evidenţă frumuseţile poetice izolate între replici inutile.

Căci e un lucru foarte ciudat: o lucrare care la lectură n'ar fi suportat măcar omisiunea unui singur cuvânt, — pe scenă, unde totul e acţiune, pare diluată.

Două acte numai au evoluat firesc şi concentrat: II şi III.

Actul întâi, dar mai ales actele IV şi V sunt prea lungi pentru tempoul de înaintare al acţiunii.

Cineva propunea autorului o revizuire a piesei — pentru teatru. Nu. Piesa n'a fost scrisă pentru teatru şi autorul înţelege că ea trebue să rămână — aşa cum e — carte.

* * *

Teatrul Naţional a reprezentat piesa domnului Blaga cu o specială îngrijire. Domnul Soare Z. Soare a pus-o în scenă cu tot entuziasmul de care e capabil, armonizând gestul cu cuvântul, staticul cu mişcarea.

Decorul din actul al doilea a fost cea mai bună stilizare a domnului Feodorov din actuala stagiune, — iar costumele au fost lucrate după schiţele talentatului pictor Demian.

* * *

Domnul Lucian Blaga, care a înzestrat cu o reminiscenţă creştină zidirea Bisericii, a lăsat să se înţeleagă în actul întâi în deosebi că Mira, soţia lui Manole, ar fi simbolul şi întruparea Bisericii.

Interpreta acestui rol, doamna Aura Almajan-Buzescu a jucat, cu minunate nuanţări, numai ca femee. Sacrificiul pe care-l face e neconsimţit: ea crede că e o glumă. Jocul pe care-l fac zidarii cu dânsa pentru a o amăgi nu putea fi încercat cu biserica. Mira este şi trebue să rămână femeie. Ea devine biserică numai prin moarte şi în moarte îşi găseşte şi Manole împăcarea cu jertfa săvârşită.

D. Pop Marţian a înţeles multe din subtilităţile rolului dar n'a avut mijloace să le valorifice pe toate. Creaţia d-sale rămâne totuşi una din cele mai bune ale stagiunii.

H. LAZU

Cuza Vodă

Romanul Cuza Vodă în film

Se afirmă că una din marile case producătoare de filme din România ar fi decis să pună pe ecran romanul popular „Cuza Vodă" scris de Vasile Pop.

Date fiind însuşirile pe cari le are această scriere, lucrul nu ar fi de mirat Intr'adevăr, **„Cuza Vodă"** conţine cel mai bogat şi variat material ce se poate închipui pentru un film senzaţional. Se găsesc în el aventuri palpitante, scene de eroism, de devotament şi sacrificii. Ura, intriga şi răzbunarea celor loviţi în averile lor prin înstărirea ţăranilor, şi tot cortegiul de acţiuni dramatice şi sentimentale, care trec prin cele 464 pagini mari îl indică anume pe **„Cuza Vodă"** pentru ecran.

Succesul ar fi desigur foarte mare, cunoscând popularitatea de care se bucură mai ales marele dispărut.

Până la realizarea filmului, romanul Cuza Vodă se poate găsi la toate librăriile, şi la ad-ţia ziarului „Adevĕrul", 11, str. Sărindar-Bucureşti.

Rodica Maniu — *Desen*

VISUL ARIPILOR

REMINISCENŢE

Să ne închipuim că cineva, — de preferinţă un savant-poet, — ne-ar ţinea zilele acestea o conferinţă atât de potrivită sezonului: despre zborurile pasărilor călătoare. Am vedea oare amfiteatrul Fundaţiei Carol sau Ateneul Român arhiplin?

Uimitor de puţin se interesează oamenii de ceiace e mai interesant în lume —: de marile minuni ale Naturii. Adică, nu de acele minuni care se imobilizează în frumuseţea cărţilor poştale ilustrate: lanţurile de munţi, Lacul Geneva, „ferralioanele" dela Capri..., ci de minunile vieţii adevărate pentru ale căror explicaţiuni şi tălmăciri — nu sunt suficiente nici ştiinţele, nici cuvintele şi nici cuceririle raţiunii noastre.

Când un savant-poet, credincios ştiinţelor exacte şi pozitive, îşi desfăşoară într'adevăr întreaga-i erudiţie, el ajunge să-şi distrugă toată erudiţia. Atingând limitele înţelegerii directe, savantul isprăveşte cu o sinceră recunoaştere: aci avem a face cu o minune, cu minunea, ca atare, cu care un savant, evident, nu are nimic de făcut.

Incercând pentru ultima oară să rămână pe pământ, naturalistul încearcă de fapt să fie filozof; dar atunci devine, fără voe şi inevitabil, poet — ceiace îi izbăveşte de necesitatea de a urma legile logicei.

* * *

Zborul pasărilor călătoare e „cel mai romantic fenomen în viaţa celei mai romantice fiinţe"...

Ornitologul nu poate decât să dea din umeri:

— Nu ştim, de ce unele pasări fug de la noi în luna Iulie, când e încă atât de cald şi hrană se mai găseşte din belşug. Nu ştim cum ghicesc ele termenul plecării, cum îşi cunosc drumul, de unde iau puterea de a face câte 300 kilomerti pe oră pe timpul primăverii? Ce voinţă sau ce pasiune le conduce?

Şi într'adevăr, ştim numai că pasările părăsesc ţările nordice cu durere şi fără voe bună, că zboară din loc în loc, îmbrăcate în învechitele lor găteli simple, cenuşii şi tomnatice; că îşi iau rămas bun în chip extrem de înduioşător dela cuiburile lor, preferând uneori să îngheţe dar să nu se despartă de locurile, unde s'au născut şi au iubit...

Mai ştim că în „străinătate", în ţările sudice, pasările nu cântă, nu se bucură, nu se joacă, nu iubesc şi nu se cuibăresc, în afară de puţini cosmopoliţi care îşi trădează patria pentru a nu se mai întoarce, ca şi rândunelele — care se simt la fel de bine pretutindeni.

In emigraţiunea lor forţată trăesc liniştite numai cu dorul reîntoarcerii. Şi când vine primăvara, când e abia ghicită, pasările se pregătesc să zboare „spre casă", se îmbracă în cele mai frumoase pene, se agită ca în ajunul unei sărbători, şi zboară ca şi cum ar fi atrase de puteri magnetice, irezistibile, pline de frenezie, entuziasmate, mai iute decât toate trenurile şi motoarele, fără să se informeze după hărţi, itinerarii şi orarii, — în linie dreaptă, deasupra munţilor şi mărilor, la o înălţime ce ajunge până la zece chilometri, direct acolo unde au fost înainte sau unde o voinţă tainică le porunceşte să zboare...

Zboară abia răsuflând. Suspine rare şi uşoare le umplu plămânii şi oasele subţiri — cu aer.

Ele însile fiind numai nişte pacheţele de aer, taie aerul cu o putere atât de mare încât nici nu le vedem ci abia le auzim zvonul primăvăratec al zborului. Primăvara zboară odată cu ele din sud spre nord, pasările călătoare o întrec însă.

Cu cât o pasăre are patria ei mai spre nord, cu atât mai la sud petrece iarna şi cu atât mai lungă e călătoria ei.

Dela cea mai minusculă zburătoare şi până la majestuoasa lebădă — toate sunt cuprinse de una şi aceiaşi pornire irezistibilă şi de acelaşi avânt, pe care nu-l putem înţelege, ci numai îl simţim, molipsindu-ne noi înşine...

In acest principiu elementar rezidă cea mai mare frumuseţă, inaccesibilă raţiunii şi negând raţiunea! Intr'adevăr: pasărea e doar singura fiinţă care neagă spaţiul, care duce o amiciţie simplistă cu cerul şi e într'adevăr liberă. Privind-o, simţim greu imobilizarea şi neputinţa noastră, legătura noastră cu pământul, juruirea noastră fatală de a ne târî şi a repeta mişcările reptilelor. Rătăcim, lovindu-ne cu coatele; suntem învăluiţi în păinjenişul regulelor, legilor, instituţiilor şi calculelor raţiunii; încercăm să ne înarmăm cu aripile poeziei, ale artelor şi ale maşinilor imperfecte.

Nu reuşim. Şi atunci, cerul devine pentru noi acru ca strugurele vulpei din fabulă: îl negăm în numele raţiunii, al adunărilor noastre „generale", al scoarţelor noastre de cărţi apărute cu „dernier cri".

Neputând şi neştiind să zburăm, căutăm să învingem pasărea jumulind-o şi mâncând-o. Ornitologii afirmă că cel mai mare duşman al pasării e omul. El o pândeşte în zborul ei, în drumurile ei obişnuite, o nimiceşte în familii, în cârduri, în stoluri, uneori specii şi rase întregi. Şi-i aşa de uşor de priceput această poftă: ar înghiţi şi cerul, şi libertatea, şi frumuseţea şi tot ce-i inaccesibil, neînţeles, minunat şi nepătruns! Omul tinde astfel să se instaleze ca singurul stăpân al pământului, al apei şi al aerului, devastate şi otrăvite de scurgerea murdăriilor şi de fumul coşurilor de fabrici.

Omul tinde să rămână singur în împărăţia râurilor scăzute şi pline de nisip, a pădurilor schilodite — adică pe asfaltul gol, fără imnurile emoţionante ale pasărilor, fără zumzetul insectelor, fără elementarismul şi raţionalismul care îi tachinează nervii; într'o existenţă ce-şi face drum printre paragrafele ordinei sociale stabilite, stârpind orice urmă de pasiune pentru vagabondaj sau pentru zborul gândului, odată ce trupul nu poate zbura.

O, omul e destul de inteligent pentru a pricepe că maşina nu va înlocui aripele, că oasele lui nu se vor umplea niciodată cu aer şi că nici-o vioară nu se poate compara cu minunea privighetoarei, a grangurului sau a minusculei ciocârlii, creatoare de imnuri mereu dăruite Naturii.

Porunca omului către sine însuşi: să nimiceşti tot ceiace-i neînţeles şi inaccesibil, atunci îţi va fi mai uşor şi mai simplu în lume.

Şi dacă nu vei şti s'o faci — e cu atât mai rău pentru tine! Oricum, eşti om, din carne şi sânge, şi plămânii tăi au puţin aer, şi nu totdeauna raţiunea ta învinge confuziunea năzuinţelor naturale. De aci provin zborurile şi rătăcirile noastre de nomazi, peregrinările individuale, împrăştierea masselor, căutarea pământului făgăduinţii. De aci — la foarte mulţi — dorul de meleaguri materne, imposibilitatea de a cânta şi de a iubi cu simţuri pline, în străinătate. De aci — setea aceloraşi drumuri pe care zboară pasările: ţărmuri marine, zigzaguri fluviale, defileuri muntoase, liziere de pădure, sau pur şi simplu — albastrul cerului. E dorul de a merge undeva, de a căuta ceva, până când puterile nu sunt subminate şi pământul încă nu te reţine ţintuit cu o pinceză oarecare.

Nu degeaba spunem fanteziei şi poeziei: — „zborul". Şi tot astfel îi zicem şi dragostei.

Visul aripilor — e tot ce avem în noi tânăr, mai bun, extra-raţional şi sincer. Intimă şi scumpă ne e legenda despre îngerul cel decăzut — şi cât amar se cuprinde în ea!

E primăvară azi, e timpul zborului pasărilor călătoare. Insă, chiar dacă s'ar îngrămădi acum deasupra Bucureştilor primăvăratecul zvon al aripilor — nu l'am putea auzi în zgomotul automobilelor de pe pavaje. Ne aflăm în centrul civilizaţiei europene — care şi în aceasta-i ipostasă semi-orientală, dâmboviţeană, e cel mai veritabil duşman al poeziei şi al visurilor „absurde"...

ALEXIS NOUR

Din carnetul unui muncitor

Iarnă periferică

Pe'ntinderi suburbane apasă ceruri albe
De cositor şi ninge în răbufneli de vânt
Prin curţi, gemând, ca nişte evlavioşi călugări
Copacii bat mătănii cu fruntea la pământ.

Invâltoraţi şi sumbri, pe hău de case scunde,
Ulii, câlţoşi, de pâclă se duc spre sud grăbiţi,
Zmulgând din coşuri fumul ca'n urmă să'l arunce,
Văzduhului, în formă de şerpi încolăciţi.

Pe geamuri mate, gerul pictează brazi de ghiaţă
Şi'n goană după vreascuri ţigani desculţi şi goi,
Parcurg, tuşind, pufoase cărări de naftalină,
Asemeni unor umbre mânjite cu noroi.

...Precipitat prin aer, trec zgomote de tablă,
Huruituri tocite şi glasuri omeneşti,
In timp ce'nfrigurate, răzleţe ciori pătează
Cu puncte de cerneală tavanele cereşti.

CRISTIAN SARBU

Intâmplarea cu jupânul care făcea aur

de ADRIAN MANIU

Prea bogat nu mai era Voevodul, şi de războaie şi de haraciul pe care se cuvenea să-l trimită Porţii; mai venise şi o iarnă grozavă, şi vară secetoasă cu lăcuste care ţineau locul norilor, aşa că nu mică a fost bucuria şi nădejdea când a fost adus înaintea lui străinul care făgăduia să facă aur.

După înfăţişare arăta ca un negustor dintre cei ce cutreeră lumea din Lemberg până la cetatea de pe apă a Veneţiei. Avea un caftan căptuşit cu piei de râs, poate cam vechi şi cam prăfos, aşa cum obişnuiesc negustorii. La drum nici nu e bine să te îmbraci prea falnic, fiindcă te iau la ochi tâlharii şi îţi măresc preţul hangiii, iar la obraz arăta cam slab, „fiindcă zăcuse de friguri"; dar semăna întocmai unuia care a flămânzit în posturi fără voie.

— Dacă îmi clădiţi cuptorul în care să fiarbă zgura, îmi voi culege singur ierburile scumpe de care am nevoe — şi ce nici n'a visat Măria Sa o să vadă cu ochii.

— Dar nu cumva o să ai nevoie de sânge de copil ca să-l torni în cazane? — întrebă voevodul îngândurat, ca unul ce auzise că în cărţile făcătorilor de aur ar fi şi asemenea cerinţe grele.

— Ferit-a sfântul!, — răspunse jupânul clipind din ochi cu grabă neliniştită şi făcând o mătanie din care îi trozni toată spinarea.

— Ai zis Sfântul? Nu cumva farmecul îl faci fără ajutorul necuratului?

— Ba chiar aşa! fără ajutorul Duhurilor, ci în numele lui Hermes, cel cu trei feţe.

Vistiernicul care trăgea cu urechia, auzind că e vorba de o treime, făcu o cruce mică.

Iar Voevodul, înţelegând că e vorba numai de un idol, răsuflă uşurat:

— Atunci nu e nici măcar nevoie să spălăm aurul în apă sfinţită la Bobotează?

— Fireşte că nu e nevoie. Dar meşteşugul e meşteşug şi uşor nu e. Privească însă Măria Sa cât de curat e cel pe care-l dăruesc pentru Domnia ta, pentrucă nu am ce face cu el — e curat aşa cum creşte în stâncă, dacă a văzut Măria Ta cum e crescut aurul neprihănit de lumină în fundul pământului.

Voevodul smulse cu înfrigurare bucăţica de aur:

— Ce puţin e! dar să juri că e adevărat, adăogă vistiernicul. Am să-l arăt şi făurarilor să-l încerce la ciocan. A dat norocul pe noi!

— Jupâne, vei avea mâncare şi băutură şi haine! Doi ţigani au să sufle cu schimbul foalele şi dacă vrei patru — patru! Avem pădure berechet pentru dogorâtul cuptoarelor, iar dacă îţi trebue când şi când vre-o fată...

— Nu-mi trebue ispită lumească... (şi străinul scuipă cu dispreţ). In desagii de pe măgar am toate cărţile sfinte din care e îngăduit să cetim cât timp lucrează focul. Mai trebuesc şi nişte prafuri albe din care se toarnă în topitură în timpul clocotului. Iar dacă m'am oprit la Măria Ta, e numai fiindcă am descoperit aici sub coasta râului o vână de pământ fermecat din care eu pregătesc prafurile mele. Imi era foarte teamă că abia o să am deajuns ca să umplu haznaua domnească de avuţie; dar am scobit un mal cu toiagul meu de alun (bun şi pentru şerpi) şi am recunoscut că ai atâta avuţie de praf că pot face aur şi pentru toată prostimea, numai să îngădue Luminăţia ta!

— Cum, jupâne, să aibă şi norodul aur cât vrea, în nesaţ?

— Dacă plăteşte, Măria Ta, de ce să nu aibă! Ii dăm cu baniţa!

* * *

Trecură săptămâni şi luni de când cazanele fierbeau fără odihnă. Prin zarzării luminoşi de floare, cucii pestriţi se îngânau. Codrul din care arsese fără odihnă o iarnă, se împrimăvăra, când în curte, la poalele turnului, un pui de ţigan, răscolind mormane de cenuşe încă încropită asvârlită din cuptor, descoperise în scrum o mărgea de aur la fel cu bumbii de pe haina Domnitorului — numai întrucâtva mai zdrobită; dar poate că uneori aurul înfloreşte aşa...

Chiuind danciul a dus la curte mărgeaua care trecu din mână în mână. — E aur.

Numai jupânul clătină din cap cu amărăciune şi spuse Voevodului:

— E aur, dar de cel mai slab. Am svârlit sămânţa asta tocmai pentru că nu mă mulţumea. Altă dată când nu izbutesc, am să arunc zgura mai departe. Cel mai bine ar fi să o arunce de pe pod în apă...

In cămara curţii, zăbrelită şi ferecată, nu mai rămăsese în rafturi nici o pungă, şi tainiţa era goală şi lăzile de chiparos, ba chiar Voevodul ajunsese acum să zălogească pe camete mari toate odoarele de preţ pentru că nu mai târziu decât până la scăpătatul lunei, o să aibă prea mult aur!

După socotelile domneşti, cele dintâi găleţi de galbeni o să fie vărsate în burdufe de ţap, le va pecetlui cu inelul domnesc şi o să le trimeată împăratului păgân îndoit de precât se datoreşte, fără nici o vorbă de iertare.

— Măria Ta, toate ar fi bune, treaba merge cum nu se poate mai bine; lucrăm de zor — dar ne mai trebuesc încă zece ocale de argint.

— Dar ce am dat până acum?

— Ai văzut, Măria Ta, se tot strânge la foc argintul şi scade. Eu nu mă zoream dacă nu mă tot îndemna Măria Ta...

— Bine, dar nu mai am nici un ban de argint!

— Nu e nimic, dacă nu o să mă mulţumesc cu cât am turnat pe foc. Dar dacă nu sunt cazanele pline, iar se strică... nu se pierde nimic, dar iar avem zăbavă.

—De unde să-ţi dau dacă nu mai am?

— Uită, Măria Ta, că icoanele din paraclis sunt îmbrăcate în argint? Nu zic că e din cel mai bun, dar la nevoie îl putem topi fiindcă e zor — şi om face pe urmă, altă îmbrăcăminte de aur icoanelor, aşa cum se cuvine.

— Numai să nu fie păcat!

— Cum să fie păcat că îmbrăcăm în aur icoanele — glumeşti, Măria Ta; şi eu nu am timp de glume... îmi e cu grabă că mă aşteaptă ceaunele.

Şi alte ocale de argint au intrat la topire. Dar jupânul nu se grăbeşte de loc. S'a îngrăşat şi abia mişcă în antireul de mătase verde cu care a fost dăruit în cinste după ce s'a aflat în cenuşe năsturaşul de aur. Nu prea aleargă prin codru jupânul, trimete toată ziua un copil de casă care îi aduce ierburile pentru tăria aurului — şi sunt tot buruieni de rând pe care Voevodul le cercetează în ascuns după ce întreabă pe babe.

Bătrânele ştirbe şi clevetitoare râd şi drăcuesc: „Sunt tot ierburi proaste — roaibă, spânz şi sunătoare!" — „Bine că nu sunt mai greu de găsit şi mai scumpe", — a mormăit în barbă Voevodul.

De asemeni Vistiernicul şiret şi neastâmpărat cu toată grosimea burţii, a urmărit peste tot şi a aflat locul de unde e adus praful alburiu — minţise jupânul — sunt oase de câine culese de pe câmp şi de subt râpi, şi pisate într'o piuliţă de gresie. Asta a aflat-o după ce a ispitit prin broască când le zdrobea jupânul — cântând cântece lumeşti într'o românească stricată. Şi Vistiernicul a destăinuit Voevodului:

— Măria ta, zăbava a folosit pentru că acum am pus mâna pe şiretlicul meşteşugului. E mult până ne dă proba, pe urmă ştim ce ştim, las pe mine, chiar dacă am face aur mai slab şi încă are preţ.

— Dar alte farmece nu or fi?

— De unde să mai fie? Atât că mi-am dat seama că piuliţa trebue să fie de gresie, oasele de câine şi buruienile, de care râd babele, să nu fie tăiate cu vre-o custure, — ci smulse din rădăcină cu mâna stângă, după ce le-ai găsit uitându-te printre picioare înapoi.

— Intârziere nu mai încape, bani nu mai sunt, iar făgăduiala jupânului se prelungeşte peste măsură. Nopţile — în loc să descânte — se închide în cămară cu muieri stricate şi bea până la cântatul cocoşilor, şi cântă şi plânge. A spus uneia că nenorocul îi se va trage lui pentru tot binele ce ni-l face. Şi cum muierile sunt vorbăreţe, am aflat.

— Oare să ne fi minţit bietul că dintâi se lepăda de muieri.

— Vorbe... — e doar om ca toţi oamenii.

— Ţi-ar fi plăcut mai bine să fie ucigă-l crucea şi să aibă în cizme copite de ţap, şi în şalvari coadă?

* * *

— Meştere, nu mai încape amânare: la noapte îmi trebue o căldare de aur — să mai împac pe cămătari. Ai stricat zece găleţi de argint şi nu mai văd nimic. Te jurai acum o lună să îmi împlineşti în fiece noapte o butie de galbeni. Poruncisem dogarilor să lucreze şi au zorit, jupâne, zi şi noapte — în vreme ce nu ai săvârşit nimic. Acum te miri, parcă nu ţi-aşi fi pomenit niciodată.

— Dacă Măria Ta şi-a pierdut încrederea în mine, atunci să dea poruncă să se socotească tot ce a cheltuit cu mine — şi eu până mâine dimineaţă îi plătesc tot. Dar sparg tiparele şi nu las decât preţul. Ca să-şi dea însă seama Măria ta cu câtă sârguinţă te-am slujit, uite ce scrie craiul din ţara vecină. Citeşte cum mă îmbie să viu la curtea lui că e mai bogat — şi nu se uită la risipa argintului, când îi dau aur!

— Ce facem, Vistiernice? (Pripa nu e bună). Dumneata, jupâne, dacă ţii la mine o să mai rămâi, lasă supărarea şi nu lua hotărârea la mânie că nu e bună. Ce am spus a fost numai vorbă. Dar mă împinge şi mă îmboldeşte nevoia.

— Ştiu, Măria Ta, şi nici eu nu mă gândesc să-ţi mai cer bani, ci numai răbdare. Grâul că e grâu şi îi trebue o vară să se coacă şi asta după ce a dat spic; dar aurul... gândeşte-te la aur, Măria Ta, şi ai răbdare, că de grăbit mă grăbesc eu.

* * *

Vistiernicul zice clănţănind: „Măria Ta, mă tem că jupânul vrea să fugă chiar la noapte!"

— Ce vorbă e asta?

— Din cele şapte muieri cu care se tot desfăta jupânul că mai puţine nu îl îndestulau de când a dat de bine — i-a căzut cu tronc bălana. S'a rugat de ea să fugă împreună.

— Zi tot l'au amăgit alţii să mi-l răpească. Să spui vânătorilor, visternice. Dar să ai deosebită grijă nu cumva să-i clătească vre-un fir de păr din cap.

Vistiernicului îi vine în gând că jupânul e chiel ca un genunchie. Dar acum nu e glumă ca să pomenească Voevodului că părul de pe capul jupânului e păr de mort. Se pleacă deci, sărută pulpana hainei şi aleargă legănat să împlinească porunca — târşind în neguri papucii

* * *

Nu fără împotrivire mare străjile aduc pe jupân legat şi înodat în funii de mătase. Din făclii răşina pică pe lespezi lacrimi de foc. Jupânul tremură de mânie. Noaptea e rece, din tărie se desprinde o stea ca un strop din făclie.

— Măria ta, n'am vrut să fug — dovada cea mai straşnică e însuşi faptul că mi-am lăsat în chilie şi cărţile şi prafurile care fac pentru mine cât toate averile pământului; iar căldările coc şi acum în turn, gata să dospească bogăţie pentru Bunătatea Ta.

— Nu te-aşi mai crede!

— Adânc de moarte mă mâhneşte Măria Ta, când nu pune preţ pe dragostea ce port şi uită că sunt un om bătrân, ca mâine cu piciorul în groapă şi tot ce fac e pentru slava Milostiveniei Tale. Cum aşi fi cutezat să fug când tocmai la noapte aveam să-ţi dau bogăţia? Nu am jurat şi pe icoana sfintei preciste? Uită, Măria Ta?

— Te-aşi crede încă odată dacă nu te-ai fi destăinuit că fugi (Muierea râdea, deşi jupânul o încărcase cu daruri; şi căpătase ea brăţări de argint, când icoanele rămăseseră desbrăcate).

Jupânul începu să dârdâiască în genunchi, lovindu-se cu fruntea de trepte şi bocindu-se. Tichia de păr îi căzu ca încă o minciună — şi se arăta o scăfârlie pătată de bube roşii. Privi speriat împrejur, cu ochi desnădăjduiţi spre vicleana care îl trădase şi care acum râdea cu dinţii albi, cu ochii albaştri. Şi ochii lui nu desluşeau decât pierzanie când se opriră privirile încălţite parcă în cosiţele ei de aur — de aur — cum făgăduise el să reverse din buţiile de stejar. Deodată se ridică şi zise scrâşnind:

— Măria Ta, e drept că noaptea aceasta o sorţisem pentruca să săvârşesc o faptă grozavă, pentru care nu e chip de ispăşire, dar acum, fiindcă mă sileşti, ţi-o spovedesc. Degeaba ai făcut semn călăului — să mai aştepte numai până ce afli tot (Şopti:) Aurul nu se face numai din ierburile pe care le-am cules cu grijă şi care sunt cântărite şi alese cum trebuie, nu e îndeajuns nici pulberea fermecată, care se face din oase de câine (aici privi spre vistiernic şi voevodul zâmbi cât ţine-un fulger) şi nici ocalele de argint clocotitor nu au vre-o putere să se preschimbe cât nu sunt udate cu sânge omenesc.

Oare ţine minte Măria Sa când i-am dat întâii grăunţi de aur? Imi crestasem degetul şi au fost deajuns trei picăturele din sângele meu: dar când Măria Ta mi-a cerut atât aur cât nu pot face fără sângele unei vieţi, am tot amânat şi am cumpănit ca să aleg din şapte şi să nu greşesc... Nimeni nu avea să ştie. M'aşi fi întors cu sângele roabei într'un urcior, şi leşul ei (nu cumva îţi era dragă Măriei tale — spurcata) îl păstra lacul din pădure subt peceţiile nuferilor — că doar acolo m'a prins straja!

Vistiernicul astupă gura fetii. Bălana leşină. Doi slujitori au dus-o pe braţe spre turnul unde de atâtea luni pâlpâiau spre cer limbi neastâmpărate din lumina cuptoarelor. Voevodul îşi lăsă capul în barbă, îşi aducea

(Continuare în pag. VI-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTA EXPOZITIE DIN TARA TELEFON 362/41 „33" CAROL MOBILA „33" CAROL EMANOIL și MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI (PIATA DE FLORI) MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LAMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATA · EXPEDITII IN TOATA TARA

aminte de cămara sleită, dar mai ales de plățile care nu mai sufereau nici un fel de întârziere. Soli cu porunci rele erau așteptați din ceas în ceas.

— Fie cum zici tu, jupâne, numai să-mi dai în noaptea asta aurul!

Voevodul plângea.

— Dar acum luna nu e în crugul ei, descreșterea nu e deplină. Să mai așteptăm o noapte Măria Ta — atât te mai rog ca să aibă timp să fiarbă aurul bine în sânge.

— Asta nu se mai poate. Jupâne, înțelegi că îmi pierd țara dacă nici la noapte nu izbutim. Haide în turn! Repede, cât mai repede — oricum ar fi acuma — cu ajutorul legiunilor necurate, prin ucidere de muiere sau cu vânzarea sufletului meu pentru chinurile de veci, nu-mi mai pasă — fie cum vrei tu, dar acum, în noaptea asta pentrucă mâine... dacă mâine nu am măcar o găleată de aur, nici Voevod nu voi mai fi. Te rog. (Și în șoaptă către vistiernic: — Ține minte cum lucrează ca să învățăm și noi).

* * *

...Flăcările turnului au săltat până la norii nopții. Odată s'a auzit un țipăt lung de femee și pe urmă pocnetul unui cazan care a sărit în bucăți.

Dar Voevodul și vistiernicul au scăpat neatinși.

Străjile i-au văzut în zori ca pe două stafii, târând ca salahorii o albie de aarmă din care lumina un drug mare încovoiat ca o felie de lună.

Nu îndrăzniră să se apropie.

Iar spre amiazi oștile împăratului au cuprins cetatea și au venit la curte să ceară bănetul atâta vreme făgăduit. Nu au aflat pe nimeni, au suit și în turn, au găsit oase omenești scrumite, dar nici urmă de avuții — argint sau aur.

Și au trebuit boierii băștinași să țină sfat, să aleagă Voevod nou care să plătească și datoriile vechi.

Subt pod, la râu, s'au fost găsit papucii vistiernicului.

ADRIAN MANIU

Curiozități

O femee Tarzan

In apropiere de portul Victoria (Camerun, din Africa Centrală) un vânător negru, slujbaș al unei case comerciale germane, a reușit să împuște o maimuță care se distingea prin mărimea ei într'un grup de maimuțe așezate pe un mare boabab. „Vânatul" s'a prăbușit jos, îngrozind cu aspectul său pe vânător: era o tânără negresă. Inștiințați de vânător, câți-va albi au sosit la locul întâmplării și au constatat că cadavrul aparținea unei tinere femei negre, goale, cu expresia pur animalică a feței, cu piele aspră și cu extremități adaptate pentru agățarea de crengi și pentru sărituri. Probabil că fiind furată în copilărie de maimuțe, femeia-Tarzan a crescut în mijlocul lor.

State-pitici

Micul stat german Waldeck a încetat să existe. In ziua de 1 Apr. cor. el „s'a contopit" cu Prusia.

„Revoluția" dela Monaco s'a isprăvit. Toate pretențiile cetățenilor au fost satisfăcute și fiecare dintre dânșii va fi instalat la o funcție pe lângă Cazinoul de jocuri sau în serviciul miliției, primăriei, conductei de apă, etc. Proclamarea republicii a fost evitată. Consiliul național și-a retras demisia colectivă și a exprimat dinastiei princiare sentimentele lui de eternă credință.

Minuscula republică Andora din munții Pirinei și-a mobilizat armata din 40 de soldați și 5 ofițeri, și urmează cu înarmarea „națiunii întregi" de 6000 de locuitori de ambe sexe, dela prunci până la moșnegi.

Cauza? — Tentativa Spaniei de a cere Andorei înrolarea celor 40 recrutați anual în armata spaniolă sub pretext că teritoriul Andorei servește mai mult contrabandiștilor, iar armata ei republicană există numai pe hârtie.

Apoi, fiindcă Andora se află sub protecțiunea bisericească a Episcopului din Urjel (Spania), clerul spaniol încearcă să înlocuiască în școlile republicane vechiul grai catalan cu limba castigliană modernă.

In plus, un mare trust financiar sprijinit de Primo de Rivera proectează înființarea în Andora a unui uriaș cazinou cu jocuri de noroc și construirea a două linii ferate prin teritoriul republicei.

Toate aceste pericole produc o mare turburare în micul stat „independent" care doarme de un mileniu și căruia Napoleon și Franța i-au garantat siguranța.

Andora se pregătește să ceară Franței ajutor împotriva Spaniei. Se tot țin întruniri.

Muzeul groazei

Numai medicii, juriștii și ziariștii pot fi admiși să viziteze la Berlin muzeul medico-legal, supranumit cu drept cuvânt „muzeul groazei". Aci se află toate uneltele întrebuințate de om pentru crimă și torturi.

In borcane cu spirt se află, monstruoase și umflate părți din trupul victimelor „moșitului" clandestin și ale avorturilor. Mai departe: gâturi tăiate, capete de oameni sugrumați, asfixiați sau spânzurați; aci se arată tot procesul, toate fazele agoniei forțate.

Alături de victime sunt expuse arme și unelte însângerate. Pe unele, culoarea sângelui se păstrează stacojie: cuțite, noduri de funie, etc...

Pe alocuri se văd gâtlejuri, fălci și danturi artificiale, cu rămășițe de alimente.

Cazurile de otrăvire sunt reprezentate prin bucăți de intestine, de stomac, sau din căile respiratorii care cele dintâi sufăr efectul intoxicării. Se poate vedea cum acționează cianura de potasiu, stricnina sau vitriolul...

O secție e compusă din statui de ceară — copii, și reconstituiri de crime celebre, cu toate desfigurările practicate de asasini.

Intr'un dulap se păstrează părțile trupurilor tăiate de Grossmann și de alți spintecători „celebri".

O bibliotecă foarte vastă cuprinde toate reportagiile publicate de presă asupra acelorași crime.

Părăsind acest muzeu al groazei, ești recunoscător organizatorilor care l-au plasat într'un local îndepărtat și nu-l deschid pentru marele public.

CRONICA CINEMATOGRAFICĂ

Piccadilly

Cronicile cinematografice au, între alte cusururi, și pe acela de a semăna cu cronicile dramatice (firește, iarăși teatrul, marele dușman al filmului!) Se vorbește despre „subiect", și nu se vorbește despre actori (sau atunci avem doar insuportabilele superlative care nu spun nimic, puse numai într'un scop de reclamă).

Or, un film nu poate avea, ca o piesă de teatru, valoare intrinsecă, detașată de jocul interpreților. Un film nu e o bucată literară, care rămâne bună chiar dacă actori proști au masacrat-o. Aci toată arta scriitorului de scenariu, a regisorului, a operatorului, etc., se condensează în mișcările — bune sau rele — pe care le face artistul. Numai prin ele putem judeca pe toți ceilalți. Actorul nu-i, desigur, principalul colaborator; adeseori el doar ascultă de ce i se spune. Dar e singurul mijloc de relație între autor și spectator.

Iată de ce criticul de cinematograf trebue să-și îndreptate atenția și aprecierile mai cu seamă înspre felul de a juca al interpreților, înspre figurile personagiilor — aceste adevărate *peisagii mentale,* care au ca funcțiune să aducă o schiță de precizare concretă unui întreg cortegiu de situații morale ce stau în penumbră, doar vag sugerate.

Am intențiunea să încep, în această revistă, o rubrică specială consacrată ecranului, în care jargonul criticului dramatic și cuvintele care încep cu „super..." ale antreprenorului de local să fie înlocuite cu aprecieri de technică estetică, și unde micile cancanuri asupra vieții intime a „stelelor" să fie înlocuite cu judecăți pozitive. Cinematograful ajunge deja o destul de autentică artă pentru a merita să se ocupe lumea de el într'un spirit pur estetic, fără preocupări de reclamă sau de mahalagism.

* * *

S'a reprezentat în săptămâna aceasta un film englezesc: „Piccadilly" (Dorian film, regia E. A. Dupont). Cine a fost în Anglia știe că filmele englezești sunt poate cele mai bune, și că este mare păcat că răspândirea lor pe continent e împiedecată de concurența celorlalte țări. Filmele englezești diferă de cele americane (cu care se aseamănă în multe alte privinți) prin aceea că sunt mai „literare". Lipsesc toate acele hocus-pocus-uri puerile din nefericire încă prea frequente în filmele de peste Atlantic. De altfel, iată două fapte elo-quente: Citeam undeva că unul din scenariștii cei mai apreciați la Hollywood este lamentabila și leșinata Elynor-Glyn. Al doilea fapt: scenariul filmului „Piccadilly" este făcut de Arnold Bennett, — un scriitor plin de fineță, humor, fantezie și delicatețǎ.

Dar iată în câte-va cuvinte „subiectul". Intr'un local foarte „chic" de pe Piccadilly dansează doi profesioniști: Victor și Mabel. Aceasta din urmă e metresa patronului, Valentin Wilmot. Intr'o seară se întâmplă un mic scandal. Un client protestează violent pentru că i s'a adus o farfurie murdară. Wilmot găsește cauza accidentului: O fată de la bucătărie, o chinezoaică Shosho, dansa în fața colegelor ei, care din această pricină nu-și mai vedeau cum se cade de treabă. Wilmot o dă afară imediat. Și odată cu ea și pe Victor, dansatorul, de care e gelos. Plecarea acestuia împuținează clientela. Atunci Wilmot se gândește la chinezoaică. O angajează. Triumf. Cealaltă e furioasă. Iar Wilmot se îndrăgostește de Shosho. Mabel intervine. Intervine și Jim, un chinez care o însoțește pretutindeni pe Shosho și care o adoră. Și lucrurile se termină cu o crimă. Shosho este omorîtă. Ultimul act servește la găsirea vinovatului, care nu e nici Wilmot, cum se crede la început, nici Mabel cum ea însăși e gata să creadă, pentru că la un moment al dramei perduse cunoștința și nu mai știuse ce s'a întâmplat. Autorul e Jim.

Iată intriga. Este destul de bine legată, interesul și „misterul" sunt abil obținute. Și, cum spuneam: nici-un „deus ex machina". Lucruri simple și fapte perfect verosimile.

* * *

Iată acum pricipalul.

Valentin Wilmot are o eleganță sobră și o mască concentrată de om care a făcut multe meserii. O față „clacată", o privire sigură, deși ține ochii mai mult în pământ rezervându-și să privească în față numai în momente mai importante. Are o atitudine totodată poruncitoare și timidă. E un om care știe ce vrea. Este — cum se zice în argò bucureștean — un om „șmecher". Dar e, în fond, un gentleman și nu-i lipsit de sensibilitate și de scrupule sentimentale. După cum vedem, o psihologie destul de complexă, pe care actorul, Jameson Thomas o realizează fără nici-o greșală. Jocul lui este în permanență calm, deși se simte că în fundul sufletului are ezitări și că totdeauna există ceva care îi produce un început de jenă. In privința aceasta este magistrală ideea de a face să se sfârșească o conversație — care închee un act — prin următorul peisaj. Wilmot se reazimă de ușă, are un aer foarte sigur de el, și duce pumnul în dreptul feții pentru a tuși jenat.

Victor, dansatorul respins de Mabel și concediat de Wilmot, este un băiat înalt, bine făcut, dar cu o față profund plebeiană. Foarte tipică pentru un dansator profesionist. Extracția proastă se vede după mâni, care sunt noduroase, și după gesturile sale care au ceva de maidan în momentele când vrea să fie degajat și superior.

Mica chinezoaică este admirabilă. Un corp de o grație desăvârșită, deși construit după alt plan de frumusețe decât acel al „albelor". Privirea ei este senină, copilărească și curagioasă. Indărătul căutăturii ei sfioase este totdeauna ceva triumfător, ceva mai dinainte sigur de reușită. Scena ei de dragoste cu Wilmot (singura, și un singur sărut în tot filmul) este jucată cu o freschețǎ aproape imaterială. Are un fel de a-și ascunde fața, cu mișcări încete, în linii simple și rotunde, și un fel de a surâde ca un copil care a priceput, care o fac dela început până la sfârșit încântătoare (Ana May Wong).

Jim, camaradul ei chinez, are de asemeni o mască foarte tipică. Gesturi scurte, o strâmbătură rea din buze, un aer vecinic nemulțumit. Afară de momentul când, cu o tavă plină în mâni, stă în fața lui Shosho, care îi pune un jurnal în cap și pe subt el își bagă capul ei și-l sărută. In momentul acela farfurioarele cu pilaf o apucă la vale pe povârnișul tăvii, înclinată de voluptate. Excelentă scenă. Jim nu poate suferi pe Wilmot. De altfel el e care depune în fața justiției astfel încât vina să cadă pe dânsul. Totuși este tot timpul plat și servil cu el. Și e impresionant contrastul între o vecinică amabilitate exprimată cu o figură crispată, strâmbă de necaz, din care doar un centimetru de gură face un fel de surâs. Se pare că acel ce joacă rolul lui Jim nu-i actor de meserie, ci restaurator în cartierul chinezesc din Londra, descoperit de regisorul Dupont pentru masca lui perfect adaptată rolului (se numește King-Ho-Chang). Ceeace dovedește încă odată că pentru a fi un bun artist de cinema este mai puțin important să fi făcut deja cinema decât să nu fi făcut niciodată teatru...

Dar una din condițiile filmelor bune este ca figuranții, rolurile secundare, să fie tot atât de reușite ca și cele principale. Și în privința aceasta, „Piccadilly" este desăvârșit. Toate „capetele" sunt minunate.

Iată, în primul rând, localul cel „chic", consumatorii, chelnerii, tinerii perde-seară, cucoanele de toate vârstele. Apoi „boite"-a de noapte, cu fețe nebărbierite, cu dame de consumație, figuri patibulare, bărbi inimaginabile; patronul barului, un colos, cu un tricou vărgat pe piele și cu o gambetă în cap din care ies, pe frunte, vre-o două meșe de păr. La un moment dat, intră în local o putoare amețită de alcool și de droguri diverse, deșelată în șolduri, cu pălăria puțin pe ceafă, care pălărie împreună cu turnura care tanghează la dreapta și la stânga, împreună cu niște ochi candizi și speriați (la care se adaogă și faptul că e ușor năsoasă) dau la olaltă un aspect comic sfâșietor, acel comic trist care e cea mai veridică ștampilă a mizeriei și decrepitudinii omenești. Patronul e furios pe ea că a dansat cu un negru. In fața moralei care i se face, rămâne un moment rușinată, privind inocent și pocăit. Apoi începe să se „apere". Și ce poate încasa atunci patronul, ca înjurături! Apoi iese, cu surâsul pe buze, mai beată ca oricând, dandinându-și șoldurile în semn de superior dispreț, pentru ca, afară pe stradă, să strângă în jurul ei pe trecători, cărora le povestește foarte mimat importanța ei aventură.

Vine apoi lumea de la Curtea cu juri. Aprodul cu figura impasibilă și obeză, care, în mijlocul tragicelor evenimente, între Jim care se sinucide și ceilalți care sunt gata să fie osândiți nevinovați se mișcă cu o viteză de un sfert de kilometru pe oră. Și în genere, figurile tuturor funcționarilor Curții cu juri, acești indiferenți de profesie, peste care dramele omenești lunecă lin și plicticos ca niște simple ore de birou.

Capul magistratului este de asemeni remarcabil. Pentru că nu are nimic din chipul clasic reprezentativ al judecătorului. Căci un magistrat — ați remarcat asta vre-odată? — nu seamănă niciodată a magistrat. Silueta lui nu ia o cută profesională specifică. Și este natural să fie așa. Judecătorul e delegatul întregei societăți pentru a exercita cea mai formidabilă putere din câte sunt pe lume. I se cere, nu cultură profesională (de aceasta au nevoe avocații, care, ei, au un tip fizic profesional), ci pur și simplu bun simț. I se cere să fie om, ca mine și dumneata, ca toți acei mulți care i-au dat mandat să judece în numele lor. Adevăratul judecător trebue, fizicește, să semene cu un om oarecare; să n'aibă deci o mască prea reliefată.

Și judecătorul din film este tocmai așa. Cam urîțel, cam grăsuț, cu o expresie cam papă-lapte, cu un aer de curentă mediocritate. Dar îndărătul acestor trăsături șterse, stă garanția unei judecăți drepte. Căci nu poate face altfel. Opinia publică îl supraveghează neîncetat și îi sugerează, prin semne pe care nu le vedem dar care nu-s mai puțin reale, cum trebue să conducă judecata.

Ceeace este remarcabil în acest film este perfecția celor mai secundare detalii. Semnalez unul dintr'o sută. Wilmot și Shosho contrastează prin eleganța hainelor lor cu restul clienților din acea „bouje"-ă de noapte unde se duseseră odată. In momentul când ies, patronul se uită puțin după ei, cu acea privire ușor atentă în fața unor oameni îmbrăcați altfel decât ceilalți. Această simplă privire înapoi, jucată cu naturaleță, fără a insista prea mult, durează două secunde, și n'are nici-o legătură nici cu acțiunea nici cu psihologia personagiilor, principale ori secundare. Totuși putem spune, fără ezitare: figurantul care execută aceasta, o face tot așa de bine ca și actorul principal când joacă o scenă decisivă. In fața perfecției, amândoi sunt absolut și riguros egali. Și dacă figurantul ar fi jucat prost acest crâmpei de scenă, ar fi stricat filmului poate tot atât cât și o greșală fundamentală din partea artistului principal. Căci așa este arta cinematografului. Nu tolerează, ca în teatru, o stea centrală și dejurîmprejurul ei mediocritate. Este un fel de egalitate democratică de situații și de răspunderi între vedetă și figurant, care trebue să ducă, încetul cu încetul, la un fel de descabotinizare a actorului de cinematograf.

Dar despre aceasta vom vorbi mai pe larg altă dată.

D. I. SUCHIANU

Neobositul colindător al mărilor, Joseph Conrad, autorul cel mai popular al Angliei contemporane, a înfățișat în romanul TAIFUN o povestire de un dramatism profund și de un pitoresc fără pereche. Lucrarea aceasta celebră în toată lumea, a fost tradusă în românește de d. Ion Pas și publicată în No. 111—112 al BIBLIOTECII DIMINEAȚA. Prețul 10 lei.

Cronica Șahului

Congresul de șah din Iași

— Cum a decurs solemnitatea. Asistența. Discuții. Noul sediu al Federației. Noul comitet —

In zilele de 1 și 2 Aprilie s'a deschis la Iași în localul Cercului de șah din Str. Lăpușneanu No. 10, cel de al 3-lea congres șahist al F. R. Ș. Sunt prezenți D-nii: Mihail Sadoveanu președintele Federației, Maior C. Caraman, delegatul cercului de șah — Iași, Căpitan Ion Gudju și Max Wechsler delegați ai Cercului de șah — București, Ionel Linția, delegat al Cercurilor Cluj și Lugoj, precum și d-nii Aurel Lermovici, secretarul Federației și Andrei Winkler al doilea secretar.

Ședința a fost deschisă printr'o frumoasă cuvântare rostită de *D-l Mihail Sadoveanu.* D-sa salută pe delegații Cercurilor de șah din țară și le urează spor la muncă. Relevă mișcarea slabă șahistă din ultimii ani și speră că cu muncă, șahul în țară va progresa.

Remarcă indiferența publicului pentru nobilul joc și reamintește că în străinătate publicul se interesează și dă un larg concurs singurului sport intelectual care e șahul. In special în Anglia și America, unde s'a ajuns după lungi experiențe la convingerea că șahul este un excelent mijloc de educare a inteligenții, răbdării și voinții, a fost introdus în școli.

La noi ar trebui îndrumate tinerele elemente să studieze șahul, care le-ar sustrage dela alte jocuri periculoase cum sunt cele de noroc, care fac atâtea victime printre tineretul nostru. Căci este știut că un șahist ignorează orice joc de noroc.

D-nii Căpitan Gudju și Max Wechsler cer ca anul acesta Federația să fie mutată la București, d-lor dând asigurări că se va lucra serios pentru consolidarea ei.

D-l Maior Caraman din partea Cercului de Șah-Iași, spune că nu înțelege motivul ca federația să revie acolo unde a fost și acolo unde nu s'a făcut suficient pentru consolidarea ei. Cere ca federația să rămâe la Iași, unde sunt destule elemente tinere cari vor să-și pue la dispoziție energia și timpul lor pentru organizarea federației. Felicită pe D-nii Aurel Lernovici și Andrei Winkler pentru umnca depusă până acum și spune că munca de până acum a acestor tineri este cea mai bună garanție ce o poate oferi Iașul, că federația rămânând aici va prospera.

Mai vorbește *D-l Aurel Lernovici* care enumără greșelile făcute de șahiștii bucureșteni și spune că aceste greșeli ne îndreptățesc pe noi a ne opune din toate puterile ca sediul federației să nu mai revie la București. Dacă nu la Iași atunci la Cernăuți sau alt oraș.

D-l Căpitan Gudju relevă meritele Cercului de Șah-Iași pentru activitatea desfășurată pe tărâmul șahist și consolidarea federației și mulțumește D-lui Mihail Sadoveanu pentru sprijinul acordat.

Inainte de a se începe dezbaterile, D-l Președinte aduce mulțumiri D-lui Maior C. Caraman vice-președ. al Cercului-Iași care a dat un larg concurs pentru strângerea fondurilor necesare organizării concursului prezent, precum și clubului „Gh. Marco" din Cernăuți, care a donat suma de 5000 lei pentru fondul de premii. Deasemenea aduce mulțumiri și d-lui Dr. Bobeș-București.

Trecânduse- la ordinea de zi se votează următorul comitet: Președinte de onoare *D-l Mihail Sadoveanu-Iași;* Președinte activ *D-l Ing. Ciulei-București,* Vice-Președinți: *D-l Maior Caraman-Iași, I. Cudju-București, Dr. N. Munteanu-Sibiu și Căpitan Făgărășanu-Cernăuți.* Membri în comitet: Baron Freitag-Cernăuți, Dr. Sever Bobeș-București, av. Aurel Lernovici-Iași, Ing. Dragoș-Cluj, Zeno Proca-Sibiu și Lt. Col.Sempronie Luca-Arad.

Secretar General, Iosil Mendelssohn-București și Casier Max Wechsler-București. Cenzori: Ing. Leo Loewenton-București, I. Schlarko-Timișoara și Andrei Winkler-Iași. Deasemenea se alege o comisie technică de opt șahiști din cei mai tari din țară.

Se decide ca sediul F. R. Ș. pe anul 1929 să fie la București.

Se aprobă și se aduc mulțumiri orașului Cernăuți care și-a luat angajamentul de a organiza în anul viitor campionatul național de șah la Cernăuți.

Se decide ca federația să acorde un ajutor lunar „Revistei de șah" organul ei oficial.

Congresul se închide la ora 9, după care a început campionatul țării.

P. I. NEGREANU
ING. L. LOEWENTON

„Biblioteca pentru toți"

A publicat și continuă să publice cele mai cunoscute romane ale autorilor români și străini.

Le vom înșira aci pe cele retipărite de curând și pe cele mai voluminoase:
„Eugenie Grandet", „Moș Goriot", Femeia la 30 de ani". „In căutarea absolutului", de H. de Balzac. „Atlantida", de Pierre Benoit. „Vinovatul" de Francois Coppée. „Fromont și Risler", „Jack". „Regii din Exil", „Tartarin pe Alpi" de Alphonse Daudet. „Ciocoii Vechi și Ciocoii Noi" de Filimon. „O Viață", „Bel-Ami", de Guy de Maupassant „Scene din Viața Artiștilor" de Murger. „Roșu și „Negru" de Stendhal. Toate romanele din Duiliu Zamfirescu. „Jurnalul unei Cameriste" de Octave Mirbeau, etc. etc.

De vânzare la toate librăriile din țară

Catalogul Bibliotecii se trimite *Gratis* la cerere. *Librăria „Universala" Alcalay & Co. București, I, Calea Victoriei 27*

Cărţi şi Reviste

AURA SACHELARIE: Puncte negre... Incercări de estetică socială.

O carte de morală care se citeşte ca un roman, este o raritate şi un record... D-ra Sachelarie a atins acest rezultat datorită vastei sale erudiţii din care a scos, mai pentru fiecare pagină, fie o anecdotă veselă, fie o informaţie istorică ciudată, sau instructivă. Iar pe dealtă parte, bunul său gust ne-a lăsat să întrezărim că unele puncte negre ale vieţii ar putea fi roze... într'o omenire mai bună.

Dacă mai citim şi prefaţa, apoi cazanele cu smoală se reduc la tulburătorul aspect al musculiţei asasine din colţul unui zîmbet cochet...

Este amuzantă îngemănarea acestei cărţi cu prefaţa ei... Austeritatea sufletului autoarei, credinţa ei superbă şi naivă în posibilitatea realizării binelui şi frumosului moral în Valea Plângerii, alături de sensualismul artistic al unui epicurian de rasă cum pare a fi d. Gr. Perieţeanu....

Aceşti doi oameni nu pot avea asemănător decât autenticitatea intelectuală; atât de trainică încât rezistă meseriei ce fac: advocatura... Este o speţă omenească puţin obişnuită, aceia care rămâne gânditoare, simţitoare, artistă, practicând şicana.

Punctele negre ale societăţii omeneşti în general, româneşti în deosebi, atît de impresionant reliefate de d-ra Sachelarie, sunt decolorate de d. Perieţeanu cu o delicateţă de o rară măestrie — parcă combate la bară o colegă... Nu un coleg... O! atunci este fără milă...

Cel d'intâi punct negru care o supără pe autoare este **Jocul de cărţi.** Şi cum să n'aibă dreptate când găseşte accente ca acesta: „...Iar când vine acasă, şi dacă braţe micuţe se încolăcesc, cu gingăşie, după gâtul ei şi doi ochi strălucitori şi veseli o privesc, fericiţi că în sfârşit s'a întors, această femee nu poate simţi nimic, căci în sufletul ei nu mai vibrează nici o altă coardă, decât aceia a dorinţei himerice de a înfrânge destinul îndărătnic... Atunci căpuşorul drăgălaş, nesimţind ecoul bucuriei sale în privirea dură, perdută a mamei, se pleacă trist şi din ochii, o clipă mai înainte veseli, pică două lacrimi pe mormântul unei fericiri întrezărită, dar neîndeplinită...".

Beţia inspiră de-asemeni autoarei pagini de antologie şcolară, ce ar sta bine sub acele tablouri înspăimântătoare, cu inscripţia cunoscută: „Copii degeneraţi din părinţi alcoolici".

„Lăcomia pierde omenia", zice poporul şi ne dovedeşte autoarea. Dar aici, o putem învinui de perfidie. Numai sfinţii — şi încă! — rezistă tentaţiei. Şi numai inchizitorii Jesuiţi pedepseau păcatul după ce îl înlesneau... Dacă nu trebue să fim lacomi la mâncare, d-ra Sachelarie nu trebuia să scrie acea „Carte de bucate" pe care numai răsfoind-o îţi lasă gura apă, şi care s'a epuizat cu viteza cu care se epuizează un volum de Mihail Sadoveanu...

In ce priveşte **Moda** şi **Luxul,** autoarea este, hotărît, nedreaptă... Moda şi luxul au civilizat lumea mai mult de cât filosofii... Moda, luxul... şi biciul au mânat omenirea pe calea progresului. Şi aşa va fi totdeauna, fără altă schimbare decât în forma biciului; adică tirania celui puternic îmbracă mereu alte forme, din ce în ce mai puţin directe şi din ce în ce mai crude...

D-ra Sachelarie face în aceste capitole un simplu proces de nuanţe şi un altul, inutil, unei însuşiri inerente firii omeneşti: exagerarea, adică tendinţa fecundă spre superlativ...

Prin urmare nu trebuesc combătute moda şi luxul?

Desigur că da; dar numai în educaţie — capitol de pedagogie... Vai de societatea în care miliardarul bine crescut, cult şi instruit nu face lux, nu risipeşte!

Dansul, nevoe esenţială a animalului, dela insectă până la... Goethe — şi mai departe: Spiritele chiar când vor ajunge să se despartă complect de corp, vor continua frenetica sarabandă a ideilor, ce se bat cap în cap mai rău de cât dansatorii sălbateci. Dar cel mai abrutizat proletar şi cel mai înăcrit pesimist pot fi surprinşi schiţând un pas de dans.

Teoria o recunoaşte şi d-ra Sachelarie, însă d-sa se revoltă împotriva dansurilor moderne. Chestie de gust. D-sale îi place valsul — mie tangoul! D-sale îi place hora românească cu cobza, dar nu-i place hora rusească cu balalaica. Aici e o afacere de patriotism integral pe care mă feresc să o discut... din prudenţă! Altfel, capitolul este admirabil construit. Cu versuri din Alfred de Vigny, Coppée, Mistral, şi sfârşind artistic cu minunata poveste a lui **Andersen,** paginele d-rei Sachelarie au puterea să înfrâneze, să potolească, să moralizeze pe cei tineri... Căci noi ceilalţi, nu putem subscrie că mama şi soţia n'ar putea dansa mult fără să-şi altereze sufletul. După cum nu ne putem împedica de-a vedea admirabilul în jocul sălbatecilor, care se sfârşeşte în sânge. Orice se face cu riscul vieţei, are drept la admiraţie.

Predica d-rei Sachelarie pentru clasicismul căsătoriei este magistrală, dar idealistă. Nu sunt de loc semne că omenirea merge cum nădăjdueşte d-sa. Căsătoria — cel puţin în forma cântată de autoare — deocamdată, va dispărea...

Puncte negre fără prefaţa d-lui Perieţeanu şi fără recenzia mea este o rară şi preţioasă carte pentru tineret. Ar fi o binefacere să fie pusă la îndemâna şcolarilor. Ar cădea ca un rece duş întăritor, peste predispoziţia lor la scepticism, blazare şi snobism. Instituţia care ar face o nouă ediţie în câteva zeci de mii de exemplare pentru premii şcolare, ar binemerita de la patrie.

D. V. BARNOSCHI

I. LUDO: Hodge-Podge.

In actuala literatură umoristică dela noi, care „bagatelizează" atâtea tipuri vii, volumul „Hodge-Podge" al d-lui I. Ludo se distinge ca o lucrare perfect adecuată dinamismului vieţii reale.

Nu s'ar putea afirma, bine înţeles, că mediul evreesc care preocupa în primul rând concepţia satirică a acestui scriitor, nu şi-a avut până la d. Ludo, reprezentanţi în literatura românească. Dar lucru ciudat: Opere valoroase esteticeşte s'au produs numai în dramă (Manasse) şi mai ales în poezie (Rodion-Steuerman, Barbu Nemţeanu, etc.).

In proza literară, încercările de prezentare a tipului evreesc au ratat. De aceia credem că d. I. Ludo realizează astăzi pentru întâia dată, în afară de orice reţetă şi şcoală, tipuri evreeşti ce vor rămânea.

Nuvelele adunate în volumul „Hodge-Podge" sunt toate psihologice, pline de viaţă, brodate pe canavaua unei fantazii şi a unei verve ce se menţin la acelaşi nivel ridicat, dela prima până la ultima pagină.

O variaţie infinită de tipuri se întrerupe, la citire, pentru a ne umplea ochii de lacrimile unui râs puternic dar şi dureros, datorită coloritului crud al umorului d-lui Ludo. Căci este vădit că autorul a luat contact cu viaţa foarte îndeaproape şi sub cele mai neînduplecate dintre formele ei: cunoaşte oamenii până în cele mai subtile detalii sufleteşti...

Dar, fiidcă ambianţa evreească are un caracter exclusiv urban, stilul şi dicţionarul d-lui Ludo ne apar ca un ecou puternic al trepidaţiei febrile, al mişcării nervoase şi agitate dela oraş, suprapunându-se într'o perfectă aderenţă acestui lumi şi îmbrăcând forma unui dinamism fulgerător, a unui galop verbal, în care răsună parcă întreaga larmă a anecdoticelor şi atât de realelor „cartiere liniştite".

Umorul d-lui Ludo e de esenţă pur socială, — d-sa urmărind nu anecdota sau **pointa** cu efect uşor şi imediat, ci rezolvirea unei probleme de interes colectiv. Numai în acest fel trebue înţeleasă literatura d-sale...

Buna noastră dispoziţie este ţinută permanent sub aceiaşi presiune şi râsul nostru izbucneşte cu aceiaşi intensitate, fie că asistăm la trucurile comerciale ale lui Hodge-Podge, fie la tribulaţiile cucoanelor, din „Madam Oilăch e de vină", — fie la tragicul destin al tânărului Picerice, — fie la manifestările de artă ale teatrului „La ceainicul cu ceai", fie la acea formidabilă satiră împotriva sistemului de educaţie a copiilor, din „Eu, capodopera părinţilor mei".

Dar talentul de observaţie şi de creaţie al d-lui Ludo se oglindeşte în special în puternica-i nuvelă „Haim, dija", construită pe conflictul comic, dar şi suprem-tragic, dintre sufletul evreesc şi ambianţa eterogenă.

„Haim, dija" e povestea unui băiat în luptă cu o întreagă lume de prejudecăţi, în care răutatea se ia la întrecere cu ridicolul.

Prin profundul sens social şi psichologic şi prin desăvârşita realizare estetică, această nuvelă este fără exagerare, o lucrare de reală valoare.

A. N.

DOCTORUL YGREC: Tragedia venerică cu cele două trilogii ale ei.

Colaboratorul nostru ştiinţific a dat la lumină o nouă şi importantă lucrare: *„Tragedia venerică"*. Este un volum de 200 pagini în care pune la punct, sub toate aspectele ei întreaga problemă a *sexuologiei.*

Sub aspectul medical *„venerologia"* este tratată pe larg în capitole separate în care găsim descrise toate formele pe care le pot îmbrăca bolile venerice. Toate ravagiile pe care le fac bolile venerice în fiecare organ sunt descrise cu toată simptomatologia lor. Cartea va fi citită cu interes de toţi acei care caută partea practică a venerologiei, adică mijloacele practice de profilaxie individuală şi socială. Toate felurile de tratamente sunt descrise şi nu lipsesc nici descrierile în detaliu ale diferitelor mijloace de laborator cu care se „depistează" bolile venerice.

Aşa, vestita analiză a sângelui, cunoscută sub numele de *„reacţia Wasserman"* este descrisă în detaliu şi pe înţelesul chiar a profanilor în medicină.

Dar paginile senzaţionale ale *„Tragediei venerice"* sunt acelea consacrate *Prostituţiei, „sclavelor albe"* şi *proxenetismului.*

Aci *doctorul Ygrec* îmbrăţişează întreaga problemă în toată amploarea ei.

„Nu trebue să uităm — spune autorul — *că dacă prostituţia este,* cum s'a spus, *un adevărat bulion de cultură în care cresc şi se desvoltă bolile venerice — mai este şi o problemă de etică socială prin modul barbar cum se practică la noi supravegherea prostituatelor, înregistrarea şi controlul lor de către organele poliţieneşti, precum şi prin exploatarea nemiloasă, sălbatecă a acestor „sclave albe" de către patroanele caselor de toleranţă".*

Autorul *„tragediei venerice"* consacră capitole speciale *„Prostituţiei în România"*, apoi dă o mare extensiune marei mişcări mondiale a *„aboliţionismului"*, acea măreaţă mişcare morală, care luptă şi a reuşit în grandioasa ei campanie să suprime *reglementarismul,* din cele mai multe ţări din Europa.

Cartea *„Tragedia venerică"* se termină cu un capitol consacrat *istoriei evoluţiei bolilor venerice în România.* Clişee interesante ilustrează textul acestei lucrări, unice în felul ei la noi.

V. M.

Bilete de papagal

In cotidianul d-sale minuscul, d. Tudor Arghezi publică, fără a-şi osteni inspiraţia, poeme ce deschid fiecare număr şi satisfac cât un volum de poezie aleasă.

Medalioanele d-sale ar trebui citate în întregime pentru cei ce nu le cunosc.

Reproducem aci două fragmente sugestive.

Pisica neagră, cu ochi de sidef şi sulf — fantomă de catifea „a scos din sân şi a pus în coşul căptuşit patru boboci orbi. Lumina pornită din Vega n'a putut încă ajunge şi scăpăra în ochii lor absenţi.

„Tricotaţi din lână pestriţă, neagră, gălbue şi cenuşie, ei par nişte târligi despărechiaţi, rămaşi prea mici în leagănul unui prunc şi prinşi cu gurile de ţâţele darnice ale mumei, sunt ca nişte viermi mari îmblăniţi, apocaliptici, ieşiţi din pământ, de sub coş, ca să mănânce mâţa de vie".

şi mai departe:

„Mai iertătoare decât noi, pisica se întoarce de-a fuga, de-alungul coridorului, pe unde şi-a transportat puii la cald, se culcă împrejurul lor şi lăptându-le setea, ne mulţumeşte cu ochii ei de chihlimbar, deschişi în paftale de aur..."

Şi, în sfârşit, această admirabilă introducere la medalionul *Iisus Hristos:*

„M'am uitat douăzeci de ani la munţi, m'am născut în munţi, i-am ascultat o viaţă, m'am adăpat din ei, am adormit pe ei cu vitele mari ale visului meu, cu care am suit piscurile şi le-am coborît. Şi nu pot să-i zugrăvesc cu pensula mea. Ii văd şi nu-i pot face văzuţi: lipseşte pensulei mele, plină de graiuri mute, şoapta albăstruie care să le rostească. M'am născut, gândule, cu inelele tale mari şi grele la mâni şi nu le pot scoate din degete ca să le împărtesc: ele licăresc numai la mâna mea pe întuneric.

„Mă supără un ghimpe de aur nevăzut de câte ori mă aplec; trebuie să merg înalt, cu faţa către ghimpii de argint ai nemărginirii. Inima mea se bate ca o sită care cerne vânt şi lumină. Vino, lună, ca o tamburină, să te lovească şi să te sune cântăreţul, care doreşte să joace, trecând în crepuscul pe funia vieţii, întinsă între două nemărginiri. Florile cântă, gârlele s'au umflat ca nişte cimpoaie."

Societatea de mâine

Numărul de Paşti al excelentei reviste dela Cluj *„Societatea de Mâine"* a apărut cu un bogat şi bine ales conţinut. O parte considerabilă din cele 40 de pagini este închinată Institutului Social Român, cu prilejul aniversării de zece ani dela înfiinţare. Urmează apoi obişnuitele anchete demografice, care caracterizează năzuinţele acestei reviste, articole sociale, culturale şi literare, cronici variate şi la sfârşit un buletin bibliografic. Printre colaboratorii acestui număr găsim şi următoarele nume: G. Buzdugan, D. Gusti, V. Madgearu, G. Vlădescu-Răcoasa, P. Suciu, N. Nistor, Emil Isac şi A. Cotruş.

Foarte interesante şi documentate sunt cercetările d-lui N. Nistor asupra învăţământului primar din jud. Turda. La capitolul despre bibliotecile şcolare găsim următoarele observaţiuni, care arată o lipsă complectă de pricepere în alcătuirea acestor fel de biblioteci: „Rămâi uimit, scrie d. Nistor, de superficialitatea cu care se întocmesc bibliotecile săteşti. Asortarea lor se face după criterii antidiluviane".

Voi pomeni numai câteva din cărţile, care se găsesc în bibliotecile şcolare: 1. Shakespeare: Othelo. 2. Analele lui Cornelius Tacitus. 3. Ibsen: Heda Gabler. 4. Aristofan: Norii. 5. Apuleius: Amor şi Psyhe. 6. M. Sorbul: Don Quichotte. 7. A. Moşoiu: Jocul apelor. 8. V. Demetrius: Păcatul rabinului. 9. Lucian: Toharis. 10 Shakespeare: Machbeth. 11. Ibsen: Rosmersholm etc., etc.

In felul acesta se continuă până la 200 de volume. Am găsit în bibliotecile repartizate de Casa Şcoalelor şi abecedare turceşti.

„Căutându-se ca toate cărţile literaţilor noştri de a doua mână, toate traducerile din operele străine de seamă, care nu se pot desface pe piaţă, să fie răscumpărate de către Casa Şcoalelor şi trimise bibliotecilor săteşti, atunci nu se va putea vorbi niciodată de binefăcătoarea putere a cărţii pentru ridicarea culturală a satelor noastre. Atunci ofensiva culturală nu-i decât o beşică de săpun, cum foarte bine a caracterizat-o d. prof. univer. S. Mehedinţi". — *I. B.*

Editura „CUGETAREA" Bucureşti
Director: DELAFRAS — Mătăsari 23

EMILE ZOLA
MUNCA
(TRAVAIL)
Roman celebru din seria: CELE PATRU EVANGHELII
Traducere de DELAFRAS

De vânzare la toate librăriile din ţară
PREŢUL: Două volume Lei 90

Recenzii

PRINCESSE BIBESCO: Au bal avec Marcel Proust

Acest autor (vorbesc de Marta Bibescu) este o constantă şi puternică slăbiciune a mea. Iubesc această scriitoare plină de graţie şi de subtilă cugetare. Aştept, la fiecare nou volum, cu interes cartea pe care n'a scris-o încă. Imi place să vorbesc de preţioasele sale calităţi: claritate, gândire, ştiinţă a cuvântului care loveşte, ştiinţă a frazelor care se rotunjesc sonor, şi mai ales acea stăpânire a subiectului, ca şi când eroii ar fi proprietatea sa privată.

Imi plac până şi defectele ei. Căci nu-s defecte meschine, ci defecte mari, mari cât o generaţie, mari cât un popor întreg. Cine ar crede că această cetăţeană a foburgului Saint-Germain şi a „Internaţionalei negre" este, la fund, o autentică moldo-valahă? De altfel e foarte bine să fii moldo-valah. Ultimul volum al Principesei Marta o dovedeşte. Intr'adevăr, în el ni se descrie, dela pagina primă până la cea din urmă epata unui francez genial în faţa câtorva Români bine crescuţi. Acest sentiment nu e o laudă a familiei. Este real. Aş spune chiar necesar. Francezii — inclusiv cei subţiri — sunt prin definiţie epataţi de „Românii-Bine". Avem noi un piment de aventurier în persoana noastră care seduce pe locuitorii celei mai burgheze ţări din lume. Imi amintesc în volumul de care vorbesc o scrisoare entuziastă a lui Proust către Antoine Bibescu în care nu-şi poate veni în fire de admiraţie că acesta i-a trimis, din ţară, o telegramă lungă şi redactată în chip de scrisoare. Marcel Proust merge până acolo încât îi atrage atenţia că a făcut o nebunie, că fiecare cuvânt costă atâtea centime, etc.

Şi să se observe: Proust nu era sgârcit. Dedea câte 500 franci bacşiş portarului dela Ritz. Dar era strigătul inimii unui francez.

Şi să nu se creadă că Antoine Bibescu a făcut asta ca să-l impresioneze pe Proust. A fost ceva spontan românesc. Eu însumi am printre scrisorile mele vechi o mulţime de telegrame cu redacţie de scrisoare, telegrame netelegrafice. Aşa-i Românul. Are acea generozitate puţin cam aventurieră — uneori chiar puţin cam excroacă — de a cheltui banii toţi odată, de a nu-şi imagina niciodată că banii pot fi „bani munciţi" cum orice ban francez este. Câţi nu sunt studenţii pârliţi, care cheltuesc într'o noapte pensiunea pe o lună! In tot cazul este amuzantă epata lui Proust în faţa fenomenului românesc.

Un alt lucru plin de pitoresc este când Proust află că Emmanuel Bibescu a fost ales deputat în România. Ii trimite o scrisoare în care felicită ţara de a avea un asemenea reprezentant activ, destoinic, etc. Spune că el totdeauna l-a văzut pe Emmanuel ca pe un om de luptă, om de acţiune devotat binelui public. Săracul Marcel Proust! Minunata sa inteligenţă nu l-ar fi ajutat totuş niciodată să înţeleagă că la noi deputaţii se alegeau stând acasă şi fumând ţigarete, că rolul lor activ în conducerea „destinelor neamului" poate fi foarte corect simbolizat prin 3 steluţe, şi mai ales că Emmanuel Bibescu — care de altfel e clar că era un om remarcabil — aparţinea politiceşte familiei spirituale a lui „Bonjour Popor". Nu ştiu bine, dar mi se pare că Proust era de convingeri reacţionare. Dar era francez, şi deci concepea politica reacţionară nu ca o candidă necunoaştere a împrejurărilor politice cotidiene, ci dimpotrivă ca o luptă „more democratico", cu vorba, fapta, condeiul, cu intrigi, sfori, protecţii de partizani, stăruinţe neobosite, etc., etc. E frumos şi acest exemplu de punere brutală a unui francez faţă în faţă cu „fenomenul românesc".

Mai este un aspect interesant în cartea prinţesei Bibescu. Cei trei veri — prietenii cei mai buni ai lui Proust — adică Antoine, Emmanuel şi Marta Bibescu — mai aveau alte două mari calităţi, pe care Proust, din motive ce ţin de biografia lui, trebuia să le supraestimeze. Erau frumoşi — neînchipuit de frumoşi, frumoşi ca nişte zei eleni. Apoi călătoreau tot timpul. Erau când la Paris, când la Mogoşoaia, când la Teheran,

Prinţesa Martha Bibescu

când la Strehaia. Pentru un om ca Proust, căruia toate plăcerile de ordin fizic îi erau interzise, ce miraj şi ce prestigiu trebuiau să exercite aceste fiinţe care, pe lângă un spirit distins mai aveau şi privilegiul unei vieţi biologice triumfătoare. Desigur că-i privea şi poate chiar, obiectiv vorbind, nu fără oare care dreptate, — ca nişte excepţionale exemplare de umanitate.

I s'a reproşat de unii principesei Marta Bibescu că, oricare ar fi subiectul cărţii, ea vorbeşte aproape numai de ea şi de relaţiile ei. Este cam nedrept. Mai întâi pentru că se exagerează acest cusur, şi al doilea pentru că nu-i tocmai un cusur, ci face parte integrantă din farmecul ei. Ş'apoi este totdeauna interesant în sine să ni se vorbească de ce a făcut principesa Marta Bibescu.

Fireşte, câte odată acest obiceiu începe, puţin, să samene cu o manie. Autoarea, când vorbeşte bunioară de Regele Carol este tentată să spună:

„Pe vremea aceea şedeam (eu) foarte mult la Bucureşti, deoarece Carol de Hohenzollern, care devenise de curând domnitor al principatelor române (avea să devină Rege puţină vreme mai târziu) rugase pe tatăl meu să primească... etc. etc."

Aşa cunoaşte ea pe regele Carol. In formă de Domnul de Hohenzollern, şi are aerul că asistă cu bunătate la diferitele etape ale carierei lui în lumea bună.

Alteori ne aşteptăm să ne spună de pildă:

„In anul acela veneau deseori la dejun la părinţii mei Emile Loubet, Dimitri Dostoievski şi Emmanuel Kant. Par'că văd şi acum salonul din apartamentul nostru... etc., etc.

Dar acestea-s detalii. Ce frumos este descrisă prietenia dintre cei patru, prietenie făcută cu tot soiul de atenţii reciproce, de afinităţi spirituale, decenţă, copilărie, simplitate, care nu exclud acel „vous" moral fără de care adevăratele intimităţi nu-s cu putinţă. Am mai spus şi altă dată că prinţesa Marta Bibescu are mai ales talentul de a descrie fenomene sociale. Prietenia este unul. N'a avut intenţia preconcepută să vorbească adhoc despre prietenie. Fără să vrea însă ne zugrăveşte cu delicateţă şi o ştiinţă sigură a amănuntului caracteristic acest lucru aşa de subtil.

Cartea cea nouă a prinţesei Bibescu este, ca toate cele dinnainte şi ca toate cele viitoare: este fermecătoare.

D. I. S.

INSEMNĂRI

Auto-biografie

Există un poet sau o poetă modernistă — cu moderniştii nu poţi fi niciodată sigur! — care nerăbdător sau nerăbdătoare — nemai adăstând ca posteritatea să-i scrie o biografie, — şi-a scris-o singur sau singură — încă din viaţă.

Până aci, nimic senzaţional.

Textul acestei autobiografii însă, dela prima linie până la sfârşit, este cel puţin alarmant.

„M'am creiat singur" declară scriitorul modernist, care semnează totuşi cu un nume femenin: Madda Holda.

Madda Holda a debutat deci, printr'o revoluţionare a legilor firei. Fără tată, fără mamă, s'a creiat singur. Nici măcar povestea cu barza nu vrea s'o accepte omul nostru!

„M'am creiat singur, la subţioara unui palmiped, unde am stat înfipt 111 zile".

Afacerea devine tot mai complicată, precum vedeţi şi dv...

„Eliberat printr'un procedeu mecanic..."

Aceasta trebue să fie o discretă aluzie la utilizarea forcepsului.

„...am trăit într'o stare laterală, în care timp mi-au crescut pe axul corpului articulaţii lungi şi mătăsoase.

„In urmă, mi-am adăugat de frumuseţe un chenar gris. De mic am avut idiosincrasie pentru foc".

...Asta e foarte cuminte! Şi de loc modernist. Cine nu cunoaşte proverbul: „să nu te joci cu focul..."

„Imi place să mângâi obrajii catifelaţi ai doamnelor îmbrăcate stil rococo..."

D-ră Madda Holda, asta nu trebuia s'o spui!

„Pe când făceam exerciţii de scrimă cu o muscă, (prinderea muştelor este un joc nu tocmai şic, dar foarte răspândit. N. Red.) *am fost răpit de un ciclon. După un voiaj aerian, depus pe un banc de nisip, am observat că piciorul îmi căpătase proprietăţile unui stylo".*

Mărturisesc foarte sinceră, dar inutilă. Dela primul cuvânt am înţeles că Madda Holda „scrie cu picioarele".

Citindu-i autobiografia, repetăm profund că s'a eliberat „printr'un procedeu mecanic". Putea să rămână acolo unde era. Literatura n'ar fi pierdut nimic.

Ghicitoare

Sub titlul *Spath*, un alt poet modernist publică o poezioară pe care o reproducem întocmai, fără nici un comentariu din parte-ne:

„Dactil umbre imi iau pulsul
„Spasmul chiag petrific mulsul
„Unde protoanotimp
„Trotteuri inimi contratimp
„Levitaţii subţiori
„Orgă tub piştil de flori
„Pumn în cerul ghebe plină
„Desgheţ printre nicotină
„Fine rege de baladă
„Prin tăceri pocal să cadă
„Pescarii îl trag afară
„In Thule beţie rară".

Intrucât ne priveşte, nu avem de adăugat decât un singur rând: „ghici ghicitoarea mea!"

Celui care va deslega această şaradă, îi vom trimite ca premiu toate revistele moderniste care se ghemuesc în coşul redacţiei noastre.

D. Dragomirescu e bun negustor!

Unul din studenţii d-lui Mihalache Dragomirescu îmi trimite o lungă scrisoare în care ţine să sublinieze meschinele procedee ale celui mai ridicul dintre universitarii români.

Desprind din această scrisoare, câteva detalii picante:

„Frequenţa, obligatorie pentru prezentarea la examen, nu se poate obţine de la d. Dragomirescu, fără prezentarea legitimaţiei de înscriere la Institutul de Literatură pentru care se percepe o taxă de 200 lei de fiecare student.

„Mai mult încă: fiecare student este obligat să-şi aibă, pentru proprie folosinţă, toate volumele d-lui Dragomirescu şi o bună parte din traducerile d-nei Laura Dragomirescu.

„Evident, că până nu învaţă pe de rost elucubraţiile d-lui Dragomirescu, formulele d-sale încâlcite şi tâmpe, — studentul nu se poate prezinta la examen.

„Nici un alt profesor — dar absolut nici unul — nu impune elevilor cumpărarea propriilor sale opere. Elevii săraci au libertatea de a învăţa pe cărţile celor cu dare de mână sau la bibliotecile publice. Singur d. Dragomirescu impune fiecărui student în parte, să-i cumpere opera d-sale şi a d-nei Dragomirescu!

„Nu vreau să insist asupra absolutei inutilităţi a acestui institut de literatură. Şedinţele bi-săptămânale au asupra asistenţilor un dublu efect: îi amuză balivernele criticei „integraliste", dar îi întristează situaţia ridiculă a „d-lui Preşedinte". Căci — la Institut d. Dragomirescu nu mai e d. profesor, ci — solemn şi grav „d. Preşedinte".

„Dar pentru această sinistă farsă, fiecare student plăteşte 200 lei anual — bani care şi-ar găsi o mai utilă întrebuinţare în mâna studentului sărac".

Scrisoarea se termină cu încheeri brutale pentru d. Dragomirescu. Nu voi avea cruzimea să le reproduc. Faptele singure, înşirate mai sus, sunt de o excepţională gravitate.

Aşa dar, d. Dragomirescu — dacă este un prost critic — rămâne în schimb un bun negustor! — *Tudor Teodorescu-Branişte.*

Scenarii pentru filme?

Directorii marilor societăţi cinematografice, fiind acuzaţi de opinia publică şi de presă, că nu ştiu să aleagă subiecte demne pentru filme, răspund prin următoarele „desvinovăţiri":

— Nu ne învinuiţi atât de aspru pentru insuficienţa şi slăbiciunea subiectelor de filme. Suntem gata să plătim oricât ca să putem ridica şi această parte a producţiei noastre; dar nu găsim în lumea literară de azi nici un creator puternic de subiecte cu adevărat bune şi adaptabile perfect cinematografului.

Dispunem de cele mai mari posibilităţi în tehnică şi în decoruri; putem selecţiona costumele şi artiştii, dar nu putem scrie noi subiectele filmelor. Scrierea subiectelor e o artă pe care n'o putem închiria.

Daţi-ne subiecte originale şi interesante. Indicaţi-ne oameni ce ar fi în stare să inventeze scenarii cinematografice conforme legilor tehnice ale cinematografiei literare, şi atrăgătoare în acelaş timp, pline de fantezie şi de emoţionantă realitate.

Sunt foarte numeroase operele perfect literare si interesante, captivante chiar ca materie de lectură şi care aparţin câtorva maiştri ai condeiului; totuşi, autorii nu pot vinde scenariile oricât de puţin ar pretinde. Am încercat de nenumărate ori să le adaptăm pentru film, deşi regisorii noştri cu mare experienţă în materie ne preveneau că aceste adaptări vor fi respinse de lumea spectatorilor. Şi au avut dreptate; iar noi am avut... mari pierderi băneşti cu confecţionarea acestor filme...

Cu toate acestea, nu e aşa de greu de găsit un subiect original şi de a-i da un stil bun pentru cinematograf.

Mai întâi de toate tema nu trebue complicată sau prea împestriţată. De pildă:

O casă comercială organizează un concurs de frumuseţe pentru copii. E ales copilul unei lucrătoare dintr'o fabrică. Mama vinde dreptul de reproducere a fotografiei băiatului şi a casei în care s'a născut. E foarte fericită. Dar peste câteva zile băiatul moare din cauza unei intoxicări survenite în urma schimbării de alimentaţie: dela o hrană sobră — la mâncări picante şi dulci (o mică morală amuzantă, în paranteză, pentru spectatorii-copii şi pentru mamele lor).

Intorcându-se dela înmormântare, nefericita mamă vede pretutindeni afişată fotografia micului dispărut. Disperată, femeia imploră pe directorul casei de editură să oprească lansarea a milioane de fotografii de reclamă. — E prea târziu, — i se răspunde, căci s'a cheltuit prea mult cu reproducerea portretelor...

Subiect naiv şi sentimental? — Fie! Dar cât de admirabil a fost înscenat acum câţiva ani de casa „Albatros" şi ce succes monstru a obţinut apoi la toate cinematografele!

Ca acest subiect, se pot găsi foarte multe, dar literaţii trebue să le lucreze cu arta lor coordonată după legile cinematografice, şi să fie cât mai simpli şi puternici în dinamica scenelor.

Scenarii de felul acesta, de pildă, căutăm noi, dar nimeni nu ni le poate oferi...

Drama vieţii lui Molière

Nu e lipsită de interes, acum când unii directori de teatru vor să reprezinte comediile lui Molière în adevărata lor semnificaţie de durere, mişcarea pornită de o parte din presa literară franceză de a pune în lumină drama autentică a vieţii celui mai mare autor şi actor comic.

Molière s'a căsătorit la 20 Februarie 1662 cu Armande Béjart, de care a rămas îndrăgostit toată viaţa. De la logodnă până la moartea lui, a scris mai mult de douăzeci şi cinci de piese, ale căror eroine poartă diferite nume. De ce una singură, în **Femeile savante** a primit numele de Armanda? Căci nu din întâmplare un autor dă unei eroine de comedie şi satiră numele femeii atât de iubite. Moliére trebue să-şi fi avut motivele lui. Care erau acele motive?

Ele trebuesc căutate în viaţa sentimentală a lui Molière. Armande, fie că o iubeşte fie că o blestemă, se află în mai toate piesele lui. Poate fi găsită mai cu seamă în **Misantropul,** unde recea ei cochetărie a fost întrupată în Celimène. Mai mult sau mai puţin conştient, Molière avea drept model pe Armande, şi necredinţa femeii lui, suferinţele îndurate din pricina ei, îl făceau şi mai atent la Armande.

Timpul când a fost scrisă comedia unde o eroină poartă numele iubitei, ne dă deslegarea problemei. In 1671, Armande Béjart, cochetă ca totdeauna, s'a îndrăgostit de actorul Baron, care nu era nici el un model de virtute. Armande a suferit la rândul ei de necredinţa amantului, a plâns, apoi s'a împăcat cu Molière. Dar era prea târziu. Piesa fusese scrisă şi înregistrată prin „privilegiul tiparului".

Toate aceste presupuneri, ingenioase, rămân totuşi în semi-obscuritate. Căci de pe urma lui Molière n'a rămas nimic scris de mâna lui: nici o copie de piesă, nici măcar o scrisoare de dragoste. — **A.**

Pictură în colaborare

Van Dongen şi Foujita au pictat împreună, în zece minute, un tablou care s'a vândut, la Paris, la un bal de binefacere, pe un preţ... americănesc.

Interesant ar fi dacă un critic de artă, pus în faţa unui astfel de tablou, ar putea desprinde linia şi culoarea, în cazul de faţă, ale lui Van Dongen de cele ale lui Foujita.

Tabloul despre care pomenim, reprezintă un nud: o femee ţinând în braţe o pisică.

Lucrat într'o linie simplă, desenul acesta prezintă o manieră oarecum neutră, cu totul în afară de cea personală fiecăruia dintre aceşti doui pictori.

Dar, colaborarea în pictură lăsând la o parte ceiace ar putea interesa pe esteticieni, ar da rezultate practice pentru colecţionari: două nume în aceiaşi ramă.

Un film...

Câteva zile, câteva zile numai, pe pânza unui cinematograf din Capitală a rulat un film: Un cap urât de femee a concentrat candoarea, puritatea şi febra Ioanei d'Arc.

D-na Falconetti a cântat cu ochii poema de viaţă a ţărăncii viteze şi curate...

Suferinţa adânc umanizată pe care actriţa aceasta a strâns-o sub pleoape, în surâs, în pasul greu de lanţuri, a trecut dincolo de suflet... Te dureau creerii de-atâta chinuitoare înţelegere.

Cel mai frumos monument ridicat Ioanei d'Arc poartă iscălitura artistei Falconetti. — *J. L. B.*

François Coppée

„Coppée ne-a ajutat mult să iubim, — scrie Anatole France. — Nu din vre-o greşeală a fost admis în intimitatea inimilor. E un poet adevărat. E firesc. Printr'asta e aproape unic, căci firescul în artă e tot ce se află mai rar, aşi zice aproape că e un fel de minune. Şi când artistul e, ca Fr. Coppée, un meşteşugar, desăvârşit, care stăpâneşte toate tainele meseriei, îţi vine, văzând perfecta lui simplicitate, să te cruceşti ca de un miracol. Zugrăveşte de preferinţă sentimentele cele mai obişnuite şi moravurile cele mai modeste. Şi pentru asta trebue mână tare îndemânatică, un tact sigur, bun simţ. Coppée păstrează mai totdeauna o măsură deplină. Şi pentru că e adevărat, de aceea e şi mişcător. Iată de ce e atât de mult iubit. Şi dacă e drept că ajunge cât de puţină cultură pentru a-l înţelege, trebue să ai însă spiritul rafinat ca să-l guşti pe de-a'ntregul".

François Coppée s'a născut la Paris, în 1842. Părinţii lui fiind oameni săraci, Coppée a dus în tinereţe o viaţă grea, trăind existenţa penibilă a unui modest funcţionar la ministerul de războiu.

Primul lui volum de versuri **„Le Reliquaire"**, apărut în 1866, a avut oarecare succes, însă poemul său dramatic **„Le passant"**, prin care se relevă deodată, i-a adus, pe lângă glorie, şi un trai mai larg. In **„Poèmes modernes"** (1869) se află şi patetica poemă mult cunoscută **„Greva fierarilor"**. De atunci n'a încetat de a se înălţa, atât prin volumele lui de versuri şi „Povestirile" lui în proză, cât şi prin dramele sale scânteietoare şi îndemânatice, toate pline de frumoase sentimente şi nobile gândiri. Citâm din acestea: **Lăutarul din Cremona** (1876); Severo Torelli (1883); **Iacobiţii; Pentru coroană** (frumos tradusă în româneşte, în versuri, de D. Nanu).

In ultimul număr al **„LECTURII,** — floarea literaturilor străine", găsim un ciclu de duioase nuvele ale sale, în traducerea nuanţată a d-lui Iosif Nădejde.

In romanele şi nuvelele lui, e un realist care nu exagerează, — poetizat de o pornire spre idealism.

Coppée va rămânea însă pentru posteritate mai înainte de toate ca autor al volumelor de versuri: **Intimités** (1868) şi **Les Humbles** (1872), în care e creator de gen.

In 1884 e ales membru al Academiei Franceze.

François Coppée — retras alături de o soră devotată — în urma unei grele suferinţi, îndurată cu un curaj şi o resemnare fără seamăn, a murit în 1908 în vârstă de 67 de ani.

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (fost Karageorgevici) recomandă — cu prilejul vizitei în România a lui *André Maurois*, următoarele opere interesante ale acestui mare „romancier francez:

In limba franceză

La vie de Disraeli — cea mai celebră carte a lui Maurois — (în ediţie obişnuită 75 lei, în ediţie de lux, frumos ilustrată, pe hârtie fină lei 450); Climats — cel mai mare succes al anului literar francez—, Ariel ou la vie de Shelley, Les silences du colonel Bramble, Les discours du Docteur O'Grady, Méipe ou la délivrance, Ni ange-ni bête, Rouen, Dialogues sur le commandement, Bernard Quesnay.

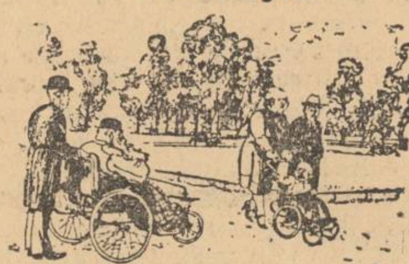
Recomandăm ediţia operelor complecte ale lui Maurois, fiecare volum pe hârtie fină, format mare, frumos legate.

Filozofie — Psichologie — Ştiinţă

Max Scheler: Nature et formes dela sympathie; *Comte Keyserling:* Journal de voyage d'un philosophe (opera complectă în 2 mari volume); *Meyerson:* Explication dans les sciences, Identité et réalité, *E. Rabaud:* Eléments de biologie générale; *Burloud;* La pensée conceptuelle; *Albert Spaier:* La pensée concrète; La pensée et la quantité; — *Lévy-Bruhl:* L'âme primitive, La mentalité primitive, Les fonctions mentales dans les societés inférieures: La morale et la science des moeurs; — *Kant:* Critique du jugement (ediţie nouă); *Spinoza:* Ethique; Delacroix; Psychologie de l'art; *Quartara:* Les bois du libre amour; *Schopenhauer:* Aphorismes sur la sagesse dans la vie, Le monde comme volonté et comme représentation; — *Eugenio Rignano:* Problèmes de psychologie et de morale; — *Höffding:* Histoire de la philosophie moderne; La relativité philosophique; Philosophes contemporains: — *Th. Ribot:* L'évolution des idées générales, Psychologie des sentiments, Essai sur l'imagination créatrice, Les maladies de la mémoire. Psychologie de l'attention, Les maladies de la volonté: — *Th. Gomperz:* Les penseurs de la Grèce: Durkheim: Le socialisme, De la division du travail social; *Le Roy:* Descartes, Origines humaines, Exigences idealistes; Victor Basch: Le sentiment esthétique chez Kant; *P. Janet:* De l'angoisse à l'extase: Le délire religieux, la croyance, les sentiments fondamentaux: — *Westermarck:* Origine et developpement des idées morales (2 volume). — *Continuăm lista în numărul viitor.*

In provincie nu putem trimete cărţi decât în urma unui acont anticipat prin mandat.

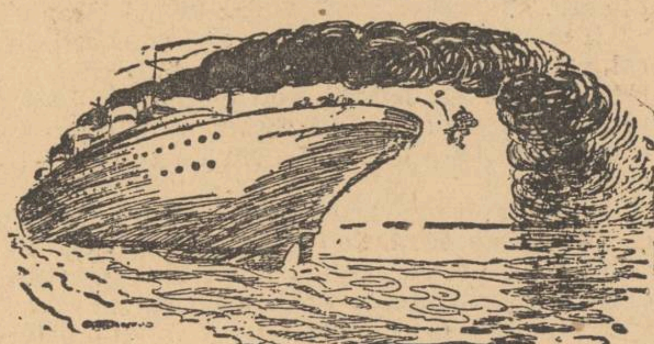
Pretenţie

Copilul: Hi! hi! vreau şi eu o barbă ca a copilului de colo!...

(Passing Show)

Curiozitate

PASAGERUL (măsurând cu pasul ca să afle lungimea vasului). — Două sute nouă, două sute zece, două sute unsprezece... Nu, douăsute zece...

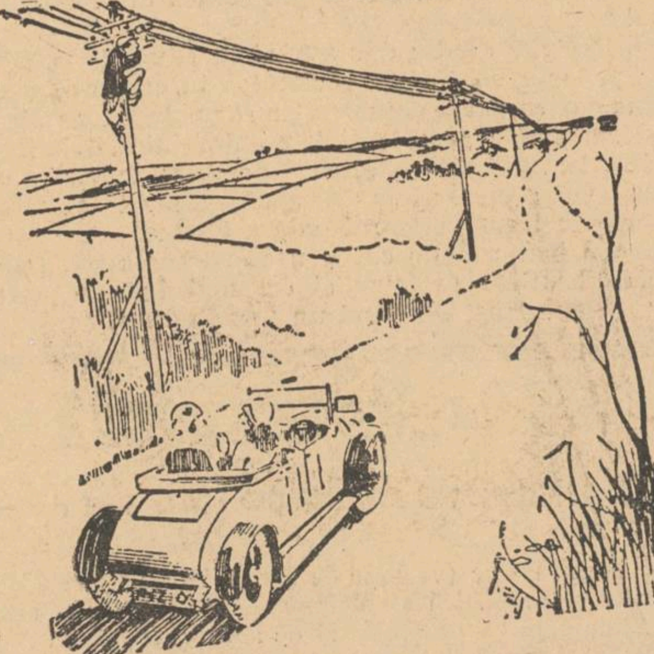
Reciprocitate

Papa şi Mussolini îşi potrivesc reciproc boneta fascistă şi aureola sfinţilor.

(Notenkraker)

Prevedere

— Dar ce face soţul d-tale în vârful stâlpului?
— E un şofeur foarte prudent.
S'a suit să vadă dacă drumul e liber.

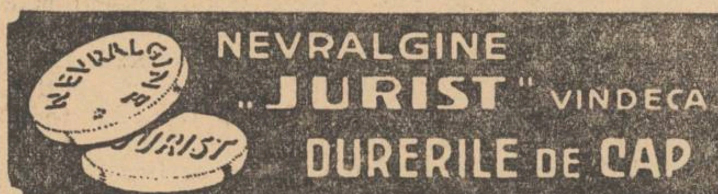
(Passing Show)

A apărut:

Autori şi păreri

de AURELIU WEISS

cu studii critice despre: *Romain Rolland, Elémir Bourges, André Gide, Jules Romains, Anton Cehov, Dimitri Merejkovski, Luigi Pirandello, John Galsworthy.* Un volum de 278 pagini: *Preţul 80 lei.*

TIP. „ADEVĔRUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

SIBIU

ANUL IX. — No. 437

7 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
14 LEI EXEMPLARUL IN STRAINĂTATE

Duminică 21 Aprilie 1929

Adevĕrul Literar și Artistic

FONDATORI: AL. V. BELDIMAN 1888—1897
CONST. MILLE 1897—1920

FONDAT IN 1893

Eugène Melchior de Vogüé

In lumea școlară, pe vremea tinereței mele, deși se citea multă literatură franceză, Vogüé era prea puțin cunoscut. Când mi-a căzut în mână, din întâmplare, volumul lui: **Le Roman russe,** am rămas surprins și fermecat. Dela prima frază citită m'a cucerit. Când am închis volumul, pe lângă o profundă admirație am simțit și o caldă simpatie pentru acest mare scriitor.

C'o avidă plăcere am urmărit continuu toate studiile sale literare, istorice, politice, critice, nuvelele, romanele și notele de călătorie în orient. Ce măreție, ce încântare sufletească se desprinde din arta lui subtilă și sănătoasă, din acel echilibru estetic care te farmecă și te convinge.

Rar se mai poate întâlni în modernizmul de azi asemenea armonie între minte și inimă ca la acest nobil scriitor de rasă.

Omul, fondul persoanei morale, apare printre rândurile prozei sale sincere, stăpânită de-o ținută sigură și elegantă, uneori cu'n fel de solemnitate a cuvântului și a gestului corect, măsurat.

Clar, armonic, produs al geniului latin, acest scriitor — jumătate poet, jumătate filosof — părăsind din tinerețe solul patriei, s'a desvoltat și s'a copt în Orientul mediteranian.

Cu ochii deschiși a umblat mult prin lume — Siria, Egipt, Turcia, Rusia — nu ca turist în reverii pitorești, ci ca om de acțiune, cu răspunderea slujbei care-o îndeplinea conștiincios în misiunea de diplomat francez.

Pretutindenea pe unde a cutreerat, și-a servit cu devotament și pricepere țara, fiind toată viața chinuit de ideea înfrângerii de la Sedan, la care luase parte ca simplu soldat. Avea darul de a observa cu ochiu pătrunzător lumea prin care trecea. Știa să vadă și să înțeleagă împrejurările și oamenii din jurul lui. C'o privire justă mergea până la cauze, cântărea faptele c'o logică strânsă și reda viața într'o viziune clară, fermă, c'o înaltă conștiință de scriitor și c'o remarcabilă intuiție istorică.

Vogüé are marele merit de a fi adus în Franța comoara literaturii rusești, scoțând în lumina Occidentului profunzimile sufletului slav.

Dintre toți occidentalii el a știut mai bine ca oricare să citească în sufletul orientalului. El a isbutit să dea în câteva note de călătorie imaginea lumii orientale, într'o lumină mai vie de cât ar putea s'o dea volume întregi de savantă arheologie.

E surprinzător chiar cum acest scriitor, socotit ca un produs al vechiului regim, a putut avea o așa minunată intuiție pentru înțelegerea nouilor mari probleme sociale aduse de pasul vremii.

In opera lui Vogüé două elemente se împletesc neîncetat: un naționalism civilizat și o clară viziune a evoluției mondiale.

Bourget vorbind despre **Maitre de la mer,** ultimul roman al lui Vogüé, reproduce dialogul **cornelian** angajat între un mic ofițer francez și un mare speculator american. Se știe subiectul, luat probabil din celebrul incident colonial anglo-francez de la **Fachoda.**

Un simplu locotenent francez, c'o mână de oameni, explorând centrul Africei, cucerește un imens teritoriu, pe care este nevoit să-l părăsească din cauza presiunilor politice, regiunea făcând parte din sfera intereselor engleze.

Un mare om de afaceri, un rege al capitalului care nu cunoaște frontiere, propune ofițerului să-l angajeze, să-i asigure toate resursele pentru a pune în valoare acea regiune neexploatată încă. Pentrucă Statul poate mai puțin să facă de cât o mare societate comercială.

Soldatul și comerciantul stau față în față. Două concepții. Două lumi care nu se pot înțelege.

— Și sub ce drapel național va sta acest nou teritoriu ? întreabă ofițerul.

— A !... indiferent ce drapel... răspunde speculatorul, ceiace mă interesează e afacerea grandioasă, producția pe care o prevăd...

De-oparte eroul soldat — tradiția bătrânei Franțe.

De altă parte eroul de afaceri — forța cuceritoare a lumii noui anglo-saxone.

O confruntare dramatică între două lumi care se ciocnesc.

* * *

Vogüé de tânăr ajuns academician n'a fost amețit de beția triumfului, căci avea o natură solidă, echilibrată, fermitate de caracter, seninătate de spirit și gravitate de cugetare — după cum arată Albert Reggio în ale sale „Priviri asupra Europei Intelectuale".

Mai mult cugetător de cât creator, Vogüé are amploarea viziunii și măreția verbului. Ritm, măsură, proporție perfectă între stil și cugetare. Accentul nou pe care l-a dat a imprimat o direcție modernă spiritului specific tradițional academic — un clasic perfecționat.

El a reușit să condenseze în scrisul său erudiția, filosofia și arta, topindu-le într'un aliaj original c'o armonie încântătoare. Pentru unii oameni deprinși să gândească și să simtă, pentru amatorii de adevăr și frumos, literatura lui Melchior de Vogüé este o adevărată binefacere sufletească.

JEAN BART

Vacanță

Noaptea în parc

S'au stîns pe rând luminile la geamuri
Și becurile 'n parc s'au stîns și ele.
Se 'nalță 'n schimb văzduhul pân' la stele
Și stelele coboară printre ramuri.

Tot ceru-i ca un câmp de levănțică,
Pleiadele-s un pumn de licurici,
Și toate tremură, și-s mici, —
Li-e frică...

In chioșcul muzicii, deșert,
Alămuri grele — uriași culbeci —
Suspină 'n vânt reminiscențe de concert,
Incolăcindu-și trupurile reci.

Iar talgerele plate-așteaptă, calme
(Metalice felii de lună plină),
Să-aplaude, bătând din palme,
Un iluzoriu tril de piculină.

Dar nu s'aude 'n noapte, pân' departe,
Decât un murmur dulce în spirală
De lănțișoare mici de sticlă, sparte
De la cascada artificială.

Atât de-adâncă-i liniștea pe drum,
Și-atâta poezie-i peste toate, —
Că n'ar putea să 'ncapă 'ntr'un album
De cărți postale ilustrate.

Doar, din decorul viu de operetă,
Vremelnic împietrit de-o vrajă mută,
Lipsește numai luna indiscretă
Și doi îndrăgostiți ce se sărută...

Escursie

Ei au plecat, purtați de călăuză,
Pe munte 'n sus. Și pe cărarea 'ngustă
Ea calcă slobod, ca pe o peluză,
Cu pași egali și sprinteni de lăcustă.

Sub *sweater*-ul ușor de lână sură,
Se mișcă 'n voie trupul mic de gumă.
Centura albă mijlocu-i sugrumă
Și-un rîs acid îi flutură pe gură.

El, — e un domn în haine de turist:
Binoclu, alpenstock, bocanci cu cuie,
Lunete mari cu sticlă albăstruie, —
Și calcă greu, și-i ostenit și trist...

Iar călăuza-i un cioban din sat
(A tras, în toamnă, sorți la grăniceri).
Iși duce iarna turma la iernat,
Și vara duce 'n munte pe boeri.

Nu-i nalt, nu-i scurt. E subțirel, cu plete.
Picioarele 'n opinci i-s ca de fată.
Și gura-i e viclean încondeiată,
Privirea ascuțită, de erete.

Subt coasta vitregă și povârnită
Cu aspră vegetație de landă,
Iși șterge domnul fruntea obosită
Cu-o gingașă batistă de olandă, —

Și 'n timp ce doamna râde indiscretă
Și flueră ciobanul fără rost,
El se oprește jos, la adăpost,
Ca să culeagă àfine 'n caschetă...

Priveliștea-i săracă și pleșuvă...
Se urcă doamna tot mai sus, cu călăuza.
E frig, dar ea se simte ca 'n etuvă
Și, enervată, își descheie bluza.

Se-apleacă-apoi spre râpă și ezită.
Dar brusc (de frică să n'o 'nghită vidul),
Se lasă greu pe spate, amețită, —
S'o prindă 'n brațele-i de criță, ghidul.

OTILIA CAZIMIR

Minulescu povestitor

de PAUL ZARIFOPOL

„...Când n'ai voie să vorbești decât cu tine însuți, iți pare că ai rămas singur pe lume, că nu ești decât semnul de întrebare al celui care ai fost sau că trăiești într'o lume de surdo-muți, cu care — ceeace este și mai trist — nu poți comunica nici măcar prin semne... De cele mai multe ori sonoritatea verbală îți încântă auzul și minciuna cochetează cu adevărul după dispoziția urechii nu a rațiunii. Liniștea și atitudinea statică însă măresc și mai mult temerea de necunoscut... Sgomotul este mult mai uman decât liniștea... Un concurs înscris te reîntoarce fatal la haosul inform dinainte de creația lumii", (Ion Minulescu, *Corigent la limba română.* București, Cultura Națională. Pagina 101-102). Practica literară confirmă deplin psihologia și estetica implicată în această mărturisire. Povestirea lui Minulescu este vorbită. Intre felul cum vorbește *omul,* și metoda după care își scrie istorisirile *artistul* Minulescu nu intervin atitudini, nici de paradă nici de atelier. Prin înconjurul unor lungi și solide exerciții cu sonoritățile și cu substanța poetică a cuvintelor, acest scriitor a ajuns, cum se zice, să scrie cum vorbește. Abundența comparațiilor apare pe alocuri prea puțin controlată, totuși comparația ca procedeu general corespunde aici unei trebuințe normale și constante de a-și face gândirea palpabilă continuu. Astfel, în total, față de cititori vorbirea lui Minulescu nu-i alta decât vorbirea lui cu sine însuși, și cu acei pe care viața ii l-a scos în cale și care alcătuiesc țesutul însuși al povestirii. In sfera și la nivelul care i-au fost sortite, artistul își prezintă amintirile din copilărie și tinerețe, cu o naivitate și simplicitate de vorbă echivalente povestirii lui Creangă.

Ion Minulescu

Simbolistul de atâtea ori categorisit ca desnaționalizat prin excelență, este aici, prin excelență, scriitor român local.

* * *

Se știe că unii din cercul Junimii, supergingași, nu făceau deloc haz de „țărăniile" lui Creangă. Rezistența aceasta din punct de vedere al unui gust cum am zice „distins", s'a trezit să pozeze și împotriva povestirilor lui Minulescu, după ce, între timp, ea se exercitase a face nazuri severe „mitocăniilor" lui Caragiale. E simptom al unui soiu de estetică pedagogică și „distinguée", prin care anume părți ale publicului românesc literar cred de trebuință să se manifeste și să se definească insistent. Pentru arta literară, fenomenul e neglijabil cu desăvârșire.

„Știa mama să facă multe de toate, ȘTIA SA FACA ȘI COPII" — zice, după cum mi s'a spus, textul original al lui Creangă. Pentru tipar, cuvintele subliniate aici au fost condamnate, — Junimea le judecase prea îndrăznețe. Exemplul acesta îl dau, pentru ca să amintesc cât mai accentuat că, și în literatura țărănească — cea suprem sănătoasă și curată, vă rog, — erotica nu e excomunicată. Amintirea aceasta a unui fapt de experiență extrem elementară, trebuie făcută, fiindcă, prin prostii diverse, pedagogic sentimentale, se caută a se uita amănuntul patent, că în folklore, literatura erotică, de grad obscen chiar, umple capitole de considerabile dimensii. Creangă însuși a colecționat în acest domeniu. Se admite totuși, ca articol obligator capital, că unica muză a esteticii rurale este o Rodică pur lirică și candidă, mironosiță tricoloră neatinsă de gânduri lumești, neștiutoare de vorbe tari. Dar Creangă, țăranul sănătos care ne povestește — cu mâna la gură, firește, și cu zâmbetul isteț — cum Moș Nichifor căuta, la vreme de noapte, lupul în pădure, foarte de aproape cu tânăra și rotunda jupâneasă Malca din Târgul-Neamțului, își aduce aminte savuros de când, copilandru i se duceau ochii, la scăldat, după picioarele goale ale unor fete care clăteau pânză, absolut întocmai cum își aduce aminte și Minulescu, omul stricat al orașelor.

Pe vremuri, criticii patrioți nemți, aveau aceste două formule: *sensualitate ordinară* (gemeine Sinnlichkeit) pentru romanele franceze, *sensualitate sănătoasă* (gesunde Sinnlichkeit) pentru romanele naționale ale lor. Fără îndoială, formula se aplica totdeauna patriotic, chiar dacă în cartea franțuzească erotica era, evident, foarte modestă, iar în cea germană te izbea o groasă porcărie. Asemenea metodă de evaluare, așezată și practicată de dragul unor idealuri, nu-i monopolul acelor critici nemți.

Nici Creangă, nici Minulescu nu puteau trata erotica așa cum cere filosofia morală a guvernantelor, și cum prescriu autoritățile, sociale sau intelectuale care, din interese felurite, recurg ocazional la acea filosofie morală. Creangă a fost cenzurat; Minulescu nu. Acestui din urmă i s'a întâmplat să scrie mulți ani după ce Pierre Louys, Anatole France, Henri de Régnier, și câți alții, modificaseră ireversibil paragraful care fixează limitele eroticei în codul moral-estetic al publicului mare însuși.

Fiindcă piața noastră literară ține pasul strict cu Parisul, suntem deprinși astăzi, în literatura română, cu amănunte de tehnică erotică servite cu patos suculent, hrană dinadins pentru public adolescent și răscopt; în comparație, textul lui Minulescu e de o inocență care va decepționa pe liceeni și liceene, pe pedagogi și pedagoage, deopotrivă.

Notez toate aceste pentrucă lui Minulescu i se caută cusur și pricină cu orice preț, — și negreșit, tactica bine întemeiată prevede să dai în seama unui autor, înainte de orice, păcatul cel grozav al imoralității.

* * *

In *Corigent la limba română,* ca și în *Roș, Galben* și *Albastru,* autorul ne joacă marionete, căror le cântă pe un ton de humor rece aproape continuu. Când pomenește de lacrimi, Minulescu are grije, nu numai să le usuce repede: le și anulează revenind printr'o originală modulație aspră, la tonul *blagueur* care răsună în povestirea întreagă. Marionetele aceste sunt tipuri schematice, văzute după niște norme, pe care le putem numi clasice, ale fantaziei humoristice proprii orășanului român. Gazdele sentimentale, dar nedelicate la socoteli, ministrul zăpăcit și totuși impertinent, șeful de cabinet ștrengar și genial în învârteli, ziaristul transilvănean egal devotat Siguranței generale române și celei austro-ungare, sora de caritate rusoaică, exaltată și drăcoasă, revoluționarul băsărăbean țicnit, bețiv și idealist, din primul roman, cași dascălii, directorii și liceenii, popii, cusătoresele și ofițeresele, cași fetele disponibile dintr'o stradă a Libertății din Pitești, sau verișoarele accesibile, cași Marele-Duce rus care protejează pe o Lizică evadată, tot din Pitești, la Paris, din romanul apărut deunăzi, sunt scheme amuzante, cuprinse într'un sistem popular de a imagina: e un teatru de păpuși al humorului și al satirei românești târgovețe. Minulescu literarizează un material consacrat de exemple formate din reflecția psihologică populară, de ținte pentru gluma și spiritul popular. Fiecare sferă socială își institue o experiență intelectuală și estetică, în sisteme de tipuri și scheme. Este bunul drept al artistului să le utilizeze, ca orice alt cuprins de experiență, individuală sau de grup. Printr'o vulgară scăpare din vedere, publicul sau criticii uită acest drept al artistului, și judecă opera după capricioasele lor impulse și tendințe, pozitive sau negative. Romanele acestui poet au avut soarta să fie condamnate strâmb, pe baza unor asemenea scăpări din vedere.

Diverse clase de public, cu criticii lor, operează și ele cu scheme, fără să-și dea bine seama de acest apriorism. Public și critici visează anume țărani, preoți, doamne elegante, anume scene și atitudini de amor sau altfel pasionale, anume ideologii și psihologii, rural candide sau rural violente, gingaș sau grav boerești, cu parfum delicat tradițional sau cu aromă iute revoluționară, — de exemplu. Asemene public și asemene critici se întreabă, dacă teatrul de marionete al lui Minulescu „exprimă" serios „realitatea" psihică și socială construită în fantazia sentimentală, în tot cazul evident exclusivistă, a Domniilor lor. Astfel teatrul de marionete se află înfierat ca literatură „neserioasă" și de un gust inelegant. Se ajunge pe această

(Continuare în pag. II-a)

cale la concluzia — bine-gânditoare, cum se crede — că Minulescu bagatelizează realitatea românească. Şi aşa se dă cetăţii o alarmă salvatoare.

Fenomenul e vechiu şi îndărătnic: în critica ce se numeşte literară, energia se cheltueşte mai ales în afară de chestiune. Este, se pare, faptă de o ciudată greutate, a rămâne în chestie, când e vorba de artă. Fără să-şi dea seamă, publicul pleacă dela sentimentul că arta nu-i materie care, de sine, să poată fi acceptată în ordinea culturală: ea trebue împopoţonată cu elegante sau cu nişte bune intenţii, pentru a deveni prezentabilă oamenilor — ah! — serioşi.

Pentru a linişti cugetul cititorilor care nu sunt încă aprinşi de perfectul fanatism al seriozităţilor diverse, se poate aminti că tipurile şi schemele amuzante, ca ale lui Minulescu, nu pot fi plăsmuite altfel decât prin interpretarea unei realităţi: ele se nasc din stilizarea cu care spiritul popular operează asupra unor date empirice. Altfel ele n'ar fi inteligibile, deci nici valabile. Greutatea mare se ridică atunci, când cetitorul critic se supără, cu importanţa cuvenită, că marionetele n'au eleganţa şi adâncimea psihologică a personajelor din societatea bună sau din ţărănimea gravă şi tragică, aşa cum aceste lumi sunt prealabil imaginate de cititor însuşi. Născută dintr'o nepricepere, greutatea aceasta e insolubilă.

Lumea văzută la nivelul boerănaşului ruralo-suburban, şi lumea văzută la nivelul bucureşteanului din cafenea, sunt, ca puncte de plecare pentru elaborarea estetică, egal valabile. Şi boerănaşul cu apucătură literară poate face, din cel mai duios şi mai serios material rural, boeresc şi semi-boeresc, o operă perfect în gustul frizerilor esteţi, iar stâlpul de cafenea, dacă e artist, va realiza artă, exploatând cele mai „frivole" viziuni de trotuar.

* * *

Dacă originea şi natura figurilor este astfel cum am scris aici, lesne se înţelege metoda şi tehnica artistului. Marionetele trebuie jucate repede, şi în mişcări scurte: — în acest joc Minulescu e maistru. Povestirea lui dă impresia accelerării continue, ca în comedia populară italiană. E şi tempo natural al omului de oraş. Totul e schiţare şi generalităţi. „Subdirectorul pensionului este lung şi subţire, cu obrajii mâncaţi de vărsat negru şi cu barba năclăită şi retezată scurt ca o bidinea de spoit latrinele. Poartă cisme, dantură de aur, ochelari negri pe după urechi, pălărie moale cu borduri late", — reprezintă, de exemplu, un maximum de insistenţă pitorească; şi atât ajunge pentru ca fantoşa să fie întreagă pentru mişcările ce are să le execute.

Comparaţiile se revarsă cu exces, tot aşa cum, la Creangă, citarea de zicători populare opreşte în loc la tot pasul cu o nelipsită „vorba ceea". Şi comparaţiile unuia şi „vorba ceea" a celuilalt sunt uneori abuzive: întreruperile aceste ar câştiga în efect, dac'ar fi rărite. Insă amândouă procedările imprimă, deopotrivă, dicţiunii caracter popular. Amândouă, acumulate fără măsură, apar deopotrivă supărător artificiale. A compara de două ori cu Betleemul, locuri de întâlnire pentru afaceri sexuale, nu e numai inutil ireverenţios, ci şi radical fals, — simplu şi regretabil simptom al grabei de a compara.

Orientarea şi planul de situaţie al povestirii, autorul le anunţă ingenios şi clar: povestea începe, propriu zis, după ce „lumea basmelor a fost anexată la rubrica faptelor diverse" „Amintirile trecutului (astfel complectează mai departe eroul povestitor) încep să evadeze din sufletul celui care a devenit bărbat ca nişte puşcăriaşi printr'o spărtură secretă a zidului... Pătuiagul în care citisem pe *Werther* şi pe *Manon Lescaut* îmi pare nacela unui balon captiv, care în loc să mă inalţe, mă coboară spre pământ". Ajuns în Bucureşti, băiatul e lovit de o „noutate" totală. „Noţiunea exactă a cuvântului *noutate* abia acum o capăt şi eu" Acum obiectul e desfăşurat întreg. Inţelegem că, şi de acum încolo caşi pentru trecut, lucruri şi oameni ne sunt arătaţi de un bucureştean, care-şi trece bacalaureatul uşurel fabricat la unul din pensioanele ilustre pe vremuri pentru asemenea operaţii, de un bucureştean tipic, cu tipică viaţă de student român, petrecută la Paris, fără ambiţii şi griji academice, şi întoarsă la tipica perspectivă de intelectual din cafeneaua Kübler.

„Voi construi ceva numai pentru mine şi pentru cei câţiva vagabonzi cari vor avea curajul să se adăpostească sub acoperişul fanteziei mele"... Din presimţirile energice care încep cu vorbele aceste, îmi pare realizat cel puţin atât: că Minulescu şi-a împlinit ideia, a lui cu totul, de a ne prezinta, în cadrul şi sub normele unui teatru de tipuri, o viziune meşteşugit animată, extrasă original din experienţa vioaie a bucureşteanului şi în deobşte a orăşanului român dispus să-şi savureze, în presto humoristic, o lume schematizată potrivit curiozităţilor originare ale spiritului său. Intru aceasta, opera lui este eminent locală. Simbolistul franţuzit a scris, ca intelectual bucureştean, două cărţi populare şi foarte literare.

Punctul de plecare fiind astfel, artistul a închis uşa, din capul locului, oricării tentaţii de „stil frumos"; ceeace dă povestirii sale farmecul unei proaspete şi vii simplicităţi. Evitarea stilului frumos merge până la neglijenţă. Minulescu scrie într'un loc „eu *însuşi*"; în câteva locuri scrie pe groaznicul *Ori* la început de propoziţie, acel *or* francez vîrît grosolan în româneşte de avocaţii şi gazetarii franţuziţi şi inculţi de acum şaizeci de ani; iar în două rânduri dă unui subiect plural verb la singular. Mă tem totuşi că acest vulgarism valaho-oltean va învinge la urma urmelor: se face din ce în ce mai obraznic. Aşa: dac'ar fi vorba curat numai de „limba română", nu ştiu dacă m'aş putea hotărî să dau autorului notă mare. De trecere, în tot cazul. Insă pentru arta literară cred tare, că nu pe nedrept o autoritate examinatoare respectabilă i-a dat premiu frumos.

PAUL ZARIFOPOL

Pastel ambulant

Mania
Ambulatorie a lunii,
O face vecinic să călătorească:
Ea luminează ca un far cîmpia
Şi leagă în livada albă prunii,
C'un fir de aţă blondă, pitorească...

Şi bolta cu petale mici de astre
Cînd ia subit aspect ciudat de plantă,
Pe şinele văzduhului, albastre,
Alene, trece luna ambulantă...

ALEXANDRU BILCIURESCU

Caleidoscop intelectual

Literatură

Fenomenul cel mai interesant în literatură ni-l oferă săptămâna aceasta răzvrătirea unui editor. *Bernard Grasset* din Paris care a tipărit câteva milioane de romane citite în toată lumea de cunoscăorii limbii franceze, a dat singur cu piciorul acestor columne de maculatură, instituind o serie de volume sub titlul general *Pour mon plaisir*, adică pe româneşte aproximativ: *Pe gustul meu.* Vor fi singurele volume pe care marele editor parizian le va tipări, eliberat de teroarea cititorului de romane mediocre. Şi cum Bernard Grasset îşi dă seama de pretenţiile gustului său, a fixat tirajul la volumele din noua serie la *2338* exemplare — abea jumătate din cel mai mic tiragiu al unei cărţi româneşti.

Senzaţională — dar numai la noi — e apariţia anunţată a cărţii ministrului francez Herriot. Cartea nu e nici politică, nici economică. E un studiu asupra vieţii lui Beethoven, după cercetări pe care ministrul francez le-a făcut, în chiar timpul exerciţiului funcţiunii ministeriale, la arhivele din Berlin, unde se află o bună parte din documentele privitoare la sufletul sublimului surd. Un ministru muzicograf şi stilist — iată ceva într'adevăr specific francez!...

Şi pentru că ne găsim la Berlin, să amintim că s'a serbat de curând întâia aniversare a societăţii franco-germane, creată pentru a favoriza relaţiile intelectuale dintre Franţa şi Germania. După înfrângerea Franţei în 1871 şi înfrângerea Germaniei din 1918, urmează în chip firesc colaborarea. Se înfăptueşte formula filosofului german Hegel, după care Universul dansează un vals etern, în măsura $^{3}/_{4}$: teză—antiteză—sinteză. Societatea editează o revistă în limba franeză: *Revue d'Allemagne* şi o revistă în limba germană: *Deutsche Französiche Rundschau.*

Un ziar din Mexic, *la Prensa* oferă publiciştilor europeni, pentru cea mai bună campanie de presă asupra Mexicului un premiu de 100.000 frs. adică de 655.000 lei. Ţinând seama de greutatea imensă a subiectului şi deci de talentul extraordinar necesar pentru a face pe cititor să nu bage de seamă incendierea şi jefuirea trenurilor, luptele civile şi execuţiile sumare dela soldat la general, care se ţin lanţ în Mexic de o jumătate de veac, credem că suma oferită drept premiu e absolut ridicolă.

In 1922 a apărut în limba engleză un roman „Ulisse", de un tânăr romancier, aproape necunoscut, *James Joyce*, care publicase mai înainte o singură carte cu elemente auto-biografice, *Dedalus.* Dela apariţie, romanul Ulisse a făcut senzaţie, deşi este simpla povestire a vieţii unui om timp de 24 de ore, în Dublin. Noutatea felului său de a scrie, adevărul observaţiilor, adâncimea intuiţiei psihologice şi mai cu seamă limba, uneori de o sinceritate nemai întâlnită în literatură, au făcut succesul uriaş al autorului — şi au ridicat împotriva romanului furia lumii anglo-saxone. Cartea a fost arsă de câteva ori pe piaţa publică, a fost urmărită în America de „Societatea pentru ocrotirea virtuţilor" şi azi e prohibită în Anglia, în Statele-Unite şi în Dominionuri.

Ne ocupăm de această carte neobicinuită pentru că a apărut de curând în limba franceză şi deci şi în raza culturii române. Ciudatul destin al romanului *Ulisse* a voit ca două femei, care au câte o prăvălioară de cărţi la Paris în rue de l'Odeon, să-şi pue laolaltă micul lor capital pentru editarea în franţuzeşte a cărţii mult urgisite: ele se numesc Silvia Beach şi Adrienne Monier.

Un librar din Bucureşti care a primit subscripţia anticipată a 8 amatori, a fost înştiinţat de la Paris, că i se vor trimite numai *2* exemplare, restul fiind epuizat. Librarul e disperat, neştiind cum să împartă *2* exemplare la 8 subscriitori, şi e în acelaş timp entuziasmat că numărul cititorilor dela noi care aflaseră de *James Joyce* a trecut de cinci, ridicându-se deodată până la opt!

Fotografie

Cea mai senzaţională fotografiere a anului acestuia şi cea mai artistică fotografie este desigur aceia care a izbutit să prindă şi să redea o serie de electroni învârtindu-se în jurul atomilor. Fotografia se află reprodusă în revista *Uhn.* Ipoteza electronilor care a îngăduit, între altele, construirea aparatelor de telegrafie fără fir, se află verificată prin arta fotografică. Revista nu ne dă numele artistului, dar ne comunică amănuntele că experienţa durează de ani de zile şi că fotografia s'a făcut cu ajutorul a opt ultra-microscoape îmbinate cap la cap. Aparatul fotografic posedă el însuşi o sensibilitate extraordinară — al cărui secret îl deţine artistul fotograf — fără de care n'ar fi putut reţine imaginea electronilor care se ştie că se'nvârtesc în jurul atomilor cu o iuţeală vertiginoasă.

Modă

Mai frivolă, desigur, dar nu mai puţin artistică e descoperirea mătasei sticloase din care unele case de mode din Paris au imaginat câteva „creaţii" de primăvară. Alături de florile din sticlă ţesută, s'au ivit în vitrinele pariziene astfel de rochii străvezii.

O tualetă de mătase sticloasă sau de sticlă mătăsoasă din pricina gingăşiei materialului nu poate fi purtată decât de foarte puţine ori şi costă 40.000 fcs., adică aproximativ 280.000 lei.

Muzică

Wagner, la noi, reprezintă încă o culme a muzicii, spre piscurile căreia mulţi îşi frâng glezna. E prea nou — prea modern, excesul noutăţii. Fanfarele lui Verdi sunt mai agreabile.

In presa muzicală din Austria şi Germania există o veche discuţie asupra învechitului Wagner. Muzica lui a fost depăşită, e drept, de compozitorii moderni, dar romantismul montărilor wagneriene li se pare cu totul de nesuferit — şi se cere dewagnerizarea lui Wagner.

Ideea n'a rămas în albastra ei abstracţie, ci a dobândit un început de realizare pe diferite scene din Germania.

Opera din Viena n'a voit să rămâe mai prejos şi de curând se cântă la Viena Tetralogia, într'o înscenare simplificată a doctorului *Wallerstein*, regisorul general al Operei. Muzica a rămas neatinsă. Ea se execută integral, aşa cum a scris'o Wagner, şi *Furtwangler*, dirijorul orchestrei — e un muzicant prea serios, ca să nu păstreze cu toată pietatea inspiraţia maestrului.

Se pune însă o întrebare: Cât mai rămâne din Wagner, fără viziunile lui scenice învechite, poate, dar autentice şi caracteristice creatorului?

Tot în curentul purificării lui Wagner de praful timpului şi de balastul vizual — adevărata muzică, susţin unii teoreticiani, e numai muzica simfonică — trebue să punem înregistrarea fonografică a Operei *Tristan* şi *Isolda* la festivalul Bayreuth din 1928, de către casa *Columbia.*

Cele 20 de plăci, în trei albume, constituind opera integrală, au fost executate pentru întâia oară la Paris, zilele trecute, în faţa unui public alcătuit din ziarişti, muzicanţi, scriitori, şi amatori de artă.

Va fi greu de aci înainte, să se ajungă la o echivalenţă a interpretării dela Bayreuth şi cele 20 de plăci *Columbia* vor constitui nu numai un tezaur muzical la îndemâna oricui şi la orice oră, acasă, dar şi un îndreptar pentru toate orchestrele din lume care vor voi să execute pe Wagner.

Posturile de Radio, nu prea bogate, vor putea şi ele utiliza acest tezaur muzical.

Pictură

Evenimentul cel mai de seamă pictural din ultimul timp e fără îndoială Expoziţia retrospectivă a pictorului belgian *James Ensor* la Palatul Artelor Frumoase din Bruxelles, unul din cele mai frumoase temple de artă din Europa. Caracteristica lui Ensor e varietatea subiectelor şi a mijloacelor lui de expresie. „Şase pânze pe un perete, spune un critic, şi nici una nu e înrudită cu cealaltă. E pictorul care a descoperit în acelaş timp cu Manet, Monet, Césanne, impresionismul pe care l'a complectat cu arta prezentului".

Şi drept încheere, o veste picturalo-politică:

Fostul Kaiser, Wilhelm al II-lea, a vândut câteva capodopere din colecţia familiei Hohenzollern, printre care două tablouri de Boucher.

In Germania scandalul e mare, pentru că tablourile au fost cumpărate de un negustor din Anglia, iar unii critici de artă au mers până la a se întreba dacă tablourile sunt ale ex-Kaiserului sau ale Germaniei. — *A.*

ANECDOTE

Victor Hugo a întocmit următoarea:

Listă de oamenii din toate straturile sociale care îmi fac sau mi-au făcut cinstea să uzeze sau să abuzeze de numele meu.

1. D. Valeriu Hugot, funcţionar într'o instituţie, nu semnează pronumele său Valeriu, întreg, ci se împodobeşte cu un V., astfel că iscălitura acestui domn, dacă *t* de la urmă este rău scris, sau dispare în înfloriturile parafei, face să se citească V. Hugo. Incurcătura aceasta m'a costat într'o zi o mie cinci sute de franci, bineînţeles fără ştirea acelei persoane.

2. D-ra Josephine Hugot, fiica unui vrednic portar din strada Chanoinesse a jucat întâi la teatrul Saint-Antoine sub numele de Victorine Hugot. Venea să o vadă o lume nebună şi avea mare succes: era luată drept o soră a mea pe care aş fi lăsat-o în mizerie.

3. D. Adolphe Hugot, muzicant, cântă din fluer şi pune pe afişe A. Hugot. Este luat drept fratele meu, Abel.

4. D. Felix Hugot, croitor, scrie pe adresele pe care le distribue, Felix Hugo. Este luat drept vărul meu.

5. D. Hugot, hangiu, la colţul cheiului Neuilly, a scos acum trei ani pe *t* de pe firmă şi îşi zice simplu: Hugo.

6. Un actor pe care l-am întâlnit la Amiens îşi zice mai simplu: Victor Hugo. Joacă destul de bine inutilităţile.

7. O haimana de la Paris, vânzător de chibrituri chimice, a fost condamnat zilele trecute pentru vagabondaj, sub numele de Victor Hugo.

* * *

Când Voltaire a spus: dacă Dumnezeu n'ar exista ar trebui inventat, Diderot a răspuns:

— Ceeace s'a şi făcut.

* * *

Intr'un mic oraş din sudul Germaniei poposiră doi ofiţeri francezi la o cârciumă.

A doua zi ei spuseră cârciumarului, ca să le dea o trăsură, fiindcă vor să viziteze nişte ruine din apropiere şi un vizitiu cu care să se poată înţelege.

Atunci un ţăran, care auzise cererea ofiţerilor, se oferi cârciumarului ca vizitiu, zicând că el înţelege franţuzeşte, de oarece a luat parte la războiul din 70.

— Bine, mâine în zori vei pleca, zise cârciumarul.

Dădu D-zeu o ploae peste noapte şi în zori, când porniră, toţi trei călătorii erau trişti şi rău dispuşi.

Drumul era greu, caii mergeau la pas.

— Mână mai iute, bre, zice unul dintre ofiţeri, care ştia câteva cuvinte nemţeşti.

— Oui, cochon (da, porcule) răspunse foarte serviabil bătrânul Cristian, care nu cunoaştea înţelesul vorbelor ce rostea.

Pac! şi două palme îi roşiră falca stângă cu ureche cu tot.

— Oare ce i-o fi găsit pe nebunii ăştia? se întrebă în sine foarte mirat, Cristian, lăsând caii în voia lor.

— Mână mai iute, bre; se auzi iarăşi.

— Oui, cochon (da, porcule), răspunse Cristian, domol.

Vai sărace Cristian, ce-ţi păţi sufletul cu franţuzeasca-ţi!

Până să-ţi dai seamă, cei doi îndrăciţi te şi înhăţaseră de plete şi dă-i, şi dă-i! Şi înjurau că nu-i puteai de loc înţelege.

— Auleoo, să ştii că ăştia îs nişte Franţuji nebuni, îşi zise Cristian resemnat, după ce se trezi din neplăcutul accident. De furie şi inimă rea, el începu a bate caii ducând pe călători iute ca vântul. La sosire îl întrebă cârciumarul cum a dus-o cu Franţujii la drum.

— Ei, dom'le, n'am prea dus-o greu răspunse el, dar de nu ştiam eu franţuzeşte, apoi îţi spun drept c'ar fi fost rău de pielea mea!

LAFCADIO HEARN

In care literatură trebuie rânduit ciudatul şi subtilul scriitor, Lafcadio Hearn? In aceea a patriei copilăriei sale — Anglia, — sau în aceea a patriei lui adoptive — Japonia, — pe care o iubea şi admira, a cărei limbă o cunoştea ca pe a sa proprie şi a cărei viaţă, datini, legende şi literatură au fost marea comoară de inspiraţie a celor mai multe scrieri ale lui? Indoială nu poate încăpea.

Lafcadio Hearn s'a născut în 1850 la Leucadia, Santa Maura, în arhipeleagul ionian, dintr'o mamă de origină greacă şi un tată irlandez. Copilăria foarte mohorâtă, şi-o petrecu în Irlanda unde-şi făcu studiile. Perioada aceasta din viaţă a contribuit, în parte, la formarea firii sale concentrate şi contemplative. A avut o tinereţe foarte sbuciumată. Bolnav, aproape orb, de multe ori muritor de foame, fără un ban în buzunar, hoinări din loc în loc. Dela Londra la New-York, de aici la Cincinatti. Acolo se angajă tipograf, apoi fu reporter al marelui ziar „Enquirer", scrise articole de o mare fineţe şi originalitate şi ajunse primul reporter al Americei.

In urma unui scandal, provocat de intenţia sa de a se căsători cu o negresă, el plecă la Noul Orleans, în insulele Antile din regiunea tropicală, pe care dorea de mult s'o cunoască. Graţie sprijinului dat de un prieten, putu să se ocupe mai mult cu literatura. In timpul şederii în acest oraş, dete la iveală unele din cele mai frumoase lucrări ale sale: „Pagini răsleţe din literaturile străine", — legende şi povestiri de-o fantastică frumuseţe exotică; „Câteva fantome chineze"; „Doi ani în Antilele franceze;, şi „Chita" — un roman marin care-i câştigă supranumele de „Victor Hugo al Americei".

Orientul se trezise în el. Predilecţia pentru exotism, gustul legendei, aplicarea spre fantazie fac fondul naturii sale literare. In 1887 e în Martinica.

Intors în Statele-Unite, la Philadelfia, unde nu stătu multă vreme, scrise romanul psyhologic „Karma". Apoi, în 1890, — mânat mereu de pasiunea lui pentru Necunoscut — plecă în Japonia, unde rămase, se căsători cu Setsu Koizumi, o japoneză de neam nobil, ceru şi căpătă cetăţenia japoneză şi-şi luă numele de Koizumi Yakumo (ceeace se traduce cu „Locul unde se nasc norii"). Mai târziu fu numit chiar profesor de literatură engleză la Universitatea imperială din Tokio. Până să fi învăţat însă limba (el nu ştia japoneza şi soţia lui nu cunoştea engleza) se înţelegeau într'un fel de dialect inventat de ei, pe care-l denumiră „Hearn-Sun-Kotoba". In acest dialect a reuşit să-i povestească soţia lui multe din legendele pe care mai târziu el le-a publicat sub titlul „Kwaidan".

Japonia părea a fi patria sa predestinată, într'atât se pătrunse el de viaţa caracteristică a acestei ţări. In acest mediu prielnic, talentul său îşi găsi orientarea definitivă. Limbajul înflorit, delicat al poporului convenea de minune darului său de povestitor. Şi de aceea legendele japoneze găsiră în el un interpret neîntrecut. Pe acestea, ca şi multe tablouri şi scene din viaţa japoneză, le-a adunat în mai multe volume minunate, din care cităm: „Kwaidan" sau „Poveşti şi studii despre lucruri ciudate", „Exotice şi Retrospective", „O Miscelanaea japoneză", „Ko-ko-ro" (adică „inimă") şi altele în număr de vre-o unsprezece, — care ne dau o ideie de impunătorul talent al lui Hearn, care ştia să treacă dela fantasticul cel mai bizar la simplitatea cea mai delicios-naivă, mânuind cu deopotrivă măestrie dramaticul şi comicul, graţia ca şi oroarea.

Boala lui de ochi, care-l chinuia de multă vreme agravându-se, el decisese să se întoarcă în America, unde-şi spera vindecarea. A murit însă aproape subit — în Japonia — în 1904. Studenţii lui îi puseră pe mormânt inscripţia: „Lui Lafcadio Hearn, a cărui pană fu mai puternică decât chiar sabia victorioasei noastre naţiuni, care consideră ca o mare cinste că l-a putut număra printre cetăţenii săi".

Numărul din urmă al „Lecturei" aduce un ciclu de poetice „Legende Japoneze" de Lafcadio Hearn, într'o măestrită traducere de d-na Elena Farago.

Marile succese de librărie ale sezonului, apărute la

„Cartea Românească"

Bulev. Academiei No. 3 Bucureşti!

	LEI
Botez Demostene. Zilele vieţii	60.—
Brătescu Voineşti. Al. I. Firimituri	80.—
Caragiale Ion Mateiu. Craii de la Curtea Veche	60.—
Cazimir Otilia. Din întuneric	75.—
Davidescu N. Leagăn de cântece	60.—
Mihăescu Gib. Vedenia	90.—
Petrescu Cezar. Omul care şi-a găsit umbra	75.—
Petrescu Cezar. Intunecare, Roman, ed. II (s. p.).	
Pillat I. şi Perpessicius. Antologia poeţilor de azi vol. I.	80.—
Pillat I. şi Perpessicius. Antologia poeţilor de azi, vol. II	120.—
Rebreanu Liviu. Ciuleandra. Roman, ed. II	96.—
Sadoveanu M. Demonul tinereţii. Roman	75.—
Sadoveanu M. Impărăţia apelor	90.—
Sadoveanu M. Hanul Ancuţii	75.—
Stănoiu D. Necazurile Părintelui Ghedeon. Roman, ed. II	75.—
Teodoreanu I. Turnul Milenei. Roman ed. II	96.—
Teodoreanu I. Uliţa copilăriei, ed. II (s. p.).	
Topîrceanu G. Balade vesele şi triste, ed. III	42.—
Topîrceanu G. Migdale amare	42.—

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂŢII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefaţă de
PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planşe şi ilustraţiuni. Editura «Cartea Românească»

Pietro Perugino

Starețul iezuiților din Florența era foarte alarmat și îngrijorat. Nimeni nu știa cauza. Călugării îl vedeau plimbându-se la asfințitul soarelui printre colonadele ce împrejmuiau grădina plină de flori și de arbuști în mijlocul cărora o mică fântână de marmoră își revărsa apa cristalină, prin gura întredeschisă a unui faun antic. Cei mai habotnici din mânăstire nu iubeau acest cap cu rânjetul ironic. Parcă era necuratul! Dar se loveau de îndrăgostiții de artă, modă cultivată și de Papa. Era o capo-d'operă antică și ca atare ferită, pusă sub ocrotirea esteților din mânăstire. Priorul, sărmanul, era acum preocupat de altele, un necaz adânc îl chinuia, nu-i da răgaz, îl urmărea până și în biserică, preocupându-l în rugăciuni. Avea și de ce.

Excelent chimist, el știa să pregătească albastrul „ultramarin“, culoare atât de utilizată de pictori și agonisese în câțiva ani un săculeț din prețiosul praf pentru eventuala întrebuințare în folosul decorării mânăstirii. Acum se ivise o ocazie bine venită de a-și realiza visul de împodobire a capelei și a refectoriului. Pietro Perugino, faimosul pictor, era de câtva timp în Capitala Toscanei. Renumele său trecea peste hotarele Italiei. Pânzele lui erau cerute în Franța, Spania și alte țări. Soseau negustori de pretutindeni să-i cumpere operele după cererea multor iubitori de artă. De ce nu s'ar folosi și ordinul iezuiților de prezența artistului spre a decora sălile? Starețul, după ce se sfătui cu călugării, căută un prilej de a se întâlni cu pictorul și-l rugă să-i zugrăvească mai multe pânze și fresce, spre împodobirea sfântului locaș. Bucurie mare era în inimile călugărilor: pictorul primea voios însărcinarea.

De când se afla în mânăstire, fruntea părintelui nu se mai descrețea. Ar fi trebuit totuși să fie fericit. Căci pereții mânăstirii, atât ai capelei cât și ai refectoriului și chiar supraportalul oratoriului se acopereau treptat cu chipuri de o frumusețe divină. In capelă, nașterea Mântuitorului era redată în chip uimitor, iar în vasta sală de mâncare, ochiul se desfăta la vederea unor scene din viața cuviosului Giovanni Colombini. Peste ușa oratoriului, Sfânta Fecioară și doi Sfinți surâdeau trecătorilor. In preparații erau și două pânze care înfățișau una pe Iisus cu Apostolii, adormiți de oboseală pe muntele Măslinilor, — alta — o Pietà nespus de înduioșătoare. Călugării exultau de bucurie și felicitau priorul pentru buna sa inspirație. In zădar. Fața acestuia se posomora din ce în ce mai mult. Albastrul „ultramarin“, culoarea scumpă păstrată de dânsul cu sfințenie, dispărea încet încet. Iată cum: In ziua în care Pietro Perugino își începu lucrarea, priorul veni cu un săculeț pe când artistul își prepara culorile și-l rugă să împodobească cât mai mult operele sale cu „ultramarin“.

— Bine, — zise maestrul. Incredințați-mi sacul și vi-l voiu înapoia la terminarea lucrărilor.

Părintele îngălbeni. Să dea el altcuiva în păstrare prețiosul sac? Cu neputință. Truda atâtor ani, în alte mâni? Suferea la acest gând. Dar cum să facă fără a deștepta vreo bănuială, fără a jigni?

— Ingădue-mi, scumpe fiule, să te servesc eu, — zise el cu un surâs blând. — Voiu sta mereu lângă d-ta, sau voiu turna într'o fiolă atât cât va trebui pe zi.

Perspectiva de a vedea mereu pe părinte lângă dânsul nu-l atrăgea de fel pe artist. Ce-l supăra mai ales era neîncrederea, împărțirea jignitoare pe porții a vopselei, indelicateța gestului. Avea nevoie de liniște, de reculegere spre a realiza viziunile inspirației. Starețul acesta luneca mereu în jurul lui, se furișa pe lângă schele cu pași înăbușiți, se strecura lângă dânsul și arunca căutături piezișe spre mânile lui atât de sensibile la priviri, priviri pe care le simțea ca o pipăire. Cum să scape de năluca asta? Să ai mereu în jurul tău pe acest nepoftit! Să-ți gonească gândurile armonioase, starea extatică de creare cu pașii săi mărunți! Merita o lecție. — A, am găsit, — exclamă el, și își continuă lucrul fredonând o canțonetă.

Era foarte bine dispus.

Când a doua zi priorul intră în refectoriu, găsi alături de masa cu palete un mic vas cu apă.

— Am nevoie de „ultramarin“ mult, — îl întâmpină pictorul.

— Pentruce? — întrebă călugărul mirat.

— Pentru draperie și cer.

Cu mâna tremurândă, priorul vărsă praful în fiolă. Maestrul muiă pensula în apă și luă din sticluță o cantitate de praf albastru. Din când în când apoi spăla pensula în vas, reîncepând acelaș procedeu. Orele treceau și praful din fiolă scădea.

— Părinte, zise pictorul, mai e nevoie de albastru.

Broboane de nădușeală apărură pe fruntea cuviosului părinte.

— Cum? încă? — bolborosi el.

— Desigur. Adu săculețul, părinte. Mai trebue! Mai trebue!

Ochii pictorului scânteiau. Priorul se uita la sticla golită și la fresca abia începută. Numai o parte din vestmântul cuviosului Colombini era zugrăvită. El constată cu spaimă că fiola va trebui încă de multe ori umplută. Pe fața bietului călugăr, se zugrăvi o adâncă suferință. Fiece trăsătură de pensulă îi sfâșia inima. Gestul lui Perugino cu care scotea praful și plimba pensula pe zid, înfundând-o apoi în apă era un furt mascat. A! pictor nelegiuit! Il fura văzând cu ochii. Cum să-l împiedice? N'avea încotro. Lua doar praful în fața lui, nu ascundea nimic și întindea vopseaua pe zid, iată tot.

Acum se ferea să se apropie de Perugino. Se închidea în oratoriu are întregi. Stătea în celula lui, plecat peste cărțile sfinte. Tresărea la orice pas ce răsuna pe coridor. Să nu vină cineva din partea artistului, după „ultramarin“. Ii perise și pofta de mâncare. Era abătut și tăcut. Pe seară, când pictorul pleca, starețul se plimba singur prin aleile grădinii. Altă dată iubea plantele, chema grădinarul, hotăra cu el câte o preschimbare, privea cu satisfacție mândrele coloane dorice ale mânăstirii. Acum nimic nu-l mai atrăgea. Ochiul lui privea fără a desluși ceva; nu vedea pretutindeni decât un nor albastru. Pupila lui pompase parcă și ea din sacul prețios; nu mai zărea decât această culoare, pe unde mergea. Florile, stâlpii, chipurile erau toate parcă vopsite în albastru. Scumpă culoare! Când va umplea ea punga lui din nou? câtă trudă îl costase. Ofta părintele, dar săculețul se golea mereu. Nu mai nădăjduia. Pietro Perugino avea acum toată liniștea dorită. Nimeni nu-i mai gonea vedeniile inspirației. Imaginația lui înaripată îi da supremele extaze. Era fericit. Creia.

Pentru stareț, însă, bucuria artistică, fala de a fi contribuit prin inițiativa sa la împodobirea așezământului sfânt, se preschimba într'un chin necontenit.

Zilele treceau. Capela și refectoriul erau o desfătare pentru cei ce intrau. Penelul artistului zvârlise aci o ceată de păstori prosternați înaintea îngerilor ce coborau din văzduh. Copilul divin lumina staulul. Magii, în haine fastuoase, îngenunchiați cu daruri scumpe în mâni, se uitau cu smerenie la solul vremurilor de pace și bună voie. Era viață, mișcare, pe aceste ziduri. Mânăstirea, prin Perugino, era populată de sfinți și îngeri, însuflețită de artă divină. Artistul se întrecuse pe sine în aceste creații.

Priorul nu știa dacă trebue să se bucure sau să plângă. In sfârșit se isprăvea tortura. In curând suna ora plecării. Să se ducă unde o pofti. Destulă artă! Se va feri pentru totdeauna să introducă în liniștea mânăstirii oameni de felul acestuia. Deșteptau duhuri rele. A, iată-l! Vine să-și ia rămas bun. Pleacă; ce fericire! Priorul respira ușurat.

Pietro Perugino venea spre dânsul surâzând. Ce ironie în privire. Parcă îl sfida. Totuși, se închină respectuos.

— Am terminat, prea Sfinte. Mâine plec spre Perugia. Dați-mi voie, să vă las încă o amintire, alături de picturi.

Și întinse călugărului un săculeț.

— Ce e asta?

— Deslegați.

Uimit, priorul zări prin deschizătură o cantitate însemnată de „ultramarin“.

— Luați, părinte, e al vostru.

— Nu înțeleg.

— Cred, totuși, că pricepeți. Vi-l dau cu o rugăminte: să aveți în viitor mai multă încredere; să nu confundați pe oamenii cumsecade cu cei care înșală, căci primii, adânc jigniți, pot înșela din răzbunare pe cei bănuitori, ca de pildă pe sfinția voastră. Am ascuns în fundul vasului cu apă praful Dv. prețios. Ați priceput acum?

— V'am jignit?

— Când ceri unui artist să-ți evoce tot ce e mai sfânt într'însul, îi precupețești câteva grame de vopsea? Ori cât de scumpă ar fi fost, trebuia s'o sacrifici fără a o privi ca jertfă: primiai infinit mai mult. Când taina creării se coboară în sufletul nostru, e o nelegiuire să-i înjosești avântul prin meschine tocmeli. Am dreptate părinte? Luați: n'am furat, n'am fabricat alta, e comoara Dv. culeasă cum v'am spus. Dar nu mai pângăriți arta cu bănueli de felul acesta.

Se închină adânc. Apoi se îndepărtă repede, lăsând călugărul nedumerit, buimăcit, cu săculețul în mână. In liniștea după amiezei, monahii se preumblau prin grădină, lăsând mătăniile să le lunece alene printre degete. Nimeni nu auzise nici nu văzuse ceva din cele petrecute.

Un clopot suna ora rugăciunii. Cineva râdea. Priorul se întoarse brusc. Cine îndrăznea? Nimeni. Singur faunul vărsa gâlgâind ireverențios apă în albia de marmoră.

— Păgân afurisit! — murmură starețul.

JEANA GRANDEA

La Paradis General

CAP. IV.

După mult prea savante discuții, banchetul lui Platon a degenerat într'o orgie cumplită

de CEZAR PETRESCU

— Ssst! Să pășim încet. Poate doarme încă! duse Ionel Florinel la buze, arătătorul de volumul și culoarea unui francfurter cong..ionat.

Deschise portița și pășiră în vârful picioarelor, cu o precauție pe cât de exagerată, pe atât de inutilă.

Din stradă, până în fundul ogrăzii unde se aflå bojdeuca lui Maximilan Ștaic, nu se puteau auzi nici pașii, nici glasurile, fiindcă distanța era atât de respectabilă, încât pe vremuri, îngăduise fostului proprietar, om gospodar și practic, să se îndeletnicească cu o vastă și sistematizată cultură de cartofi, popușoi, fasole, bob, floarea soarelui și bostani turcești.

De douăzeci de ani, de când adăpostea omul cel mai temut și bărbos din Iași, casa se turtise sub țuguiul de șindrilă împuținată de bătrânețe, gardul abia mai arăta ici-colo zaluzele rare și negre ca ultimii dinți ai babelor știrbe, iar fertilul teren agricol, căzut în sălbătăcire, căpătase o floră și o faună particulară, demnă de toată luarea aminte a biologilor.

Vara se transforma într'un viguros codru de bălării, mai nalt decât statul omului, alcătuit din lobodă, măsălariță, spini cu canafuri roșii, cu vârf înspicat, mături, scaeți, umbra iepurelui și alte plante cunoscute numai de savanții specialiști, toate atingând proporții excepționale, care ar fi făcut onoarea muzeelor, colecțiilor și ierbarelor. Iar această vegetație exuberantă, adăpostea la rândul ei o populație tot atât de variată și prosperă: vizuini de bursuci, movili de cârtițe, cuiburi de păsări cântătoare și mute, șopârle, chiftirițe și o superbă selecție de șoareci și șobolani de câmp, de casă, de canal și de pivniță, armată de jivine operând dela această bază de cartier general, în întreg sectorul, spre disperarea gospodarilor, și devastarea grădinilor, podurilor, poeților de păsări, cămărilor și zimnicelor. Iarna, mișuneala neostenitului univers se ogoia, înmormântată de uriașe torente, închipuind un adevărat lanț de creste alpine.

Pe poteca accidentată, urcând și coborînd asemenea înălțimi de omăt, cei trei exploratori, înaintară anevoios, lipsiți de cuvenitele schiuri și alpenstockuri.

— Numai de n'ar lătra Cerber! se temu Emilian Ciugolea.

— N'ai nici o grijă, îl asigură Ionel Florinel. Aista-i o javră care nu știe decât să se gudure. Și-a făcut numele de râs. Na, Cerber, Cerberuț! Cuțu-cuțu, Cerberel!

Cerber se gudură poltron și lipsit de demnitate ca o potae diminutivă ce era: Cerberuț și Cerberel.

Sărea cu labele pe paltoane, lingea mâinile, dădea din coadă cu o slugărnicie desgustătoare. Bastard al celor mai diverse și contradictorii rase, cu picioare de baset, urechi de ogar, trup de foxterrier, bot de mops, coadă stufoasă de câine ciobănesc, concentrase în ingrata sa făptură toate hâsăniile și disgrațiile întregului neam câinesc, acceptându-și mizera lui soartă și pocita sa înfățișare cu un jovial și inconștient optimism.

Tata Max, îl culesese dela gura unui canal într'o dimineață ploioasă de chef. Cățelul lepădat, orb și orfan de mamă se târa deabușilea, ca un pui de cârtiță, gata să lunece în șuvoiul subteran. Maximilian Ștaic îl pescui, îl puse la căldură în buzunarul de cangur al pardesiului și îl aduse acasă, cu intenții în acelaș timp filantropice și interesate

Il botezase cu numele aprigului și tricefalului paznic dela poarta Hadesului, convins că va scoate din el un gardian fidel, intratabil și crunt. Construise chiar înacea vreme o ingenioasă și scânteetoare teorie despre influența numelui asupra destinelor și caracterelor.

Dar Cerber, din frageda vârstă a scheunatului până acum, la maturitate, se înverșunase să-și discrediteze definitiv străbunul mitologic și să sdrobească toată subtila teorie a lui tata Ștaic. Iar într'aceasta isbutise cu prisosință. Era cea mai miloagă potae din toată urbea Iașilor.

Drept pedeapsă, Maximilian Ștaic nu-i aruncase de cinci ani, un singur cârmoj de pâine, sperând să-i înăsprească bălosul caracter, printr'o severă educație spartană. Metoda pedagogică dădu însă faliment total, fiindcă decât să-și schimbe firea, Cerber se resemnă să trăiască nedemn și fără prestigiu, în afară de lege, din hoțit, căpătuială și braconaj. Cinic filosof, își menținea imorala convingere, că în societatea oamenilor, viclenia e o armă mai prețioasă decât forța, iar lingușeala mai bine recompensată decât trufașa intransigență.

Astfel, în loc să apere cu colți de fier intrarea patronului, sări el înainte, cu tumbe servile și gudureli, să-i conducă.

Ușa era abia lipită. Zăvorul și clampa nu funcționau din epoci imemoriale. In sălița cu pereții umezi și verzi, singur mobilier o sobă de fier, căzută într'o râlă, ruginită și scoasă din uz.

Ionel Florinel împinse a doua ușă. Ceilalți doi, Emil Ciugolea și Georgei Galea, priviră înlăuntru, nu peste umăr (cum se spune), ci ca nepoții de-o șchioapă, pe sub cotul unui unchiu-colos.

— Doarme, șopti viitorul romancier tolstoian.

Intr'adevăr, în patul de fier cu gratii, ca paturile de cazarmă, Maximilian Staic dormea într'un ger polar, îngropat sub o movilă de haine, cergi și paltoane vechi.

— Ce facem? întrebă intimidat Georgei Galea. Eu zic să nu-l trezim... Are să se facă foc și pară!

— Ba de loc. Mai întâi, că dacă s'ar face foc și pară, i-ar fi spre binele lui. Ar ține loc de *chaufage central* în Siberia asta. Pe urmă, fiindcă pe mine nu se mânie Max cu una cu două... Ii cântăm *„Sculați, sculați boeri mari!“* măcar că nu e încă timpul colindelor. Și-o dăm, mai apoi, pe *„Mulți ani trăiască!“* Hai, Melchisedecilor! Una-două-trei!

Deschizând ochii în larma creștinescului colind, Maximilian Ștaic avu prima pornire să apuce o ghiată de jos și, transformată în proectil, s'o arunce în capul colindătorilor. Prezența lui Ionel Florinel, bun, vechiu și rar la vedere prietin, îl domoli însă brusc, la sentimente mai pașnice.

Scoase barba înflăcărată de sub piramida de straie, și-i mustră numai cu cuvântul:

— Iar v'ați îmbătat, parșivilor? Sunteți niște bețivi ordinari. Haimanale! Trântori! Șoltici! Gugumani!...

Cei trei, primiră cu surâzătoare seninătate de martiri, avalanșa de ultragii căzută asupra lor, ca să zicem așa — în exercițiul funcției. N'aveau timp să protesteze, arătând că departe de a fi bețiviți, sunt pe inima goală; abia după un biet pospaiu de aperitive. Programul cerea să cânte: „Mulți ani trăiască!“ — și cântară „Mulți ani trăiască!“.

Ionel Florinel se întrecu pe el însuși cu o splendidă voce de soprană lejeră.

— Ce dracu aveți, măi deșuchiaților? își frecă ochii tot nedumerit, Maximilian Ștaic, întrebându-se dacă n'a dormit cumva letargic o lună, până în ajunul Crăciunului și Anului Nou, sezonul colindelor, conservându-se în acest frigorifer prin congelare, ca eroul romanului „Zece mii de ani într'un bloc de ghiață“. Ce v'a apucat urlatul? Sînteți nebuni?

— Fericiți cei nebuni, căci a acelora este împărăția lui, Solomonică! declară Ionel Florinel, luând în deșert cuvântul Evangheliei. Și acum, dragă Max, lasă-mă să te pup și să-ți urez ani mulți, fiindcă tu ești ca Uricaniul, și Cotnariul și Pâhneștiul... Cu cât vă rod anii, cu atât creșteți în prețuirea amicilor.

Zise, și aplică pe fruntea lucie și pleașă, două sărutări late, cât două lipitori...

— Am venit să te umflăm din pat și să te sărbătorim, lămuri supraomul cu catastiful aniversărilor în buzunar. Eram sigur că ai uitat, scumpe Max, că astăzi iar împlinești ...aproape cincizeci de ani.

Acest „aproape cincizeci de ani“ — era una din slăbiciunile cele mai vulnerabile și fără explicare ale lui Maximilian Ștaic. El, care umbla fără guler, cu aceleași haine desperechiate și destrămate, parcurgând cele patru anotimpuri desmățat ca un vagabond și nepăsător la cele lumești ca un fachir, printr'o absurdă cochetărie de femee se fixase mai bine de un deceniu, la această vârstă vagă și imuabilă.

De fapt, ca tot ce e relativ într'o lume a tuturor relativităților, aproximația sa nu era lipsită de temeiu: chiar la cincizeci și nouă de ani, nu se afla oare mai aproape de cifra cincizeci, decât se aflase atunci când împlinise numai douăzeci de ani, ori când va împlini optzeci?

Maximilian Ștaic se scărpină în barba electrizată, scoase pe marginea patului picioarele descărnate și păroase, le contemplă cu oarecare simpatie, fiindcă îi rămăseseră cincizeci și nouă de ani fidele, aducându-l acasă cu un simț de orientare propriu și independent, în ceasurile de grea încercare când toată luciditatea minții se afla înecată în Cotnar, Uricani și Pâhnești.

— Am să le cumpăr zilele acestea o pereche de ghete noui, spuse cu înduioșare. Și acum, așteptați-mă să mă îmbrac. Luați loc.

Gestul era larg, oferind musafirilor circular, toată încăperea unde să ia loc. Dar nu se afla nici un scaun, nici un divan: numai pereții goi, coșcoviți și pătați verzui de șuroiala umezelei înghețate; numai dușamelele murdare, nevăpsite și roase, ca podelele unei percepții. O singură masă — pe care cu uimire, cei trei văzură un superb mănunchiu de trandafiri și de garoafe, proaspăt culese din seră. Cu uimire, privi la această patriciană dovadă de atenție și Maximilian Ștaic.

Intrebă, trăgându-și ciorapii prevăzuți cu două orificii ventilatorii în dreptul degetelor mari:

— Care e gugumanul? Flori îmi trebuesc mie? Uitați-vă la barba și la cocioaba mea... E o batjocură, pe care n'am să o iert cu una cu două, măgarului...

— Nu le-am adus noi. Erau aci! protestară toți trei în cor, și îndată se gândiră tustrei la Lu.

Desigur a venit desdedimineață în vârful picioarelor, a depus mănunchiul pe masă, printre pieptenii rupți, cojile de pâine uscată, ceștile sleite, și s'a strecurat tot așa, neauzită, lipind ușa. Cei trei se simțiră cumplit de mișcați de atât de discretul gând al femeii, dar Maximilian Ștaic mormăia încă în barba înflăcărată:

— N'am să i-o iert. Auzi, scârnăvia? Ce sânt eu, tâmpit ca un tenor, să mă ia cu floricele? Ia'n vedeți, poate mi-a adus și un șip cu parfum...

De fapt, tata Max, dușman declarat și feroce al sexului capricios, dar cu deosebire al lui Lu, era flatat că nu-l uitase, dar nu-i putea ierta că pășise în această magherniță, surprinzându-l dormind în patetica lui murdărie și mizerie.

Pufnind își trăgea hainele desperechiate, roase la coate și mustăcioase; ghetele vechi, scrombite și uscate, care nu mai aveau de mult nici formă, nici culoare și nici tocuri, și ar fi putut să aniverseze la rândul lor o nuntă de argint.

Georgei Galea se minuna în vremea aceasta de pustiirea desăvârșită a încăperii. Nici o carte, nici o filă de revistă, deși Maxmilan Ștaic, fală și speranță a unei generații, recoltase pe vremuri glumind, vre-o trei licențe și un doctorat, dovedind și acum o miraculoasă erudiție enciclopedică, întotdeauna în curent cu ultima carte de filosofie, cea mai nouă teorie de drept și cea mai senzațională experiență de laborator. Când citea? De unde se informa? Nimeni nu-l văzuse aruncând ochii pe-o tipăritură; pentru gazete arăta un dispreț suveran. Singurele gazete de aci, erau cele lipite cu clei de făină, în locul geamurilor sparte. Georgei Galea constată că datau de vre-o cincisprezece ani...

Operația spălatului fu cu totul sumară. Mai mult îndeplinirea unei abluțiuni religioase, ca la musulmanii deșerturilor, când își spală simbolic obrazul cu un pumn de nisip. Maximilian Ștaic ieși în cerdacul casei, luă din troianul înalt cât statul de om, o mână de omăt, se frecă pe ochi, își trase căngile unghiilor în barbă — higiena dentară fu redusă la o clătire zgomotoasă cu o gură de rachiu de drojdie, pe care apoi o înghiți, suplinind astfel și cafeaua cu lapte.

La ieșire, îi întâmpinară în stradă, două sănii venind din două direcții și oprindu-se din goană, bot în botul cailor. Una cu Panaite Bâzdrugovici, cealaltă cu Costăchel Andrieș.

Imbrățișările în stradă și urările au fost de un patetism înduioșător. S'ar fi spus că nu s'au văzut de două mii de ani și că s'au regăsit ca tot atâția fii pierduți, gata să prăznuiască întoarcerea cu înjunghierea vițelului celui mai gras, după ce mult s'au hrănit numai cu roșcove și mult s'au adăpat numai cu apă stătută.

— Am adus douăsprezece sticle de Cotnar Roznovanu, 1888! anunță cu modestie Costăchel Andrieș.

— Păi vezi! Și eu, dela București, dela Ciobanu, v'am adus, Melchisedecilor, o cutie de icre moi, dumnezeești. Vă mai anunț că am o foame cumplită, adăogă aruncând o privire provocatoare spre Ionel Florinel, ca un șampion deschizând rundurile matchului definitiv, după care unul din doi va rămâne cu titlul mondial.

(Continuare în pag. IV-a)

— Pot să-ți declar, dragă Panaite, că și mie mi s'arată oleacă de foame. Dar mai ales sete, mărturisi cu blândețe serafică, Ionel Florinel.

Se îmbarcară în sănii. Cerber îi însoți gudurându-se și sburdând în zăpadă. Nu rămase, cum îl predestina numele, să păzească intrarea dela domeniul stăpânului. Știa din experiență și din instinct, încotro plecau. In fiecare zi, trăgea o raită de inspecție, pe la toate cârciumile și berăriile din Iași. Cunoscut de patroni și de chelneri, „javra lui Conu Max", era ospătată gratis și se bucura de o considerație deosebită. O ciudată complicitate, se stabilise între el și personalul localurilor de consum. Fiindcă toți știau că stăpânul își tratează sclavul cu o neîmblânzită asprime, îl avertizau din ușă, când din întâmplare Maximilian Ștaic se afla înlăuntru : — „Hai șterge-o, Cerber ! Conu Max i-aici, și te așteaptă scărmăneală. Treci mai târziu sau vină mâine!"

Cerber, Cerberuț, Cerberel, sau Cerbu cum îi autohtonisase numele vulgul ignar în materie de mitologie — clipea complice din ochi și mulțumea recunoscător din coadă. Pleca la altă cârciumă ori altă berărie unde nu-l aștepta presența tiranică a stăpânului.

Acum văzând de la distanță că săniile s'au oprit „*La Paradis General*", făcu un ocol precaut și plecă în razie, la „*Smirnov*", la „*Ermacov*", la berăria „*Azuga*", la „*Luther*", la „*Gât-Strâmb*" la „*Pincu cel cu vinuri bune*", la „*Bucluc*", la „*Lupu-Fleică*", la „*Trilaub*", pretutindeni unde era onorat și hrănit pe credit, în cinstea suseranului.

D. Solomonică arborase un costum festiv: haină neagră și guler. Nu-i lăsă să intre în încăperea rezervată obicinuit.

— Poftiți în salonul cel mare!

„Salonul cel mare", era abia cu trei pași mai larg ca celelalte chichinețe. Dar astăzi, se afla pavoazat cu crengi de brad și cu masa ornată cu svelte vase de flori.

— Ce-i porcăria asta? se supără Maximilian Ștaic.

— Aiasta a fost ideia duduei Lu. Dumneaei a aranjat tăti cu mânuța dumisale, informă cu sincer orgoliu Solomonică. Și tot dumneai, o făcut și *menuul*... Avem de-acu și un menu. Așa ceva mai grozav ca la *Miezon Capșa*...

D. Solomonică insista mai mândru încă de acest eveniment nemai pomenit. Intâia oară la Paradis General, se servea o masă cu *menu* — ca la Capșa și chiar mai grozav!

— Aieste-s mofturi muierești! Să n'o prind pe aici, că aveți să-i plângeți de milă, amenință cu ingratitudine tata Max.

— Păi vezi! Ce menu! Noi sîntem oameni de menu? desaprobă scandalizat și Panaite Bâzdrugovici.

— Ei lăsați acuma... interveni pacific, Ionel Florinel. Totul se poate repara. Intercalăm în menu, mai o pană de somn rasol cu usturoi...

— Chiar este pusă în menu, pană de somn rasol cu usturoi, anunță Solomonică.

— Mai niște sarmale... Dacă nu acuma, măcar pe diseară. Știi, cele trei categorii de sarmale ale mele: o ediție numai de purcel, una numai de piept de vițel și a treia combinată din tocătură de purcel și de vițel.

— Chiar avem și oleacă de sarmale în menu dela duduia Lu. Toate trei feluri de sarmale. Ș'o mai pus dumnei sâ facă și niști sărmăluți di piept di gâscă, lucru fain!

— Păi vezi ! schimbă de front, entuziasmat, Panait Bâzdrugovici. Ne-am speriat degeaba. Lu i-o fată deșteaptă. Știe ea ce menu ne convine la o asemenea zi. Nici Capșa nu e în stare să prezinte așa ceva...

Intr'adevăr, *Maison Capsa* n'a servit nici odată un menu atât de înfricoșător, dens, interminabil și masiv, să ucidă prin indigestie un batalion. Dar acompaniate de cantitățile fabuloase de vin, absorbite să dilueze și să susțină apriga trudă a sucurilor gastrice, cutia de icre moi, dela Ciobanu, farfuria de pană de somn cu usturoi, oalele cu cele trei specialități de sarmale, și cu a patra, categorie specială, de piept de gâscă, curcanul la tavă, plăcintele cu poalele în brâu, defilară ca să lase farfuriile goale și nu împietară întru nimic asupra menuului al doilea, de seară, nu mai puțin cumplit și nu mai puțin șovin regionalist.

Georgei Galea asistă la homerica întrecere între cei doi celebri mâncăi ai Moldovei de sus și de jos, aflând învățăminte care-i stăteau sub ochi și nu avusese ochi să le vadă.

Căci Ionel Florinel, își dovedi cu acest prilej, nu numai vastitatea de fenomen a abisului în care dispăreau metodic și fără grabă, tăvile cu mâncări și hălcile de fripturi, ci și o savantă și omniscientă pregătire teoretică în materie culinară și vinicolă. După cum cunoștea de-a fir în păr, datele festivităților, patroanele și evenimentele matrimoniale strâns legate de soarta a mai bine de jumătate din cetățenii Moldovei, tot astfel știa până la cel mai mărunt amănunt specialitățile tuturor bucătăriilor faimoase din țara românească și din restul continentului.

Cu uimire, Georgei Galea descoperi că uriașul a colindat, probabil înarmat numai cu germenele lui de geamandan, toate capitalele europene, din care n'a reținut numele muzeelor și pe unde a trecut fără să aibă habar de monumentele celebre, dar unde a poposit să cerceteze la fața locului virtuțile fiecărei bucătării, calitățile fiecărei pivnițe de vin și să verifice alte cunoștinți mult utile. Toată admirația pentru Panait Bâzdrugovici, care minunase foarte, acum trei luni, în inocența sa de debutant, se scufundă, ruinată. Aceia era un barbar vorace, o burtă nesățioasă ; Ionel Florinel era un savant și un artist. Cuvântul său, când amintea o mâncare ori o băutură, vrednică de pomenire, devenea onctuos ca un sos catifelat și evlavios ca predica unui profet.

— Dacă unii imbecili susțin că arta n'are patrie, vă asigur eu, Melchisedecilor, că bucătăria are. Buiabesa, trebuie s'o mănânci la Marsilia, casuleta în Languedoc, șnițelul la Viena, cotriada în Bretania, gratinul în Savoia, pateul de foie-gras și somonul la Strasburg, mititeii în București, crapul la proțap și borșul pescăresc în Deltă, iar plăcintele cu poalele în brâu, la noi, în Moldova. Să știți dela mine, că civilizația popoarelor se măsoară după cum au fost ori nu vrednice să-și întemeeze o bucătărie a lor. Și vă pot spune, că din punctul acesta de vedere, numai patru popoare merită să supraviețuiască ori cărui cataclism. Francezii, Chinezii, Rușii și Polonezii! Aceștia știu să mănânce. Ceilalți se îndoapă. Englezii cu carne crudă și *worcester sauce*, nemții cu cea mai fadă carne din lume, fiartă și afumată, Italienii cu paste făinoase și cu zeama lor universală de pătlăgele roșii, iar restul omenirii, pe măsură ce-au crezut, dragă doamne! că se civilizează, s'au păcătoșit, înlocuindu-și mâncările lor cinstite, cu un fel de bucătărie diplomatică, anonimă și fără patrie, de care ți-e jale, când nu ți-e greață.

— Și noi? cutează să întrebe Emil Ciugolea, cuprins de un lăudabil sentiment patriotic. Noi suntem va să zică niște Melchisedeci, care n'am ajuns nici la călcâiul franțujilor?

— Pardon. Noi suntem un popor de mare viitor, grăi cu aprinsă convingere Ionel Florinel, desmierdându-și paharul de Cotnar, în al cărui fund se cetea cu litere lichide de aur, viitorul strălucit al Moldovalahiei.

Costăchel Andrieș făcu semn aspru și mut lui Bălănuț să contenească cu vioara, apropiindu-și scaunul cu luare aminte să asculte aceste învățături, ca unul care-și hotărâse pentru toată viața menirea să tacă și să audieze înțeleptele cuvântări ale celorlalți.

— Suntem un popor de viitor, continuă Ionel Florinel, dregându-și vocea subțire ca ața, fiindcă ne-am înțeles rostul aici la răscrucea lumilor. Uitați-vă la bucătăria noastră și minunați-vă cu ce finețe ne-am înțeles destinele istorice! Dacă m'ar invita cineva să rostesc o conferință cultural-patriotică la Ateneu, eu mă fac forte, Melchisedecilor, să demonstrez superioritatea instinctului nostru de conservare, numai după cum am știut să împământenim mâncările vecinilor și să le naționalizăm, perfecționându-le. Suntem un popor eclectic și la această înțelepciune ne-a dus bucătăria noastră de gust subțire, când ne-a învățat că una e să te răsboiești cu ungurul, cu rusul, cu bulgarul, cu polonezul ori cu turcul, și alta e să le anexezi fără războiu, mâncările lor vrednice de luare aminte. Papricașul unguresc, mâncările de pește grecești, cele de legume bulgărești, ghiveciul sârbesc, mâncările cu unt și cu smântână poloneze, borșul, icrele și marinatele rusești, musacaua și imanbaieldiul turcesc, le-am cucerit fără luptele dela Podul Inalt și din Codrii Cosminului, dela Câmpia Turdei și dela Plevna, le-am încorporat fără tratate de pace și rafinându-le, le-am înglobat unui îmbelșugat tezaur național. De aceia cred eu într'o România Mare, cum cred în libertatea Poloniei! Popoarele care știu să mănânce, nu pot trece prin istoria lumii fără să lase urme. Ia gândiți-vă la Roma și la Atena... Vremea lor cea mai glorioasă, coincide cu epoca banchetelor rămase de pomină. Ce putea să lase în urmă un popor imbecil ca spartanii, care nu știau să mănânce decât zeama lor neagră și încă se mai făleau cu așa porcăiala? Și cum puteau să lase vre-o urmă vrednică de civilizația lumii, niște barbari ca hunii, care se mulțumeau cu felii de carne crudă bătută sub șea?

Spunând, Ionel Floricel își șterse cu șervetul sudoarea de pe fața lucioasă și vastă, își deschee nasturii dela vestă și suspină profund, fiindcă multe sarmale, mult pește și multă friptură de curcan mâncase, din cea rumenă și bine pătrunsă, care n'a fost bătută sub șea.

— In acest caz, Panaite, hotărât că nu-i român! trase concluzia Maximilian Ștaic. Acest Panaite e un căpcăun ori vre-o abjectă corcitură de ostrogot. Infulică, în loc să mănânce. El desonorează speța umană; e ceiace au numit cu dispreț *vorax*, Cicerone și Ovidiu; *gulosus*, Seneca și Macrobe ; *Phago*, Varonne și *gulae deditus*, Terențiu.

— Panaite-i un zevzec, întări o veche convingere Ionel Florinel. Imi pare rău pentru dânsul, dar nu-i civilizabil și nici n'are să intre în împărăția cerurilor. Căci o asemenea hămeseală, a fost socotită neertat păcat, chiar de Sfânta Biserică, catolică, apostolică și romană. Eclesiastul spune: „Nimic nu-i dat omului mai bun sub soare, decât să mănânce, să bea și să se desfete. Mergi dar, mănâncă-ți pâinea cu poftă și beați vinul cu înveselire, pentrucă Dumnezeu îți primește cu voie bună, faptele tale" „Mănâncă și bea, dar nu ca Panaite Bâzdrugovici! Mănâncă și bea, ca Venantius Honorius Clemantianus Fortunatus, călugărul cu gust subțire pe care biserica l-a sanctificat ca să-l sărbătorească în ziua de 14 Decembrie, cu numele de Sfântul Fortunat, patronul bucătarilor, sau ca pe Sfânta Radegonda, regina Franței, care nu pregeta să meargă singură în bucătărie și să supravegheze rumeneala fripturii. Panaite păcătuește la fiecare înghițitură înaintea oamenilor, înaintea mâncării și în fața lui Dumnezeu. De aceia are să moară de înodare de mațe și are să fie expediat direct în infern.

Spre surprinderea generală, Panaite Bâsdrugovici nu explodă. Disprețuind aceste ticăloase calomnii, șoptea ceva foarte aprins în urechea lui Lu. Ceva de bună seamă vesel, căci Lu isbucni în chicot sonor.

Din capul mesei, Maximilan Ștaic privi sever și dușmănos la femee, printre sticle și vazele cu flori. Tot timpul vorbise tăios, cu o abia stăpânită iritare. El era sărbătoritul și părea mânios de această festivitate. Nici vioara lui Bălănuț nu-l descrețise, nici închinările lui Panait Bâzdrugovici, nici Cotnarul cu mirosul amărui ca parfumul frunzei de nuc. Lu se prefăcea că nu observă această iritare și că înadins o întărâtă, apropiindu-se din când în când alintat, să-i toarne în pahar, să-i întindă chibritul pentru pipă, frecându-se de hainele lui sdrențăroase cu mlădiere felină.

Era îmbrăcată în rochie de catifea neagră, încheiată până la gât, înfășurându-i strâns ca o mănușe trupul elastic, subliniind trăsurile obrazului, care aveau câteodată o nevinovăție serafică, altă dată o concentrare neliniștită, cum ar fi mistuit-o lăuntric o văpaie rea.

— Ce poate fi între o femee ca Lu și un fachir ca tata Max? apelă într'o vreme Georgei Galea la atotștiința de romancier psihologico-istorico-social a lui Emil Giugolea.

— Un răsboiu foarte vechiu, șopti romancierul. Durează de patru ani. Și cred că n'are să sfârșească decât atunci, când ori va muri tata Max, ori va pleca Lu din Iași. Trebue să știi, că Lu a fost marea dragoste a lui Costea Gherasim și Costea Gherasim a fost singurul prieten al lui Ștaic. Adevărați frați de cruce. Singurul om din Iași despre care tata Max n'a rostit un cuvânt veninos în viață. Ai auzit de Costea Gherasim?

— Vag... Un tip care mi se pare că s'a împușcat.

— Exact. Un tip cu avere, care s'a împușcat și care a lăsat toată averea lui Lu. Un neurastenic și poate pe jumătate nebun. Am să pun toată istoria asta în roman...

— Dacă-i vorba să aștept până ce voi afla-o din romanul tău, mă tem că are să-mi crească barba mai lungă decât a lui tata Max!

— Nu mă descuraja și tu, Georgei ! se tângui amar romancierul. Parcă ați făcut un complot cu toții, să-mi sdruncinați încrederea de care are nevoe un creator. Iți jur că la zi întâi mă aștern pe lucru. Am în cap niște episoade, să-i fac praf pe toți... Ce e aia Tolstoi, Balzac, Dostoiewschi, Dikens?... Ai să le plângi de milă! —

— Să dea Domnul! grăi sceptic Georgei Galea. Deocamdată tot nu m'ai lămurit ce-a fost cu acest Costea Gherasim și cu Lu.

(Va urma)

CEZAR PETRESCU

Cinci zile printre leproși

Iată o carte a cărei originalitate constă nu numai în felul cum e scrisă, dar și în subiect.

Sunt însemnările lui Fox, ziaristul care a avut curajul să se aventureze printre leproșii dela Lărgeanca.

Pagini de durere, de oroare, de umanitate.

Un volum de 60 pagini cu coperta colorată și numeroase ilustrații, 20 de lei.

Proprietarul

Ți-am mai dat de câteva ori să înțelegi în ce consistă „metodele mele". Iți voi da și exemple mai documentate. După ce-mi aleg, în limbagiul spiritist subiectul, omul potrivit cu doctrina și cu procedura, mă țin de el până la rezultat.

Ședeam în tinerețe pe-o sală lungă, într'o pensiune. Plătindu-mi chiria după câte-va luni de găzduire în casa lui, proprietarul, un fost birtaș îmbogățit, adăoga la fiece mensualitate un spor nejustificat. Informându-mă la vecini, am aflat că sporul devenise o măsură unanimă. Adunat de la 32 de locatari, timp de 12 luni pe an, el se cifra cu un beneficiu suplimentar important. Refuzul plății atrăgea mutarea, harababura bagajelor și cheltueli și mai mari. Iată un om, mi-am zis, făcut pentru metodele mele.

Am hotărît o zi în care am început să-mi înfășur victima într'o rețea de fatalități și semi-tonuri de evenimente. Am însemnat pe calendar programul pe zile al acțiunii mele și mi l-am asimilat în detaliu. Primele zile au fost consacrate biletelor prevestitoare de nenorociri și obscurităților profetice: pe bucăți de hârtie galbenă creionam o sentință, îndoiam biletul în patru și-l strecuram în locurile pe unde aveau să treacă proprietarul și familia lui.

„Orice ai face, tot vei muri: moartea vine azi sau vine mâine, vine negreșit". Nimic nu impresionează pe un om care trăiește bine și își are cum se zice în termeni umflați și derizorii, viața asigurată, ca evocarea morții. Restauratorii și mai ales proprietarii și-au fabricat întodeauna iluzia că sunt eterni și că pe veci ei vor da zeamă lungă clienților, apartamente și ascensor. Majoritatea biletelor mele începeau cu substantivul moarte și am tratat moartea în vre-o 60 de bilete, care au fost găsite subt farfurie sau șervet, în plapumă și chiar în portofel. „Plin am fost întodeauna dar moartea mă va goli".

A fost deajuns o lună de zile de asemenea campanie, ca proprietarul și familia lui să devie din ce în ce mai taciturni. Bărbatul începuse să se radă mai rar, ieșea cu umbrelă și galoși pe timp frumos, cravata îi atârna deranjată. Chemând moartea zilnic, ea se deprinde să vie.

Paralel cu biletele am întreprins o inițiativă de infectare. Cunoșteam un cehoslovac care vrăjea gândacii și un polonez care pleca dintr'o casă fermecată de șoaptele lui cu ochii închiși, cu toți șoarecii și șobolanii. Erau amândoi foarte reputați. Cel dintâi mi-a adus într'o duminică în apartament 478.000 de șvabi, libărci și alte soiuri de gângănii făcute pentru scârbirea omului de viață. Fiecare gândac dând naștere la câte o mie de tineri, într'o săptămână poporul gângăniilor se înmulți extraordinar. Locatarii i-au mâncat în bucate și i-au băut în pahar. Noaptea, gândacii erau surprinși pipăind cu atingeri fine pleoapele închise și mâncând molecule și atomi de gălbenuș de ouă din colțul gurii celor adormiți. S'au încuibat în obiectele cu găuri și tub, în țigaret.

Șoarecii s'au răspândit repede, ca niște noi pasageri prin toate camerile pensiunii: găsind locuri și intervale de păreți destule, pentru o locuință provizorie. Mai greu de plasat au fost șobolanii, care s'au refugiat deadreptul în așternuturi și încălțăminte. Un locatar puind paltonul a dat în buzunarul cu mănușile de o familie complectă de chițcani. Intram în odăile funcționarelor duse la lucru, și întorceam portretele din păreți, strâmbându-le puțin. Periile de dinți le inversam în pahare. Puneam foarfecile în locul călimării și călimara pe dulapul cu haine. Luam scaunele și le așezam la fereastră. In patul unei profesoare de limba engleză m'am culcat să-l răvășesc și pe masa de noapte am transportat o scrumieră plină cu mucuri, dintr'altă odaie. La întoarcerea acasă a profesoarei a fost un convoi al tuturor locatarilor chemați să asiste. Un boxeur a căutat pe subt pat și în dosuri presupuse, cu revolverul încărcat. Am pus pălării de la No. 30 la No. 5 și amestecând umbrele și haine, despărechiam pantofii și-i împărechiam cu ghetele despărechiate dintr'alte odăi. Cu un magnet, plimbându-l pe sticla cadranelor, am stricat odată o grămadă de ceasornice din buzunar. Am tăiat într'altă zi cu o lamă de brici toate atârnătoarele de la ceafă ale paltoanelor din vestibul. Am pus sacâz la vre-o zece balamale de uși, care au țipat câteva zile și nopți. Am strămutat cheile de la uși. Am schimbat sunetul soneriei strângând clopoțelul pe pivot, iar într'o noapte cu lună am ieșit în balconul meu, învăluit într'un cearșaf alb și urcat pe un scaun. Am auzit zeci de țipete și de fugi din balcoane în odăi.

După două luni, pensiunea mai avea doi locatari, pe mine și pe un farmacist, asociat la aplicarea metodelor mele. Toți chiriașii plecaseră și proprietarul renunța la sporurile lui definitiv. Rămași singuri, la aplicarea integrală a programului meu nu se mai opunea nimic. Am înfundat toate robinetele și canalurile și coșurile de fum au fost încărcate cu lemnele destinate să fie arse. Pe povârnișul mansardei, din două în două minute, lăsam să se rostogolească pietricele aduse într'o pungă: ele nu puteau să cadă de cât din stele, ca o cenușe de metal.

Mutându-mă în cele din urmă, pe motivul că am locuit prea multă vreme într'o casă blestemată, proprietarul a scăzut tariful, fără să mai îmbie pe nimeni. Apoi, a pornit expediția prin poștă de cutii goale și de cărți poștale nescrise și numai adresate, care a durat trei luni. Ultimul ambalaj trimis la domiciliu a fost o ladă mare de automobil, în care se găsea un coșciug și în coșciug o perucă. In sfârșit, am determinat o zâzanie complectă între soți prin trimeteri de flori și cutii cu bomboane. Impăcarea soților se făcea mâncând bonboanele împreună până la fund, unde se afla tipărit două capete de mort, leit-motivul întregei campanii. Prin tertipuri și calomnii manuscrise, am creat o opinie publică de adversitate în cartier, manifestată în mai multe rânduri prin aglomerări dinaintea „casei cu strigoi". Lada cu coșciugul, care nu putea să încapă pe poartă, a staționat o zi pe trotuar și trebuind să fie desfăcută, ca să intre, s'a descoperit coșciugul dinaintea unui public de oameni revoltați.

Proprietarii rezistând din pricina dragostei lor pentru viață, am făcut să se oprească și să staționeze dinaintea imobilului un dric împodobit, cu cai panașați și îmbrăcați în mantale negre, cu tigheluri de argint. Dricarii s'au uitat un ceas la fațadă și la numărul casei. Rezultatul a fost matematic exact: proprietarii s'au spânzurat, soțul în vestibul și soția în camera de baie.

Metodele mele au provocat și au întreținut în cazul relatat, teroarea și spaima de inexplicabil. Această stare morală poate fi obținută de altfel și prin mijloace mai simple...

T. ARGHEZI

Din Literatura Chineză

ŞAPTE PICTURI
— în care se oglindește micul meu băiat —

I — Avântul

N'a putut să facă primii pași decât c'o portocală în fiecare mână.

Un arbust rezistă mai bine vântului când e'ncărcat de poame.

II — Cântecul

Cântă ca s'adoarmă. Aplecat asupra lui, maica îl ceartă.

Dar el vrea, mai întâi, să-și adoarmă cântecul.

III — Cei doi prizonieri

Insfârșit a observat că broasca lui de jad e aproape de ușă. Se duce s'o închidă în colivia unde ciripește păsărica.

IV — Focul

Ca fiarele muntelui Kao-chan, lui nu-i e frică decât de foc. Cel mai mic tăciune îl înspăimântă. Trebue să adaog că încearcă să sperie tăciunele, dând un țipăt răgușit.

V — Oglinda

Caută pe maică-sa, care tocmai a eșit. Ridică scoarțele. O caută până și'n oglindă.

Iată că sare de bucurie! Seamănă atât de mult cu maică-sa, încât crede c'a găsit-o în oglindă.

VI — Chipurile

Da, știe să imite lătratul câinelui, mugetul vacii și sbierătul măgarului. Când îi arăt chipurile acestor animale, le recunoaște, imitându-le pe fiecare. E atât de drăguț, încât oamenii și animalele din cartea cu poze îl privesc neclintiți.

VII — Călătoria zadarnică

Călătorii prea-măresc frumusețea unei seri cu zăpadă la Hona Chan, cântecul clopotului în amurg de la mânăstirea U-tchien, coloarea cerului la Tson-Kiang, farmecul unei nopți cu ploae la Wao-taï.

Nu mă voi duce la Hona-Chan, fiindcă trupul micului meu băiat e tot așa de strălucitor ca zăpada în amurgul soarelui, nici la U-tchien, fiindcă vocea lui e mai melodioasă decât clopotul unei mânăstiri, nici la Tson-Kiang, fiindcă un întreg cer mângâiat de adiere se oglindește în privirea lui... Dar, poate mă voi duce la Wao-taï, ca să evoc o anumită noapte în care o femee a născut un copil pe care îl socotesc ca a douăsprezecea minune a Imperiului.

Pavilionul tristeței

In el, ziua și noaptea, danțează cele mai frumoase femei ale Imperiului și răsună cântecele cele mai vesele.

Când bețiа a doborît pe toți la pământ, eu încetez să beau, îmi iau condeiul și cerneala aurită, și scriu o poezie melancolică ale cărei litere seamănă cu corpurile înfierbântate care acoperă marmura sălii.

Moartea

Dă-mi acest flaut! Vreau să cânt durerea mea și a ta, toamnă, nemiloasă toamnă care pustiești câmpiile!

Mă înebunesc aceste lebede disprețuitoare care plutesc pe lac.

Tu, mândru arbore d'Aglaja, unde-ți sunt frumoasele frunze? In acest amurg sinistru, te asemeni cu o liră care nu mai cântă!

Voi cânta, voi cânta Moartea liberatoare...

Sărbătoarea felinarelor

De o lună, sigiliile dorm în cutiile lor, limbile clepsydrelor se mișcă fără să tulbure pe cineva, săracii și bogații au priviri vesele.

Indată ce se face noapte, se deschid mii de flori mari și luminoase care răspândesc o lumină prielnică întâlnirilor norocoase.

Dacă perechile se depărtează în umbră, e că voesc să-și spună lucruri a căror grație ar putea fi vestejită de lumina tutulor acestor felinare.

Grădina pe care n'o veștejește toamna

Privește aceste flori de jad în mica lor cutie...

Gândurile tale scumpe să fie asemeni acestor flori veșnice și frumos aliniate!

Sărbătoarea primăverii

Azi dimineață ni s'au împărțit prăjiturile Sărbătorii Primăverii, și am văzut sosirea Boului. Toți mandarinii și demnitarii încadrau cortegiul Boului. M'am strecurat în această mulțime mărcață și am pătruns și eu în palat.

Acum, munca câmpului o să înceapă, acum plugarii au să se pună pe lucru, fericiți să știe că Impăratul iubește și ocrotește agricultura.

La hotar

Vântul înghețat de nord-vest ridică în vârtejuri pulberea galbenă. Insă, Pa-ta-ling, inexpugnabila noastră fortăreață, desfide uraganele și asalturile dușmanului.

Călărețul tătar, care sburdă pe câmpie, privește cu neliniște turnurile fortăreței. El știe că un singur răsboinic chinez e'n stare să oprească avântul unei armate întregi.

N'ați uitat aceasta, oameni de Nord! Asalturile voastre s'au sfărâmat de acest zid de zece mii de li...

Călărețule tătar, poți continua să galopezi pe câmpie ca și vulturul care sboară împrejurul pradei pe care o râvnește!

Traducere de AL. T. STAMATIAD

Oameni cu „Ragele"!

(SCHIŢĂ)

— He, he... păi are să-l facă să pomenească şi mort, — începu să povestească nevasta lui Bălăcică. — Să putea să se puie el cu noi: oameni cu *„ragele"?* S'a dus Costică al meu cu coada în mână drept la cucoana boerului. Când l-a văzut cucoana, l-a 'ntrebat:

— Ce e aia din mâna ta, Costică?

— Păi ce să fie, coniţă, ia păcatele mele sunt, a răspuns el.

— Cum păcatele tale? l-a 'ntrebat cucoana mirată.

— Păi păcatele mele, nu vezi?

S'a uitat cucoana lung şi a văzut că are în mână numai o coadă!

— Parcă e o coadă, Costică, iar nu păcatele tale, a zis cucoana zâmbind acum.

— Păi da, coadă este, dar sunt păcatele mele!

Cucoana, de, deşi cucoană mare, citită, umblată prin străinătăţi, tot nu pricepea tâlcul vorbei. A 'nceput atunci Costică să-i spue:... „Mi-a tăiat coada Ionel al lui Chelfănel... A tăiat-o uite di ici". Şi i-a arătat-o.

— Păi asta e coadă de viţel, mă, iar nu de bou bătrân... şi tu doar ai trecut de vârsta viţeilor...

— Păi, ce-are a face, coniţă, bou se făcea şi ăsta, dacă nu-i tăia coada Ionel al lui Chelfănel, care cică învaţă 'n şcoală să se facă profes...

— Şi când ţi-a tăiat coada, când te scăldai la gârlă?... l-a 'ntrebat cucoana iar.

— Ce gârlă, cucoană, că nu mi-a tăiat-o la gârlă, ci el spune că a tăiat-o în porumb; dar şi asta o tăgădueşte, când l-am apucat de scurt cu vorba... Se vede c'a tăiat-o în drum!...

— Nu 'nţeleg, — a zis cucoana râzând. — Cum ţi-a tăiat coada şi tu să nu simţi?... Poate dormiai?...

— Păi eu n'am coadă, păcatele mele, cucoană, — — a zis el, — da' viţelul meu avea coadă, şi acuşi nu mai are, fiindcă i-a tăiat-o Ionel al lui Chelfănel!...

— Aaaa!... s'a mirat cucoana lung...

E vorba de coada viţelului tău, iar nu de coada ta...

— Păi eu n'am coadă!

— Eu am crezut că ai; că sunt şi oameni cu coadă... barim c'o codiţă de leac...

— Aia ori fi draci, coniţă, iar nu oameni!...

— Ştiu eu ce-or fi... Unii au şi coarne!...

— Aia sunt draci, coniţă, draci curaţi, cu coadă şi coarne, ce mai vrei...

— Şi după cum îmi spuneai tu că e coada ta, înţelegi tu ce înţelegeam eu?!...

— Fireşte, că coada este a mea, de vreme ce viţelul, cu coada lui cu tot, este al meu!...

— Şi ce vrei tu de la mine? a 'ntrebat iar cucoana.

— Păi ce să vreau?... Cică viţelul meu se ducea mereu în porumbul din grădina lui. Că el îl gonea mereu: „cuti" în sus, „cuti" în jos!... Viţelul: viţel, că d'aia e viţel, fugea niţel şi 'ndărăt, iar în porumb!

Azi aşa, mâine aşa... cică s'a amărît rău; s'a dus acasă, a luat un cuţit, l-a ascuns pe mânică, ca să nu-l vază oamenii, — da' tot l-a văzut un copil, chiar când a ascuţit cuţitul, — şi a venit încet, încet ca şomâlcul, n'a mai zis: „cuti" de loc, şi hârş!... a tăiat coada!... Beu! beu!... a sbierat viţelul, — l-a auzit Gheorghe al lui Mârtacel, — şi apoi a eşit viţelul fugind, dar fără coadă, mă 'nţelegi, în locul unde avea şi el coadă!...

Eu am văzut viţelul într'un roi de muşte, care se vedeau multe de tot spre coadă.. fugea săracul, dar muştele se ţineau după el urlând şi iar se puneau roiu pe el... „Mă, da' ce are?.." şi când m'am uitat, era baibără de sânge şi fără coadă!...

Şerbano! Şerbano!..., — a spus el că m'a strigat pe mine, — şi aşa a făcut chiar... şi când am eşit şi eu — adică tot aşa a spus cucoanei — am văzut viţelul ciomp!... „Coadele la cai tăiate şi acum şi la viţel!..."

— Şi ce vrei de la mine, Costică? iar a 'ntrebat cucoana.

— Păi vreau să-l cheme coconaşul, să-l bată şi să pue pe tat'său să-mi plătească viţelul!

Cucoana s'a uitat la coadă. A luat-o în mână şi a zis: „Ce bună e pentru scos muştele afară din casă... Dă-mi-o mie, Costică, şi-ţi dau un pol...

El s'a gândit şi i-a dat-o.

— Tu ai gard la grădină? l-a 'ntrebat cucoana.

— N'am.

— Dar el are?

— N'are.

— Tu n'ai fi putut să legi viţelul?

— Păi mai creştea el legat, coniţă?

— Creştea... La Paris viţeii se ţin legaţi.

— Păi ăia sunt franţuzi coniţă, ai noştri sunt români... nu mai cresc dacă-i legăm!...

— Ei vezi, aici e nenorocul tău... Cailor cine le-au tăiat coadele?

— Asta n'am aflat-o.

— De unde ţi-au tăiat coadele cailor?

— Păi de pe izlaz, de unde?

— Şi tu cum n'ai văzut?

— Cum era să văz, dacă îi lăsam slobozi pe izlaz şi singuri... iar eu veneam acasă, că aveam alte treburi?...

— Dar dacă se duceau de pe izlaz prin porumburile oamenilor?...

— Poate prin ovăzuri... că porumburile erau mici...

— Ei, prin ovăzuri?...

— De, dobitocul e dobitoc, şi nu ştie ce e al meu şi ce e al altora... El nu cunoaşte hotarele... Da' e vorba, trebuiau prinşi şi duşi la oborul de gloabă!...

— Şi dacă nu stau?

— Cum să nu stea?... Au stat ei de li s'au tăiat coadele, dar să-i prinzi, n'ar fi stat?...

Cucoana a râs, şi i-a dat polul pe coadă. Costică a 'nţeles c'a înfundat-o cu vorba şi-a tăcut.

— Şi-acuşi, Costică? iar l-a 'ntrebat.

— Păi spusei... să-l cheme conaşul aici pe Ionel, să-l bage în odae niţel, şi să-l ia la făţuială: „Bine mă, porc de câne, frumos şade să tai tu coada viţelului lu Costică?... Te lăcram, hoţule, dă te dă afar' din şcoală!... Scurt!... să plăteşti o mie de lei viţelul fiindcă fără coadă el tot moare, că-l mănâncă muştele!

Şi să cheme apoi pe Chelfănel ăl bătrân, şi să-i facă la fel, fiindc'a făcut pe Ionel... Şi să-l puie să-mi plătească viţelul...

— Bine, Costică, bine, a zis cucoana — acum du-te acasă... şi nu uita că eu ţi-am plătit coada.

Şi acuşi surioarelor o să vedeţi voi ce-o să paţă Ionel al lui Chelfănel!... Nu trebuia să se pue el cu noi... c'avem „ragele", avem oameni!...

I. C. VISSARION

CĂSATORIA IN PRACTICĂ

Experienţa lui Dostoiewski

Tatăl scriitorului, fost medicul şef al unui spital din Moscova, un avar sinistru şi un beţivan cumplit, îşi brutaliza şerbii depe moşia lui, Daravoje. Intr'o zi de vară ţăranii, din răzbunare, l'au sugrumat în trăsură. Această crimă a avut o influenţă hotărâtoare asupra lui Dostoiewski. Ca student la politechnică, ia parte la complotul Petraşevski, care urmărea eliberarea ţăranilor, detronarea Ţarului şi alcătuirea unei republici sub conducerea intelectualilor. Din vremea aceia datează şi răzvrătirea împotriva tatălui care, deşi proprietar a două moşii, îşi lăsa copiii fără îmbrăcăminte şi fără un ban în buzunar.

Complotiştii sunt arestaţi, osândiţi la moarte, duşi la locul de execuţie. In ultimul moment un curier imperial vine în grabă şi anunţă că pedeapsa cu moarte a fost preschimbată în patru ani de muncă silnică în Siberia. Imprietenit cu tâlhari şi asasini, Dostoiewski citeşte în inima lor copilărească, pătrunde în genunele cele mai îngrozitoare ale Naturei şi descoperă **omenescul.**

In Semipalatrusk, un târguşor siberian, îşi face după osândă serviciul militar şi devine iar liber. **Maria Dimitrievna,** soţia unui căpitan ofticos, atrage atenţia lui Dostoiewski. Femeia rămâne văduvă. Dostoiewski are 33 de ani şi simte întâia oară iubire pentru o femee, milă pentru o fiinţă stingheră. Nu simte niciun fel de gelozie pentru un rival, căruia îi găseşte chiar o slujbă la un minister. Nu se gândeşte la căsătorie, pe care de altfel n'ar aproba-o nici medicii, nici rubedeniile. „Sfânta suferinţă", epilepsia, se iveşte în vremea aceia. Ghiara demonului nevăzut îl strânge de gât pe neaşteptate, pe stradă, pe când sta de vorbă. Maria care, din pricina numeroaselor ei aventuri, fusese părăsită, ameninţă cu sinuciderea ei şi a copilului. Dostoiewski, de milă, o ia în căsătorie şi nu ştie nimic de noul ei amant, un meditator cu care şi-a petrecut noaptea din ajunul nunţii. Viaţa lui Dostoiewski în acel târg siberian ar fi fost bună, fără izbucnirile de mânie ale femeii.

După zece ani, Dostoiewski dobândeşte autorizaţia să locuiască în orice parte a Rusiei. Părăseşte Siberia într'o trăsură; dar înapoia lui, în altă trăsură, se află frumosul meditator. La fiecare popas femeia şopteşte amantului câteva cuvinte de dragoste, îi dă îndrumări să vie şi el la Petersburg, în fiecare seară dă fuga la amant spre a se înapoia, noaptea târziu în braţele soţului. Boala de plămâni a soţiei se agravează, scuipă sânge. Meditatorul fuge. Disperată şi crudă, povesteşte lui Dostoiewski toată aventura ei, ca şi cum ar fi voit să se amuze la suferinţele soţului înşelat, aruncându-i în obraz: „O femee care ţine oricât de puţin la sine, n'ar putea niciodată să iubească un om care a trăit patru ani între hoţi şi ucigaşi!" Bolnava stă ore 'ntregi nemişcată în fotoliu, sare de-odată în sus, trece furioasă prin toate odăile, urlând şi ameninţându-şi soţul cu pumnii: „Puşcăriaşule! Puşcăriaşule!" Eroismul tăcut al acestei sumbre tragedii, a trecut în cele două romane ale lui Dostoiewski „Umiliţi şi Ofensaţi" şi „Soţul etern".

* * *

Tinerimea intelectuală a Rusiei e de partea lui Dostoiewski. O eternă studentă, **Paulina Sonslova,** agitatoare politică, aventurieră sentimentală, îi scrie romancierului o scrisoare naivă şi poetică, plină de efuziuni amoroase. In timpul celei mai amare disperări şi singurătăţi, se iveşte soarele iubirii, chemat de o tânără fermecătoare. Cei doi îndrăgostiţi hotărăsc să fugă în Europa. In ultimul moment Dostoiewski e reţinut şi Paulina pleacă singură. După două săptămâni primeşte o scrisoare, în care Paulina îl anunţă că s'a îndrăgostit de un tânăr francez. „E vina ta, scrie Paulina, de ce m'ai lăsat atâta vreme singură ?"

Ca nebun, Dostoiewski se repede la Paris, e primit rece de Paulina şi rătăceşte disperat prin Londra, Genua şi se 'ntoarce prăpădit în Rusia. O scrisoare a Paulinei îl cheamă din nou; amantul a părăsit'o, şi dacă Dostoiewski nu vine, se sinucide. Dostoiewski pleacă din nou la Paris, şi împreună cu Paulina pleacă în Italia şi de-aci pe valea Rinului. Dar îndurerat, Dostoiewski bagă de seamă că Paulina cocheta cu alţii. „Erau clipe când aşi fi dat jumătate din viaţa mea, ca s'o pot gâtui. Jur că dacă a-şi fi putut să-i vâr un cuţit în piept, a-şi fi făcut'o. Şi dacă mi-ar fi spus, în vârful muntelui Schlange, aruncă-te în prăpastie, aşi fi făcut-o, şi cu bucurie!"

Nopţi întregi, din disperare, Dostoiewski le petrece la ruleta din Wiesbaden; şi, asemenea jucătorilor pasionaţi, îşi construeşte un sistem propriu de joc.

In toamna aceluiaşi an se'ntoarce acasă. Boala soţiei e în ultimul stadiu. Dostoiewski o îngrijeşte toată iarna. După moartea soţiei, Dostoiewski vrea să ia în căsătorie pe Paulina, dar iubita zvăpăiată refuză şi abea după ce a împlinit 50 de ani, se căsătoreşte cu un student de 20.

Dostoiewski are 43 de ani. E singur. Amintirea Mariei şi a Paulinei e amară. Sensual şi ascet, scriitorul iubeşte şi urăşte deopotrivă această stare. „Pretutindeni, în tot cursul vieţei mele, am sfărâmat barierele".

După o scurtă suferinţă moare fratele lui Dostoiewski. Scriitorul preia toate datoriile şi sarcina grea a familiei acestuia, fiind silit să se dea pe mâna unui editor fără scrupule, care-i ia editarea tuturor scrierilor vechi dacă autorul predă într'un an un roman nou, cu un anumit număr de pagini. Infrigurat Dostoiewski începe să scrie la „Jucătorii", zi şi noapte. O boală grea de ochi, îl împiedică să lucreze. Editorul-cămătar pretinde romanul. Prietenii sfătuesc pe Dostoiewski să ia un stenograf căruia să-i dicteze. Cel mai bun stenograf din Petersburg îi recomandă pe cea mai bună elevă a lui, **Ana Grigorievna Snitkin** care primeşte cu plăcere să ajute celebrului scriitor. Tatăl ei, un ucrainian sentimental, ducea o viaţă patriarhală. Intr'o noapte, Dostoiewski are un atac puternic de epilepsie şi a doua zi dictează secretarei distrat, enervat, cu voce aspră, întâiul capitol al unui nou roman. Obosit, o roagă să plece şi să vie a doua zi. Secretara pleacă jignită şi se 'ntoarce a doua zi pentru a nu-l mai părăsi 14 ani, deşi scriitorul era cu 25 de ani mai în vârstă. Cu toată energia fetei, Dostoiewski nu s'ar fi hotărât niciodată s'o ia în căsătorie, dacă n'ar fi fost silit de un vis. „Vă rog nu râdeţi. Eu iau visele în serios. Visele mele sunt foarte adeseori profetice...".

Toate rubedeniile se opun la această căsătorie, care avea să scape pe Dostoiewski de atâţia paraziţi. Tânăra soţie vinde tot şi fuge cu soţul ei la Dresda. La Baden-Baden, romancierul cade din nou în patima jocului. După ce şi-a pierdut toată averea pe care o avea asupră-şi, soţia îl sileşte să plece din Baden şi amândoi se retrag la Genua. Aci soţia dă naştere unei fetiţe, care moare după trei luni, spre disperarea soţilor. Mai rătăcesc prin Europa doi ani şi se întorc în Rusia cu doi copii, un băiat şi o fată. Abea întors, şi creditorii se aruncă asupra lui Dostoiewski, ameninţându-l cu închisoarea. Energia soţiei lui Dostoiewski se vădeşte şi de data aceasta. Imprumută bani, plăteşte creditorii cei mai zoriţi, duce căsnicia cu cea mai mare economie, stă de vorbă cu editorii şi îşi scapă astfel soţul de goana după bani de care fusese pururea chinuit. Numai mulţumită soţiei poate lucra Dostoiewski în linişte, se poate bucura de munca lui. Dostoiewski şi-a dat seama de valoarea soţiei lui — şi cultura umană îi datoreşte tot atât de mult cât şi scriitorul. Pe patul de moarte Dostoiewski îi zice:

— Nu uita, Ania, că te-am iubit totdeauna şi nu te-am înşelat niciodată, nici măcar în gând.

Târziu, la bătrâneţe (a murit în 1918), soţia lui Dostoiewski îşi da seama că n'a iubit numai, dar a respectat şi adorat pe soţul ei pentru care părea că a fost creiată pe pământ. Şi ea găsea explicaţia în următoarele rânduri ale poetului Romanov: „E un mare noroc în viaţă să întâlneşti un tovarăş de alt soi, ale cărui idei să fie cu totul diferite, care să nu se răzvrătească împotriva erorilor sau prejudecăţilor noastre, ci din potrivă să-i dea o mână de ajutor în toate aceste împrejurări penibile".

In amintirile ei, soţia lui Dostoiewski a mărturisit: „Am fost doi oameni construiţi cu totul deosebit, cu vederi cu totul diferite. Fiecare din noi a rămas credincios personalităţii lui, fără ca unul din noi să imite pe cellalt şi să-şi piardă personalitatea, fără ca vre-unul din noi să copleşească pe cellalt. Şi eu şi el ne-am păstrat personalitatea. In felul acesta fiecare din noi s'a simţit liber şi numai astfel îmi explic deplina încredere pe care a avut'o în mine. Această perfectă înţelegere reciprocă ne-a îngăduit să trăim 14 ani în cea mai deplină fericire".

A.

Primăvară

Şi-a lepădat tunica-i cu ciucuri grei de ghiaţă
Ş'acum se 'mbracă firea cu flori de liliac.
In păru-i de verzi spice stau nuferi albi de lac,
Iar sânii-i plini de sevă la soare se răsfaţă.

Pe astrul zeu l'încântă cochetăria firii,
De-aceia 'n grab' nori negri în juru-i el aşează.
Un fulger şerpueşte ş'un bubuit urmează:
E semnul că se 'ncepe serbarea primenirii.

Vară

Cuptor ş'aţâţă focul şi 'n lanuri îl aprinde
Vrând parcă să topească grânarul lor de aur.
El vars'a lui văpaie ca miticul balaur
Şi râu şi văi şi dealuri sub suflu-i cald cuprinde.

O pudră rară, fină pe frunze se coboară
Şi 'ncet le 'nvălueşte cu cenuşiu-i fard.
Nu-i trează nici-o fiinţă. Sub razele ce ard,
Prin ierburi doarme-un greer culcat pe-a lui vioară.

Toamnă

Stă codrul melancolic sub umeda-i rugină
Privind cu resemnare spre-a munţilor verdeaţă,
In cadrul de Octombre doar ei par plini de viaţă
Nălţându-şi rumeni fruntea sub lângeda lumină.

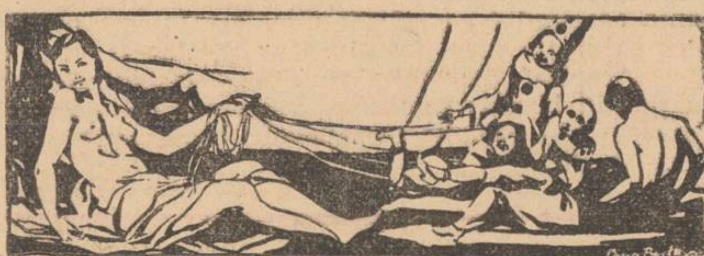
Pustii şi mohorîte stau vilele pe cale
Prin parc se plimbă vântul hoinar ca un copil.
El cântă şi la cântu-i un stol de frunze pale
Tresar şi vin să 'ncingă un funerar cadril.

Iarnă

Invăluit în haina-i de cridă argintie,
La foc de soare scarbăd, Ghenarie-i aţipit:
Un rece calm e 'n toate. Pe-un plop îmbătrânit
Un cuib uitat atârnă de-o creangă cenuşie.

Zac triste şes şi drumuri. Lângă răspântia ninsă
O cruce-a sale linii şi 'nalţă către zări:
Par două mâini de preot ce binecuvântări
Incearcă să dea firii pe-alb catafalc întinsă.

I. M. MARINESCU

PLASTICA

Cu expoziţiile Theodorescu-Sion, Rodica Maniu şi N. N. Tonitza sezonul plastic părea încheiat. S'au mai deschis totuşi în ultimele zile expoziţiile Florenţa Pretorian şi Alexandru Phoebus, — manifestări asupra cărora suntem datori să ne oprim.

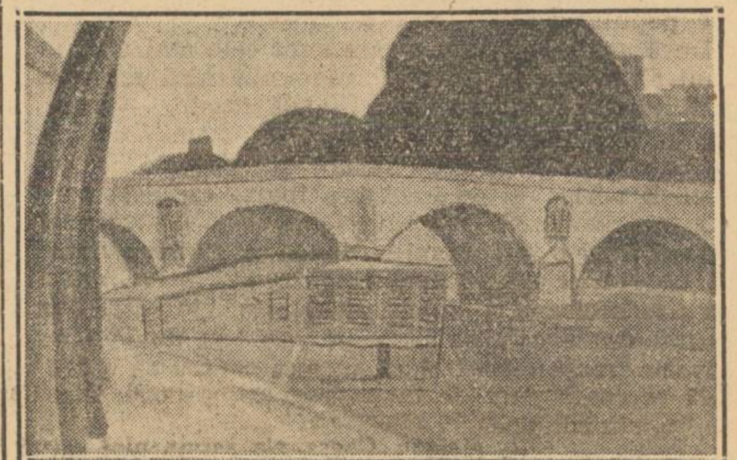
Doamna Florenţa Pretorian este ceiace se numeşte un talent în formaţie. In această considerare, se va înţelege de ce calităţile d-sale nu trebue să ne entuziasmeze şi de ce lipsurile destul de numeroase nu ar îndreptăţi totuşi o descurajare.

Florenţa Pretorian — *Natură moartă*

Când doamna Florenţa Pretorian va reuşi să dea mai multă vibraţie materiei, când compunerea tabloului nu va suferi prea mult din cauza lipsei de stabilitate a elementelor, când, în sfârşit, va izbuti *să compună şi să însufleţească* un subiect, pictura d-sale va fi aşezată pe o temelie sănătoasă.

Până atunci, ne oprim la câteva armonii cromatice întâmplătoare, la uşurinţa schiţării peisagiste şi sfătuim pe artistă să nu mai încerce portretul, deoarece omul se cere caracterizat, interpretat, — şi desenarea lui eftină în culoare, aşa cum o face d-sa e încă departe de artă.

Alexandru Phoebus — *Peisaj*

Există o pictură care se realizează cu mijloace ce dau impresia jucăriei primitive sau a construcţiilor copilăreşti. Din cuburi colorate copiii ridică adesea clădiri minuscule ce se prăbuşesc la cea dintâi atingere. Opera lor n'are legătură cu durata, cum vrea să aibă opera celor ce le imită jocul prin pete de culoare şi înjghebări artistice de experienţă.

Pictorul Alexandru Phoebus încearcă acest joc primejdios pentru artă, — şi construcţiile d-sale, dacă au mai multă stabilitate decât palatele de carton ale copilăriei, nu au însă mai multă viaţă.

Alexandru Phoebus — *Aquarelă*

Decorativul d-lui Phoebus e tot atât de rece şi în armoniile de gris, în care jocul formelor e mai accentuat.

Domnul Phoebus face însă o greşală, încercând să redea carnaţia prin haşuri de culoare şi înlăturând prin acest procedeu frăgezimea şi plasticitatea nudului. In schimb, în tablourile în care dinamismul dă un sens mai sugestiv materiei şi motivului, artistul dă lucrări deplin realizate.

In aquarelă, deasemeni, d. Phoebus va trebui urmărit. Expoziţia d-sale se înscrie astfel printre cele mai bune manifestări ale tineretului plastic.

H. BLAŽIAN

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ TELEFON 362/47 „33 CAROL" MOBILA „33 CAROL" EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI (PIAŢA DE FLORI) MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM ÎNLESNIRI DE PLATĂ · EXPEDIŢII ÎN TOATĂ ŢARA

CRONICA CINEMATOGRAFICĂ

Crinul galben

Vroiam, în cronica de astăzi, să vorbesc despre „Cadavrul viu". Dar sunt nevoit să amân, căci există un subiect mai de actualitate. „Cadavrul viu" n'a fost nici odată de actualitate. Un film aşa de bun trece, din prima zi, în regatul fără timp al clasicilor. Se poate deci vorbi de el oricând. Şi, desigur, o voi face.

Dar acum aş vrea să scriu despre un film interesant iată pentru ce: este un film excelent care a trecut în ochii multora, drept un film prost. Este aci o mică problemă de prost gust contemporan, o mică chestiune de rătăcire estetică, provenită din poză şi prejudecăţi diverse, care, pentru criticul de ecran, a cărui menire este tocmai să educe gustul public, are o considerabilă însemnătate.

Filmul se numeşte „Crinul galben" şi a rulat până mai dăunăzi.

* * *

De ce publicul subţire a strâmbat din nas? Ah. Este eterna poveste. A găsit că subiectul e banal. Un tânăr arhiduce austro-ungar, cinic, blazat, „viveur" se îndrăgosteşte de o fată oarecare dintr'o familie burgheză obscură. Drame, crime, iar la sfârşit, aşezare pe prejudecăţi, şi căsătorie legitimă.

Recunosc că subiectul este nu numai banal, dar şi cam ireal. Căci se poate: o banalitate ireală. Sunt multe lucruri care nu se întâmplă niciodată, care nu există decât în imaginaţia fără de imaginaţie a oamenilor comuni, unde se vulgarizează şi se banalizează.

Dar este acesta un cusur? Poate fi ceva mai real decât o irealitate care a pus stăpânire pe toate spiritele? Poate fi ceva mai interesant decât o minciună popularizată?

Dacă ar fi să spunem care sunt cele mai umane şi mai simbolice subiecte, aş răspunde fără ezitare: irealităţile banale, sau banalităţile ireale, — cum vreţi.

Şi-apoi mai este ceva în această poveste cu arhiduci. E vorba aci de un lucru foarte etern şi profund: mezalianţa. Se putea, desigur, alege drama unei căsătorii între o fată de miliardar şi un student sărac; între un fiu de ministru şi o midinetă; între băiatul unui academicean şi fata unui bistrò, etc., etc. Dar niciunul din aceste subiecte nu era aşa de bun ca o poveste ireală cu arhiduci, tocmai pentru că e despuiată de contingenţe de timp şi spaţiu, şi poate funcţiona ca simbol pur.

Aşa că — încă odată — în ciuda pozei estetice a oamenilor subţiri şi profunzi, cărora nu le plac „fleacurile" şi vor, la cinema, să-şi complecteze „cultura generală" — subiectul din „Crinul galben" nu-i un cusur, ci mai degrabă o calitate.

Şi pentru că — după cum spuneam altă-dată — **subiectul n'are importanţă** în arta ecranului, tocmai de aceea, un subiect e cu atât mai bun cu cât e mai modest, cu cât nu caută să se impună prin el însuşi, mulţumindu-se a fi, nu scop în sine, ci simplu instrument, mijloc de realizare pentru altceva.

Să ne ocupăm acum puţin de acest „alt-ceva".

* * *

Actorul care face pe arhiducele se numeşte Clive Brook. Au trebuit — acei ce au făcut filmul — să-l caute mult până să-l găsească. Căci iată ce trebuia.

Arhiducele este tânărul viveur, autoritar, cu sufletul uscat şi pervertit de succese facile, cinic, blazat. Cum se traduce aceasta plastic? O ştim cu toţii, fiindcă fiecare din noi a vrut, în viaţa lui, să fie uneori un asemenea personaj. Şi atunci ce făceam? Imprimam feţii noastre o strâmbătură specială, amară şi convexă. Diversele rictusuri — inclusiv gura în întregime — căpătau o curbură de boltă. Ochii se închideau pe jumătate, nu ca în momentele de extaz, ci cu o crispaţie zbârcită şi agasată. Ii închideam dintr'un fel de grandomanie: lucrurile de văzut sunt prea stupide şi neinteresante pentru a merita să fie văzute „în plin-ochiu".

Dar, o asemenea încercare este deobiceiu urmată de efecte comice. Crispaţia, după câte-va secunde, oboseşte. Şi când ne destindem, deodată apar cine ştie ce trăsături drepte de gogoman pur şi simplu, sau trăsături circulare de copil, sau trăsături senine de cetăţean prostuţ. Un ridicol din cele mai savuroase înlocueşte pretenţiile anterioare de satanism.

Iată ce trebuia — iată ce era aşa greu de evitat. Inutilizabili actorii gen jigolò, sau bărbierii gen Valentino. Deasemeni, — inutilizabile măştile „fatale" gen Nox, Veidt, etc. Căci actorul trebuia să fie şi „băiat frumos", fără morbideţă. Dar nu „simplu băiat frumos" ca de pildă John Gilbert.

Clive Brook este tocmai ce trebuia. Este un mascul impecabil făcut. Un corp subţire şi legat. Un trup care e tot atât de „concentrat" ca şi faţa. Un profil de medalie. Ochii mari şi expresivi, dar retraşi, închişi. Inchişi fără efort. Când râde, când se supără, când se înduioşează, când e indiferent, pleoapele sunt exact tot atât de avare. Şi toate trăsăturile au acea convexitate naturală de care vorbeam. Este o scenă unde arhiducele are dreptate în contra castei şi idealistei eroine a filmului. Atunci surâde amuzat. In timpul acestor surâsuri, voinţa trage, trage cât poate de trăsăturile arcuite, pentru a le dezarcui, şi nu reuşeşte decât pe jumătate, lăsând pe faţă spectacolul unui armistiţiu între veselie şi pesimism.

S'ar mai fi putut, la urma urmelor, concepe şi altfel fizicul eroului. Un arhiduce degenerat, subţire şi plăpând, de o frumuseţă nesănătoasă, cu nişti ochi mari şi tulburi, cu o gură jumătate copilărească, jumătate satanică, o privire nesigură, totodată galeşă şi dură.

Dar o asemenea mască n'ar fi fost completă. Căci să nu uităm: e vorba de un personaj care, la fundul fundului, este un om de treabă. Ne trebuia deci un fizic solid, nu pragmatismul de slăbănog habsburg.

Şi-apoi, mai era ceva. Ne trebuia „ofiţerul". Or, Clive Brook are corp specific de militar. Nici-o picătură de grăsime, dar, deasemeni, nici-un fel de suprafaţă osoasă. N'are linii stilizate. Este sculptat riguros anatomic. Nu ni-l putem închipui în veston civil. Adică dacă s'ar îmbrăca aşa, s'ar ascunde. Este omul făcut pentru tunică. Tunica nu-l îmbracă, ci-l descoperă. Tunica aceea austriacă, unică în lume, care era nu haină, ci un fel de a doua epidermă (tunica austriacă cred că face parte din aceeaşi familie cu pantoful chinezoaicei).

Pentru toate aceste motive, întrebuinţarea lui Clive Brook în rolul din „Crinul galben" este un lucru cu adevărat artistic. Prima oară apare în fuga unei sănii. E deajuns să-l vedem câte-va secunde, pentru a avea, rezumat şi anticipat, întreg filmul.

Clive Brook joacă bine. (Dealtfel toţi în acest film joacă bine). Semnalez, în jocul lui (îmi este egal dacă lucrul a fost găsit de el sau arătat de regisor) două reuşite remarcabile.

Este un moment când arhiducele vede deodată clar în viaţa lui. Vede că n'a iubit niciodată, şi că nici n'a fost iubit. Şi o spune partenerei sale. Atunci ni se dă, într'un „Primul-Plan", mânile sale, unde nişte degete lungi şi aristocrate trec unele în jurul altora, în semn de perplexitate. Foarte bine, foarte corect executat, dar până aci, nimic extraordinar. Procedeul e azi curent. Decât, perplexitatea şi în genere starea sufletească excepţională a omului care pentru prima oară poate ceti în propriul lui suflet — toate acestea au efecte plastice şi asupra feţii. Aşa dar, — un al doilea „Primul-Plan", cu mişcările fizionomiei? Căci distanţa e prea mare între mână şi ochi, ca să le introducem toate într'un „Primul-Plan" unic. Pe de altă parte, situaţia cere ca eroul să stea în picioare, drept, şi numai cu capul aplecat. Nu ni-l putem plasa cu capul în mâni sau în vre-o altă poziţie. Dar iată cum obstacolul a fost evitat: Indărătul mânilor care se frământă, apar, la început vag, apoi din ce în ce mai desluşit: gura, ochii, figura întreagă, în timp ce mânile, la rândul lor se topesc într'un vag crescând. Avem o încrucişare de momente care converg spre acelaş efect sufletesc. Şi este o „trouvaille" care merită a fi reţinută.

Al doilea fapt este ştiinţa perfectă a salutului. Clive Brook cunoaşte arta de a cântări, cu deosebiri infinitezimal dozate, acea mişcare sufletească simbolică — poate una din cele mai simbolice din câte există — care este salutul. Din punctul acesta de vedere, filmul este un adevărat poem simfonic unde salutul lui Clive Brook e tema, străbătând zeci de variante şi nuanţe. Pentru adevăratul amator de adevărat cinematograf este în aceasta un mic regal.

* * *

Toţi ceilalţi sunt buni. Fratele eroinei, doctorul de provincie, intelectual modest şi eroic, om cultivat, curajos, dar fără „fason" exterior, cap de belfer, privire blândă, aproape bleagă, dar cu Duminici de vitejie. Şi nici o greşală, în tot jocul. Billie Dove deasemeni. Nu joacă extraordinar. Nu are nici o „trouvaille". Dar joacă cu naturaleţă, are fizicul care trebue rolului, şi nu face nici-o greşală.

Adică nici-una minus una. Şi este încă o dovadă de cât de desăvârşit e filmul. Când apare greşala — singura — tresărim deodată, violent. Este momentul când arhiducele face fetei o serenadă. Eroina atunci se duce la fereastră, se bucură, şi pe urmă: catastrofă: începe să bată tactul cu mâna, surâzând beat. Acest plonjon în plin „Nita-Jo" e singurul accident. Deaceea ne impresionează mai dureros decât ne-ar jigni în alte filme.

Insfârşit, pentru a termina, mai fac o remarcă. Textul conversaţiilor are — spre deosebire de cele mai multe filme — enorma calitate de a nu fi idiot.

D. I. SUCHIANU

Prinţul Iusupov în România?

Presa cotidiană din România publică de câteva zile ştiri despre venirea şi stabilirea prinţului Iusupov, asasinul lui Rasputin, în România.

S'a desminţit apoi versiunile despre stabilirea la noi a prinţului asasin.

Ministerul de interne deasemenea a desminţit aceşte ştiri.

De ce se dă atâta importanţă personajului rus, despre care ziarele germane arată că este astăzi şeful unei mari case de confecţiuni în Paris?

Oare faptul că cineva a comis un asasinat e deajuns ca opinia publică să fie preocupată de persoana asasinului?

De sigur că nu. Dar împrejurările de un tragism shakesperian în care s'a comis asasinatul şi spovedania asasinului au stârnit un mare interes pentru personajul din jurul fostului Ţar Nicolae II.

In cartea **„Revoluţia rusă" — Rasputin-Lenin,** apărută în librăria românească şi scrisă de **doctorul Ygrec** se află paginile senzaţionalei confesiuni a prinţului asasin.

M. O.

Cronica Şahului

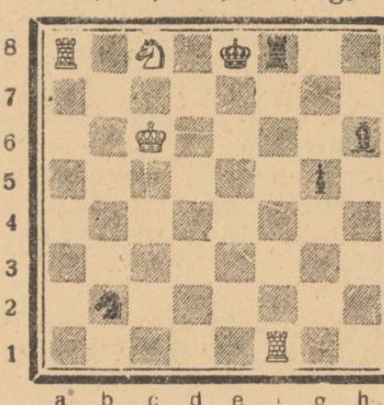
PROBLEMA No. 215

de **P. Orlimont**

(„Denken und Raten" 1929)

Negru (5 figuri)

Ré8, Tf8, Cb2, Nh6, Pg5.

Alb (4 figuri)

Rc6. Ta8 şi f1, Cc8.

Alb joacă şi face mat în 3 mutări.

PARTIDA No. 84

Jucată în concursul „de rezervă" al maeştrilor la Hastings în Ianuarie 1929.

Alb: H. E. Price. **Negru: E. Şapira.**

Partida pionului damei

1. d2—d4, Cg8—f6; 2. Cg1—f3, d7—d6; 3. c2—c4, Nc8—f5; 4. Cb1—c3, Cb8—d7; 5. Cf3—h4, Nf5—g6; 6. Ch4×g6, h7×g6; 7. é2—é4, é7—é5; 8. d4—d5, Cf6—h5!; 9. g2—g3, spre a împiedica Cf4, 9..., Nf8—é7; 10. Nf1—é2, Né7—g5!; 11. 0—0, această mutare se dovedeşte ca nefavorabilă. Mai bine ar fi fost h4, N×c1; T×c1. 11..., Ng5×c1; 12. Ta1×c1, Ch5—f4! 13. Né2—g4, la g×f4 urmează Dh4 şi alb nu mai poate împiedica matul. 13..., Dd8—g5; 14. h2—h4, albul stă prost. La Rh1, ar fi urmat: Cf6; g×f4, D×f4; h3, C×g4 şi câştigă. Mai bine ar fi fost: g×f4, e×f4; Dé2, Cé5; f3, f5; e×f, g×f şi ar fi putut atunci continua cu Cé4! Mutarea din text condamnă albul la o pasivitate fatală. 14...., Th8×h4! 15. g3×h4, Dg5×h4; 16 Dd1—f3, spre a juca la schimbarea damelor. La N×d7+, ar fi urmat: R×d7; Df3 şi negrul ar fi câştigat prin Th8 sau Dg5+, iar la Nf3, Ré7; Cé2, Th8; Té1, Ch3+, etc. 16..., Cd7—f6; 17. Df3—g3, Dh4×g4; 18. Dg3×g4, Cf6×g4; primul atac al negrelor pare înlăturat, dar el a rămas cu cal şi doi pioni pentru turnul sacrificat. 19. Tc1—c2, Ré8—d7; 20. Cc3—é2, Cf4—h3+; 21. Rg1—g2, Ta8—h8; 22. Rg2—g3, la Th1 ar fi urmat Cg×f2; Th2, Th4. 22..., f7—f5; 23. Cé2—g1, Ch3—f4; 24. Tf1—c1, Th8—h2! Alb intenţiona să joace f3, ceeace nu poate face acum din cauza lui. Ch5+mat. 25. b2—b4, Cf4—h5+; 26. Rg3—f3, Ch5—f6; 27. é4×f5, forţat, căci la Té1, ar fi urmat C×é4; T×é4, R×g4, Tg2+, etc. 27..., g6×f5; 28. Tc1—f1, g7—g5; 29. Rf3—é2, é5—é4; 30. Ré2—é1, f5—f4; cu ameninţarea Cé3; 31. Tc2—é2, la Cé2, ar fi urmat é3. 31..., f4—f3! 32. Té2—d2, Cg4—é5; 33. c4—c5, g5—g4; 34. a2—a3, Th2—g2; 35. Td2—d4, Cé5—d3+; 36. Td4×d3, la Rd2 ar fi urmat: T×f2+; T×f2, C×f2; Ré3, g3. 36..., é4×d3; 37. Ré1—d2, Tg2×f2+! 38. Tf1×f2, Cf6—é4+ şi alb abandonează, căci la Ré3 ar fi urmat: C×f2; R×f2, d2!, iar la R×d3, C×f2+; Ré3, Cd1+; Rd2, f2! etc.

Tânărul maestru Şapira, originar din România a obţinut pentru această partidă premiul de frumuseţe al concursului.

ŞTIRI

Concursul din Iaşi pentru campionatul de şah al României, s'a terminat cu următorul rezultat:

Premiul I şi titlul de campion al României pe anul 1928/1929 a fost obţinut de Alexandru Tyraler din Timişoara cu 5 puncte (din 6 partide), premiile II şi III de d-nii dr. I. Balogh (Mercurea Ciucului) şi căpit. I. Gudju (Bucureşti) cu câte 4, premiul IV de d. I. Mendelssohn (Bucureşti) cu 3 puncte.

Urmează: d-nii A. Winkler (Iaşi) cu 2½, baron Freitag (Cernăuţi) cu 1½ şi I. Linţia (Cluj) cu ½.

D. Tyroler obţine pentru a treia oară titlul de campion al României. Un frumos rezultat!

In Capitală se joacă, în localul Cercului „Camera de Comerţ", un concurs de şah la care iau parte următorii maeştri: Dr. I. Balogh, căpit. I. Gudju, ing. L. Loewenton, I. Mendelssohn, ing. Ricu Taubmann, Al. Tyroler şi Max Wechsler.

Afară de premiile în numerar, învingătorul concursului obţine cupa oferită de Cercul de şah, „Camera de Comerţ.

BIBLIOGRAFIE

„Revista de Şah" No. 3 (pe luna Martie) se prezintă în obişnuitul admirabil aspect redacţional şi tipografic ca şi numerile anterioare. Conţine articole interesante, partide bine analizate, frumoase probleme, studii şi o bogată cronică şahistă. Relevăm că în acest număr se publică problema No. *1000* (!) datorită marelui nostru problemist W. Pauly. Pentru abonament (300 lei pe an şi 175 pe 6 luni), amatorii se vor adresa la „Revista de Şah" Iaşi, str. Zugravilor 19.

P. I. NEGREANU
ING. L. LOEWENTON

Neobositul colindător al mărilor, Joseph Conrad, autorul cel mai popular al Angliei contemporane, a înfăţişat în romanul TAIFUN o povestire de un dramatism profund şi de un pitoresc fără pereche. Lucrarea aceasta celebră în toată lumea, a fost tradusă în româneşte de d. Ion Pas şi publicată în No. 111—112 al BIBLIOTECII DIMINEAŢA. Preţul 10 lei.

Curiozităţi

O farfurie de 25.000 franci

La o licitaţie din Paris s'a vândut o farfurie „de desert" cu preţul de 25.000 franci. In centrul acestei farfurii — multicolore şi aurite — se află stema unei nobile familii franceze — Lespine, care încă în sec. XVII-lea s'a mutat în Germania, schimbându-şi şi numele în — „Spina"...

Taras Bulba şi Polonezii

Celebra epopee ucraino-poloneză — „Taras Bulba" de Gogol a fost scoasă din librăriile şi bibliotecile din Polonia.

Polonezii văd în această carte o mare ofensă adusă naţiunii poloneze încă acum 90 de ani, când a fost scrisă.

Un telescop uriaş

In statul Arizona — America de Nord — pe un vârf de munte, se construeşte astăzi un nou telescop uriaş cu un diametru de 5 jum. metri.

Va fi cel mai mare din câte au existat până acum. Construcţia lui va dura câţiva ani. Vre-o sută de ingineri, chimişti şi fizicieni vor lucra la această uriaşă întreprindere. Pentru acest personal se şi clădeşte la faţa locului un hotel special... O armată de lucrători se va aşeza în jurul noului observator, în numeroase case demontabile.

Noul telescop va permite astronomilor să examineze stelele de „mărimea 25-a", pe când telescopul Wilson, cel mai puternic până azi, nu permite decât să vedem aştrii de mărimea 22-a.

Astfel până şi lumile care se află la 400.000.000 de ani-lumină distanţă de planeta noastră, ni se vor înfăţişa, deschizând poate perspective nouă de cucerire a spaţiului, cu alte cuvinte, ochiul omului va vedea prin acel telescop de 1.000.000 ori mai bine de cât vede astăzi prin forţa naturală a privirii sale.

Cu ajutorul acestui telescop va fi dezlegată poate şi enigma lui Marte cât şi a celorlalte planete din sistemul nostru solar.

Statistica unei vieţi

Un original dintr'un oraş german de provincie a căutat să-şi noteze în carnet, cu preciziune, în cursul câtorva decenii, tot ce a făcut. De curând, împlinind 80 de ani, a publicat întreaga-i statistică alcătuită.

In 80 de ani, omul acesta a trăit 29.220 de zile, sau 701.280 ceasuri, adică 42.076.800 minute sau 2.524.608.000 secunde.

Din acest timp, el	Ani	zile	ore	minute
a dormit	26	312	18	22
a lucrat	21	95	14	40
a fost amărît	6	116	14	10
a mâncat	5	346	5	12
a aşteptat	5	302	16	45
a fost îndrăgostit	4	39	8	27
s'a reconfortat la aer curat	4	12	15	3
a călătorit	3	273	18	25
a citit ziare	1	243	7	18
s'a bărbierit	—	288	2	52
a plătit	—	140	23	19
s'a iscălit	—	42	14	58
s'a încălţat	—	39	18	19
s'a uitat la ceas	—	30	9	36
a deschis uşa la intrarea principală a casei	—	29	4	47
a pedepsit copiii	—	26	14	33
a muiat condeiul în călimară	—	21	13	36
şi-a legat cravata	—	18	12	6
a fost la teatru	—	16	6	20
a aprins ţigări	—	12	16	5
a căutat butoane de manşete	—	6	21	25
şi-a curăţat ochelarii	—	5	1	48
a vorbit cânelui	—	2	14	20
a râs	—	1	22	3

Un om atât de serios ca statistician, a fost într'adevăr condamnat să râdă cel mai puţin în timpul unei vieţi de 80 de ani împliniţi...

Cine a fost Cuza-Vodă?

Sunt mulţi care fiind din ultima generaţie se întreabă:

„Cine a fost Cuza-Vodă?"

Veteranii sau mai bine zis cei din vechea gardă, care au apucat timpurile de glorioasă activitate a Domnitorului Cuza, ştiu despre cine este vorba. Ei nu au nevoie de explicaţii precum nu are nevoie de aşa ceva nici populaţia dela ţară în a cărei amintire viaţa acestui Domnitor a rămas încrustată, ca un model nobil de dragoste pentru ţărănime.

Este drept că în tot timpul dela detronarea lui Cuza şi până mai eri oficialitatea a ostracizat memoria lui. Dar în popor, în acel conglomerat de ânturi uneori frumoase, alte ori... pripite, amintirea acestui Domnitor făuritorul Principatelor Unite, punătorul de baze ale României Mari de azi, a rămas mereu vie.

Acesta nu întreabă cine a fost „Cuza Vodă"!

El ştie că cel mai mare proteguitor al lui, a fost acest mare bărbat, care cu ajutorul lui Mihail Kogălniceanu, Manolache Costache şi alţii, au contribuit în marginile permise de acele vremuri la ridicarea ţărănimii din starea de robie în care se afla.

Sub formă de roman, bazat pe toate datele şi cronicile depe acele vremuri, d. Vasile Pop, un scriitor destul de cunoscut, a reuşit cu multă muncă, să ne prezinte sub formă de roman, figura şi mai ales viaţa atât de plină de aventuri a acestui domnitor.

Cine a fost Cuza Vodă se poate afla mai pe larg citind romanul „Cuza Vodă" care se găseşte la toate librăriile.

AL. P. DR.

Cărți și Reviste

TOT ANDRÉ MAUROIS: Ocupații recente

Nu mai țin minte ce savant a răspuns odată unui indiscret, care îi cerea detalii asupra vieții sale private:

— Noi nu avem viață privată (și, bine-înțeles, publică încă și mai puțin). N'avem biografie, ci bibliografie.

Existența unui intelectual profesionist este compusă nu din evenimente, ci din gânduri, sau mai corect din evenimente care sunt gânduri (și, în cazul cel mai bun: din gânduri care vor deveni evenimente pentru ceilalți...)

Ce face acum André Maurois (afară de conferințe la București)?

Lucrează la o „Suite à des oeuvres célèbres", adică pastișe, à la manière de" Sterne (Voyage sentimental") și Proust („Pastiches et mélanges").

Afară de asta se gândește la frumusețea și libertatea călătoriilor:

„Ceea ce-mi place într'o plecare, — scrie el în jurnalul său intim din ultimele luni, — este că ne scapă de falsele nenorociri. De ce să ne mai supărăm de o insultă, de vreme ce insultătorul se află la 300 de kilometri? De ce să ne mai necăjim de dragoste, când iubita noastră e cine știe unde? In voiaj și numai în voiaj, — adaogă Maurois, lăsându-se să cadă pe pernele compartimentului, — omul devine într'adevăr el însuși".

Apoi, face reflecții asupra patriotismului. Își amintește cum s'a dus să viziteze, împreună cu băeții lui, locul unde amiralul Nelson a fost ucis de un glonț franțuzesc. Sosiți acolo, Englezii se descopăr. Băeții lui Maurois fac la fel. Marinarul care era acolo, e mișcat. Mișcat și mirat de bizareria faptului: niște Francezi să se descopere în fața lordului Nelson! La ieșire, Maurois întreabă pe copii. „Ce-ați văzut?". „Noi? răspunseră băeții. Am văzut locul unde a murit Napoleon". Hotărît, patriotismul e cel mai comod sentiment din câte există.

Apoi Maurois se gândește la frații noștri mai proști. Se ocupă cu științe naturale:

„De când știu, — spune el, — că există, în fundul mărilor, pești care nu pot trăi decât supuși unor presiuni colosale, și care, dacă s'ar ridica mai la suprafață, ar exploda, am poftă să scriu o nuvelă care s'ar chema „Pești de mare adâncime", unde aș arăta cum anumiți oameni foarte degradați plesnesc pentru că au încercat să trăiască într'o atmosferă morală mai pură".

„Mă gândesc, — adaogă el, — la ce admirabil lucru este că anumiți pești orbi poartă, în fața lor, un mic aparat producător de lumină care atrage prada, și pe care ei nu-l vor vedea niciodată".

„Animalele, — adaogă Maurois, — sunt și ele supuse unui fel de lege a compensației. Un dobitoc care are cutare trăsătură admirabilă, e adesea ridicol, prin cutare alta. Albatrosul, divin când e în văzduh, umblă ca Charlie Chaplin. Păunul, aristocrat prin îmbrăcăminte, e mitocan la voce. Privighetoarea, mare artistă, este îmbrăcată ca o pârlită. Poetul trebue totdeauna să plătească, într'un fel sau altul: Byron e șchiop, Keats tuberculos, Balzac ambițios și sărac, Stendhal urît".

De curând, Maurois a dejunat cu Rudyard Kipling, care trăește retras, la țară, departe de o glorie imensă (care trebue să fie desigur justificată, de vreme ce *este*, dar pe care eu personal n'o pricep, socotind, pe drept sau nedrept, că tot ce scrie Kipling este în genere idiot și fără haz). Cu prilejul acestei întrevederi, Kipling constată că steaua lui cam apune:

— In Anglia, —spune el, — noua generație s'a cam detașat puțin de mine. Caută altceva. Și dealtfel bine face. Dacă un tânăr scriitor ar avea nenorocirea să iubească prea mult cărțile mele, ar face Kipling, și nu s'ar găsi pe el însuși... Da-da-da, e nevoe ca tinerii să fie puțin nedrepți față de mai marii lor".

Maurois, atunci îl asigură că impresia sa este — din ce a văzut și auzit pe la Oxford și Cambridge — că tinerii esteți se cam întorc la el.

— Da? spuse atunci Kipling. Rău fac. E cam de vreme. Ar fi păcat...

„Este, — adaogă Maurois, — în tonul lui Kipling, un humor puternic. A! Ce s'ar mai prăpădi de râs Kipling dacă ar afla de neliniștele lui Philippe Marcenat! (Vă amintiți de Philippe: este eroul din Climats). Pentru el (adică pentru Kipling) individul trebue sacrificat colectivității, ba chiar trebue să se simtă fericit de sacrificiu. Stupul unde fiecare albină se gândește la ea însăși și discută ordinele speciei este un stup prost, care trebue ars. Omul trebue să știe să aleagă. Strașnică lecție pentru Philippe Marcenat. Și în amor, trebue să alegi, și alegerea odată făcută, să-ți joci partida fără regrete. Să faci un menaj, să faci o țară, să faci o carte, cât poți mai bine, fără a căta pentru ce. Căci Dumnezeu e mare..."

Și acum, vreți să mai aflați noutăți despre Philippe Marcenat (decedat în ultimele rânduri ale volumului „Climats")?

Autorul declară că-i pare puțin rău că l'a omorît, și că n'a încercat o parte a treia a cărții, în care să fi făcut o pictură a fericirii. „Greu, desigur, — spune el. Totuși curba fericirii are ondulații întocmai ca și aceea a vieților tragice. Am să încerc asta mai încolo, cu alte personagii. Philippe avea gustul inchietudinii. Echilibrul, calmul, l-ar fi ostenit și plictisit repede. Dar poate că bine făceam dacă lăsam să se înțeleagă mai limpede că acel abandon către sine, acea molatecă bunătate a personagiilor din „Climats" n'o socot inevitabilă. Citeam „Propos sur le Bonheur" de Alain. Cred, ca și el, că e foarte cu putință să-ți *faci* fericirea, și că fatalismul sentimental e tot atât de fals ca și fatalismul acțiunii. Problema liberului arbitru îmi apare, pe zi ce trece mai mult, ca o falsă problemă. Desigur, universul e imens, complex, iar noi slabi și mici. Totuși avem *priză* asupra lui, așa cum un copil mic poate să pună o uzină vastă în mișcare, atingând, cu vârful degetului, un comutator. „Philippe, Odile, Isabelle, ont tort d'être ce qu'ils sont. Mais ils étaient ainsi, voila tout".

Și pe urmă, André Maurois iar se întoarce la viața dobitoacelor. Ne povestește cum Beebe, autorul unei cărți de călătorie de studii a unui naturalist, intitulată „L'aventure de l'Arcturus" a avut următoarea aventură cu un albatros. Felul în care albatroșii fac dragoste este destul de curios. Se postează, în picioare, unul vizavi de cellalt, cam la un metru distanță unul de altul. Deodată, unul din ei scoate un mormăit urât, și întinde gâtul. Partenerul său face atunci la fel. Cele două păsări încep să se încline profund, până la pământ, de trei ori. După aceea, își încrucișază ciocurile. Cu mandibulele închise, încep un fel de exercițiu de scrimă, prin mișcări foarte repezi din cap. Iar când vine momentul de pasiune extremă, unul din albatroși își deschide larg mandibulele, înlăuntrul cărora cellalt albatros își introduce ciocul. Extaz.

Pe când Beebe privea la cei doi amorezați, o a treia pasăre se apropie de ei, salută conform protocolului, și vrea și ea să întindă pliscul și să ragă. Dar cei doi nu-l bagă în seamă, și-și continuă, egoist, micul lor ceremonial. Atunci naturalistul își ieși din rolul său pasiv. Se apropie, el, în fața amantului disprețuit. Ii turnă trei adânci saluturi. Albatrosul păru puțin cam surprins. Totuși răspunse la salut prin alte trei, cu multă solemnitate. Apoi își apropie ciocul de obrazul d-lui Beebe. Atunci, dându-și seama de imposibilitatea absolută a unui asalt de mandibule, albatrosul se depărtă cu o tristeță gravă.

D. I. S.

Je veux dire aux lecteurs de l'Adevarul literar quelle [illegible] impression emporte de ce pays un Français qui y a retrouvé sa culture, sa langue et tous [illegible]

André Maurois

ION OJOG: Pridvoare, poezii, 1929

Dicționarul poetic pentru imagini și comparații, de care uzează d. Ion Ojog, dispune de aceiași termeni numeroși și variați, noui și exotici, care caracterizează întreaga poezie post-argheziană. Rubin, crin, fildeș, abanos, sidef, sideral, astral, gherghef, cristal, cleștar, potir, efigie, minarete, smalț, sirene, safir, smarald, opal, chilimbar, oaze, caravane, meduze, coral, amarant, rodii, agată, Calea Lactee, — toate s'au afirmat autoritar ca elemente de combinat imagini și comparații, pe deasupra tradiționalelor expresii cu: sân, aur, nud, plop, talaz, etc., etc...

Dela accentul eminescian:

Atâta foc, și-atâta aur,
Și-atâtea lucruri sfinte
Peste 'ntunericul vieții
Ai revărsat, Părinte!...

... sau dela al Veronicăi Micle:

... Ce n'ar da un mort din groapă
Pentr'un răsărit de lună!...

și până la poezia argheziană, ciclul și arsenalul poeziei românești s'au complectat și s'au reformat într'atâta, încât asupra generațiilor poetice mai tinere au început să apese canoane absolute, cerând sacrificii umane prin imitațiune și pastișare a modelelor eminesciano-argheziene.

Pentru a rămânea originale, talentele noastre mai nouă au reacționat până și printr'o supunere benevolă rimelor neuzate, ca de pildă: „Bosfor" cu „fosfor", — sau se specializează în „albume zoologice", ca d. Al. Bilciurescu, de consonanțe melodice pe al căror „pat al lui Procrust" vin apoi ideile, imaginile comparațiile estetice, ca să se potrivească și să se exprime...

In această conjunctură notorie, d. I. Ojog, cu volumașul său compus din 33 poezii, editat foarte elegant și simplu, ne provoacă un sentiment de sinceră uimire: de unde are atâta măestrie de strateg pentru atâtea combinații de șah poetic, dispunând de aceiași armată de termeni, împreună cu toată generația poetică a d-sale?

Se poate, deci, sau — se poate, oare, creia frumosul poeziei autentice și din elemente ce nu se supun canoanelor eminesciano-argheziene?

Răspunsul îl avem în minunatul sonet al d-lui Ion Ojog închinat d-lui Ionel Teodoreanu. Deși publicat în „Adevărul Literar" acum trei ani, îl reproducem din nou aci, ca o adevărată artă:

HERUVIC LAIC

Nopți simple ca un crin, cu-argint pudrate
Și broateci verzi cu ochi de-agată brună
Țâșnind, mărgăritare albe 'n lună, —
Nori puri: păuni cu cozi pe zări lăsate...

Intinde-ți mânile spre-adânc, și-adună
Adâncurile 'n fildeș încrustate,
Și 'ngroapă stelele imaculate
In ochii tăi brumați cu smalț de prună...

Nu-s raze, razele din noaptea clară,
Cădelnițând potire de ninsoare —
Ci crini, crini cizelați în piatră rară.

Dă-mi sânii tăi de-argint și lăcrămioare,
Și-auzi: psalmodiind pe-a lunii scară,
Plâng Heruvimi — cu murmur de izvoare...

Mai cităm: „Decor marin", „Nud", „Toast suprem" și am putea cita cel puțin o jumătate din cuprinsul cărții, pentru aceleași perfecțiuni de formă și de fond. — *A. N.*

CETIȚI

„REALITATEA ILUSTRATĂ"

Mare revistă ilustrată în felul revistelor similare din străinătate

Apare în fiecare Vineri în 28—36 pagini, splendid ilustrată cu peste 120 de clișee originale, reprezentând ultimele evenimente din țară și străinătate, formatul mare, conține cele mai interesante articole distractive, știință popularizată, nuvele și romane pasionante, de cei mai vestiți autori, universal cunoscuți, articole de modă, sport, humor sănătos, teatru, cinematograf, fantezii distractive, articole de politică internă și externă, toate ilustrate, cu fotografii din toată lumea și desenuri special executate.

Pagini speciale sunt rezervate în fiecare săptămână curiozităților din toată lumea, faptelor și ideilor importante, și jocurilor distractive. Rubrici speciale sunt destinate filateliei și grafologiei.

Costul unui exemplar este numai de 8 lei.

Cititi azi

LECTURA No. 219

FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE

Legende japoneze

Un ciclu de povestiri de o fantastică frumusețe exotică

DE LAFCADIO HEARN

Ilustru literat și profesor dela universitatea din Tokio

Lei 5 Scrierea complectă la chioșcari și librari

Insecticidul American în PRAF

Drapelu

Negru

distruge gândaci, ploșnițe, purici, etc.

De vânzare la Farmacii, Droguerii sau depozitar în flacoane a Lei 35, - Lei 85, - și Lei 175, flaconul

S. N. IANCOVICI

Bucureşti, Str. Academiei No. 6. — Telef. 38|13.

Recenzii

AURELIU WEISS: Autori și păreri

Edit. „Naționala", București.

Nu este situație mai ingrată de cât aceea a „intermediarilor gândirii", ca să zicem așa, adică a celor ce se încumetă de a ne ajuta să înțelegem autorii și curentele din literatură, fie și din cea contimporană. Asemenea autori nu pot fi citiți cu plăcere și cu folos de cât de cei ce cunosc operele despre care li se vorbește și care doresc oarecum o revedere, un control și o discuție contradictorie, fie chiar și în gând, cu autorul „părerilor".

Dar în cazul acesta cartea trebue să întrunească anume condițiuni: o ordine, legături și fapte care să fie pentru noi ca o canava pe care să brodăm amintirile și să ne distribuim propriile cunoștinți.

Cartea domnului Weiss, care nu poate fi considerată ca un volum de essai-uri, adică de pretexte pentru a-și dezvolta propriile paradoxe, este tocmai cartea informativă, firul conducător pentru a prinde în întregime și într'o lumină clară, desemnul individualităților și situarea unor probleme, cu care noi suntem, de fapt, într'un comerț sufletesc destul de intim, dar care în profuziunea și amestecul exuberant al literaturii contimporane, sunt destul de greu de cuprins în întregime.

La baza operei d-lui Weiss este o lectură considerabilă, un simț constructiv plin de îndrăzneală și de siguranță, care știe să închege din haosul curentelor, din formidabila producție a literaturii actuale, caracterizările figurilor, trăsătura care gravează. El are darul formulei juste care rezumă și scoate în relief o personalitate întreagă în câteva rânduri.

Personalitatea lui Romain Rolland e construită trăsătură cu trăsătura printr'o analiză ascuțită și din ce în ce mai aprofundată a operei sale, apoi această personalitate presimțită în primele sale manifestări, discernată în toate nuanțele, urmărită cu simpatie și fină înțelegere în Jean Christophe ne e redată în unghiul de privire care trebuie să ne-o lumineze: „Rolland încearcă să înoade, tinde să înoade fâșiile sufletului omenesc, destrămat de literatura modernă, într'o operă care se cere să cuprindă sinteza civilizației moderne". Critica lui Rolland cu toată vehemența și ridigitatea ei nemiloasă, este critica unui senzitiv, dușman al ironiei și humorul este singura formă care se potrivește senzibilității sale și căreia îi datorăm pe Colas Breugnon. Sufletul lui Romain Rolland luminat din toate părțile, ne apare în sinteza d-lui A. Weiss ca purtătorul de glas al sufletului modern, chinuit de setea dezlegării enigmei, care ne face să șovăim între iubirea și ura semenilor.

In studiul asupra lui André Gide, d-l Weiss pune într'o lumină limpede problema pe care a trăit'o Gide toată viața fără să o rezolve: tendința către unitate și armonie, alături de multiplicitatea sufletului său, a eului său pe care Gide îl consideră ca un decor pe care se proectează conflictul unor idei, ca un teatru în care el însuși nu e decât un spectator.

In studiul acesta asupra lui Gide, ca în toate bucățile din cartea d-lui Weiss, poate mai mult de cât în ori care alta, e o inteligentă punere la punct a tuturor concepțiilor și atitudinilor diverse din opera lui Gide, folosind documentarea în modul cel mai ingenios, pentru a ne da toate elementele de apreciare, toate precizările și evitând orice dezvoltare ce nu ar fi avut greutatea cerută de expunere. Avem aci perspectiva cea mai favorabilă asupra acestui magician al unor generații întregi, precum și felul în care trebuie să-l privim pentru a-l înțelege în toată complexitatea și multipla lui manifestare.

Teatrul lui Jules Romains este judecat și situat în producția dramatică modernă și în legătură cu critica dramatică actuală franceză, cu o justeță de apreciere care dovedește supleța și delicateța înțelegerii curentelor de idei și sentimente din mentalitatea ce domnește

D. Aureliu Weiss

astăzi în tineret, subliniind cu multă înțelegere defectele și slăbiciunile dramelor lui Romains, precum și posibilitățile sale viitoare.

Anton Cehov și Dimitrie Merejkowski sunt studii largi, de o profundă înțelegere și o expunere limpede și luminoasă, în care autorul ne dă mai mult reacțiunile sale personale de cât citații revelatoare, vizând mai mult evocarea atmosferii spirituale din scrierile acestea.

Foarte interesante observațiile asupra lui Pirandello și comparația acestuia cu Bernard Shaw: „Pirandello, prin inclinările lui de un realism proectat pe ûn fond ireal, spre a-i desemna mai bine limitele, — se ferește să distrugă fundamentul afectiv, sedimentat adânc în personalitatea noastră prezentă. In acest senz Pirandello este mai omenesc de cât Bernard Shaw, deși este mai logic. *Așa este (dacă vi se pare)* e tocmai afirmarea categorică a realității sufletești a eroilor și a relativității în funcții de credințele fiecărui individ". Domnul A. Weiss pune însă punctul pe slăbiciunea pieselor lui Pirandello, „dialectica subtilă care are darul deosebit de a pune demonstrațiunea într'o profuziune de sofisme".

Studiul asupra lui Galsworthy mi se pare cel mai complect și mai desăvârșit atât ca înțelegere cât și ca redare a personalității.

De la un capăt al volumului la celalt avem impresiunea unei conștiinciozități, a unei siguranțe în tratarea materialului, a unei bogății de informații și a unei imparțialități foarte confortabile. Personalitățile sunt redate cu o varietate în nuanțe care le face să-și păstreze nu numai mișcarea și supleța, dar întreg relieful, multiplicitatea și relativitatea.

Putem afirma, fără exagerare, că volumul domnului A. Weiss este unic în felul său și ajută cititorului a fi receptiv și simpatic, a gusta și înțelege pe cei despre care vorbește, dar mai ales ne dă gustul de a-i citi și reciti.

IZABELA SADOVEANU

INSEMNĂRI

Concursul „Adeverului Literar"

Faţă de succesul repurtat de concursul şcolar din anul trecut, „Adevĕrul Literar" s'a hotărît să organizeze o nouă serie de concursuri.

Acest concurs, — care urmăreşte descoperirea şi încurajarea unor elemente tinere cu serioase aptitudini literare, — este făcut pentru elevii şi elevele din clasa VII de liceu sau din ultima clasă a şcolilor speciale, cursul superior (seminarii, şcoli de comerţ, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl fac cele mai bune compoziţii libere la Limba Română din anul acesta, recomandate de profesorul respectiv de Limba Română.

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevĕrul Literar", strada Sărindar No. 9—11 până la 15 Iunie.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil, pentru ca cei ce vor reuşi la concurs să poată beneficia în vacanţă de premiu.

Se acordă trei premii, — şi anume:

Premiul I ..... 5000 Lei
„ II ..... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii: Jean Bart, membru al Academiei Române; Paul Zarifopol, publicist; Constantin Botez, profesor, inspector al învăţământului secundar de Limba Română şi M. Sevastos, publicist.

Lucrările premiate se vor publica în „Adevĕrul Literar şi Artistic".

Bilete de papagal

In „Bilete de papagal", Coco întâmpină — în Cişmigiu — soarele... cu aceste încântătoare modulaţii:

„Ia te uită cum te primesc în Ierusalimul Cişmigiului nostru panseaua şi sălciile, despletite în pieptenele gîdilitor al vântului încetinat.

„Au ieşit întru întâmpinarea copitelor mici ale asinului tău alb, înşăuat cu cergi împăturite, toţi copiii zulufaţi, trandafirii şi albi, care te-au căutat cu cârligul în sobă toată iarna, prin lânăria moleculară şi fragilă a cenuşii. Bine-ai venit sănătos! Incă de azi noapte s'au auzit încercându-şi arcuşurile şi cobzele pisicele nopţii, greierii, care torc la întunericul stelelor, firul de unde l-a lăsat mâţa când s'a culcat. Coco nu crede în fiinţa greierului zburdalnic, cum n'a crezut nici în Paştile trecut. Clopoţeii cu miezul de boabe de lemn, care sună de câte ori îi clatină vântul, sunt arătările auzului, goale.

„De-alungul grădinii se plimbă un grădinar ciung, semănător cu mâna validă, de frumuseţi cu mireasmă, El ochieşte grădina, din faţă şi pe dungă, mai de la stânga, mai de la dreapta, ca un zugrav care caută zâmbetul cel mai fin în asemănarea cea mai bună. Trimite violetul puţin mai către lac şi roşului îi face loc mai în fund. A! mărgăritarul: te-am prins; tu sunai ca greierii din cojile tale de măzăriche, aninate în aer de câte o mustaţă. Şi boii, care trag de carul cu garoafele din ghivece, s'au înveşmântat şi ei în odăjdiile soarelui, aproape să îngenunche subt epitrahil şi să se spovedească".

Plângere

Revista „Tribuna Basarabiei" publică, în numărul de 15 April, următoarea plângere *ad litteram:*

„Mult st. Domnule Redactor
cucernice Părinte Sufletesc.

Eu subsemnatul Pavel Alasu fratele criznicului bisericesc din comuna Toracul mare. Vin către D-tră cu următoarea Plingere nespus de durerosă pentru mine, în ziua de 1 Februarie seara am fost invitat la Părintele Gheorghe Teorian casăm deie ceva.

Ajungând eu la pr. G. Teorian dau „Bună seara" şi întreb:

Dece m'aţi chemat părinte aveţi ceva servici?

Ba n'am — da — de unde ştii tu că am cumpărat cu pat lu Vlădica? ce Răspindeşti tu prin sat că eu am cumpărat pat lu Vlădica mă întreba părintele G. Teorian.

Eu i-am răspuns — şi eu am auzit din Omeni din sat dar eu nici nu eram acasă când a fost Vlădica aici în Vizită canonică, eu eram bolnav atunci în spitalul din Becicherechi — ţin să se ştie că eu sunt neputincios luat de mâni şi piciore de când sunt — şi eu nu ştiu c'ai cumpărat D-ta pat sau nu.

Atunci părintele furios ca un taur s'a năpustit asupra mea: m-a scuipat de 3 ori în faţă zicând. Batăte Dumnezeu să te Bată, şi îmi trasă 4 palme peste obraz spunându-mi mai multe vorbe porceşti.

„Să ai grijă de dosul" lu noru-ta al sucit. (Ţin să se ştie ca părintele Teorian a fost pârât la conzistoriu Arad că a vrut să siluiască pe noru-mea; femeia lu fratemiu). Şi încleştând pumnii s'a repezit la mine ca un Scaharaoţchii zicnd: te Omor... te Omor!

După aia înhăţândumă m-a dus târâş-grăpiş nebuneşte prin tindă prin tote Odăile zicândumi — unde-i patu lu Vlădica apoi târândumă înapoi îmi mai aruncă doi pumni sdraveni după cap şi ma dat pe uşă afară. Nu ştiu unde era şi domna şi servitorea nam Văzut pe nimeni. Fală ţie părinte că ai Bătut şi D-ta un Om neputincios ca mine că în adevăr ai zis „tu niime în lume care nu eşti vrednic nici să cerşeşti în morminţi".

Adevăr părinte că nu sunt Vrednic nici să cerşesc. că de eram Vrednic D-ta nu mă băteai. Aşa O las pe Bunul D-zeu să-ţi Răsplătească el că eu nu am altă putere.

Atunci ne mai mirăm că plouă cenuşa şi zăpadă Roşie ţin să se ştie că aşa neputincios cum sunt am dat 17 cântăreţi de strană. Am întors la legea noastră Ortodoxă 7 Nazareni.

Aşi dori să spună şi pr. Teorian ce a făcut D-sa.

Ceiace a făcut se Vede din dosarul cu două investigăţi ce a fost asupra d-sale şi care se păstrează la Ven. Conzistor în Arad.

Pentru toate cele de mai sus iau totă Răspunderia şi jur în faţa sf. Altar că pe lângă cum sunt urgisit am mai suferit şi Bătaie.

Salutându-vă cu stima semnez.

Pavel Alasu
Maestru Instructor decantori"

Oricât de gravă ar fi plângerea de mai sus, — noi, iremediabili cercetători ai scrisului, nu putem face abstracţie de partea literară... pentru sublinierea căreia am şi făcut această reproducere.

Frumuseţa

In revista „Generaţia Unirii", d. I. Inculeţ descrie astfel mediul revoluţionar moldovenesc dela Petrograd (Martie, 1917):

„Ceiace te impresiona la prima vedere, era frumuseţea fizică a celor prezenţi. Toţi de statură înaltă, bruni sau blonzi, cu ochi negri sau albaştri, cu priviri deschise şi îndrăzneţe. Toţi militarii erau din regimentele ţarului, regimentele gărzii imperiale. Şi în regimentele ţarului se recrutau din întreaga Rusie numai tineri de statură înaltă — blonzi cu ochi albaştri — pentru regimentul de gardă Preobrajenschi; bruni cu ochi negri şi nasul aquilin — pentru regimentul de gardă Semenovschi. Basarabia avea şi are mulţi tineri frumoşi, cari, recrutaţi, mergeau direct la Petrograd pentru a face fala regimentelor de elită ale ţarului".

Cum descompun vremurile, omul!

Au trecut numai doisprezece ani de-atunci, — şi frumuseţa d-lui I. Inculeţ s'a lăbărţat, a chelit şi s'a burtă-verdificat.

Unde-s „privirile-i deschise şi îndrăzneţe"? Unde i-i „frumuseţa fizică"?

Dar oare nu-i şi aici vre-o mistificare?

O fi fost vre-odată frumos — d. I. Inculeţ?

Familiaritate

In discuţiile din Empireu între Gr. Alexandrescu, Ion Creangă, Titu Maiorescu, Vasile Conta, Eminescu, Caragiale, Delavrancea, Duiliu Zamfirescu, Vlahuţă, Trivale, etc., — revista „Falanga", prin pana d-lui Mihalache Dragomirescu, întrebuinţează un limbaj de-o familiaritate exasperantă.

Astfel Delavrancea, vorbind de Gr. Alexandrescu, spune: „cuconul Grigore este olimpian"... iar Gr. Alexandrescu se adresează astfel lui Maiorescu: „Să mă erţi, Titule, dar noi ne-am ocupat numai cu o formă psiho-fizică".

Dar familiaritatea d-lui Mihalache Dragomirescu se scoboară şi mai jos — până la trivial.

„Subt cuvânt că admiră, — spune Gr. Alexandrescu, — *Trivaluţă* al nostru a amuţit de tot. Tot cam mut este şi Duiliu şi Delavrancea. Ar trebui să vă mai produceţi şi d-voastră că vă uită publicul, etc"...

Trivaluţă?

Dar la ce folos să se mai producă „Trivaluţă", Duiliu şi Delavrancea, — dacă scrie, şi pentru vii şi pentru morţi, d. Mihalache Dragomirescu? — *M. Sevastos.*

Poezia-melc

Un poet, dintre cei tineri, îşi compară poemele cu melcii:

Melci leneşi, poemele mele
Se mişcă 'ncet prin livezile albe...

In stil prozaic, se spune: livezile verzi. Poetul este însă un pasionat inovator. Zice, prin urmare, livezile albe...

Hipnotizaţi de stele,
Las(!) urme lucitoare
Şi'n fiecare urmă câte-un soare!

Noi ştiam că urma lucitoare, pe care o lasă melcul, nu-i un soare ci... altceva. Ceva mai vulgar.

Dar poetul ţine să ne istorisească ce face el cu melcii aceştia...

Ii strig, nu m'aude!
Mă arăt, nu mă vede!

Adică:
Melcii nu aude!
Melcii nu vede!

Afurisita de gramatică, — ce încurcături le face bieţilor poeţi!

Elogiul muncii

Un alt poet face elogiul muncii, pentrucă:

Pe braţe ea muşchii încoardă, întinde,
Pe creer ideile 'n stele aprinde...

Dar poetul nostru nu se mulţumeşte cu atât. Face şi elogiul năduşelii.

Ascultaţi:
In valul sudorii tristeţea-i o floare,
Şi urîtul în suflet se stinge şi moare...

Aşa dar pe sudoarea muncii, cresc... flori! Şi valul de sudoare stinge — ce pompier! — incendiul urâtului în suflet...

Botanică aproximativă

Acelaş poet spune iubitei:

Din suflet îmi desprind o rază
Ca aurul din soare,
Pe calda-ţi inimă să cadă
Corola să-i înfloare
Ca să-i deschidă spre lumină
Plăpândele-i petale;
Şi cu aroma lor să ungă
Un trup fără sepale...

Botanica poetului nostru este aproximativă şi buclucaşă.

Poetul îşi desprinde o rază din suflet şi o aruncă pe „calda" inimă a iubitei, ca să-i deschidă petalele şi să... „ungă" cu aroma lor (!) un trup fără sepale...

Iubita poetului este — hotărît — o fiinţă anormală!

...Dar poetul se teme

...să nu sărute
O inimă de ghiaţă,
Şi'n ea să-mi moară tot fiorul
Nădejdilor de viaţă...

Petale, sepale, — cum să crească, săracele, pe-o inimă de ghiaţă?

Destăinuiri

O revistă modernistă din Craiova publică destăinuirile senzaţionale ale unui poet de modă nouă:

Te-am plămădit cu gura şi cu palma
te-am modelat cu'n zâmbet pe furiş...

...Cu gura şi cu palma — este, oricum, excesiv!

Trup gol şi încordat sub arcul serei
păreai cioplită 'n marmoră, etern.

Dar, spre ziuă:

...a fost doar jocul nopţei şi al spumei
tu, vis pierdut în zori, eu frânt în dimineaţă...

Ea, „vis pierdut în zori" — merge! Dar el „frînt" în dimineaţă" — asta e destul de grav...

Elegie

In aceiaşi revistă, un alt poet modernist publică o elegie. Elegia este, în general, o poezie tristă. Elegiile moderniste însă, sunt deosebit de înveselitoare.

De pildă:

„Sunt înălţimi de unde fără ştire,
Vertiginos şi nebiruitor,
Am coborât cu aripi frânte de cocor
Şi m'a dospit adâncul în rotire.
Intinerit am încercat să urc
Din nou cu suflet îmbibat de viaţă
Dar dibuind — nehotărît — prin ceaţă
M'am încurcat în loc să mă descurc".

...Se şi vede că s'a încurcat, în loc să se descurce — sărmanul poet cu aripi de cocor!

Dela albatrosul lui Baudelaire, până la cocorul revistei craiovene — ce depărtare!. — *Tudor Teodorescu-Branişte.*

Mărunte

La 25 Aprilie, apare *SIMFONIA FANTASTICĂ*, roman de CEZAR PETRESCU.

Un admirabil volum, prezintat de editura „Naţionala" S. Ciornei şi tipărit cu deosebită îngrijire în atelierele „Ramuri".

După succesul de librărie fără precedent, al romanului *„Intunecare"*, care a epuizat o ediţie de 5000 exemplare în 25 zile, şi după creaţia plină de vervă, de pitoresc şi de atmosferă, care e „La Paradis General", romanul tipărit în foaia noastră, d. Cezar Petrescu a ţinut să arate o nouă latură a vigurosului şi diversului său talent, analiza sufletească. *„Simfonia fantastică"* este o minunată analiză a unui suflet dezorientat *de boală, gelozie şi teamă de nebunie.*

— A apărut vol. III „Studii şi critice" de Carol Drimer.

— In *Micul Tratat de Estetică* sau *Lumea văzută estetic,* noul volum al d-lui *F. Aderca,* autorul analizează fenomenul estetic în toate înfăţişările lui: *Ce nu este fenomenul estetic?* (Artistul bine-crescut şi moral, Psihologismul, Artistul reprezentant al unei clase sociale, etc.), *Ce este fenomenul estetic?* (Originile psihologice ale creaţiei artistice, Nietzsche şi stilul colectiv, Autospectatorul, Plăcerea estetică pură, Opera de artă, Logaritm al peisagiului, Poezia pură, Cum mor operele de artă, etc.)

O parte importantă din volum e alcătuită din aplicaţii din cultura română şi străină (Intâmpinări şi lămuriri, Cucerirea poeziei, Specificul românesc, Pilda lui T. Arghezi şi Marcel Proust, metoda lui Baudelaire, etc.).

Micul tratat de estetică are o înfăţişare plăcută şi portativă.

„Biblioteca pentru toţi"

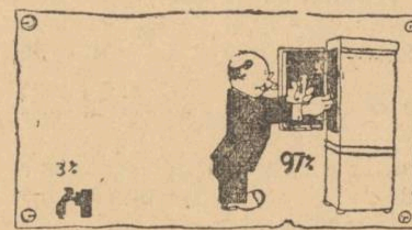
A publicat şi continuă să publice cele mai cunoscute romane ale autorilor români şi străini.

Le vom înşira aci pe cele retipărite de curând şi pe cele mai voluminoase:
„Eugenie Grandet", „Moş Goriot", „Femeia la 30 de ani". „In căutarea absolutului", de H. de Balzac. „Atlantida", de Pierre Benoit. „Vinovatul" de Francois Coppée. „Fromont şi Risler", „Jack", „Regii din Exil", „Tartarin pe Alpi" de Alphonse Daudet. „Ciocoii Vechi şi Ciocoii Noi" de Filimon. „O Viaţă", „Bel-Ami", de Guy de Maupassant. „Scene din Viaţa Artiştilor" de Murger. „Roşu şi „Negru" de Stendhal. Toate romanele din Duiliu Zamfirescu. „Jurnalul unei Cameriste" de Octave Mirbeau, etc. etc.

De vânzare la toate librăriile din ţară

Catalogul Bibliotecii se trimite *Gratis* la cerere.
Librăria „Universala" Alcalay & Co. Bucureşti, I,
Calea Victoriei 27

Diagrama delapidatorilor

La o femeie delapidatoare sunt peste 30 de bărbaţi delapidatori.

Totuşi, uneori, la un bărbat delapidator vin foarte multe femei!

Intre scriitori

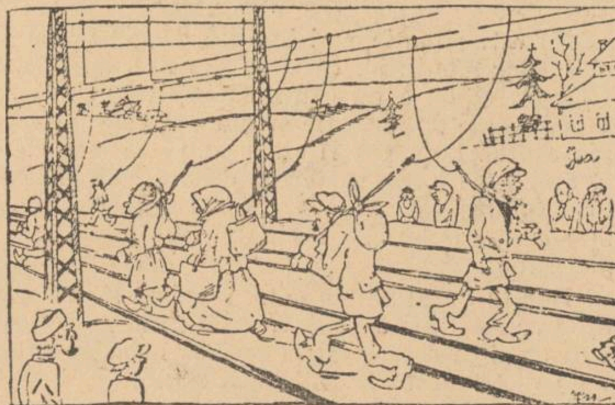
— Nu degeaba toţi găsesc că semăn foarte bine cu Tolstoi.
— In ce privinţă?
— Iată, de pildă: îmi cos singur cizmele...

Confuzie

— Vai, tovarăşe! Ce confuzie! am cerut bursei să ne trimită un secretar pentru nevoile noastre personale, şi bursa ne-a trimis un bărbat!...

Succesul electrificării sovietice

Dela Moscova, pe toate şoselele, orice drumeţ e el însuşi un electro-vagon!...

Perseverenţă

— Ce cauţi, Diogene?
— Tot... omul meu.

TIP. „ADEVĔRUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11

ANUL IX. — No. 438

...MPLARUL IN ŢARA
...RUL IN STRAINATATE

Duminică 28 Aprilie 1929

Adevĕrul Literar şi Artistic

FONDATORI: { AL. V. BELDIMAN 188.. CONST. MILLE 1897

FONDAT IN 1893

Ziarul ADEVERUL Lit...
Onor. Revista „Transi...
Str. Şaguna 6
Sibiu
Gr.—25

Toamnă străină

Ca un vârtej molatec de ninsoare
S'abate negura 'ntre noi şi soare...
Tu râzi: mi-s genele cărunte.
S'au prins în ele boabele mărunte
Din pulberea de apă plutitoare.

Mor sgomotele învălite 'n vată,
Culorile pălesc încet şi mor
Şi din văzduhul greu şi incolor
Lumina se distramă, îngheţată.

Vrei să pornim pe străzi, la întâmplare?
Dar drumurile toate ni le 'nchid
Amăgitoare stavili, ca un zid.
Şi soarele, — un talger mic şi plat
De plumb ori de-aluminiu oxidat, —
Abia s'arată şi din nou dispare.

Să stăm aici... să nu vorbim prea tare...
Căci gândul cald ce tresărise 'n noi
S'a vestejit de-atâtea ploi, de-atâtea ploi
Privirea-ţi grea şi tulbure m'apasă
Şi eu mă simt ostilă şi sfioasă,
De parcă ceaţa a intrat în casă
Şi 'n suflet ne-a pătruns la amândoi.

Vezi? Colo, subt ferestre, s'au oprit
In pâclă, două umbre 'nfrigurate.

E poate-o fată c'un îndrăgostit,
Ori doi bătrâni ce s'or fi rătăcit
Şi stau aşa, cu frunţile plecate,
Ca două biete paşări împăiate...

* * *

Mai pe 'nserat, ne vom uita 'mpreună
Cum se desface, limpede, din scamă
Un disc cu luciu galben, de alamă.
Ne-or spune oamenii de-aici că-i lună,
Dar noi vom şti c'ascund o taină sumbră
Şi că, la miezul nopţii, un strigoi
Va bate 'n el c'un greu ciocan de umbră,
Ca să vestească 'n lume moartea Toamnei...

Ţii minte cum se despletea, la noi,
Argintul lunii pe Pârăul-Doamnei?

Acum, la noi acasă-i încă soare...
Sfârşitul verii — ţii tu minte, oare?
A aşternut demult, ca 'n vechi albumuri,
Aprinse lăicere foşnitoare
Pe dealuri, prin livadă şi pe drumuri.
Căzură, roşii, frunzele din pruni
Şi 'n clarul zilei, plopii de la poartă
Şi-au scuturat înaltele cununi
De galbeni palizi, jos, în iarba moartă...

OTILIA CAZIMIR

O sută de ani dela apariţia „Curierului Românesc"

De vreme ce „nu spre caznă, ci spre desfătare" dăm aici clişeul ce 'nfăţişează pagina întâia a celei mai vechi gazete din Ţara Românească, se înţelege că nu vom împovăra pe alţii cu descrifrarea ei.

Eram ispitiţi numai ca rândul din stânga cel de deasupra titlului gazetei — rând alcătuit din 2 cuvinte şi trei numere — să li-l lăsăm, în grija transcrierii cu litere latine, acelor lectori cari au oareşcare ştiinţă a caracterelor de tipar cirilice. Pentru citirea cuvintelor respective, ajunge dealtmintrelea cunoaşterea următoarelor slove: *lude* (l), *uc* (u), *nasu* (n), *i*, *az* (a), *pocoi* (p), *râţă* (r) şi încăodată *lude* cari, laolaltă cu numerele pomenite, întocmesc următoarea dată:

Luni 8/20 Apr1 1829

Aşa dar, când scriem aceste rânduri (20 April 1929), se împlineşte tocmai un veac dela apariţia întâiului număr al „Curierului Românesc" scos de Heliade Rădulescu şi C. Moroiu, număr a cărui primă pagină are textul următor:

Luni Apr1 8/20 1829 Nr. 1

KURIERUL ROMANESC

Istoria pe scúrt a gazëtei

Această foae se găseşte că era cunoscută încă mai dinainte şi celor vechi, dar nu cu atâta întindere şi cu înţelesul care are în zioa de astăzi. Inceputul ei cel mai cu dinadinsul este în Italia. Războiul care Veneţia avea cu Soliman al doilea fu pricina întinderii ei, când la anul 1563 au început a să scri cele ce pă toată zioa să întâmpla în acest războiŭ, şi a să împărţi celor ce să afla în trebile războiului şi în cele politiceşti. Cei curiozi spre citirea aceştii foi, plătea atunci pentru dânsa o monedă ce acum nu mai trece, numită Gazetă, şi numele monezii aceştia au rămas atât în Italia cât şi în Franţa foilor de nuotăţii (novităţi).

Acest chip de însemnare prin foi l'au înbrăţişat mai pe urmă şi Engletera când la anul 1588 marea Spaniolească armadă spăimânta ţărmurile Bretanii, căruia i-au dat titlu de Englezescul Mercur, şi după aceasta l'au înbogăţit şi l-au desăvârşit dândui un haracter mai înalt prin Ideile de literatură, de politică, moral, libertate şi de patriotism, care făcea cinstea întocmirei ei celii politiceşti.

N'au întârziat însă pe la începutul veacului al şaptesprezecilea şi cestelalte staturi ale Evropii a primi şi a pune în lucrare acest feliŭ de foi, dar nu cu acel haracter ca în Engletera ci numai coprinzătoare de nuotăţi, în care afla cinevaşi acelea ce s'au întâmplat şi s'au făcut în Germania, Italia, Spania şi Franţa şi c. l. Precum şi cele din Indiile de apus şi de răsărit. In fieşte ce ţară să înprăştia aceste foi subt felurimi de titluri precum de: Relaţie, Risttreto, Corespondent, Curier, Postalion, Hronic, şcl. Nu era însă nici o stăpânire care să nu aibă gazeta subt îngrijire a o apăra şi a o pune subt censură (cercetare). După pilda Englezilor s'au luat şi Franţezii, şi pă la începutul revoluţii Franţii dobândiră gazetele cele politiceşti cel mai nalt haracter, în vreme ce până aci după cum ziserăm să mărginea în stimtoratul horizon (coprins cât poate vedea ochiul) al împărtăşirii nuotăţilor. Atunci făcându-să tiparurile slobode să puseră în locul scriitorilor de gazete de mainainte căpetenii bărbaţi luminaţi şi însemnaţi prin talent şi patriotism şi adesea ori şi prin naştere. Aceştia deteră drum condeiului şi prin ajutorul acestor după toată ziua foile au pâşit cu pasul de uriaş spre politiceasca prefacere şi înbunătăţire a norodului, obicinuindu-l a judeca asupra obşteştilor trebuinţi, dar cu toate acestea Francezii tot mai puţin au ştiut de cât vecinii lor Englezii să păzească măsura şi sfârşitul acestui lucru; Şi aceasta o poate cineva....

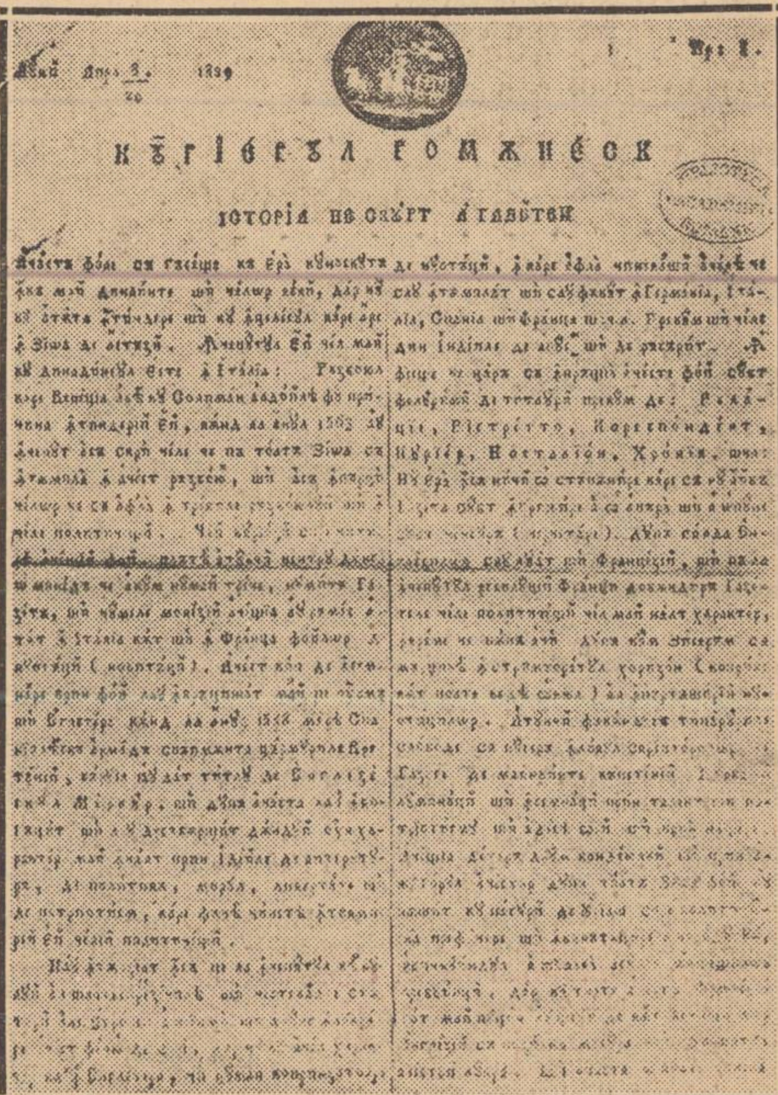
Cu toată sfiala începutului (nu vedem, odată ce-i pomenită censura, o atitudine ostilă ei!), „*Curierul Românesc*" însemnează o fereastră deschisă spre *alte* orizonturi. Lumina se *va furişa* deocamdată, prin acea fereastră. Şi va intra, apoi, biruitoare. Şi din ungherele de întuneric şi mucegai, ţuşt! vor ţâşni (şi vor tuli-o) câte o „chiverniseală" şi câte un jefuleţ.

Şi vom ajunge, la un moment dat, să putem citi în „Curierul Românesc" savuroasele articole ale *enciclopediei* lui Heliade, din cari d. Mihail Stâncescu în comunicarea făcută „Prietenilor Istoriei Literare" a desprins o serie de pasagii. Iată unul, referitor la cuvântul *abuz* (pe care-l defineşte: „întrebuinţarea covârşitoare şi nenedreaptă a unui lucru").

„Se întâmplă în vreo ţară unde câteva familii, prin deosebite meşteşuguri, şi adesea fără nici o lege scrisă, îşi însuşesc dreptul de a ocupa cele mai înalte dregătorii... Au acei bărbaţi cunoştinţele cerute pentru administrarea şi fericirea noroadelor? Cunosc ei interesele cele adevărate ale naţiei? Ocupatu-s'au ei vreodată să le cunoască?... Chestiunea este că stăpânitorii, nu numai că nu pot să aleagă şi din alţii, dar sânt siliţi ca nici din aceştia să nu aleagă, ci pe toţi buni-răi să-i ţie în slujbe".

Şi mai departe:

„In zadar un stăpânitor ar căuta să stârpească *abuzurile*, dacă nu ar avea puterea să facă o reformă din rădăcină... căci dregeri şi cârpituri nu au loc, deoarece când cangrenează un mădular al trupului, se ameninţă cu moartea".

Să nu uităm că *aceste* lucruri Heliade le scrie sub ocupaţia rusească. A Rusiei lui Nicolae I!

B. L.

Misiunea lui Israel

de C. STERE

Dăm mai jos un fragment din prefaţa, pe care d. C. Stere a scris-o pentru conferinţa d-lui dr. C. Blumenfeld-Scrutator despre „Greşeli în politica evreească".

Broşura va apărea peste câteva zile.

„Sunt tot atât de puţin accesibil misticismului teologic, neputând recunoaşte vre-o „misiune divină", ca şi misticismului antropologic, şi nu pot, prin urmare, admite nici existenţa vre-unor „popoare alese".

Aristocraţia de popoare e şi mai odioasă şi mai puţin justificată decât aristocraţia de familii.

Din descrierile lui Cesar sau ale lui Tacit, strămoşii celor mai mari naţiuni europene nu apar în lumină mai favorabilă decât triburile africane de astăzi.

Acestea au întârziat, dar numai cu două milenii...

Dar ce înseamnă 2000 de ani, faţă de sutele de mii de ani din trecut, şi, mai cu deosebire, faţă de milioanele de ani din viitor? Şi cine poate spune cum se vor înfăţişa descendenţii naţiunilor actuale numai peste 20.000 de ani? Nu se vor ridica „sălbaticii" de astăzi în locul neamurilor trufaşe europene, cum în faţa acestora s'au dat la fund descendenţii falnicelor naţiuni de altă dată din Egipt, Mesopotamia, India?

In cursul vremurilor, Istoria impune mereu reclasarea valorilor: un neam se ridică sau cade, joacă un rol de frunte în istoria mondială sau ajunge o massă inertă, lipsită de orice iniţiativă, sau chiar dispare de pe arenă.

Insă cercetarea obiectivă poate lămuri, pentru fiecare naţiune în parte, cauzele şi împrejurările concrete cari au determinat o anumită curbă a evoluţiunii sale, fără ca pentru aceasta să avem nevoe de o ierarhie imuabilă a popoarelor.

Suntem dar datori să desprindem de sub vălul diferitelor misticisme sâmburele de adevăr pe care l'ar cuprinde „Misiunea lui Israel".

* * *

Bine înţeles, judaismul nu are vre-o misiune încredinţată lui de însuşi Dumnezeu, precum nici nu este din fire un „popor ales", „preoţimea omenirii" chemată la cârmuirea lumii.

Dar, şi trecand peste exagerările, inerente atât unui entusiasm de autor, cât şi unui naţionalism înflăcărat, nu se poate contesta că Evreii sunt un mare popor, care a jucat un rol enorm în istoria mondială şi e menit şi pe viitor să ocupe un loc de cinste în obştia neamurilor.

In al doilea rând, nu se poate iarăşi contesta că particularităţile istoriei sale naţionale au creat judaismului o situaţie excepţională în sânul popoarelor.

Palestina din veci, fără să facă parte integrantă dintr'un alt stat, rare ori putea să-şi asigure pentru mai multă vreme o independenţă politică, ci servind vecinic ca teatru de răsboiu între marile împărăţii vecine, ea mereu trecea de sub o stăpânire sub alta, trăind când sub jugul Philistinilor, când sub jugul Phenicienilor, al Asirienilor sau al Egiptienilor.

Vecinic siliţi să ducă, în aceste condiţiuni, o luptă disperată pentru conservarea lor naţională, Evreii s'au diferenţiat, chiar de la începuturile istoriei lor, de restul popoarelor. La ei s'a desvoltat un viguros sentiment naţional, fără ca acest sentiment să fie în vre-o legătură cu independenţa politică — caz unic şi fără nici o analogie în antichitate; — şi ei s'au obicinuit în acelaş timp să trăiască într'o *organizaţie naţională*, cu o ierarhie şi o disciplină proprie, chiar în afară de orice legătură teritorială, — ceeace se prezintă ca un caz excepţional pentru toate vremurile.

Captivitatea babiloniană şi apoi dispersiunea au pus pecetea indelebilă pe caracterul naţional.

In al treilea rând, — ceeace este momentul cardinal: Evreii au creat o religie, care milenii a servit de bază pentru ordinea morală a lumii, şi au dat naştere unei ideologii, care rămâne un bun câştigat omenirii pentru veci.

Nu mă voi lăsa prins în mreaja subtilităţilor teologice asupra valorii intrinsece a Mosaismului, nici nu mă voiu încurca în discuţiuni banale asupra raporturilor dintre elenism şi judaism.

Faptul în sine, că Evreii, din timpuri imemoriale, s'au închinat *unui singur Dumnezeu, acelaşi pentru toată omenirea*, a avut o însemnătate hotărâtoare pentru destinele lumii.

Antichitatea n'a cunoscut decât zei *naţionali*, cari se răsboiau între ei, alături de credincioşii respectivi. Infrângerea combatanţilor tereştri era echivalentă cu înfrângerea zeilor lor înşişi şi ducea, fatal, la descurajarea şi la desnaţionalizarea popoarelor învinse.

Dar din momentul în care Biblia a afirmat că „Dumnezeu va fi Unul, şi Numele său va fi Unul", ea a decretat şi *unitatea genului uman*, omenirea întreagă urmând să formeze un singur popor de credincioşi.

De aci izvorăşte şi toată morala creştină, ca şi toată concepţia asupra lumii şi vieţii, care se află la baza civilizaţiunii universale.

Lucrul e atât de adevărat, încât un adversar neîmpăcat al creştinismului, ca Nietzsche, găseşte vină Evreilor nu în faptul că au omorât pe Christ, cum au fost acuzaţi de milenii, ci în faptul că *i-au dat naştere*.

Iar d. G. Batault, declarând în numele elenismului răsboiu judaismului, îl duce de fapt şi împotriva creştinismului [1]).

Spaţiul nu-mi îngădue prea multe desvoltări al acestui adevăr elementar; pe noi ne interesează de altfel în momentul de faţă numai resfrângerea faptului asupra judaismului însuşi.

Şi aici ajungem la ultimul moment important, care urmează să fie luat în consideraţie la judecarea „misiunii lui Israel", şi acesta e dispersiunea lui, — „*Diaspora*".

Dacă Dumnezeu este Unul, Evreul, chiar învins, rămâne sub puterea lui şi în slujba lui, şi-şi poate păstra conştiinţa unităţii sale şi patriotismul său naţional, independent de orice legătură teritorială sau structură politică, fiindcă învingătorul nu poate avea alţi zei, şi, mai curând sau mai târziu, va trebui să recunoască misiunea sacerdotală a lui Israel.

C. Stere

Astfel, poporul Evreu, unul şi singurul ca fiinţă naţională, ia în acelaş timp parte la viaţa tuturor neamurilor în mijlocul cărora trăeşte şi joacă un rol însemnat în toate istoriile. E unicul popor pe lume care cuprinde în sânul său pe membrii tuturor statelor globului, fiind în acelaş timp o naţiune între naţiuni, sau, cum spune Edmond Fleg, constituind prin sine însuşi o Societate a Naţiunilor [2]).

Aşa dar, ingredientul evreesc face din întreaga lume ca o singură familie [3]).

Concepţia ingenioasă a „noahismului" face compatibilă această convieţuire frăţească cu „sacerdoţiul Mosaic", — care este, cum am arătat, la baza sentimentului specific de naţionalism al lui Israel.

Dar aici începe tragedia lui Israel, precum aici răsare şi „misiunea" lui reală.

Antisemitismul vulgar nu e decât supravieţuirea mentalităţii primitive, caracterizată prin ura împotriva *străinului*. Ori unde diferite grupări naţionale vin în contact, e uşor de constatat că inevitabilul conflict de interese duce la isbucnirea de ură, cu atât mai feroce şi mai tenace, cu cât popoarele respective s'ar afla la un nivel mai inferior de cultură.

E destul să aruncăm o privire în jurul nostru, pentru ca să dăm în toate părţile peste aceste împărecheri fatale de „inamici ereditari": Francezi-Germani, Români-Maghiari, Bulgari-Sârbi, Ruşi-Polonezi...

Chiar în sânul aceleiaşi naţiuni, câte simple „varietăţi" provinciale dau naştere la duşmănii nepotolite? E prea dureros să mai insistăm...

Evreii, cari trăesc amestecaţi printre toate neamurile, aflătoare pe toate treptele imaginabile de cultură, e natural, în condiţiunile actuale ale vieţii sociale şi naţionale, să se sbată în vecinicile conflicte de interese cu concetăţenii lor de alt neam, şi să provoace astfel uri neîmpăcate din toate părţile.

Nici o ideologie umanitară nu poate prin sine însăşi înlătura asemenea fenomene.

Dar patriotismul naţional al Evreilor, — distinct de legătura lor de drept ca membri ai unui stat determinat — este incompatibil, prin firea lucrurilor, cu actuala ordine internaţională, — sau mai bine zis, *cu lipsa unei ordine întemeiate pe drept şi dreptate*, — care ar putea ocroti toate interesele legitime.

Astfel, conflictul de interese dintre diferitele patrii, între cari sunt repartizaţi fiii lui Israel, în lipsa unui organ regulator, poate face oricând necesar recursul lor la *ultima ratio*.

In ce situaţie sunt astfel puşi Evreii, chiar în straturile cele mai de jos, se poate vedea din cazul povestit pe vremuri în presă.

Intr'un atac furibund împotriva Austriacilor, un soldat Evreu din armata rusă, om grossier şi incult, dar de un curaj temerar, ajunge în fruntea coloanei sale până la rândurile inamice şi-şi înfige baioneta în cel dintâiu soldat Austriac care îi iese în cale. Acela are numai timp să exclame celebra formulă de rugăciune ebraică „Schma Israel", şi cade mort pe loc. Din clipa

(Continuare în pag. II-a)

1) *G. Batault*, „Le problème Juif"

2) Op. cit., p. 94.
3) *Israel Zangwill*. — „La Voix de Jerusalem", p. 26.

Pour Elle
PASAJUL MACCA, 2
In fața Prefecturei Poliției Capitalei
Lansează ultimele noutăți pariziene în:
Bucle pentru rochii, Coliere, Flori pentru rochii și pălării, Ciorapi 36 și 44,
Cordoane, Eșarfe, Fetruri cele mai moderne culori, Paiuri exotice
Numai calități superioare
PREȚURI CONVENABILE
ZILNIC NOUTĂȚI
Pentru saloanele de modă și confecțiuni, prețuri speciale

aceia, sărmanul „erou" al patriei ruse, e de nerecunoscut, fuge de lume, trei zile nu doarme, nu mănâncă, nu bea, iar a patra zi își tae beregata... Patriotismul său judaic s'a răsbunat față de celălalt...

Din cauza acestei situațiuni inextricabile, naționalismul judaic, prin forța lucrurilor, *e internaționalist,* fiindcă numai o adevărată *ordine internațională* poate înlătura un catastrofal conflict între cele două patriotisme, ce-și împart sufletul Evreului, asigurând pentru toată lumea respectul Dreptului [1]).

Criza morală, deschisă de războiul mondial, despre care ne vorbește d. Jean Izoulet, deslănțuirea de uri zoologice, paroxismul de sălbatică intoleranță, au desvălit și pentru elita altor națiuni acest caracter specific al naționalismului judaic.

Ilustrul publicist englez, *conservator,* J. L. Garvin, a fost astfel silit să declare în jurnalul, dirijat de dânsul, *The Observer:*

„In mijlocul urletelor tuturor naționalismelor s'ar părea *că adevărații creștini sunt numai Evreii*".

Iar genialul Evreu și în acelaș timp mare scriitor englez, care, în viață fiind, inspira un profund respect concetățenilor din patria lui adoptivă, și-a putut permite aceste cuvinte de legitimă mândrie:

„Văzând cum sunt judecați cei ce proclamă legile vecinice de drept și dreptate, plin de rușine pentru civilizația occidentală, — eu mă simt cel puțin reconciliat cu neamul meu. Căci este clar acuma — tristă consolație! — că nu există astăzi o singură națiune care nu ar răstigni pe Christ, dacă ar reveni acum pe pământ, cu toate că ele au avut două milenii pentru a-l înțelege... Nici una! Aducând aminte de cei cari, în cursul acestor cinci ani siniștri, și-au ridicat vocea pentru a modera frenezia și brutalitatea creștinității, înclin să cred că astăzi noi, Evreii, noi suntem singurul popor care n'ar mai răstigni pe Christ"... [2]).

Dar să nu pierdem pământul de sub picioare! Evreii sunt un popor ca toate popoarele, — un popor mare, care a avut o grandioasă chemare în istoria mondială, dar un popor ca toate popoarele: cu izvoare nesecate de idealism ca și cu apetituri neînfrânate, cu posibilități de înălțare, ca și cu multe scăderi și rătăciri. Biata fire omenească este, în fond, aceiași peste tot și întotdeauna. Talmudul doar ne spune că Dumnezeu a creat pe un singur om pentru ca nimeni să nu poată spune că e de un neam mai mare. Acest lucru n'ar trebui să-l uite nici Evreii, nici... ceilalți.

Nu mai puțin adevărat însă este că în actuala fază a istoriei mondiale, interesul particular al Evreilor *coincide cu interesul general al civilizațiunii omenești.*

Și aceasta vorbește în favoarea adevăratei lor misiuni istorice mai mult de cât orice fioriturі de misticism teologic sau antropologic.

Aflându-se în minoritate în toate statele (chiar în Palestina!), lipsiți adesea de cele mai elementare drepturi cetățenești, scoși din cadrul apărării minorităților, prin aparatul Ligii Națiunilor, uriți și prigoniți pentru naționalismul lor particular, care adesea îi poate duce la un conflict ireductibil cu îndatoririle lor față de statul din care fac parte, — Evreii sunt siliți să ducă o luptă nepregetată pentru reorganizarea întregii societăți omenești, în conformitate cu principiile de dreptate, libertate și egalitate, atât în hotarele statelor, cât și în sfera raporturilor internaționale.

In adevăr, problema evreească nu poate fi rezolvită nu numai fără triumful desăvârșit al principiilor democratice (— cari presupun și recunoașterea deplină a drepturilor minorităților —) înlăuntrul statelor, dar și fără crearea unui aparat *internațional* de apărare a Dreptului, — adică fără nașterea unei adevărate și desăvârșite societăți a *Națiunilor,* în care să fie reprezentate deopotrivă nu numai toate Statele, dar și toate națiunile, ca organisme vii, indiferent de orice legătură teritorială.

Cu alte cuvinte: mântuire Israel nu poate găsi decât în organizarea omenirii întregi pe temeiul de dreptate socială și națională, în conformitate cu cele mai nobile idealuri cari au încălzit vreodată inimile elitei mondiale, conștiente de *unitatea genului uman,* — și mai scurt: — *în democratizarea Universului.*

Și astfel, poporul Evreu, prin forța lucrurilor, apare în ochii acestei elite a Umanității ca o chezășie pentru triumful final al Idealului de Dreptate, — pentru că nici odată conștiința omenirii nu va putea accepta ca definitivă o stare de lucruri, în care o mare națiune istorică este de fapt scoasă afară din sfera ordinei de drept.

Pe această cale însă Evreii se înalță în adevăr la rangul de popor de „preoți ai omenirii", care a luat asupră-și sarcina de a duce până la isbândă desăvârșită lupta sa milenară pentru unitatea genului uman, simbolizată prin unitatea de Dumnezeu".

C. STERE

1) De altfel orice naționalism adevărat, în deosebire de „jingoism" sau de șovinismul regresiv, presupune în oarecare măsură internaționalismul, care singurul poate asigura libertatea de desvoltare tuturor națiunilor, fără să oprime pe nici una. Dar pentru judaism crearea unei ordine internaționale e o chestie de viață și moarte.

2) *Israel Zangwill.* — Op. cit., p. 80.

A apărut:
Autori și păreri
de AURELIU WEISS
cu studii critice despre: *Romain Rolland, Elémir Bourges, André Gide, Jules Romains, Anton Cehov, Dimitri Merejkovski, Luigi Pirandello, John Galsworthy.* Un volum de 278 pagini: *Prețul 80 lei.*

A. CEHOV

Femeia fără prejudecăți

Maxim Cusmici Salintov e înalt, lat în spete și atât de bine făcut încât ai putea să-l numești atlet. Are o putere strașnică: poate să îndoaie o piesă de două copeici, să smulgă din rădăcină copaci tineri, să ridice cu dinții greutăți; jură că nu se găsește om pe pământ care să-l învingă la trântă. E curajos și îndrăzneț. Când e supărat toată lumea îngălbenește și tremură înaintea lui. Femei și bărbați, toți se înroșesc când dau mâna cu el, și țipă: „mă doare!" Frumoasa lui voce de bariton nu poți s'o asculți pentru că te surzește.... Strașnic om! Așa ceva nu s'a mai văzut!

Și totuși acest bărbat cu putere de bivol se topea de emoție făcând o declarație de dragoste Elenei Gavrilovna. Maxim Cusmici devenise palid, apoi roșu, începuse să tremure și n'ar fi fost în stare să ridice un scaun când trebui să pronunțe pe „te iubesc!" Puterile i se topiseră și corpul lui uriaș amintea parcă un butoi gol.

Credeți că se temea să nu fie refuzat? Nu, Elena Gavrilovna îl iubea de mult și aștepta cu nerăbdare să i se ceară mâna. Dânsa era brunetă, mică și frumușică, și atât de vioaie încât nici un minut nu putea sta liniștită, deși se apropia de trei-zeci de ani. Dânsul nu avea avere mare, dar avea viitor, și apoi era frumos, amuzant, abil! Juca foarte bine și trăgea la țintă strașnic. Nimeni nu călărea mai bine ca el! Odată sărise peste un gard atât de înalt încât, desigur, ar fi dat de gândit oricărui sportsman englez!...

Nu poți să nu iubești un astfel de om!

Și el însuși știa că ea îl iubește, dar altceva îl făcea să sufere. Lucrul acesta îl chinuia neîncetat, și nu-i dădea răgaz să mănânce, să bea, să doarmă.... Ideia aceia îi otrăvea viața. Chiar pe când îi jura că o iubește, gândul acela îi chinuia mintea.

— Fii nevasta mea— îi zicea el Elenei Gavrilovna — Te iubesc! Sufăr ca un nebun! — Iar în gândul lui își zicea: „Am eu drept să fiu bărbatul ei?! Dacă mi-ar cunoaște trecutul, mi-ar trage palme! Ea, atât de frumoasă, de deșteaptă, de învățată, dacă ar afla, m'ar scuipa!"

Când Elena i-a sărit de gât, și i-a spus că-l iubește și dânsa, el nu se simțea fericit.

Intorcându-se acasă își mușca buzele gândind:

„Sunt un mizerabil! Dacă ași fi fost om cinstit îi povesteam tot... tot! Trebuia să-i spun secretul înainte de a-i face declarația!

Părinții Elenei Gavrilovna au consimțit la căsătorie. Maxim Cusmici le plăcea: era foarte respectuos, și ca funcționar le dădea mari speranțe.

Elena Gavrilovna era fericită, dar bietul atlet se simțea tare nenorocit! Până la nuntă ideia chinuitoare a secretului nu l'a slăbit.

Il mai chinuia și un prieten care-i cunoștea trecutul și căruia, foarte des, trebuia să-i plătească o masă la un restaurant elegant. Și une-ori prietenul acesta îi spunea: „Imprumută-mi te rog 25 de ruble... căci altfel le spun la toți..."

Bietul Maxim Cusmici slăbise foarte mult... Obrazul i-se micșorase, mâinile îi erau numai pielea și oasele. Dacă n'ar fi fost femeia pe care o iubea, s'ar fi împușcat!

— Sunt o canalie! — își zicea. — Trebue cu orice preț să-i spun totul înainte de nuntă! Intâmple-se ori ce!

Dar până la nuntă n'a spus nimic: i-a lipsit îndrăzneala.

In sfârșit a sosit seara nunții. Tinerii au fost cununați și felicitați, și toată lumea le admira fericirea. Bietul Maxim Cusmici bea, juca, râdea dar nu-și uita nici o clipă nenorocirea.

— Acuma trebue să mă explic! Nici după cununie nu-i prea târziu! Putem să ne despărțim!

Când tinerii au rămas singuri în odaie, cinstea a triumfat. Palid și tremurând, Maxim Cusmici se apropie de Elena Gavrilovna, o luă de mână și zise:

— Inainte de-a ne aparține unul altuia, trebue... trebue să mă explic!...

— Ce-i cu tine, Maxim?!... Ești bolnav? De câtva timp ești palid și tăcut!

— Lelia, trebue să-ți povestesc tot... Să ne-așezăm... Sunt silit să-ți otrăvesc fericirea, dar n'am ce face. Am să-ți povestesc trecutul meu.

Elena Gavrilovna făcu ochii mari și zâmbi.

— Ei hai, povestește! Dar, te rog, mai iute. Și nu tremura așa!

— M'am... m'am născut în Tam... Tambor. Părinții mei erau... foarte săraci... Am să-ți spun ce fel de om sunt eu!... Ai să te îngrozești!... Stai să vezi!... Am fost cerșetor... Ca copil vindeam pe stradă mere și pere!...

— Tu?!

— Ei, asta nu-i atât de grozav! Ah, ce nenorocit sunt! Când ai să afli totul, ai să mă blestemi!

— Ei, ce e?!

— Douăzeci de ani am fost... am fost... am fost... iartă-mă! Am fost clovn la circ!...

— Tu!? Clovn?!

In așteptarea unei palme Maxim își acoperi obrazul palid cu mâinile. Era cât pe-aci să leșine.

— Tu ai fost clovn!?

Și Elena Gavrilovna sări în sus și începu să alerge prin odaie.

Ce-o fi apucat'o? se gândea Maxim. Umblă prin odaie și râde! Să fie un râs isteric!?

— Ha, ha, ha!... Ai fost clovn. Maximica, dragă! Fă ceva! Dovedește că ai fost clovn. Dă-mi o reprezentație!

— Râzi, nenorocito! Mă dispretuești?

— Dă-mi o reprezentație! Știi să umbli și pe frânghie? Hai, începe!

Se așeză lângă el și începu să-l sărute. Nu părea de loc supărată.

El nu mai înțelegea nimic, dar se simțea foarte fericit. Se apropie de pat, numără până la trei și de o dată ridică picioarele în sus, ținându-se în echilibru cu fruntea pe marginea patului.

— Bravo, Maxim! Bis!...

Dimineața părinții Elenei fură foarte mirați:

— Cine o fi bocănind sus așa?... Copiii dorm încă... Trebue să fie servitorii! Auzi, ce zgomot fac!

Tata se duse sus, dar acolo nu găsi nici un servitor.

Spre mirarea lui, zgomotul venea din odaia tinerilor. Se opri lângă ușă și o deschise binișor. Uitându-se în odaie rămase încremenit de mirare: Maxim Cusmici făcea tocmai un **salto mortale** strașnic, iar Elena stătea pe un scaun și-l aplauda. Pe fețele amândurora strălucea fericirea.

Din rusește de **Sofia Dobrogeanu-Gherea**

Catullus

— 31 —

O, Sirmio, regină 'ntre insulele toate
Și'ntre peninsulele de doi Neptuni scăldate
In lacuri cu-ape limpezi și'n marea fără capăt, —
Cu câtă bucurie te văd și te recapăt!
Abia 'mi vine a crede că e departe zarea
Bithyniei și'n voe ți-admir înfățișarea!
Ah, ce este mai dulce decât, de griji scăpat,
Cu sufletul ușure și după ce-ai umblat
Și-ai ostenit pe drumuri, căminul să te cheme,
Să dormi tihnit în patul dorit de-atâta vreme:
După întreaga-mi trudă e tot ce cer acu!
Hai, Sirmio, frumoaso, te bucură și tu,
Hai, bucură-se locul cu alinate unde
Și râdă slobod râsul ce casa îl ascunde.

— 51 —

Egal cu zeii este întru toate
— Mai mult chiar — cel ce poate-ades să șadă
In preajma ta, cel care-adesea poate
Să te audă, să te vadă

Pe une cea cu râsul dulce, care
Răpitu-mi-ai întreaga judecată;
O, Lesbia, cum te zăresc, îndată
In gura mea cuvântul moare,

Imi împietrește limba și în vine
Imi curge aprig foc dogoritor,
Urechile îmi sună-asurzitor
Și peste ochii-mi noaptea vine.

. . . .

Catulle, trândăvia-i vinovată!
Din ea îți sunt pornirile pornite...
Hei, trândăvia a pierdut și-aldată
Și regi și-orașe fericite!

N. I. HERESCU

„Biblioteca pentru toți"

A publicat și continuă să publice cele mai cunoscute romane ale autorilor români și străini.

Le vom înșira aci pe cele retipărite de curând și pe cele mai voluminoase: „Eugenie Grandet", „Moș Goriot", „Femeia la 30 de ani". „In căutarea absolutului", de H. de Balzac. „Atlantida", de Pierre Benoit. „Vinovatul" de Francois Coppée. „Fromont și Risler", „Jack", „Regii din Exil", „Tartarin pe Alpi" de Alphonse Daudet. „Ciocoii Vechi și Ciocoii Noi" de Filimon. „O Viață", „Bel-Ami", de Guy de Maupassant. „Scene din Viața Artiștilor" de Murger. „Roșu și „Negru" de Stendhal. Toate romanele din Duiliu Zamfirescu. „Jurnalul unei Cameriste" de Octave Mirbeau, etc. etc.

De vânzare la toate librăriile din țară

Catalogul Bibliotecii se trimite *Gratis* la cerere.
Librăria „Universala" Alcalay & Co. București, 1, Calea Victoriei 27

Interesantă Instructivă Eftină
Ultimele noutăți apărute în
BIBLIOTECA DIMINEAȚA

No. 107 AMOK
de STEFAN ZWEIG
Prețul Lei 8.—

No. 108 Dragoste și Pâine
de AUG. STRINDBERG
Prețul Lei 8.—

No. 109 O noapte a Cleopatrei
de TH. GAUTHIER
Prețul Lei 8.—

No. 110 Contesa Laginski
de HONORÉ DE BALZAC
Prețul Lei 8.—

No. 111-112 TAIFUN
de IOSEPH CONRAD
Prețul Lei 10.—

EDITURA „CUGETAREA" BUCUREȘTI
Director: DELAFRAS — Str. Mătăsari, 23

CĂRȚI APĂRUTE:

Claude Anet:	Ariana	Lei 50,—
M. Artzibașew:	Sanin	„ 58,—
Maurice Dekobra:	Serenada Călăului	„ 60,—
—	Cu Inima 'ntristată	„ 55,—
—	Madona din Tren.	„ 58,—
—	Gondola cu Himere	„ 58,—
Delafras:	Micul Sacrificiu	„ 40,—
Grazia Deledda:	Fuga in Egipt	„ 55,—
Maxim Gorki:	Mama	„ 38,—
Myriame Harry:	Insula Voluptății	„ 43,—
Pierre Loti:	Pescarul din Islanda	„ 50,—
Pierre Louys:	Afrodita	„ 60,—
R. Machard:	Cucerirea	„ 55,—
Marcel Prevost:	Scrisori de femei	„ 48,—
Honoré de Balzac:	Talismanul miraculos	„ 60,—
Jules Verne:	Copiii Căpitanului Grant, 3 vol.	„ 75,—
—	Ocolul pământului în 80 zile	„ 25,—
—	Cinci săptămâni în balon	„ 25,—
—	Călătorie spre centrul pământului	„ 25,—
Victor Hugo:	Oamenii Mării (NOU), 2 vol.	„ 90,—
Claude Anet	Țărmul Dragostei (NOU)	„ 50,—
George Sand:	El și Ea (NOU)	„ 40,—

DE VÂNZARE LA TOATE LIBRARIILE DIN ȚARA
Se trimite catalogul la cerere

Citiți azi
LECTURA No. 220
FLOAREA LITERATURILOR STRĂINE
DIVORȚ, CRIZĂ, DEZARMARE
și alte pozne hazlii
DE IAROSLAV HASEK
— vestit humorist ceh —
Lei 5 Scrierea completă la chioșcari și librari

Un inventator

Găsindu-mă într'un orăşel din Columbia al căruia nume nici nu mai vreau să mi-l amintesc, mi-am zis că pentru un străin este nevoie, ca să răzbată şi să se menţie, de o idee. In streinătate a fi proprietarul unei idei este ca şi cum eşti latifundiarul unui teritoriu cultivat. Ajunge o idee ca să poţi deveni chiar miliardar.

Prima idee bună a fost aceea că mi-a venit ideea să caut o idee. In labirintul şi în mijlocul ideilor de toate felurile, care mă invadau ca un torent, am găsit firul conducător şi barca -salvatoare. Să mă las dus de această barcă şi să nu dau drumul firului din mână, mi-am zis. Voi ieşi la liman.

Vesel, sprinten, am pornit la plimbare pe bulevarde, ca să observ şi să aleg. Un moment, m'am gândit la petrol: să extrag ceva nou din petrol, mai uşor ca benzina şi mai greu ca eterul din infinit, o super-benzină. Ce voi face însă cu ea? mi-am obiectat. Ar trebui să se modifice toate motoarele, construite pentru benzină grea, motorină şi benzină uşoară: şi super-benzina era impracticabilă. Să obţin o nouă curiozitate de laborator şi medalia de aur a Facultăţii, nu-mi folosesc materialmente la nimic, sporindu-mi numai gloria. Ori gloria fără Dollari nu era bună nici pentru Americanii de baştină, necum pentru un candidat la americanism.

Să căutăm altceva. O tinichea transparentă, prin care să se poată vedea ca prin cristal. Nu un celuloid, ci o tinichea. Din opac, fierul va putea deveni tranlucid. Avantagiile ar fi enorme căci sticla de oţel nemaiputându-se sparge, ar lua locul geamului pretutindeni, dela farurile de automobil până la ferestrele vagoanelor, dela case până la transatlantice. Şi nici nu ar mai fi nevoie de geamuri, casele putând fi zidite din fier translucid cu lumina de pretutindeni. Insă îmi trebuia un laborator pentru experienţe. Costisitor. Cred că trecând fierul prin toate lichidele şi temperaturile voi putea găsi transparenţa. Deşi mi-ar fi ajuns un cui de fier, ca să-l transform în cui de sticlă, substanţele variate stricate ar fi însemnat un cost, pe care nu-l puteam suporta. Altceva, altceva.

M'am mai gândit la o flacără rece, iscată din nişte chibrituri reci: focul de zăpadă. Deodată toate accidentele provenite din ţigări, incendii enorme şi explozii catastrofale, vor fi suprimate. Din idee în idee am ajuns la focul întreg rece, la flacăra pe care să o poţi lua cu mâna, ca un dop, şi duce oriunde fără să te frigă. Topirea la rece, fierberea la rece, aburul rece, temperatura mare.... rece. O friptură bine friptă, la rece. Atunci s'ar putea topi lemnul, hârtia, tibişirul. Idee mare! mi-am zis, dar complicată. Imi trebuia instalaţie. Se va nota pentru mai târziu, când va fi timp mai mult.

Am găsit! mi-am zis, în sfârşit! Dar mă înşelasem. Mi se părea că descoperisem creşterea din nou a părului. In orice caz reţineam din sistemul de idei care mă orientau către o substanţă proprie pentru acoperirea craniilor nude cu păr tânăr şi inelat, o idee. Plecasem de la o realitate: blana câinilor şi a pisicii, care nu chelesc niciodată. Mi-am închipuit într'adevăr o mâţă fără păr şi bunul meu simţ a râs, ca de un lucru imposibil. Să punem, îmi ziceam, părul în condiţiile blănii pisicii. Dar care sunt condiţiile pisicii? Vezi, aici stă toată problema. Am luat o pisică acasă şi am studiat-o. Mi-am dat seama că pisica are păr pe tot corpul şi nu numai pe cap şi că din vârful urechilor până în sfârcul cozii este îmbrăcată complect. Să fie corpurile cu coadă destinate unei capilozităţi care lipseşte corpurile fără cozi? Acest dublu inductiv la un adevăr general s'a izbit însă de realitatea peştilor care deşi prevăzuţi cu coadă, sunt cu totul lipsiţi de păr, natura prevăzându-i cu solzi. Cum în mine trăiesc paralel mai multe spirite şi chiar spiritul de calambur, m'am pornit să râd de observaţia idioată a unuia din ele, care în întrebat: Şi lingura de supă are coadă: de ce n'are păr? Şi m'am lăsat şi de această idee.

Făcusem însă câţiva kilometri de trotuar şi de pavaj. De o dată mi-a venit o altă idee, care fu mântuitoare. Trebuia să caut ceva pentru pavaj. Ceva mai tare ca piatra, fiind însă mai elastic şi, evident, mai rezistent. Pentru a parveni însă la însuş materialul, simţeam că-mi trebuia întâi o teorie, o teorie care, expusă, putea să atragă atenţia statului Columbia asupra materialului meu. Documentarea psicologică de care dispuneam din profesiunea mea anterioară de hipnotizator,părăsită la New-Yersey, unde adormind o cântăreaţă nu am mai putut-o deştepta prin mijloacele ştiinţei (mediul meu s'a trezit din catalopsia profundă numai la vaetele mele de durere, provocate de o bătaie complexă, pe care mi-au administrat-o asistenţii) mă învăţa că stupefacţia şi conjectura prin contrarii constituie criteriul unei argumentări convingătoare. Am lucrat la teoria mea 15 zile şi când am socotit-o suficient armonică, am cerut audienţă consiliului cantonal, printr'o petiţie iscălită cu titlurile *Prof. Dr. Mg. Sm.* puse înaintea numelui meu. Consiliul m'a invitat pentru o zi cu oră fixă, în plenul lui. Am aflat că Prezidenţia consiliului a fost impresionată mai ales de titlurile *Mg.* şi *Sm.* care le evocau universităţi europene mari şi specialităţi necunoscute, de sigur superioare titlurilor de profesor şi doctor, care veneau în capul titlurilor. Vă voi face confidenţa că aceste două titluri, inventate de mine nu aveau decât un sens hipnotico-psicologic. Se ştie că dacă răcneşti puternic în urechia cuiva, auzul lui devine un moment insensibil la zgomotele mai mici şi poţi să-i furi cheile fără să perceapă sunetul lor special.

Teoria mea, expusă în picioare, a fost ascultată în picioare. Consiliul era prezent în unanimitatea lui de 32 de membri. In principiu, am zis: Observ, onorate consiliu, că pavajele în ilustra dv. cetate sunt construite din materiale tari şi dintr'o bucată. Este o eroare. Un pavaj, ca şi un plămân, trebuie să respire şi să nu rămâie rigid. Planeta vibrează imperceptibil şi pavajul are nevoie de insensibile dislocaţiuni moleculare. Eu vă propun pardoseala fragmentară, care-i invenţiunea mea cea mai importantă. In loc să fie transportat cu vagonul, materialul se transportă cu sacul. Intind materialul cu grebla, îl bat cu făraşul şi-l stropesc cu un lichid negru gras, prin care am trecut un curent electric cu afinităţi faţă de gravitatea pământului. Fără să fie fix, ci dimpotrivă, cu totul dimpotrivă, magnetismul infuzat de mine în lichid îl menţine prin atracţia particulelor între ele. Daţi-mi o stradă mie, de preferinţă o stradă bine pavată ca să-i suprapun stratul materialului meu, ştiut fiind că o stradă cu cât e mai ireproşabil pardosită cu atât se deteriorează mai iute.

Aplauzele n'au mai contenit. Un savant a făcut aluzie la un principiu terapeutic: *contraria contraris curantur*, nu şştiu dacă citatul este perfect exact, necunoscând limba latină, în care cred că a fost citatul rostit. Mi s'a dat o stradă, am arestat-o, înconjurând-o cu frânghii. Am luat material: piatră pisată şi catran. N'am electrizat nimic. N'am făcut nimic. Am pus peste o piatră excelentă un strat, două straturi, trei straturi, patru straturi de material. Am ţinut strada ocupată timp de două luni — şi între diverse operaţiuni am şters-o în Europa cu 2 milioane de Dollari.

Sunt de atunci cinci ani. Cred că nici până azi nu a putut să fie curăţit noroiul gras pe care l-am fabricat pe strada pricipală: 100 de vagoane de noroi.

T. ARGHEZI

CĂSĂTORIA IN PRACTICĂ

Experienţa lui Byron

E ciudat faptul că geniile literaturii engleze, de îndată ce vor să 'ntemeeze o căsnicie, duc o viaţă nenorocită. **Schakespeare** la optsprezece ani s'a căsătorit cu Anna Hathaway, cu opt ani mai în vârstă, şi a nimerit'o rău. **Milton** a suferit trei căsătorii nefericite. Intâia soţie l'a părăsit îngrozită, înapoindu-se la el numai din gelozie; a doua a murit după un an şi a treia era un monstru, care-şi bătea şi înşela copiii. Poetul satiric **Dryden,** căsătorit şi nefericit în căsnicie era de părere să-şi schimbe soţia la fiecare an nou, odată cu calendarul. Intâia soţie a lui **Shelley,** în vârstă de 16 ani, spre a scăpa de nevoia de concubinaj a acestuia, s'a sinucis. De-a doua soţie poetul s'a despărţit din aceiaşi nevoe de a mai avea o femee. Căsătoria lui **Dickens** cu Catherina Hogarth s'a stricat din pricina numeroaselor ei sarcine, care a făcut pe Dickens să prefere pe sora soţiei.

Viaţa şi creaţia poetică a lui Byron au fost influenţate de o mare iubire pentru mama lui. In multe poeme şi în cele două drame mai însemnate „Cain" şi „Manfred", e inspirat de astfel de sentimente căci el nu putea scri (după mărturisirile proprii) decât prin experienţă personală. Pe căsătoria lui Byron arunca o umbră grea iubirea pentru sora lui (înlocuirea mamei) şi divorţul a fost fatal.

Tatăl lui Byron, un jucător de cărţi şi un chefliu excentric, care purta porecla de „nebunul Jack" şi-a luat prima soţie furând-o marchizului de Camarthen.

Când a luat-o în căsătorie pe Katherine Gordon of Gight, el avea o fetiţă de 4 ani, Augusta. Trei ani după naşterea lui Byron, moare lăsându-şi familia în sărăcie. Fata a rămas la bunică, iar mama şi fiul ei s'au mutat în Scoţia. Era o femeie isterică şi neurastenică, orgolioasă că descinde dintr'o familie domnitoare din Scoţia şi amărâtă că şi-a stricat viaţa din pricina căsătoriei. Băiatul a devenit obiectul pasiunii ei înflăcărate, pe care uneori îl chinuia. Această fixare intensivă, această ancorare de fiinţa mamei, a dus la maturitatea precoce a lui Byron, determinând toată opera lui poetică şi viaţa de mai târziu.

La toate acestea trebue să mai adăogăm şi o tuberculoză a piciorului, care i-a torturat creşterea şi a dat naştere pesimismului byronian. Dar aceluiaş fapt se datoreşte caracterul lui puternic, răzvrătit, care l-a făcut să ia partea muncitorilor muritori de foame şi să plece să lupte pentru libertatea Greciei.

Byron s'a îndrăgostit la început de toate fetele mai în vârstă din familie. Intâile versuri, scrise la 9 ani, sunt pentru Mary Duff, peste trei ani îl farmecă genele lungi şi negre ale verişoarei Margareta Parker şi la paisprezece ani iubeşte pe cealaltă verişoară Mary-Anne Chaworth care spune servitoarei: „Crezi că voi iubi vreodată pe acest beteag?" Byron află şi iubirea se stinge.

Toată viaţa, mărturiseşte Byron, a fost un martir al femeilor, toată viaţa le-a jertfit-o lor şi a fost jertfitul lor.

Sincer şi adânc a iubit numai pe sora lui Augusta. N'a ţinut seama de iubirea doamnei Carolina Lamb, care a venit în casa lui deghizată bărbăteşte, nici de **Ana Isabela Milbanke,** o picantă matematiciană, soţia lui. Augusta şi-a părăsit bărbatul şi a venit la Londra la fratele ei, care rupsese legăturile cu Carolina pentru alte două aristocrate măritate. Documentele familiei, publicate ulterior, dovedesc marea iubire a lui Byron pentru Augusta. In schimb pe soţia lui o tiraniza şi o umilea — temându-se c'a fost luat în căsătorie de milă.

Soţia a căutat să îndepărteze pe Augusta. Byron, enervat peste măsură, a căzut la darul beţiei. Certurile se'nmulţiră şi căsătoria s'a stricat.

Acest divorţ a atras asupra poetului ura întregii societăţi engleze. Toată lumea era de partea doamnei Byron. Svonurile se lăţesc, devin populare. Byron, ca şi mai târziu Oscar Wilde, e batjocorit şi insultat pe stradă, iar creditorii pun mâna pe toată averea lui. Doamna de Staël, inamica lui Napoleon, a încercat după ce Byron a fost repudiat de societatea engleză, să-l împace cu soţia. Refuzul acesteia a înflăcărat şi mai mult ura dintre ei.

Byron fuge din Anglia, rătăceşte prin Elveţia şi Italia. La Veneţia se complăcea în tovărăşia celor mai decăzute femei, trăeşte în orgii nespuse, spre a-şi dovedi că ştie să stăpânească femeia. Străbate Italia în tovărăşia contesei Tereza Guiccioli care divorţează de dragul lui. Numai amintirea fostei lui soţii şi ura care i-o poartă îi întunecă fericirea.

Grecii, pe vremea aceia, încearcă să scuture jugul turcilor. Vestea face o impresie puternică asupra lui Byron. E ales membru de onoare al societăţii filoelene şi părăsese Italia, în parte pentru a scăpa de contesa Guiccioli, dar şi pentru a lupta împotriva turcilor şi a fi primit de societatea engleză ca liberator al Greciei. Socotindu-se viitorul domnitor al Greciei, cade bolnav.

Ultimele gânduri ale poetului, care moare la 36 de ani, sunt pentru sora şi soţia lui, polii opusi ai fiintei lui intime. — A.

La Paradis General

de CEZAR PETRESCU

— Ţi-o povestesc sumar. In roman, am să dau faptelor interpretarea mea. Acum, îţi servesc numai materialul brut... Acest Costea Gherasim, om cu stare şi cu carte, dispăruse acum şase ani din Iaşi, în străinătate: Nisa, Cannes, Monte-Carlo. Cu o fată tânără, o minoră, culeasă Dumnezeu ştie de unde. Lu! In afară de tata Max, nimeni nu-i cunoaşte extracţia. Câteodată o crezi pescuită din drojdia trotuarului, cum l-a recoltat tata Max, pe Cerber. Altădată vezi că ştie lucruri care presupun o subţire educaţie şi simte ca un animal de rasă. Aşa cum o vezi, îl înebunise deabinelea pe Costea Gherasim. Când au apărut îndărăt, după un an de lipsă, era încă mai neurastenic. Şi zuliar ca un erou şecspirian. O închidea şi Lu fugea. O prindea şi Lu-i scăpa iarăşi. Câteodată se întorcea singură, îi jura cuminţenie, nu voia să se mişte din casă o lună — o lună de miere. Cred că-l iubea în felul ei. Pe urmă, iarăş fără nici un motiv Lu îşi cerea libertatea, ori fără s'o mai ceară, dispărea fără urme. Svonurile povesteau scene oribile. Costea Gherasim, târându-se la picioarele ei, făgăduindu-i să-i tolereze orice, numai să nu mai plece. Altădată îi smulgea coadele şi-i zdrobea obrajii cu pumnii. Singurul martor şi confident în vremea aceasta, a fost Maximilian Ştaic. Nu lipsea două zile dela masa lor. Ii împăca. Alerga după dânsa s'o caute, o aducea de pe la cine ştie ce ofiţeraş, îi făcea morală... Se pare că a epuizat tot ce-i stătea în putinţă să-l desbare pe Costea Gherasim de o asemenea catastrofă de femee, până când s'au certat. Ştii că între prieten şi femee, cel sacrificat în asemenea ocazii, e întotdeauna prietenul. Şi aşa certaţi se aflau, când celălalt şi-a tras trei gloanţe în gură... Lu trăeşte cum o vezi, Câte odată îţi pare o vietate complexă şi enigmatică. Altădată numai o muieruşcă depravată, cu un teribil instinct de destrucţiune. Să se distrugă pe ea şi să distrugă pe alţii. Iar Ştaic nu poate decât s'o urască. Primo, fiindcă prin ea s'a prăpădit cel mai bun prieten. Secundo, fiindcă i se pare că întrupează toată animalitatea femeii — şi el dispreţueşte toate femeile în bloc. De altfel, ascultă-l!

Lu, întrebase ori rostise numai ceva, iar Maximilian Ştaic o fulgeră cu privirea cenuşie, de oţel, retezându-i spusa:

— Nu mă miră defel. Toate femeile când sunt puse la zid, să-şi mărturisească o vină, se simt îndată victime. Li se pare că tot universul s'a coalizat împotriva lor...

—Fiindcă nu ne înţelege nimeni, niciodată! se apără Lu.

— Poveste veche, fetiţo. Cu cât o femee e mai puţin în stare să înţeleagă ceva, cu atâta se crede, ea, mai neînţeleasă. Minciuna e singura voastră inteligenţă. Şi încă!... Ferească Dumnezeu să înfunzi o femee cu o minciună. Să-i dovedeşti că a minţit absurd şi inutil. Atunci, în loc să recunoască, are ultim argument plânsul. Se sclifoseşte şi printre lacrimi, te priveşte ucigaş. O femee îţi iartă orice, brutalitatea, ura, dispreţul. Dar nu-ţi iartă că i-ai dovedit stupizenia. Din partea mea, eu v'aş suci la toate gâtul, uite aşa...

Mâinile deşirate, cu unghii cornoase ca pliscul de pasăre, cuprinseră tremurând un gât nevăzut în spaţiu.

Lu, îşi deschee din gulerul înalt de catifea, gâtul ei cilindric, alb şi catifelat:

— Incepe cu mine !

Apoi râzând provocător:

— Toţi bărbaţii sunt gata să ucidă măcar câte o femee pe sezon. Pe una, fiindcă le e nevastă. Alta, fiindcă le e iubită ori iubita unui prieten. Dar fiindcă n'aveţi curaj, ne ucideţi numai în gând.Credeţi că noi nu simţim asta? Simţim şi ne place să trăim cu ameninţarea primejdiei. Poate pe unul, într'o zi, îl prinde vitejia să treacă dela gând la faptă... Şi nu ştii, nici când are să se întâmple istoria asta, nici cine are să fie viteazul. E o senzaţie ciudată şi vă asigur eu că e foarte plăcută. De aceia vă iertăm dinainte.

— Mofturi! pufni Maximilian Ştaic din pipă, un nor cătrănit de fum. Mofturi, dragă Lu, fiindcă o femeie nu iartă niciodată, decât atunci când iertarea devine umilitoare pentru bărbat. E mult mai uşor să ierţi o femeie, decât să accepţi iertarea dela o femee.

— Un singur lucru nu putem să iertăm niciodată unei femei, vorbi din colţul lui, Costăchel Andrieş, cel bălan şi tăcut.

Toţi întoarseră ochii cu mare mirare. Minunea aceasta, să cuvinteze Costăchel Andrieş neîntrebat, se întâmpla odată la un secol.

— Să auzim! Să auzim! isbucniră într'un singur glas. Omul bălan roşi şi plecă ochii în jos.

— Haide, Andrieş! îl îmbărbătă tata Max. Iţi pot spune că şi statuia lui Ştefan cel Mare a ridicat acuma buzduganul să facă în tot Iaşul tăcere şi să asculte cuvânt mare şi sfânt dela tine.

Costăchel Andrieş era mai roş ca un borş de sfeclă nedres. Ca o elevă intimidată dela Notre-Dame de Sion, la prima festivitate şcolară, şopti înecându-se:

— Un bărbat nu iartă niciodată unei femei când după ce a alungat-o, află că e încă mai frumoasă şi vede că n'a îmbătrânit.

Apoi repede, goli două pahare unul după altul şi deschise cutia de tutun Macedonia. Ceilalţi, nu pierdură acest prilej, să ciocnească, să strige şi să închine.

Maximilian Ştaic sfredeli cu privirea rece omul tăcut care-şi răsucise ţigarea şi acum se pipăia în toate buzunarele să-şi caute ţigareta de chilimbar.

— Ai fost la Bucureşti zilele acestea, Andrieş? întrebă într'un târziu tata Max.

— Da. Săptămâna trecută, mărturisi Costăchel Andrieş cu un aer foarte vinovat, parcă s'ar fi întors din cine ştie ce ţinut al perdiţiilor.

Ca să ocolească privirea gheţoasă şi fixă a lui Maximilian Ştaic, prelungi explorările buzunarelor, căutând ţigareta, până când se resemnă s'o primească pe cea de cireş, oferită de Bălănuţ. Atunci numai, cuteză să întrebe:

— De ce te interesai dacă am fost la Bucureşti?

— De nimic... Fusese numai o părere şi voiam s'o verific, vorbi Maximilian Ştaic, răsucindu-se pe scaun cu spatele spre Costăchel Andrieş, ca să arate astfel că nu doreşte nici să dea, nici să afle alte lămuriri.

Lu, reveni încăpăţânată, la apărarea ei:

— Ceiace spune Costăchel şi e foarte adevărat, dovedeşte încă odată cât sunteţi de vanitoşi. Chiar gelozia bărbatului e pornită numai din vanitate. Noi când suntem geloase, suntem fiindcă strigă carnea din noi.

— Nici nu sînteţi altceva decât carne. Carne şi instincte ! enunţă scârbit Maximilian Ştaic.

— Bine, bine! Carne şi instincte. Nu pretindem să fim altceva şi nici nu ne iubiţi pentru altceva...

— Vă-ăă iubi-iim ? V'o fi iubind alţii, fetito ! Nu mă confunda, te rog, cu toţi imbecilii. Pentru mine toate femeile din lume laolaltă nu preţuesc cât acest pahar de Cotnar... declară Maximilian Ştaic, ducând paharul în zare, cu mâna gelatinată şi sorbindu-l încet ca o licoare nepreţuită, care-l scuteşte de toate celelalte ispite ale lumii.

Lu îl privi cu ochii mici, în dungă, cum se îngustează pupilele pisicilor în soare. Işi scutură capul şi nu se dădu învinsă:

— Chiar dispreţul acesta, papa Max, e tot o formă a vanităţii. De câte ori apare o femee în viaţa unui bărbat, toată purtarea bărbatului e dictată numai de vanitate.

— De câte ori apare o femee în viaţa unui bărbat, bărbatul încetează să mai fie om. Devine un imbecil !

— Suntem exact de aceiaşi părere, papa Max. Devine un imbecil, dar un imbecil vanitos. Lămuriţi-mi, vă rog, numai acest lucru simplu... Când o femee iubeşte un bărbat, oricât de urât şi de respingător ar fi, nu se sfieşte să apară în public, alături cu dânsul. Puţin îi pasă de ce zice şi de ce crede lumea. Şi să-mi spuneţi acum, câţi bărbaţi nu s'ar mulţumi oare cu o femee urâtă, dar inteligentă sau bună — dacă n'ar trebui să iasă în lume cu dânsa ? Fiindcă amorul propriu de bărbat, nu-i lasă să rabde umilinţa de soţ sau de amant al unei femei urâte, oricât ar fi ea de bună şi de inteligentă, atunci îşi aleg o nevastă şi o amantă care să întoarcă ochii trecătorilor invidioşi de pe stradă. Numai frumoasă să fie. Zăludă, proastă, cochetă, soiu rău, n'are nici o importanţă. Chestia principală e ca toţi ceilalţi bărbaţi să rămână cu gura căscată de admiraţie şi de invidie.

— Păi vezi ! Mai zi ceva, Max ! se agită Panait Bâzdrugovici. Dragă Lu, ai vorbit ca din carte.

Maximilian Ştaic, muncindu-şi între căngile degetelor vârful bărbii, îi privi pe amândoi cu mare dispreţ:

— A vorbit ca din carte, pentru un imbecil ca tine. Pentru un imbecil care de doi ani îi dă târcoale, mai milog decât Cerber la bucătăria lui Solomonică. Parcă te văd într'o zi, intrând în bojdeuca mea să-ţi smulgi părul şi să te baţi cu capul de pereţi. Au mai trecut şi alţii...

— Aferim! exlamă Panait Bâzdrugovici, cu obrajii aprinşi de atâta mâncare, băutură şi amor. Nici nu doresc altceva, decât să viu în cocioaba ta şi să-mi smulg părul. Are de unde să-mi şi rămână. Lu! — imploră — dă-mi tu prilej să-i fac plăcerea asta lui Max şi să-l vizitez, ca să-mi smulg părul şi să-i dărâm bojdeuca lui cu capul!

Lu se uita absent la lumina becurilor, cu ceafa rezemată în spătarul scaunului. Păru că n'a auzit. Târziu, rosti:

— Eu cred că atunci când va veni timpul, prietenul nostru Max, are să-şi dărâme singur pereţii. Nimeni nu ştie cum ziua de mâine are s'o răzbune pe cea de eri. In aşteptare, să încheem pace, papa Max! întinse paharul cu degetele fine care desmierdau spaţiul.

— Armistiţiu, poate. Pace, niciodată! rânji cu încruntare între sprincene, inamicul bărbos al sexului perfid.

— Fie şi armistiţiu, încuviinţă Lu. Eu mă mulţumesc cu puţin.

Toţi se înghesuiră cu paharele, să închee armistiţiu cu Lu, deşi nimeni în afară de tata Max, nu deschisese vreodată ostilităţile.

Cel mai stăruitor era Georgei Galea, clătinându-se aţâţat de vin şi de gândul că poate în această seară, capriciul femeii se va întoarce iarăşi la el. Dincolo de Lu, nu mai exista nici o femee pe lume. Era cea mai frumoasă, cu cea mai ageră minte, cea mai ispititoare. Nici înfricoşătorul accent moldovenesc, din cea dintâi dimineaţă nu-l mai observa de îndelungă vreme: devenise un farmec mai mult. Iar femeea trecea peste chemarea rugătoare din privire, cu o nepăsare care îl sili să deşarte alte şi încă alte pahare de Cotnar.

Maximilian Ştaic îl urmări cu ochii cenuşii, aşteptându-l să se potolească. Atunci, îi vorbi din celălalt capăt al mesei, peste sticle:

— Eşti tânăr şi eşti Melchisedec!

— Sunt tânăr şi sunt Melchisedec! îl înfruntă semeţindu-se, Georgei Galea. Ce pot să fac, tată Max, dacă n'am împlinit aproape cincizeci de ani.. trecuţi?

— Nu râde de vârstă, copile! îl ameninţă Max cu coada pipei. La douăzeci de ani ţi se pare că cel de treizeci e un om sfârşit. La treizeci ţi se pare că abia începi să trăeşti. La patruzeci, spui că maturitatea e cea mai splendidă epocă a bărbatului. Iar la cincizeci, te bucuri că eşti încă june faţă de cei care au optzeci de ani. Şi întotdeauna te crezi mai tânăr decât cei de vârsta ta. Te crezi mai tânăr şi îţi acorzi dreptul să faci toate prostiile, care te-ar scandaliza făcute de alţii...

— Prostiile sunt darul divin al tinereţii ! slobozi Georgei Galea un foarte subiectiv aforism.

— Prostiile, la orice vârstă rămân tot prostii şi se plătesc scump, grăi cu severitate omul bărbos. Te urmăresc şi te compătimesc. La vârsta ta, orice femee te face să visezi îndată zile de fericire, de glorie; clocoteşti de patos, ai pleca să înfrunţi tot Universul. Te crezi din altă esenţă decât ceilalţi muritori de rând. Vrei s'o cucereşti prin ceiace n'a mai încercat nimeni. Obstacolele nu te descurajează, dimpotrivă pun mai mult preţ, fericirii inaccesibile. Te aţâţă şi te îndârjesc... Şi toate acestea sfârşesc într'un pat cu aşternutul mototolit şi se duc în zoile unui lighean. Să înveţi dela mine, copile, că dragostea inspiră întotdeauna ambiţii teribile şi exact în aceiaşi clipă, îţi reteazã putinţa să le înfăptuieşti...

Georgei Galea nu păru defel pătruns de aceste amare adevăruri. In dispreţul lor, ocoli masa să fie mai aproape de scaunul lui Lu. Maximilian Ştaic se învălui într'un văl opac de fum. Panait Bâzdrugovici detună:

— Mi se pare că ne-am cam întrecut cu discuţii savante, Melchisedecilor! Parcă suntem la *Birtul lui Platon*... Am să dau poruncă lui Solomonică să schimbe mâine firma. A devenit un local unde nu se mai poate bea... Ia toarnă Antricot şi ia cântă, Bălănuţ!

Bălănuţ cântă. Dar Antricot aduse disperat şi bâlbâit veste, ca un început de cotcodăcit, că: cot-cot-cotnarul s'a is-is-is-isprăvit.

— Auzi, Andrieş? se întoarseră toţi cu mare mustrare la Costăchel Andrieş, ca şi cum el singur purta răspunderea acestei catastrofe.

— Nu face nimic, declară inocent Costăchel Andrieş.

— Cum nu face nimic? se indignară dela mic până la mare, într'un singur şi cumplit glas. Ne întârţi la Cotnar şi pe urmă nu face nimic?...

— Dacă nu mă lăsaţi să termin... Nu face nimic, fiindcă am trimes sania la ţară să aducă alt transport, anunţă cu modestie omul decolorat şi mult prevăzător.

Ştirea deslănţui admiraţie şi entuziasm.

Până la moşia lui Costăchel Andrieş, calea era de două

(Continuare în pag. IV-a)

ceasuri la dus şi două la întors, iar omul pe gerul acesta să crape ouăle corbului, nu pregetase să-şi alunge caii şi sluga, pentru a nu-şi lăsa prietenii întârtaţi.

— E opt fără un sfert... La opt fix, cel mai târziu, Macarie trebue să fie aici, hotărî Costăchel Andrieş, uitându-se la ceas.

Apoi aprinse ţigarea şi făcu francmasonic semn lui Bălănuţ să suspine din nou că asta-i cea din urmă seară.

La opt fix, Macarie vizitiul apăru rebegit de ger, dar punctual. Se clătina şi avea privirea împaianjenită. Mărturisi cu cinism că e cel mai ticălos vizitiu şi cea mai nevrednică slugă din lume.

— Ai spart sticlele, tâlharule! sări în picioare Costăchel Andrieş, cu obrajii palizi şi încă uzi de jalea nopţii celei din urmă.

— Ţî! protestă cleios, Macarie.

— Le-ai pierdut pe drum?....

— Ţî!

— Ai greşit şi-aj adus alte sticle?... Ii fi carat borvis ori oţet, idiotule!

— Ţî...

— Ce nenorocire ai făcut atuncea, mişălule?

— Ninorocire di asta, să tot deie pisti mini, coane Costăchel! râse prosteşte Macarie, rezemându-se de coada biciului de care nu se despărţea ca de-o obligatorie insignă corporativă.

— Macarie... Macarie !... Spune ce-ai făcut, puiule, că nu te văd bine! îl îndemnă Costăchel Andrieş, cu o blândeţe care nu anunţa nimic bun.

— Am băut şi noi oleacă de Cotnar, coane ! anunţă Macarie, uzând de pluralul majestăţii.

— Cât? se sperie stăpânul.

Macarie răspunse muţeşte, ridicând două degete.

Ceilalţi răsuflară. Catastrofa nu atingea proporţiile ireparabile din primul moment.

— Sânt un mare ticălos, recunoscu vizitiul.

Şi ca orice criminal în disperare de cauză, invocă circumstanţe atenuante:

— Mi-era frică să nu îngheţ de ger, coane Costăchel... Până'n vârful dealului, m'am ţinut... Când am ajuns în cap, la cruce, şi-o început vântu a ţîui şi m'am văzut eu sîngur sîngurel în pustietatea aceia ş în întuneric, n'am mai rabdat. Zic: Ei, Macarie, fiule, [illegible] te faci tu acum dacă-ţi iese înainte o haită de lupchi?

Numai mi-am zîs aiasta în gând şi mi s'o şî muiet chicioarele di la genunchi. Atunci zâc: Fie ce-o fi, că un şîp di Cotnar nu-i doară *crimă di om!*... Am băut un şîp şi-am prins coraj... Pi urmă, când am trecut di hanu Grecului şi-am agiuns în pădure, iar am sâmţit că mă lasă corajul. Zîc: Macarie fiule, di-acuma tot una-i. Ci ţî-i un şâp, ci ţî-s două? Şi-am mai băut un şîp şi iar mi-o vinit inima la loc... Mi le opriţi din leafă, coane Costăchel.

— Pentru asta meriţi să te împuşc, sceleratule! pronunţă sentinţa Costăchel Andrieş, cu calm înspăimântător, pipăindu-se la buzunarul de la spate, ca unul care cumula în aceiaşi vreme, împotriva principiilor constituţionale, puterea judecătorească şi puterea executivă.

— Lasă că-l împuşti mâine! interveni împăciuitor Ionel Florinel.

— Niaznoapti ori mâni, să chiamă macar că am prins a mă împărtăşi, boierilor ! se hlizi cu cinism Macarie, ducând mâna la mustaţa căruntă şi dovedind că nici nu socoate irevocabilă condamnarea la moarte şi nici că-l înfricoşează executarea sentinţei.

— Piei din ochii mei! răcni scos din sărite Andrieş.

— Iacă am chierit, coane! dispăru vizitiul, mergând să predea sticlele cu numărătoare, în primirea lui Solomonică.

Două sticle lipsă, la douăzeci şi patru, au însemnat, oricum, o vămuire moderată. Cele douăzeci şi două rămase puse la desmorţeală să-şi revină parfumul, au transformat aniversarea lui Maximilian Ştaic într'un crâncen cataclism, despre care îndată s'a împrăştiat ştire în tot Iaşul.

Panait Bâzdrugovici într'o clipă de lăudabil altruism, porunci lui Solomonică să împartă băutură tuturor birjarilor de afară: celor ce sunt şi celor ce vor mai veni. Cu misterioasa rapiditate instantanee, cu care se transmit fără unde herţiene svonurile, într'o jumătate de oră toate săniile din Iaşi se prezintară să facă barieră în faţa Paradisului general.

In noaptea aceia pasagerii coborâţi în gară şi-au cărat singuri geamandanele, blestemând şi vociferând împotriva autorităţilor nevrednice să curme asemenea grevă, căci altă explicaţie nu puteau găsi uliţelor văduve de vehicule.

Tot pe jos, s'a înşirat din toate ungherele târgului, procesiunea fără sfârşit a prietinilor şi mai puţin prietinilor, veniţi să-şi prezinte urările venerabilului sărbătorit. Intrau, rămâneau, plecau — unii întâmpinaţi cu urale de înveselire, alţii cu închinarea glacial retezată pe buze de mulţumita hărţăgoasă a lui Maximilian Ştaic. Lăutarii dezertară dela nocturna lor datorie din toate lăcaşurile de petrecere, înfiinţându-se să se pună sub comanda lui Bălănuţ. Aniversarea luă proporţiile unei festivităţi locale şi naţionale, pentru care Panait Bâzdrugovici ceru chiar lui Solomonică să scoată drapelul tricolor din pod şi să-l arboreze la poartă.

Intr'o pâclă jucând irizaţii de curcubeu în jurul capetelor, Georgei Galea îşi vedea conmesenii din duble şi triple exemplare, trecea dela un scaun la altul, se clătina râzând fără pricină, săruta oameni necunoscuţi, plânse pentru destinul lui Antricot, jurând că-l va înfia a doua zi cu toate formele, la tribunal, căci Cotnarul îl inundase de o nemăsurată fericire şi de o teribilă iubire înduioşată pentru toată umanitatea şi cu o deosebită predilecţie pentru ieşeni.

Toate minunăţiile şi întâmplările bizare la care asistă, nu-l mai mirară întru nimic.

Nici când Ionel Florinel, în urletul întregului taraf de lăutar[illegible] dansă căzăceasca cu turbată agilitate de la genunchi în jo[illegible] nici când Maximilian Ştaic îşi reteză din rădăcină o parcelă din barba incandescentă, ca să dovedească prin fapte, că puţin îi pasă lui de ce vor spune a doua zi, ieşenii — „nişte imbecili şi nişte încuieţi"; nici când Lu îşi smulse colierul de perle de la gât, svârlindu-l ploaie lăutarilor, ca dragelele de nuntă, în biserică, la „Isaia dănţueşte".

Molipsit de această dărnicie Georgei Galea nu acceptă să rămână mai prejos. Se urcă pe masă şi strigând că el este un om care-şi aruncă şi haina de pe el, la chef, trecu imediat la fapt, după exemplul lui Maximilian Ştaic. Incepu să lapede hainele, precum clovnii circurilor, aruncând lăutarilor şi lui Antricot, pe rând, haina, vesta, pantalonii, gulerul, ghetele şi ciorapii.

Toate apelurile prietenilor rămaseră fără efect.

Georgei Galea, în costum sumar de naufragiat, se bătea cu pumnii în piept, gata, vorba cântecului, să-şi dea şi cămaşa depe el.

— Treaba mea. Sunt un Melchisedec major. Eu sunt stăpân pe mine — fac ce vreau !... Am să dau un milion de cămăşi la un milion de Melchisedeci!...

— Te rog, dă-te jos şi te îmbracă, îl invită cu blândeţe Ionel Florinel.

— Sunt major! Fac ce vreau! Nu mă tem de un milion de Ceahlăi ca dumneata ! se grozăvi mai vârtos Georgei Galea, ca unul care băuse un milion de păhărele de Cotnar.

— Te rog, dă-te jos şi te îmbracă, îşi repetă invitaţia, uriaşul cel paşnic, fără să întindă aţa glasului.

— Treaba mea ! Eu sunt mai ieşan ca un milion de ieşeni !... Eu când mă pornesc, nu mă pot opri nici un milion de Dumnezei! blasfemă omul cel hotărît.

— Te rog încă odată, dă-te jos onorabile şi...

— Sunt major !

Georgei Galea, n'apucă să mai spună că face ce vrea, fiindcă Ionel Florinel, fără grabă şi fără supărare, îl înşfăcă subsuoară şi cu toate cele un milion de svârcoliri disperate, îl transportă în camera lui Solomonică.

Il culcă în patul cu perne roşii de puf, stinse lumina şi scoase becul ca măsură de precauţie, răsuci cheia pe dinafară şi o puse în buzunar.

— L-am liniştit. In cinci minute adoarme. Unde naiba aţi descoperit edecul acesta? E-un Melchisedec mai Melchisedec decât toţi Melchisedecii ! declară cu oarecare admiraţie Ionel Florinel, aşezându-se la masă şi luând de unde a lăsat, discuţia începută cu Maximilian Ştaic.

— Ceeace n'am înţeles eu niciodată, scumpe Max, e stupizenia noroadelor. Ridică statui cu nemiluita, lui Napoleon, lui Henric al IV-lea, lui Mihai Viteazul. Lui Henric al patrulea, să zic că mai merge. Acela se îngrijea ca fie care ţăran să aibă Dumineca o găină în oală. Dar ceilalţi ? Pentru ce merită oare recunoştinţă ? Recunoştinţă fiindcă au mânat oamenii ca vitele în tot soiul de războaie, să îndure mizerie şi să rabde de foame ?... Dacă noroadele ar avea oleacă de cuget cuminte în cap, ar trebui mai degrabă să ridice monument celui care a inventat pateul de foie gras, ţărancei care a fabricat întâia oară camambertul, lui Parmentier care a adus cartofele în Europa. Sau unor martiri, ca Vatel, *grand officier de bouche* al lui Ludovic al II-lea de Bourbon, prinţ de Condé supranumit marele, care s'a străpuns singur cu spada şi şi-a dat moartea de ruşine că la o masă n'a ajuns friptura şi că n'a sosit la vreme, peştele proaspăt. Sau lui Jean Baptiste Poch, care a trecut oceoanul cu La Fayette, dar în loc să se ţină de fleacuri şi de ucis oamenii în războiu, a adus la întoarcere din America pătlăgelele vinete. Gândeşte numai că fără Poch, n'am avea astăzi nici salata de vinete, nici iamanbaialdiul şi nici musacaua de vinete. Poţi tu să-ţi imaginezi existenţa fără o musaca de vinete ?

Maxmilian Ştaic îşi pipăia barba ciuntită, ridicând-o la nivelul nasului să poată măsura proporţiile amputării.

— Dă-o dracului ! pufni desgustat.

— Ce ? Musacaua de vinete ? întrebă cu mare şi consternată mirare Ionel Florinel.

— Barba... Nu vezi, că mi-a rămas o barbă, parcă-s Ion Vodă cel cumplit ?

Ionel Florinel, n'apucă să-l consoleze, fiindcă Solomonică apăru înspăimântat în uşă, înălţând braţele spre cerul lui Iahveh :

— O scăpat conu Georgei !

— Imposibil ! refuză să creadă Ionel Florinel, scoţând cheia din buzunar şi punând-o pe masă. Uite cheia aici!

— Aveţi cheia dela uşă, dar n'aveţi cheia dela fereastră, observă Solomonică dovedind o ascuţită pătrundere de Sherlok Holmes. Mi-o luat papucii, mi-o luat paltonu mi-o luat căciula şi-o luat şi steagu... S'o suit într'o sanie şi o fugit strigând că-i un boier Melchisedec care face ce-i place !

— Asta am s'o pun numaidecât în roman, tresări cu o ultimă mijire în conştiinţa sa profesională Emil Ciugolea, încercând să se ridice de pe scaun ca să constate personal dispariţia şi căzând la loc, biruit de legile gravitaţiunii.

— Lăsaţi-l în plata Domnului, că tot aici are să se întoarcă, vorbi Maximilian Ştaic, fără turburare.

— Numai de n'ar răci ! se îngrijoră Lu.

— Cu atât mai bine. Are să se întoarcă răcorit, apăsă Max, privind femeia în ochi cu răutate.

(Urmează) CEZAR PETRESCU

Cumpăraţi
NUMAI
BATISTE

Stop
PYRAMID

O scrisoare a lui Zola

In activitatea fără răgaz și atât de fecundă a lui Zola, ziaristica ocupă un loc destul de însemnat. De timpuriu — să fi avut douăzeci de ani — a colaborat la câteva din cele mai cetite gazete, *Figaro, L'Événement, Le Rappel.* Articolele sale aveau un cuprins foarte variat: politica și literatura, critica de artă și sociologia alternau în coloanele ziarelor care i-au găzduit scrisul mai bine de patruzeci de ani.

Latura aceasta prezintă un deosebit interes nu numai pentru cunoașterea temperamentului și ideilor gazetarului sau ale omului politic care a fost autorul lui *J'accuse!* ci și pentru o mai adâncă pătrundere a romanelor sale. Iată de ce d. *M. Le Blond* s'a gândit ca în ediţiunea definitivă a operelor lui Zola să strângă și diferitele articole uitate și neutilizate până astăzi.

Intre acestea se află și scrisoarea de mai jos. Ea face parte dintr'un întreg șir de reportaje pe care Zola le publicase ca redactor parlamentar al ziarului *La Cloche,* fiind trimis să asiste la lucrările Adunării naționale de la Bordeaux. Această adunare, convocată după războiul franco-german în timpul armistițiului, avea greaua răspundere de a hotărî continuarea sau încetarea războiului și — eventual — condițiunile în care s'ar putea încheia pacea. Ședințele, care s'au ținut în *Grand-Théâtre* din Bordeaux, au fost foarte agitate atât din cauza importanței chestiunilor ce se desbăteau, cât și din pricina lipsei de experiență a celor mai mulți deputați. Aci reprezentanții poporului s'au mulțumit să arate pe sama cui cade întreaga vină a înfrângerii, să exagereze repercusiunea pe care au avut-o asupra soartei războiului unele mișcări ale înfometaților parisieni, să constate sacrificiile cu prețul cărora înțelegea Germania să trateze pacea și s'au despărțit fără să fi hotărît altceva decât continuarea desbaterilor la Versailles, nu în Parisul „trădător".

Intre timp, și în mare măsură din pricina acestei sfidări, a isbucnit mișcarea *Comunei,* creând Franței alte dificultăți. Condițiunile pe care Bismarck le-a impus mai târziu la Frankfurt, unde s'au întâlnit delegații păcii, au fost și mai desavantajoase decât preliminarele și Adunarea națională n'a avut altceva de făcut de cât să le primească fără să poată aduce vre-o modificare textului tratatului.

Optimismul lui Zola fusese înșelat atunci; i-a dat însă satisfacție Versailles-ul din 1919.

J. B.

12 Martie 1871.

Scumpul meu director,

S'a sfârșit. Cortina s'a lăsat, policandrul s'a stins. In această clipă sala cea mare e în întunerec. Te-ai întrebat vre-odată, când ai eșit la miezul nopții de la o reprezentație care te-a mișcat, ce plutește în urma d-tale, în plin întunerec, în acea încăpere pe care ai lăsat-o arzând încă de lumini, clocotind întreagă de fiorii auditorilor și de suspinele actorilor? Hamlet se deșteaptă și-și plimbă noaptea acolo îndoielile; Hernani își dă ultima suflare; Mercadet dă drumul râsului său metalic.

Ce umbre s'or fi ivind acum în întunecimea acestei săli în care Franța și-a horcăit agonia?

Multă vreme n'am să uit această lună grozavă. Reprezentanții presei au fost politicos tratați în cele din urmă. Aveam la dispoziția noastră două loji din față, precedate fiecare de un mic salon. Unul din aceste saloane ce dădeau în sală prin niște uși largi, era mobilat și cu un divan. Aci, pe acest divan, am avut niște visuri ciudate.

Câteodată, când căldura devenia copleșitoare și discuțiunea tărăgăna, flecară și stearpă, mă culcam în fundul salonului. Mă aflam într'o semi-obscuritate, nezărind decât pătratul de lumină pe care ușa îl croia în strălucirea sălii.

Mă simțiam bine în acest loc, în încropeala și moleșeala de alcov. Și, încetul cu 'ncetul, mă fura un somn ușor, plin de visuri stranii și de plăceri bizare.

Mi-aduc aminte. Ațipisem și credeam că mă aflu pe marginea unei plaje. Doar un freamăt ușor de valuri pe nisip: vorbia un reprezentant timid. Apoi, un membru al stângei se urca la tribună și glasuri furtunoase, glasurile dreptei, vuiau, creșteau. Mi se părea atunci că sînt într'o barcă bătută de uragan. Tot soiul de sgomote îngrozitoare străbăteau întunerecul. In dârjia furtunei, vuietul mării vijelioase mă asurzia, când, din adâncul întunerecului, răsună stăruitor și jalnic un clopot. Imi înghețase inima, clopotul de alarmă vestia vre-o corabie în primejdie.

Era visul cel mai obișnuit. Nu vedeam nimic și sgomotele care năvăliau în salonul cel strâmt aveau o prea apropiată asemănare cu sgomotele apei ce curge și se isbește, ca oricare din noi să nu încerce această senzație fatală. Dar adesea visul se schimba în chip ciudat. Fiecare orator introducea nota sa în această roză a vânturilor. Furtuna venia dinspre miază-noapte sau dinspre miază-zi și, adeseori, deșteptându-mă în mijlocul unei mari tăceri, eram foarte surprins că ascult glasul de greer, glăsciorul înflăcărat și limpede al d-lui Thiers care cânta singur pe cerul înseninat.

Ce mai rămâne astăzi din toate aceste sgomote? Mă întreb și nu mai aud în capu-mi decât câteva glasuri al căror ecou va răsuna într'însul în veci, fără 'ndoială.

In rândul întâi, acela care și acum produce în mine mai mult sgomot, e glasul pițigăiat care le domina și le stâmpăra pe cele mai puternice. Il aud deslușit în tumultul amintirilor mele. Are o degajare fermecătoare, niște mlădieri adorabile; într'însul voința se îmbracă în logică și bun simț. El conduce corul. In toiul furtunei, el sună slab de tot — dar, mai puternic decât clopotul mare al d-lui Grévy, potolește talazul mânios al oamenilor.

Aud apoi vocea puțin răgușită a lui Victor Hugo. Ea se complace în furia oceanului. Se joacă printre stânci. In ziua în care nu s'a putut face ascultată de valuri, cărora le striga: Tăceți! a preferat să tacă ea.

Și mai aud un glas de cristal, insinuant și mlădios, admirabil cadențat și căruia ura, mila și disprețul îi dau viață și măreție. Acest glas, glasul d-lui Louis Blanc, răsbește prin furtună cu sonorități, cu melodii de copaci clătiți de vijelie. E arta supremă.

Apoi, nu mai aud nimic, nimic decât un sgomot îngrozitor, o cacofonie dureroasă pentru urechi, străbătută din când în când de o vorbă înțeleaptă și spirituală a cutărui om cu talent. Acest concert infernal produs de glasurile d-lor de Lorgeril, de Peyre, Cochery, Griaud — nu-i mai pomenesc și pe alții — nu mai e în această clipă, în biata mea țeastă sfărâmată, decât amintirea celui mai îngrozitor coșmar.

Nu mi-a rămas din toate acestea nici o frază întreagă, nici o vorbă lămurită, nici un sunet deslușit. Pe toate le-a luat vântul. Nu mai știu ce-au vorbit și abia îmi dau sama că timp de un ceas au făcut gălăgie mișcând din buze. A fost numai o larmă care s'a dus acolo unde se duc sunetele, în vid. Din huruitul acesta important, asemănător tapajului pe care-l fac trăsurile pe stradă, se desprind, puternice și nepieritoare, cele trei glasuri ce-mi vor stăpâni pururea memoria.

Sala e acuma mută; mute sînt și sonoritățile ce dorm aci în umbră. Mai târziu istoria nu va auzi nici ea decât glasurile puternice și clare. Ea va judeca faptele și va spune că în teatrul acesta din Bordeaux o Adunare a ratificat pacea de la 1870. Va fi destul această amintire ca să facă lugubră sala.

De fapt nu au fost decât două ședințe, aceea în care s'a semnat pacea și aceea în care Parisul era să fie osândit pentru trădare. Ecourile sălii nu vor reține decât aceste două lungi agonii.

Tot restul va dispărea în aceste hotărîri supreme. Luându-mi rămas bun de la acest teatru în care mai adineauri s'a jucat o dramă adevărată și sfâșietoare, simt că nu las aci decât două fapte: ciuntirea Franței și judecarea Parisului.

Sânt două dureri și în prag îmi scutur bucuros praful de pe picioare. Nu știu ce ne pregătește Versailles. Dar acolo ne sânt viitorul, nădejdea. Aci simțiam că mă copleșește realitatea sdrobitoare. In cele din urmă mă înăbușeam în sala aceasta în care mai zăcea, nedeslușit ascuns subt draperiile de purpură ale tribunei, leșul însângerat al patriei. Negreșit, ne-o fi pregătind Versailles alte dureri, totuși nu vor putea fi atât de cumplite și vom respira acolo mai puțin din duhoarea fadă ce plutește în camera unui mort.

Azi dimineață am trecut pe dinaintea teatrului. Era un soare minunat. M'am oprit o clipă privind clădirea scăldată într'o lumină caldă. Atunci mi-au venit senzațiile pe care ți le analizez: cele trei glasuri care domină larma vulgară și cele două fapte ce sânt două masse de umbră mai mult în bezna sălii. Aceasta e întreaga istorie a lunii ce s'a scurs.

Astăzi toată lumea pleacă sau își face bagajele. E înghesuială. Se zoresc să meargă la Paris ca să vadă actul al doilea. Cei ce trec în trăsuri, îndreptându-se spre gara Orléans, nu aruncă măcar o privire spre teatru, spre acest mare mormânt care-și are deacum pagina și suspinul său în Istorie. Sântem nerecunoscători față de locurile prin care trecem. Există însă oameni care cred că pietrele au suflet, și eu sânt dintre aceia. De aceea mi-am luat rămas bun cu evlavie de la monumentul în care odihnesc cele două membre însângerate ale naționalității franceze.

Acum, împlinindu-mi îndatoririle, plec cu sufletul senin. A murit Franța, trăiască Franța! Pe aceea moartă o las aci în marele său mormânt de piatră și mă duc la Versailles să aflu leagănul din care trebue să se ridice patria întinerită și înviată.

Spiritul copilului

Scriitorul rus Ciucovski a publicat o carte foarte însemnată asupra copilului și în special asupra limbajului copiilor, în care atrage atenția asupra extraordinarei forțe creatoare a imaginației lor, cu privire la crearea cuvintelor și imaginilor. Extragem câteva din hiperbolele copilului, reținute și consemnate de scriitorul rus, în măsura în care, traduse, nu-și pierd din savoare.

Kira, de trei ani, spune tatălui, la telefon:
— De ce ai acum la telefon o voce atât de cafenie, papa?...

* * *

Alt copil, tatălui care are pantaloni încrețiți:
— Cum ți s'au încruntat pantalonii, tată!...

* * *

„A fost odată un cioban. Și îl chema Macar. Și avea o fată, Macaroana..."

* * *

„O să mă scol mâine atât de devreme, încât ai să-mi spui că e noaptea târziu".

* * *

— De ce bați pe frate-tău mai mic, cu pumnii?
— Ce vrei să fac, mamă, dacă pumnii se duc singuri să-l bată?

* * *

Olga (trei ani), unchiului care e chel:
— Unchiule, n'ai niciun fir de păr; de ce-ți mai trebuie capul?

* * *

— Bieții, bieții cai!
— Dece „bieții"?...
— Ei nu pot niciodată să-și șteargă nasul.

* * *

Georgel se joacă în grădină și tae cu lopata un vierme în două.
— De ce l'ai tăiat? întreabă mama.
— Se plictisea. Acum sunt doi. Și dacă vor, pot să se joace.

* * *

Kira vede cheița de la ceas.
— Și după câțiva ani, cheița de la ceas va crește și se va face cheie la ușă?...

* * *

Bunica gonește pe Olga de lângă mașina de cusut. Fetița supărată, se duce la colț și de-acolo întreabă:
— Bunică, tu ai să mori?
— Da.
— Și-au să te îngroape în pământ?
— Da.
— Adânc de tot?
— Da.
— Bine. Atunci am să mă joc cu mașina de cusut.

Ortodoxism autohton sau sinteză orientalo-occidentală?

de ION SÂN-GIORGIU

D. Nichifor Crainic publică în „Gândirea" un articol care pentru tinerii ce se agită în jurul ortodoxismului literar trebuie să aibă o semnificație epocală.

Articolul d-lui Crainic intitulat „Sensul tradiției" era de mult așteptat. Nu fiindcă d. Crainic n'ar fi fost cunoscut ca un tradiționalist convins și că ar mai fi fost nevoie să confirme încăodată cultul său pentru tradiție. Dar fiindcă ortodoxismul literar al „Gândirei", afirmat de către unii din colaboratorii acestei reviste și contrazis de opera poetică a altora trebuia neapărat lămurit. Și lămurirea nu o cerea numai publicul cetitor, care la urma urmei mai poate răbda, dar o cereau înșiși membrii grupării ortodoxe, care aveau, se 'nțelege, dreptul la o orientare mai limpede a scrisului lor.

Articolul d-lui Crainic începe cu un atac împotriva „intelectualiștilor europenizanți" și cu apologia plină de foarte juste reserve critice, a „romanticilor europenizați", pe care i-a creiat ideologia literară a d-lui Iorga.

Are oareșicare dreptate d-sa când execută pe „intelectualiștii" și „internaționaliștii" de periferie. Mulți din ei neputându-și justifica lipsa de talent și un semidoctism lesne controlabil, se agață de formule străine, încercând să-și facă o aureolă sclipitoare de apostoli ai noilor curente europene. Nimic nu e mai antipatic decât occidentalismul intelectual de pe malul Dâmboviței, decât pretenția pariziană sau berlineză a pseudointelectualilor de cafenea.

Orice caricatură trebue să fie înlăturată din domeniul ideologiei literare, și maimuțăreala europenizantă, fiind numai o caricatură, nu poate fi luată în serios. D-l Crainic are deasemenea dreptate când opune „culturii consumatoare" a „intelectualiștilor", cultura asimilativă a tradiționaliștilor, de unde derivă și cultura lor creatoare.

Desigur că setea de a ști este ceia ce caracterizează generațiile de după războiu. Dar când acestă sete de a ști se reduce la un simplu fenomen de absorbire, chiar dacă acesta ar da naștere la o adevărată inundație de idei străine, ea nu poate fi o primejdie atât de categorică cum afirmă dl. Crainic. Căci tot d-sa obiectează generației „Semănătorului" impotența ei ideologică și cramponarea ei naivă de doctrina tradiționalistă a d-lui Iorga. Intr'adevăr, ce ar fi însemnat de pildă talentul unora dintre prozatorii „Semănătorului", dacă el ar fi fost dublat și de un substrat ideologic mai adânc? Și ce n'ar fi putut deveni talentele lirice și formale ale lui Iosif și Anghel, dacă impresionismul lor nu ar fi plutit la suprafață și dacă sensibilitatea lor poetică ar fi fost sprijinită de puțintică cugetare?

Semnul bun al vremii de azi e tocmai această sete de a ști. Faptul, că tineretul nostru se căsnește să cugete și să-și precizeze o concepție de viață, e un semn bun. Iar dl. Crainic atacând pe „intelectualiștii europenizanți" uită că această sete de a ști, de a lămuri problemele actualității e caracteristică tuturor tinerilor din generația nouă, în care trebuie cuprinși și magii „Crinului Alb". Desigur că acest contact cu culturile străine poate deveni primejdios pentru cei care au pierdut legătura cu solul culturii naționale. Dl. Crainic se alarmează însă prea mult. Chiar dacă rezultatul întâlnirii tinerilor intelectuali cu culturile străine ar însemna pentru unele manifestări literare o capitulare față de influențele străine, lucrul acesta nu trebuie să ne ducă la concluzii din cale afară pesimiste pentru cultura și literatura noastră. Ne găsim astăzi într'o epocă de transiție și afluxul de idei străine care s'a revărsat peste tinerii noștri intelectuali nu va reuși să li anihileze cu totul cunoștiința, că informația culturală, oricât de vastă ar fi, nu poate folosi și nu poate rodi decât dacă este altoită pe trunchiul tradiției. Există un specific național care se găsește la temelia oricărei arte. In embrion există și un specific românesc, precum există atâtea elemente de tradiție românească, fără ca aceasta să fie precizată mai ales în stil și în opere de o nediscutată durabilitate. Cu toate că din mijlocul frământărilor noastre artistice și literare se ridică uriași ca Eminescu și Grigorescu, nu se poate vorbi încă de un specific românesc perfect cristalizat, așa cum se vorbește de un specific german și francez. Dl. Crainic recunoaște singur acest lucru, arătând cum impresionismul corespunde ca stil atât de bine spiritului francez, iar expresionismul celui german, deși acesta din urmă, ca și multe alte curente literare germane, sânt ramuri isolate și disproporționat crescute din marele trunchiu al romantismului.

Dar dl. Crainic nu se mulțumește numai cu fixarea postulatelor specificului românesc în cultură și artă, ci incearcă și închegarea caracterelor sale într'un sistem, într'o formulă, care pentru d-sa e autohtonismul ortodox sau tradiția autohtonă. Aci dl. Crainic devine foarte interesant, nu numai prin teza pe care o susține, care în ce privește autohtonismul literar nu este, precum o recunoaște singur, de loc nouă, dar și prin tendința vădită de a da specificului românesc un leagăn oriental și bizantin ortodox.

Dl. Crainic are un foarte original fel de a scrie și pentru un om mai puțin original ca d-sa foarte greu de urmărit. D-sa are oroare de o construcție metodică și rece. Scriind despre literatură ține neapărat să și facă literatură. Se prea poate ca metoda aceasta să fie plăcută pentru cel ce o practică și distractivă pentru cel ce o urmărește. Nu e mai puțin adevărat însă, că ea e și practică. Un argument, oricât de slab și oricât de puțin motivat, capătă cel puțin un aspect solemn atunci când e gătit cu metafore și floricele. Și farmecul literar poate scăpa pe criticul impresionist din multe încurcături, în care-l duce o argumentație insuficientă.

Dar să lăsăm literatura d-lui Crainic la o parte și să ne ocupăm de ideile d-sale. Dl. Crainic socotește că o literatură trebuie orientată în sensul tradiției sale. Și cu toate că d-sa nu este filolog, pornește dela etimologia cuvântului **orientare,** care la origină însemna îndreptare spre Orient, pentru a ne avertiza de la început că forma primară a tradiției noastre este orientală, fără a ține însă seamă, că nimeni ca noi nu a avut în însăși așezarea sa geografică și în amestecul sângelui său germenii unei adevărate culturi sintetice. Și pornind de la această etimologie — pe care ar putea-o utiliza mai curând Francezii, de la care am împrumutat cuvântul, dar care în ruptul capului n'ar vedea în el justificarea unei orientalizări a literaturii lor — d. Crainic rupe câteva săgeți împotriva „occidentalizării noastre care înseamnă negarea orientalismului nostru" și deci „negarea principială a unei culturi românești". Ar fi desigur trist dacă dl. Crainic s'ar mulțumi numai cu atât pentru a-și îndreptăți teoria, că orientalismul nostru cultural corespunde situației noastre geografice și rasei din care facem parte. Dl. Crainic va reveni ceva mai târziu, căci un excurs foarte poetic despre „sângele misterios" care curge în vinele noastre și căruia trebuie să-i corespundă tradiția noastră culturală, îl duce la precizarea și lămurirea acestei tradiții. Și aci dl. Crainic procedează fără metodă. După ce opune **passeismului** romantic tradiționalismul autohton, pe care-l concepe ca pe o forță dinamică și actuală, d-sa împrumută dela Unamuno — ca dela o autoritate consacrată în materie — definiția tradiției, care e ceiace rămâne din trecerea dela o generație la alta.

Și fiindcă probabil și d-lui Crainic i-a părut definiția lui Unamuno cam vagă și se simțea obligat să precizeze care e sensul acestei tradiții, care e suportul ei, d-sa s'a întors la „mitul sângelui", precizând că ceiace nu trece, ceiace rămâne e sângele nostru. Dar care sunt calitățile ce se pot desprinde, ca o expresie tipică a tradiției culturale și artistice, din acest sânge preamărit de dl. Crainic, d-sa nu ne spune. Ar fi fost și greu. Nimeni încă n'a fixat biologicește compoziția sângelui nostru, precum nimeni n'a fixat în detalii caracterele rasei noastre. Dl. Crainic, dus de mirajul sângelui, s'a speriat când s'a apropiat de el și a trecut repede la altă formă a tradiției. La tradiția limbii. Dar ce noutate socotește dl. Crainic că ne spune afirmând că „graiul transmite gândul", că el constitue o tradiție și că cea mai pură expresie a sufletului nostru este limba? Nu e vorba aici doar de vocabular și de forme de gândire, ci de substratul ideologic care creiază în plastica și muzica vorbirii formele tipice ale tradiției fiecărei nații, de ceia ce trebuie să fie pentru arta și cultura noastră specificul românesc. Dl. Crainic gata de a răspunde la orice întrebare, răspunde și la aceasta, afirmând că expresia tradiției noastre este „cultura populară", care oglindește acea „fatalitate etnică", ce caracterizează specificul românesc. Cultura românească trebuie deci să fie autohtonă, precum toate culturile poartă pecetea autohtonismului lor.

In ce privește autohtonismul culturii noastre dl. Crainic se oprește la epoca „Semănătorului", pe care „Gândirea" înțelege să o continue, trecând însă dincolo de romantismul istoric și de ideia folclorică a „semănătorismului" și făcând ca axa noii orientări tradiționaliste să fie ideia religioasă.

Pornind de la premisa că ceia ce a caracterizat conștiința poporului românesc în decursul veacurilor a fost religia, că temelia morală a românului a fost biserica ortodoxă, lucru pe care nimeni nu-l contestă, dl. Crainic socotește că autohtonismul nostru cultural trebue să aibă adânc întipărită pecetea ortodoxismului nostru religios. Aci voia dl. Crainic să ajungă și după felurite excursii literare pe unde l'am urmat în cursul acestor rânduri, d-sa a și ajuns. Dar aici începe și eroarea fundamentală a d-lui Crainic. Se înțelege că d-sa este liber să dorească o literatură autohtonă ortodoxă și e liber să se puie — cum s'a și pus — în fruntea unei mișcări, fie și imaginare, care să militeze în această direcție. Dl. Crainic e... teolog, poet și critic literar. Nu se putea să nu caute a înfrăți cele trei calități în numele cărora se prezintă intelectualității românești. Dar d. Crainic a voit să dea o explicație științifică postulatului său și aci a rămas în drum.

Intr'adevăr, care e argumentul principal pentru susținerea tezei d-sale? Fiindcă la origină arhitectura, pictura și literatura românească au un pronunțat caracter religios, cultura noastră întreagă trebuie de acum înainte să poarte pecetea bisericii strămoșești. Dar acesta nu este numai argumentul decisiv al d-lui Crainic, ci și argumentul unic. Restul e poezie.

Poate avea această argumentare a d-lui Crainic o justificare serioasă? Desigur că nu. Faptul că manifestările noastre de poezie și artă au fost la origine strâns legate de religie nu poate îndreptăți pe nimeni să ceară literaturii noastre culte și artei noastre moderne să aibă un fond strict religios. Toate literaturile europene au fost la origine religioase. Au rămas ele până astăzi astfel? Și dacă în decursul veacurilor poezia și arta religioasă au trăit încă epoce de înflorire, ce-au fost acele manifestări altceva decât ramuri izolate din trunchiul vast al unei culturi? Este inutil să intru în amănunțimi explicative. D-l Crainic dacă dorește să-mi controleze afirmația, poate lesne găsi dovezile pe care mă sprijin în orice istorie a literaturilor europene.

Dar dl. Crainic insistând asupra ortodoxismului nostru cultural caută o ultimă scăpare în influența bizantină asupra artei noastre populare. D-sa voind să închidă culturii noastre poarta spre Occident, și dorind să sprijine o afirmație a sa anterioară, că noi românii trebuie să aparținem culturalicește Orientului, susține că „bizantismul își disolvă elementele caracteristice până în structura intimă a creației populare". Și pentru a fi convingător, d-sa citează autoritatea d-lui Iorga, care a găsit pretutindeni în trecutul nostru urme de influență bizantină. Dl. Crainic însă omite să spuie că acelaș Iorga a găsit în cultura noastră tradițională urme tracice și mai ales puternice urme occidentale, care au trăit multă vreme în structura vieții noastre populare în acele **„Romanii",** care dacă n'au existat ca formații politice, au existat ca

(Continuare în pag. VI-a)

DORMITOARE SUFRAGERII SALOANE BIROURI GARNITURI CLUB CEA MAI VASTĂ EXPOZIŢIE DIN ŢARĂ TELEFON 362/47 „33" CAROL MOBILA „33" CAROL (PIAŢA DE FLORI) EMANOIL şi MAYER FISCHER & SIMION ABRAMOVICI MOBILE CURBATE DORMEZE OGLINZI LĂMPI ELECTRICE LINOLEUM INLESNIRI DE PLATĂ · EXPEDIŢII IN TOATĂ ŢARA

puternice conştiinţe politice. Şi tot dl. Iorga face o deosebire limpede între Sud-Estul European care e Bizanţul şi Orientul ruso-tatar.

Intr'o conferinţă ţinută nu demult la Cluj, în care caută să rezume concluziile la care a ajuns după lungi cercetări, dl. Iorga stabileşte — că sinteza noastră rezultă din fuziunea elementelor orientale cu cele occidentale şi că Orientul acesta de care se vorbeşte cu atâta uşurinţă cu privire la noi şi care cuprinde şi Bizanţul cu care avem atâtea legături, e un Orient „occidental".

Specificul nostru românesc, pe care căutăm să-l definim şi să-l cristalizăm în cultura noastră, e rezultatul unei sinteze de elemente Sud-Est-Orientale şi elemente occidentale, pe care latinitatea le-a semănat dominatoare în acele „Romanii" care mai trăesc şi azi în conştiinţa poporului şi peste care apoi alte influenţe, ca cea slavă, turcească, şi însfârsit valurile recente de influenţe occidentale s'au suprapus.

Pământ şi popor de trecere, cultura noastră nu poate să fie decât o cultură de sinteză. In sângele, în sufletul, în limba noastră Orientul şi Occidentul se întâlnesc şi se contopesc într'o minunată fuziune. Cultura noastră actuală nu poate fi decât sintetică, decât rezultatul reînvierii într'o nouă şi roditoare fuziune a elementelor autohtone cu cele occidentale. Un exemplu covârşitor, apărut spontan ca o piatră scumpă în fundul scoicii pierdute pe fundul marin, Mihail Eminescu, ne poate sluji ca exemplificare a acestei sinteze.

Desigur că literatura şi arta noastră au un mare viitor. Suntem un popor tînăr şi culturaliceşte în epoca sa de formaţie. Sinteza noastră culturală e încă pe cale de realizare. In acea Pan-Europa pe care o preconizează contele Coudenhove-Kalergi, România va reprezenta întâlnirea Sud-Estului European cu Occidentul, iar cultura noastră va trebui să devie expresia tipică a acestei Pan-Europe, care nu poate să fie decât o sinteză de Răsărit şi Apus.

Dl. Crainic poate să nu se lase convins de argumentele mele, care au fireşte dreptul la o mai largă desvoltare. Aceiaşi ideie însă o poate întâlni în chiar paginile „Gândirii" în articolul „Trecerea între generaţii" datorit unui colaborator al revistei dl.R. Dragnea, care—păşind pe alte drumuri—ajunge la o concluzie aproape identică şi anume că „sinteza noastră nu poate fi decât bizantino-latină".

Ceia ce vrea dl. Crainic să înfăptuiască, o literatură ortodoxă, nu va fi decât un produs efemer şi unilateral, care va desvolta până la epuizare unul din elementele multiple ale tradiţiei noastre.

Că sorţii d-sale de isbândă sânt nesiguri o dovedeşte însăşi deosebirea de vederi dintre diferiţii „critici" şi „essaişti" ai „Gândirii" şi literatura eterogenă pe care o publică revista d-sale. Nu e deajuns ca poeziile colaboratorilor „Gândirii" să psalmodieze despre serafimi şi sfinţi arhangheli, precum nu e suficient ca aceiaşi colaboratori să aibă legături de familie sau de şcoală cu biserica, pentru ca literatura „Gândirii" să exemplifice ortodoxismul autohton al d-lui Crainic. Cât timp epicureismul unui Minulescu, sau psihologismul legat de cea mai proaspătă actualitate burgheză al unui Cezar Petrescu vor alterna cu expresionismul lui Blaga şi cu religiozitatea junilor poeţi pe care i-a înţercat de curând „Gândirea", dl. Crainic va rămânea păstorul unei turme pestriţe şi nedisciplinate. Iar ortodoxismul literar va fi pentru mişcarea noastră literară o formulă trecătoare ca multe altele de până acum şi un postulat irealizabil.

ION SÂN-GIORGIU

Curiozităţi

Cel mai bătrân monarh din Europa

Nestorul regenţilor din Europa, Johann II., principe de Liechtenstein, a murit de curând în etate de 89 de ani. A guvernat 70 de ani neîntrerupt ţărişoara sa. Când s'a suit în ziua de 12 Noembrie 1858 pe „tronul străbunilor" săi, nu exista în capitala pricipatului său, Vaduz, pe atunci încă un simplu sat, nici o sală în care s'ar fi putut desfăşura actul încoronării, cu toate că cele două principate Schellenberg şi Vaduz au format prin unire principatul Liechtenstein încă de pe timpul lui Carol VI., deci aproape cu 250 de ani în urmă. Incepând cu vestitul Ulrich von Liechtenstein, care a cutreerat pe la începutul secolului al 13-lea ţara ca trubadur şi a jucat un rol politic în istoria Stiriei, neamul acestor regenţi a dat mulţi bărbaţi, care s'au distins în politica ţării, ca eroi pe câmpul de luptă şi ca mecenaţi ai artelor frumoase şi ştiinţelor. Principatul Liechtenstein s'a strecurat fără nici o sguduire prin războiul mondial, strâns între Elveţia şi Austria. O particularitate a decedatului regent era aversiunea sa faţă de încercările artiştilor de a-i face portretul. Abia în anul 1908 a putut fi înduplecat la aceasta.

Alfabet [illegible] mat

O institutoare din Budapesta şi-a scos patentul pentru o invenţiune proprie: „alfabetul filmat".

Astfel, copiii vor fi învăţaţi să cunoască alfabetul în chipul următor: literile vor fi proectate pe ecran, ca să-i intereseze şi să-i pasioneze. De pildă, litera *M* se va forma din mai mulţi şoareci, care vor alerga în film, până când un cap de pisică va interveni, producând spaima micilor animale, etc. Apoi, figurile şoarecilor se vor lipi una de alta, şi vor compune figura literei M, astfel că forma acestei litere se va întipări în mintea copiilor.

O altă literă se memorizează într'un alt mod: de pe un copac cad câteva mere, care apoi se mişcă pe pământ şi se unesc în forma unei litere, etc., etc...

CRONICA CINEMATOGRAFICĂ

Filmul rusesc şi specificul cinematografic

In ultimul timp s'au reprezentat două filme ruseşti regisate de Pudowkin: „Cadavrul viu" şi „Vulpea argintie".

Voi vorbi în detaliu despre amândouă. Dar în prealabil vreau să fac câte-va observaţii mai teoretice de estetică mai teoretică, sugerate de un procedeu cu totul ingenios pe care l'am găsit aplicat în „Cadavrul viu".

* * *

Ceeace face marele merit al filmelor ruseşti este că creatorii lor au priceput mai bine ca alţii *care anume este realitatea* pe care arta ecranului trebuie să ni-o reprezinte.

Şi este aci o întreagă problemă de estetică. Ce aspect al realităţii sufleteşti reprezintă filmul? De pildă poezia lirică reprezintă momentele de *exaltare* şi de *subiectivism*. Sunt alte momente când gândim „teatru", şi anume momentele când discutăm în noi înşine, sau cu alţii. Teatrul este în principal o argumentare, un match de logică între personagii sau înlăuntrul sufletului mai mult sau mai puţin cornelian al unuia dintrînşii. Ori ce s'ar face, oricât s'ar insista asupra teatrului de situaţii (şi vorbesc atât de piesele bulevardiere „de intrigă" cât şi de teatrul „de artă" gen Maeterlink)—esenţa teatrului este tot conversaţia, efectul magic al cuvântului, efect de persuasiune a interlocutorului. Teatrul ca orice artă, îşi trage obârşia dintr'o anumită categorie specială de realităţi psihice. Ceeace el reprezintă, cu mijlocul estetic al simbolului, sunt *momentele retorice* şi *momentele de socoteală logică* ale sufletului.

Dar cinematograful? Care sunt momentele sufleteşti specific cinematografice?

Cred — şi această credinţă până acum nici-o experienţă nu mi-a infirmat-o —, că cinematograful trebue să redea stările sufleteşti ale visului şi ale simplei asociaţii de idei. In psihologie se chiamă reverie (spre deosebire de vis) acea stare de „fuite d'idées" când gândul nostru flanează, sare de la un lucru la altul, dar cu oare care coherenţă totuşi, căci întotdeauna este un sentiment fundamental (uneori foarte disimulat şi obscur), care ne conduce, ca ascuns, desfăşurarea imaginilor. Sunt momentele când ne povestim nouă înşine lucruri pe care le ştim deja. Este o povestire — după cum vedem — foarte specială. Nu se cere o înlănţuire strânsă a episoadelor (ca în teatru sau nuvelă, — genuri — cum spune Thibaudet — unde „compoziţia" e o necesitate din cauză că piesa trebue să se scurgă într'un timp limitat. Şi nuvela de asemeni). In schimb, flanarea ideilor nu are nici-o limită fixă. Iată de ce succesiunea imaginilor are o altă schemă, o altă structură. E mai puţin riguroasă. Are mai puţină unitate. E o unitate vagă şi pur sentimentală. Cât despre vis, el nu face decât, în mod mai exagerat, să reproducă mecanismul reveriei din timpul veghii.

Filmul are exact structura acestora. Dealtfel oricine va recunoaşte că visul e film. Şi reveria de asemeni. O suită de imagini, unde „intriga" nu are importanţă. Imi amintesc de un film care se numea „Răsărit de Soare", în care, dela mai bine de jumătatea lui, nu se mai petrecea nimic. Doar imagini care se perindau fără şir pentru a îmbrăca, plastic, sentimentul acela foarte complex şi subtil al *omului care s'a împăcat* cu cineva care îi e drag. Şi în genere toate filmele bune nu-s decât imagini plastice, vizuale şi motrice, servind, întocmai ca în flanările cotidiane al gândurilor noastre, să îmbrace în haine concrete cine ştie ce sentiment care se ascunde îndărătul lor.

De altfel — şi ating aci o mică problemă de estetică asupra căreia voi reveni cândva mai pe larg — acesta e motivul imposibilităţii filmului colorat. Căci, e simplu: realitatea nu-i colorată. Realitatea e alb şi negru. Vorbesc de realitatea proprie a filmului, de aceea a reveriei şi a visului. Visele nu-s colorate, ci, cum spuneam: sunt alb şi negru (afară de anumite excepţii care confirmă regula după cum o vom arăta-o altădată). Şi atunci este fals să se coloreze filmele, de vreme ce modelul el însuşi nu-i colorat. Oricât de naturale ar fi culorile.

In cursul unei flanări a gândului avem de aface şi cu materiale logice. Jocul asociaţiei de idei ne aduce amintirea unor crâmpee de conversaţii, de argumente, de planuri metodice ale noastre sau ale altora. Dar toate acestea sunt *simple materiale* ale reveriei noastre, care, ea, nu are rigoare logică. Printre diversele imagini care se perindă, întâlnim câte una care are un conţinut logic: e o judecată, un silogism, un argument. Dar rămâne în ansamblul general, o simplă imagină, pe lângă atâtea multe altele, legate între ele altfel decât strict logic.

Şi iarăşi, adăogăm: acelaş lucru în cazul visului. Visăm ades conversaţii, argumentări, discursuri convingătoare, planuri, socoteli. Dar toate acestea sunt doar materiale imaginative, simple elemente brute.

Altă observaţie: în decursul „flanării de idei" şi a visului, imaginile sunt de tot soiul. Dar mai cu seamă vizuale şi kinestezice (adică de mişcare; imagini motrice). Acestea joacă rolul principal. Şi chiar când e vorba bunioară de sunete, ne ajutăm întotdeauna cu reprezentarea plastică a obiectului sau subiectului emitent. Cât despre elementele de logică, despre judecăţile de care ne aducem aminte, ele se traduc printr'un fel de ritm, o schemă dinamică, o mişcare generală a gândului. Aşa dar şi aci, imagini de ajutor. De astă dată nu vizuale, ci motrice.

Şi avem aci motivul esenţial pentru care filmul — dintre toate mijloacele de artă — e cel mai în măsură să redea asemenea stări sufleteşti. Căci alfabetul filmului stă tocmai în imagini vizuale şi motrice.

In reverie, în vis, în toate acele solilocuri când ne curge gândul, mai există şi un alt aspect. Este aspectul verbal. Nu numai că vedem, în lăuntrul nostru, desfăşurându-se un film mental. Dar ne vorbim nouă înşine. Este cunoscutul fenomen al „limbajului interior".

Acest aspect este reprezentant artisticeşte de genul *roman*. Romanul, dacă dăm la oparte elementele secundare: intriga, frumuseţea literară a expresiilor, etc., rămâne esenţialmente *o confesiune* a unuia sau mai multor personagii. O confesiune cu vorbe.

In schimb, cellalt aspect al „convingerii gândului" aspectul plastic, vizual şi motor, îşi are artisticeşte ca reprezentant, dacă nu unic, în tot cazul principal, cinematograful.

* * *

Şi iată acum un detaliu de realizare pe care îl luăm din excelentul film rusesc „Cadavrul viu", şi pe care îl vom înţelege mai bine la lumina explicaţiilor de mai sus.

La un moment dat al filmului, suntem într'un tractir rusesc, unde, între alte instrumente muzicale, se găseşte şi un pian-flaşnetă, cu nişte păpuşi mecanice care simulează o mică orchestră. La un alt moment al filmului ni se reprezintă o grădină, acasă la unul din eroi, unde întâlnim statuete de stuc colorat reprezentând amoruri care se sărută, Romeo şi Juliete care îşi fac teatrale declaraţii de dragoste.

La un alt moment, eroul filmului se află în faţa justiţiei, răspunzând la acuzarea de bigamie. Explică curţii cum s'a petrecut. Spune tot. Spune mai mult chiar decât era nevoie. Dar nu o spune într'o formă juridică. O povesteşte pur şi simplu, omeneşte. Şi cu această ocazie seamănă mai mult cu un acuzator, iar cei trei magistraţi ramoliţi şi acoperiţi cu fireturi şi lanţuri par, ei, a fi adevăraţii inculpaţi.

Dar magistraţii nu pot pricepe altă limbă decât jargonul păsăresc al baroului. Din confesiunea aşa de totală a lui Fedia n'au înţeles nimic. Şi Preşedintele spune: „Iţi mărturiseşti vina?" Fedia nu răspunde. Are o privire absentă, o privire albă, dusă. „Iţi mărturiseseşti vina?" Repetă încă odată, ş'apoi încăodată, zadarnic preşedintele.

Şi atunci — ghiciţi ce apare pe ecran? Vedem deodată pianul electric, cu păpuşile mecanice care fac plecăciuni şi mişcări automate, în sunetul agasant, sec, pisălog, caracteristic „Cutiilor cu muzică". Fedia nu se mai gândeşte la ce i se spune. A plecat, hoinar, pe calea propriilor sale amintiri. Şi-a adus aminte de Tractirul sordid unde a petrecut momente tragice.

Dar în timpul acesta preşedintele întreabă, întreabă mereu, aceeaş frază idioată. Şi asta operează o selecţie printre gândurile lui Fedia. Pe primul plan trece imaginea fastidioasă a păpuşilor muzicale.

La un alt moment al filmului, Fedia întreabă pe avocat: „Care va fi verdictul, în cazul cel mai rău?" „Siberia pentru d-ta şi soţia d-tale". Avocatul pleacă. Fedia îl recheamă. Ezită. „Dar în cazul... cel mai bun?" „Achitarea şi reluarea locului în căminul conjugal părăsit".

Şi aci, — acelaş procedeu. Deodată apar fade statuete, anoste cupluri de marmoră roză, cu Romeo şi Julieta, Adonişi gură în gură, etc. Şi este aşa de impresionantă, aşa de perfect adequată această asociaţie de idei a lui Fedia cu situaţia tragică, complexă, confuză, inexprimabilă în cuvinte! Este o trăsătură de geniu din partea lui Pudowkin, regisorul şi actorul acestui rol.

Şi să se remarce un mic detaliu foarte interesant: Când avocatul zice „Siberia pentru amândoi", — nu avem pe ecran, nici-o asociaţie de idei de a lui Fedia. In schimb, dacă ar fi fost un film german, sau încă şi mai mult francez, poate chiar şi american, ce mai clişee de „pahod na sibir", knuturi, bărbi călări prin zăpadă, femei despletite nu ni s'ar fi servit.

Şi iată unde ar fi constat eroarea. Nu e suficient ca imaginile intercalate în cursul filmului să se potrivească cu ideea de care e vorba. Trebue ca ele să facă parte din amintirea şi experienţa personajului. Ceva mai mult: trebue să facă parte şi din experienţa *spectatorului*. Să fie dintre acele imagini pe care le cunoştea *în comun cu el*, în cursul desfăşurării filmului. Or, nu ni se arătase până atunci nimic cu Siberia. Procedeul era deci inutilizabil. Ne-ar fi dat o impresie penibilă de nenatural. Şi asta, fără teorii de sigur, a înţeles-o talentatul regisor rus.

Dar asupra filmului rusesc vom mai reveni. Şi vom reveni deasemeni mai în detaliu asupra „Cadavrului Viu".

D. I. SUCHIANU

CETIŢI

„REALITATEA ILUSTRATĂ"

Mare revistă ilustrată în felul revistelor similare din străinătate

Apare în fiecare Vineri în 28—36 pagini, splendid ilustrată cu peste 120 de clişee originale, reprezentând ultimele evenimente din ţară şi străinătate, formatul mare, conţine cele mai interesante articole distractive, ştiinţă popularizată, nuvele şi romane pasionante, de cei mai vestiţi autori, universal cunoscuţi, articole de modă, sport, humor sănătos, teatru, cinematograf, fantezii distractive, articole de politică internă şi externă, toate ilustrate, cu fotografii din toată lumea şi desenuri special executate.

Pagini speciale sunt rezervate în fiecare săptămână curiozităţilor din toată lumea, faptelor şi ideilor importante, şi jocurilor distractive. Rubrici speciale sunt destinate filateliei şi grafologiei.

Costul unui exemplar este numai de 8 lei.

Cronica Şahului

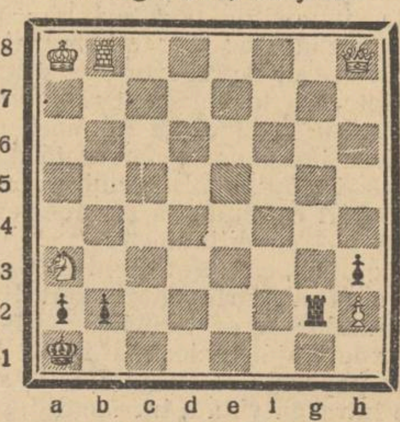
PROBLEMA No. 216

de **O. Nemo**, Viena.

(„Neue Leipziger Zeitung" 1926)

Negru (5 figuri)

Ra1, Tg2, Pa2, b2 şi h3.

Alb (5 figuri)

Ra8, Dh8, Tb8, Ca3, Ph2.

Alb joacă şi face mat îm 3 mutări.

Concursul de şah din Capitală

Marele concurs de şah, care s'a ţinut la Cercul Camera de Comerţ din Capitală s'a terminat cu următorul rezultat:

PREMIILE I şi II au fost împărţite între d-nii *Max Wechsler* şi *I. Mendelsohn* cu câte patru şi jum. puncte:

PREMIILE III şi IV au fost împărţite între dnii *dr. I. Balogh* şi *ing. L. Loewenton* cu câte trei şi jum. puncte.

Urmează apoi: *căpit. I. Gudju* cu trei puncte; *Al. Tyroler* cu două puncte şi *ing. Ricu Taubmann* cu nici un punct.

Rezultatul amănunţit al partidelor jucate se poate vedea din tabloul de mai jos:

NUMELE şi NUMĂRUL	1	2	3	4	5	6	7	Total
1. Max Wechsler		1/2	1	1	1/2	1/2	1	4 1/2
2. I. Mendelsohn	1/2		1	0	1	1	1	4 1/2
3. Dr. I. Balogh	0	0		1	1	1/2	1	3 1/2
4. Ing. L. Loewenton	0	1	0		1/2	1	1	3 1/2
5. Căp. I. Gudju	1/2	1	0	0		1	1	3
6. Al. Tyroler	1/2	0	1/2	0	0		1	2
7. Ing. Ricu Taubmann	0	0	0	0	0	0		0

Participanţii

D. MAX WECHSLER este unul din cei mai [illegible] jucători ai noştri. Fără să calce pe urmele bătătorite ale teoriei, d-sa găseşte soluţia cea mai sigură care duce la câştig. In situaţiile cele mai complicate, chiar când pare a fi într'o poziţie inferioară, reuşeşte să rămâie în avantaj prin combinaţii clare şi precise. D. Max Wechsler iese pentru a treia oară în marile concursuri de şah din ultimul timp în rândul întâi. Odată a eşit campion al Capitalei, a doua oară a eşit campion împreună cu d. S. HERLAND, iar acum a eşit întâiul împreună cu d. I. Mendelsohn, fiind singurul care în acest mare concurs n'a pierdut nici o partidă.

D. I. MENDELSOHN este fără îndoială unul din cei mai talentaţi dintre tinerii noştri maeştri. Remarcabile sunt profundele sale combinaţii în situaţiile cele mai complexe. In concursul pentru campionatul Bucureştilor din acest an, a fost singurul care a învins pe maestrul S. Herland.

D. Dr. I. BALOGH este cunoscut şi în străinătate ca bun jucător şi mai cu seamă ca teoretician de mare valoare. Numeroase admirabile glose la partidele însemnate ale marilor maeştri şi descoperirile d-sale teoretice au fost publicate în multe reviste de specialitate. In concursul actual a pierdut faţă de primii doi învingători dar a dat şi acum dovadă de frumoase combinaţii.

D. Ing. L. LOEWENTON posedă şi teorie şi combinaţii din cele mai elegante. Cunoscut şi în străinătate, mai ales ca excelent problemist, d-sa caută în partide mai mult frumuseţea decât victoria sigură.

D. Căp. I. GUDJU a jucat de data aceasta sub forţa sa obicinuită. Cu toate acestea, una din cele mai frumoase partide ale concursului este aceia câştigată de d-sa împotriva campionului României, d. Al. Tyroler. D. căpit. I. Gudju a luptat foarte mult pe tărâmul şahist, dând un deosebit avânt nobilului joc în ţara noastră. Numeroasele cercuri de şah din toate colţurile ţării îşi datoresc existenţa şi succesul propagandei sale entuziaste.

D. ALEX. TYROLER, campionul României, a jucat în acest concurs vădit indispus. Obosit şi grăbit de a se întoarce la Timişoara, unde îl reclamau numeroase interese, a pierdut o serie de partide, chiar când se găsea în avantaj.

D. ING. RICU TAUBMANN n'a fost deloc în joc, pierzând toate partidele.

* * *

Deoarece d-nii Max Wechsler şi I. Mendelsohn au ieşit cu un număr egal de puncte s'a hotărât ca ei să joace un match de două partide pentru cupa oferită de Cercul Camera de comerţ, cupă donată de d. dr. Sever Bobeş.

D. P. TENHOF a donat un premiu special pentru cea mai frumoasă partidă a concursului.

* * *

Ţinem să relevăm activitatea admirabilă a noului comitet al cercului de şah „Camera de comerţ" de sub preşedenţia d-lui căpitan I. Gudju, şi vice-preşedinţia d-lui dr. S. Bobeş. Acest comitet a organizat numai în acest început de an un concurs pentru campionatul Bucureştilor, matchurile *Herland-Wechsler* şi *Mendelsohn-Taubmann*, precum şi concursul actual, care întrece în importanţă chiar pe cel pentru campionatul ţării, care s'a jucat la Iaşi.

Regretăm că la acest mare concurs n'a luat parte şi d. *S. Herland*, decanul maeştrilor noştri actuali, care a fost în nenumărate rânduri campion al Capitalei.

(După „Adevărul"). P. I. N.

ING. L. LOEWENTON
P. I. NEGREANU

Cărţi şi Reviste

LUCIAN BLAGA: Pietre pentru templul meu.- Lauda somnului (Versuri)

Edit. „Cartea Românească", Bucureşti

Pentru a înţelege poemele din *„Lauda Somnului"* trebue să desluşim atmosfera de meditaţii în care s'au născut, să cunoaştem „pietrele" pentru templul poetului.

Iată una din cele mai însemnate pe care se reazimă întreaga construcţie:

„Cei mai mulţi ar înebuni poate că în clipa când şi-ar vedea neputinţa raţiunii şi toată arta silogistică îngenunchiată în faţa problemelor, care au *mai multă* însemnătate pentru viaţă, — pentru mine a fost însă clipa cea mai minunată. Incăpăţânat, tare, drept şi convins mi-am zis, că nu realitatea materială pe care o simţim şi o măsurăm, ar trebui să fie cea mai valoroasă, nu adevărul pe care ni-l mijloceşte deducţia silogistică, ci realitatea lăuntrică a visurilor, pe care voim să le înfăptuim şi adevărul pe care şi-l creiază *întregul nostru eu* cu toate patimile şi avânturile sale".

Deci eul este lume, corp, cugetare. E în toată opera poetică a lui Lucian Blaga un „eu" care „pluteşte între conştient şi inconştient", un eu care e incoherenţă reală, cu sentimentul ascuţit că el este cel ce trece dela un lucru la altul, dela o clipă la alta, un eu divizat la infinit în el însuşi, dar plin de setea nemărginită de a exista „ca unul singur", năzuind spre libertate şi cunoştinţă, adică spre nimicirea individualităţii în „tot", spre contactul eului cu totul nemărginit, apoi întorcându-se asupra sa însuşi spre reconstituirea acestui eu prin timpuri:

Străin zâmbind, vrăjit suind
în mijlocul ei (a lumii) mă'mplinesc cu mirare.
Câte odată spun vorbe cari nu mă cuprind,
câte odată iubesc lucruri cari nu-mi răspund.
De vânturi şi isprăvi visate îmi sunt ochii plini.

. . . .

Inchis în cercul aceleiaşi vetre
fac schimb de taine cu strămoşii,
norodul spălat de ape sub pietre.
Seara se'ntâmplă mulcom s'ascult
poveştile sângelui uitat de mult.
Binecuvânt pânea şi luna
Ziua trăesc împrăştiat cu furtuna.

Dar ce se poate construi în acest haos, ale cărui margini se destramă în discontinuitatea lui însuşi, în infinitul timpului şi în nemărginirea spaţiului, al cărui început este nefiinţa şi al cărui sfârşit este moartea, absenţa veşnică?

Unde şi când m'am ivit în lumină, nu ştiu.

. . . .

Cu cuvinte stinse 'n gură
am cântat şi mai cânt marea trecere,
somnul lumii, îngerii de ceară...

„Crearea din intern a lumii este asemănătoare cu creşterea unui organism", — ne spune poetul. Noi trebue numai să ne punem în stare de a creia, să pregătim câmpul, ca să primească scânteia de viaţă: „experienţa creatoare a sufletului tânăr".

Intre creaţia spontanee şi munca limpede a conştiinţii se găseşte „atitudinea" artistului, la jumătatea drumului, deopotrivă de departe de spontaneitatea pură, care e haotică şi informă şi de producţiunea voită care e săracă şi mărginită.

„Există lucruri adânci care în lumina artei pot fi înţelese cu mult mai limpede de cât în lumina ştiinţii. Se spune că apa unor mări e mai străvezie în lumina lunei decât în lumina soarelui".

Intermitenţele vieţii, realitatea negativă a trecutului, tăiată de crâmpeele amintirii se întrupează în simboluri şi mituri care traduc, nu o concepţie limpede despre lume, ci o reacţiune sufletească ce pluteşte între conştient şi inconştient şi care se realizează în acele mituri şi simboluri:

Noapte. Urnirea orelor
se'mplineşte fără îndemn.
Taci, — arătătoarele se-opresc
suspinând, pe ultimul semn.

Sub porţi fiinţele somnului
intră — câni roşii şi griji.
Pe uliţi — subţire şi 'naltă
ploaia umblă pe cataligi.

Vânt vechiu şi lung între ziduri
mai scutură luturi şi fier.
Mari semeni de altă dată
o clipă se-arată şi pier.

Turn negru stă în picioare
şi-şi numără anii învins.
Taci, că sfântul de piatră
aureola în noapte şi-a stins...

(„Oraş vechiu").

Dificultăţi lexice de neînvins se găsesc în calea unei astfel de inspiraţii. Intorsături eliptice traduc absorbirea şi elaborarea elementelor care tresar şi se înfioară într'o lume ce este încă în taina genezei, în veşnica curgere a creaţiunii, înfăptuită sub ochii noştri şi în care „verbul" este suflul creator.

Lucian Blaga, de şi nu caută de cât esenţa preţioasă şi ascunsă a vieţii, prinde şi redă în viersul său odată cu acest dincolo de viaţă şi suflul însuşi al vieţii cu tot ce are mai plin de fiorul viu şi de posibilităţi.

Inspiraţia îi vine de la natură simplă, din câmpurile, pădurile, grădinile şi pământul Ardealului său. O frăgezime primitivă se alătureazā în poemele sale cu rafinarea celei mai profunde cugetări. Lexicul său e tot atât de bogat în termeni naivi ca şi în preţioase imagini intelectuale:

Cetate de veac, prăsila de painjeni verzi
sub muşchiu şi scocuri.
Pe turn între semnele ceasului, gânditor
timpul stă. O vrabie umblă pe arătător.

Sub bolţi de nicăiri nici un ecou.
Părul tău joacă în vântul
pe care l'am întâlnit eri în alt oraş
şi care ne-a ajuns din nou.

Poetul ştie că „logica nu e creatoare, — ea este cel mult un mijloc prin care se cristalizează atitudinea spirituală în faţa lucrurilor". Totuşi familiarizat cu lumea impersonală a inteligibilului, îşi ia adesea din realitatea intelectuală, ca şi din realitatea senzibilă, materialul imaginilor, metaforelor şi simbolurilor sale.

Dar aceste imagini sunt dezbrăcate de înţelesul lor conceptual şi devin ca şi imaginile senzibile material care să întrupeze intuiţiile din clar-obscurul lumii sale poetice, să dea formă reacţiunilor sale interioare — sunt lexicul lumii sale proprii, a unei lumi de dincolo de realitatea sensibilă, mai mult trăită însă de cât gândită.

Un exemplu minunat este splendida şi unica poezie „Paserea sfântă", în care Lucian Blaga a căutat să traducă în verb experienţa internă pe care a citit-o în creaţia plastică a sculptorului Brâncuşi:

In vântul de nimeni stârnit
hieratic Orionul te binecuvântă,
lăcrimându-şi deasupra ta
geometria înaltă şi sfântă.

Ai trăit cândva în funduri de mare
şi focul solar l'ai ocolit pe-aproape
In păduri plutitoare ai strigat
prelung de-asupra întâilor ape.

Pasăre eşti? Sau un clopot prin lume purtat?
Făptură ţi-am zice, potir fără toarte
cântec de aur rotind
peste spaima noastră de enigme moarte.

. . . .

Fiecare vers e un nou joc de imagini intelectuale, o combinaţie inedită de simboluri spre a reda un mit, sufletul în aspiraţia lui nemăsurată către veşnicul necunoscut şi spaima enigmelor din trecut, cântec de aur rotind al cărui înţeles ar vrea şi n'ar vrea totuşi omul să-l deslege:

Inalţă-te fără sfârşit
dar să nu ne descoperi niciodată ce vezi...

In litaniile somnului redă cu acelaş joc de metafore şi simboluri absenţa, absorbirea fiinţii în nefiinţă:

Se retrag în pădure şi'n peşteri potecile,
gornicul nu mai vorbeşte.
Buhe sure s'aşează ca urne pe brazi.
In întunerecul fără martori
se liniştesc păsări, sânge, ţară
şi aventuri în care veşnic recazi.

Fiinţa se dizolvă, dar nu pentru a se distruge, ci pentru a se împrăştia şi a umplea golurile eului divizat, pentru a atinge marginea nefiinţii pe care sufletul n'o întâlneşte nici odată în viaţă, pentru a se confunda în realitatea negativă a finţii adormite, în acea zonă a vieţii în care:

Dăinuie un suflet în adieri
fără azi
fără eri...
Clipe desprinse din timp,
din durata infinită şi veşnică:
Cu zvonuri surde prin arbori
se ridică veacuri fierbinţi.
In somn sângele meu ca un val
se trage din mine
înapoi în părinţi.

Sufletul se topeşte, se împrăştie ca fumul, se pierde în imensitatea timpului, dar nu se distruge în absenţa definitivă şi grea a morţii, somnul lumii.

In unele poeme e farmecul indefinisabil şi nedeterminat al muzicii şi al magiei, creând o atmosferă în a cărei difuziune se orientează impresia:

Unde eşti, Elohim?
Lumea din mânele tale a zburat
ca porumbelul lui Noe.
Unde eşti, Elohim?
Umblăm turburaţi şi fără voie,
printre stihiile nopţii te iscodim,
sărutăm în pulbere steaua de subt călcâi
şi 'ntrebăm de tine — Elohim!...
Vântul fără somn îl oprim
şi le 'ncercăm cu nările, Elohim!...

(„Ion se sfâşie în pustie").

Aspiraţia dorului mistic, tânguirea, care se răsfrânge în senzaţii mai mult de cât vorbe cu înţeles, nu e oare mai mult muzică de cât vers? Dar ce accent pătrunzător!

Pentru a reda lumea aceasta a sufletului său, poetul Lucian Blaga şi-a creiat nu numai un lexic vocabular eliberat de toate vechile exigenţe ale poeticii, dar şi o metrică nouă, capriţioasă şi independentă. Ritmul bate tactul unei creaţiuni în care imaginile sunt nu numai evocatoare, dar au în ele sugestia subtilă a intonaţiei şi schiţa mişcării. Muzicalitatea versului este arareori melodică, e mai mult armonică. Rima este nestatornică şi schimbătoare. Nici o formă exterioară nu trebuie să mai puie lanţurile-i grele inspiraţiei care-şi caută nu numai expresia vieţii interioare, ci mijlocul de a o suggera şi de a-şi indica gândirea.

Un studiu aprofundat şi serios al technicii, al gândirii şi al atitudinii sufleteşti din opera întreagă a lui Lucian Blaga ar fi de cea mai mare importanţă pentru orientarea generaţiilor de scriitori noi ce se ridică.

Versurile lui se citesc fără a fi nevoie de un comentar. In ele e fiorul viu al unui suflet plin de spontaneitate, al unui suflet muzical şi înfrăţit cu lumea sensibilă, plin de o cugetare delicată nu numai profundă, care cucereşte prin farmec şi face să revii cu plăcere la a doua, a treia şi a patra citire spre a învinge unele obscurităţi şi preţiozităţi ale formei.

IZABELA SADOVEANU

LATINITÉ

O nouă revistă (*Revue des pays d'occident*. Directeur: *Jacques Reynaud*). De la executarea tehnică şi până la cea din urmă notiţă, tânăra publicaţie este admirabilă. Apare lunar, aproape două sute de pagini, în mare parte cu literă mică.

Publicaţia este la al treilea număr şi a întrunit până acum colaborarea d-lor: Paul Valéry, Ch. Maurras, Fer. Hayward, H. Rambaud, Gaspard-Michel, P. Humbourg, R. de Pampeline, H. Ghéon, M. Chevrier, L. Fiumi, R. Gross, H. Mancordi, J. Lebrau, J. Héritier, L. Pize, P. O. Ferroud, P. Giriat, Auriant, B. de Vaux, J. Debu-Bridel, etc.

Recenziile revistei sunt deosebit de serios făcute. O atenţie specială merită studiile asupra mişcării intelectuale din diferite ţări, chiar şi din Orient (cu toate că, după subtitlul ei, revista pare a fi voit să se limiteze în spaţiu).

Cu regretul de a nu putea menţiona frumuseţile atâtor pagini strălucite, iată câteva versuri de *Paul Valery*:

... Un peu de lune dort sur leurs lèvres pieuses
Et leurs bras merveilleux aux gestes endormis
Aiment à dénouer sous les myrtes amis
Leurs liens fauves et leurs caresses... Mais certaines
Moins captives du rythme et des harpes lointaines,
S'en vont d'un pas subtil au lac enseveli
Boire des lys l'eau frêle où dort le pur oubli.

Fernand Hayward publică un substanţial şi sintetic studiu asupra acordului dintre *Italia* şi *Vatican*. Una din cele mai fecunde opere a lui Mussolini va fi stângerea acelui vechiu conflict. Formidabila putere spirituală a Papei va sprijini sforţările spre tot mai sus, a nobilei naţiuni italiene. Franţa trebue să regrete că s'a lăsat atât de mult absorbită de luptele politice încât a uitat să preţuiască antica ei calitate de „cea mai mare fiică" a Bisericei catolice. Astăzi priveşte cu melancolie succesul surorii din peninsulă şi încearcă să redobândească pierderea. Hayward constată că *Mussolini* este omul providenţial prezis de *Dante* (! — N. R.), care într'o viziune poetică a vestit Italiei îndurerate locul ce peste secole va da naştere acelui care va face ultima închegare Latină: Crucea şi Vulturul.

Spicuind la întâmplare, voi termina cu două versuri din poema lui *Henri Ghéon*: „Explication de notre temps". Cetitorii noştri vor avea, desigur curiositatea să afle cum se sfârşeştşe tabloul ce începe aşa:

D'abord le grand fléau qui nous rend tous malades,
Le seigneur Journalisme et ses pantalonnades;

D. V. B.

O nouă ediţie a „Enciclopediei Române"

Am arătat cu altă ocaziune modalităţile în care s'a făcut şi tipărit prima ediţie a „Enciclopediei Române", sub auspiciile asociaţiei culturale „Astra" din Sibiu şi editată de firma germană W. Krafft tot de-acolo. Greutăţile prin care a trecut prima lucrare enciclopedică română au fost nespus de mari. Enciclopedia aceasta s'a epuizat repede şi după războiu s'a simţit foarte mult lipsa ei. Acum aflăm că firma editoare a luat iniţiativa pentru editarea din nou a acestei importante lucrări şi în scopul acesta a luat contact cu d-nii profesori N. Iorga şi D. Gusti, care au fost rugaţi să primească direcţia pentru noua enciclopedie. Lucrările pentru a doua ediţie vor începe în curând şi numele d-lor Iorga şi Gusti, care şi-au luat această însărcinare, sunt o garanţie suficientă, că noua „Enciclopedie Română" va apare în cele mai bune condiţiuni. — *I. B.*

Societatea de mâine

Ultimul număr al acestei reviste cu data de 15 Aprilie are următorul conţinut: „Colaborarea politico-culturală între Franţa şi Germania de Ion Băilă"; „Ion Gorun" de Ion Clopoţel; „Ţara Moţilor" de P. Suciu; „Problema instrucţiei popoarelor în ţinutul Hălmagiului" de Tr. Mayer; Ion Agârbiceanu: „Stana", roman, studiu critic de Al. Ciura; „Aspecte din literatura maghiară din Ardeal (1918-1928)" de Ion Chinezu; Cronici culturale şi artistice, fapte, idei etc.

Un nou Brockhaus.

Marea enciclopedie germană Brockhaus va apare în curând în nouă ediţie, prima după războiu. Ca inovaţii în această ediţie se anunţă, că vor fi reproduse şi fotografiile şi autogramele personalităţilor istorice. Se 'nţelege că se va ţinea seamă de prefacerile obvenite după războiu în toate domeniile vieţii. Despre munca ce o reclamă o astfel de lucrare ne putem face o idee dacă aflăm că la partea redacţională au lucrat timp de 10 ani 23 de redactori cu pregătire academică, ceeace face 600.000 de ore de muncă redacţională. Un singur om ar trebui să muncească 230 de ani, socotită ziua de lucru cu 8 ore, ca să săvârşească această lucrare. Aci însă n'a fost luată în considerare munca principală a celor peste 600 de colaboratori, toţi oameni de specialitate. Pentru cele 20 de volume e nevoie de circa 150.000 de ore pentru culesul literelor, adică unui singur tipograf i-ar trebui 62 de ani pentru culesul întregii lucrări. — *I. B.*

Zola şi Mallarmé

Cine ar putea erede că între romancierul planturos de proporţii antideluviene şi între cizelatorul avar şi meticulos al versului, a existat o corespondenţă literară?... Mai mult: Mallarmé, care făcea deosebire între legile genurilor literare, arăta o admiraţie deplină faţă de creaţiile literare ale lui Zola. Acest fenomen literar, atât de interesant pentru cunoaşterea celor doi iluştri scriitori, va trebui cercetat mai de-aproape.

Intr'un tiragiu limitat au apărut nouăsprezece scrisori inedite de Stéphane Mallarmé către Emile Zola, elegant prezentate de editorul Jacques Bernard. Sunt întovărăşite de o introducere scrisă de Leon Deffoux şi de un comentariu scris de Jean Royère, care declară între altele:

„Mallarmé era foarte înţelegător şi pasionat de literatură; iubea tot ce se afla în legătură cu literatura, Ghil spunea: „Admir tot ce scapă posibilităţilor mele", Mallarmé avea acelaş simţimânt. Opera lui Zola, întrucât era deosebită de concepţia literară a poetului, surprindea pe Mallarmé prin puterea şi continuitatea planului".

Redăm una din aceste scrisori, pentru caracterul de imparţialitate al lui Mallarmé şi pentru lărgimea conceptului său estetic, surprinzătoare la un poet atât de hermetic ca el:

Sâmbătă, 18 Martie 1876
87, rue de Rome

„Scumpe confrate,

„Iartă-mă că nu ţi-am mulţumit mai curând; am făcut acest lucru, când mi-ai vestit trimiterea frumoasei dumitale cărţi. De'ndată ce am avut-o în mâini, am cetit'o dintr'odată; apoi după ce am închis'o, am redeschis'o pentru a o studia, fragment cu fragment, câteva zile. Sunt două feluri de a gusta o operă, unul mai vechi de pe vremea când romanele se confecţionau ca piesele de teatru, cellalt, modern, când condiţiile vieţei înseşi te silesc să iei o carte, s'o laşi, etc. *Excelenţa Sa Eugène Rougon* se preteazā: căci un interes adânc se ascunde sub hazardul plin de amănunte neprevăzute cu care povestitorul de azi trebue să-şi îmbogăţească ideia.

„O carte pe care estetica ei specială o pune de acord cu felul de a o gusta al cititorilor, e o capodoperă; şi iată de ce, preferând poate ca poet (şi n'am dreptate) anumite splendori mai tangibile în *Curée* şi *l'Abbé Mouret*, socot ultima dumitale lucrare ca expresia cea mai desăvârşită din punctul de vedere pe care ai avut pentru todeauna onoarea de a-l fi înţeles şi arătat în arta timpului nostru. Totul, de la acest concept atât de adânc şi atât de vădit al unei mari forţe scindate în două tipuri contradictorii, adică duşmane şi avide unul de cellalt, Rougon şi Clarinde care se complectează reciproc; până la stilul, rapid şi transparent, impersonal şi uşor, cititorul dumitale care ar vedea bine, se află într'o armonie extraordinară şi care ar face deliciul criticei celei mai doctrinare, fermecate de legile unui „gen" literar bine observate, dacă am avea vre-o critică în vremea noastră, cât de cât lucidă şi crezând în altceva decât în propria-i fantezie.

„In evoluţia atrăgătoare pe care o suferă romanul, acest fiu al secolului, *Excelenţa Sa...* indică încă un punct formidabil: acolo unde acest gen se apropie de istorie, se suprapune complect şi păstrează pentru el toată partea anecdotică şi momentană, a hazardului; în timp ce istoricul viitorului va avea doar să rezume câteva lupte de idei, etc., tipii fatali care s'au crezut mai mult decât nişte purtători de principii devenind deodată prada romancierului. Ce cucerire subită şi neaşteptată pentru literatură pe care Englezii o numesc Ficţiune!". — *A.*

ULTIMUL PAS IN CHESTIUNEA
ATAT DE ACUTĂ A
SEXUALITĂŢII
IL FACE
„Instinctul Sexual"
de Dr. IOSIF WESTFRIED
cu o prefaţă de
PROFESOR Dr. S. FREUD
Un elegant volum de 230 pagini, cu numeroase planşe şi ilustraţiuni. Editura «Cartea Românească»

Noutăţile literare române şi străine
precum ori-ce reviste şi ziare
străine, le găsiţi zilnic la
noua Librărie
Independenţa Română
MIHAIL ALFANDARY
Calea Victoriei, 39 lângă Elisée

Au APĂRUT următoarele opere de artă:

Emil Ludwig — Geniu şi Caracter" — Cel mai mare biograf contemporan analizează în „Geniu şi Caracter" viaţa şi opera lui Voltaire, Frederic al II-lea, Shakespeare, Goethe şi Schiller, Rembrandt, H. Bang, R. Dehmel, Lord Byron şi Lassalle, Balzac, Lionardo da Vinci, Walter Rathenau, Lenin, Napoleon convorbind cu Wieland şi Goethe, etc. — Lei 68.

Herbert Eulemberg — Siluete Literare, Alte Siluete, Ultime Siluete — Trei volume de peste o mie pagini, cuprinzând studii estetice despre cei mai mari literati, poeţi, romancieri, dramaturgi, filosofi, oameni de stat, pictori, sculptori, muzicieni, compozitori, etc. 50 lei volumul. Volumele se vând şi separat.

Şalom Alechem — Povestiri Tragicomice — Un volum de peste trei sute pagini, cuprinzând cele mai amuzante nuvele datorite marelui satiric. Cu un studiu introductiv al criticului Octav Botcz. Lei 68.

Librarii din provincie îşi vor adresa comenzile la „Tipografia Albina" Iaşi, Str. Săulescu 2.

Insecticidul American
în PRAF
Drapelu Negru

distruge gândaci, ploşniţe, purici, etc.
De vânzare la Farmacii, Droguerii sau depozitar în flacoane a Lei 35,- Lei 85,- şi Lei 175, flaconul
S. N. IANCOVICI
Bucureşti, Str. Academiei No. 6. — Telef. 35|13.

INSEMNĂRI

Concursul „Adevĕrului Literar"

Faţă de succesul repurtat de concursul şcolar din anul trecut, „Adevĕrul Literar" s'a hotărît să organizeze o nouă serie de concursuri.

Acest concurs, — care urmăreşte descoperirea şi încurajarea unor elemente tinere cu serioase aptitudini literare, — este făcut pentru elevii şi elevele din clasa VII de liceu sau din ultima clasă a şcolilor speciale, cursul superior (seminarii, şcoli de comerţ, profesionale, normale, militare, de agricultură, etc.).

Obiectul concursului îl fac cele mai bune compoziţii libere la Limba Română din anul acesta, recomandate de profesorul respectiv de Limba Română.

Lucrările vor trebui înaintate pe adresa d-lui M. Sevastos, „Adevĕrul Literar", strada Sărindar No. 9—11 până la 15 Iunie.

Rezultatul se va da în cel mai scurt timp posibil, pentru ca cei ce vor reuşi la concurs să poată beneficia în vacanţă de premiu.

Se acordă trei premii, — şi anume:

Premiul I ..... 5000 Lei
„ II ..... 3000 „
„ III ..... 2000 „

Juriul este format din d-nii: Jean Bart, membru al Academiei Romåne; Paul Zarifopol, publicist; Constantin Botez, profesor, inspector al învăţământului secundar de Limba Română şi M. Sevastos, publicist.

Lucrările premiate se vor publica în „Adevĕrul Literar şi Artistic".

Literatura dramatică

Atacând problema: dacă „literatura noastră este exportabilă" sau nu, — d. E. Lovinescu respinge, rând pe rând, toate piesele româneşti.

„Mai rămâne **Scrisoarea pierdută,** — adaogă d. Lovinescu, — ca o încercare posibilă; deşi omenescul e copleşit de local şi de un pitoresc aproape dispărut, nu e un cuvânt ca acest localnic să nu producă un egal interes sau o egală curiozitate ca, de pildă, **Revizorul** sau **Cererea în căsătorie.** O singură şovăire ar putea exista, — şovăire de ordin mai mult naţional: exportarea **Scrisorii pierdute** poate fi oare o recomandaţie pentru situaţia civilizaţiei noastre? Ea ne-ar pune în ochii străinătăţii într'o lumină nu numai defavorabilă dar şi nedreaptă; cum faza socială fixată de Caragiale e cu mult depăşită, sub acest raport, reprezentarea **Scrisorii pierdute** ne-ar aduce prejudicii."

Dacă scrupulele naţionale ale d-lui Lovinescu ar fi fost împărtăşite de criticii celorlalte literaturi, şi dacă aceşti critici ar fi avut puterea de a-şi impune părerea, — credem că toate literaturile ar fi rămas izolate între hotarele ţării respective... deoarece foarte multe opere cuprind trăsături defavorabile grandomaniei naţionale (Aproape nu-i roman fără beţii, escroci, femei adulterine, etc.).

Dacă Ruşii ar fi cugetat ca d. Lovinescu, — am mai fi cunoscut noi „Revizorul" sau „Cererea în Căsătorie"?

Operele literare au circulat din ţară în ţară, s'au jucat pe scenele de teatru — dar n'au făcut odioase popoarele şi ţările de origină.

Avem o dovadă: literatura franceză dramatică. Nimeni n'a căpătat aversiune pentru Franţa din pricina ticăloşiilor exhibate de scriitorii francezi pe toate scenele din lume.

Dar d. Lovinescu, paznic al prestigiului naţional în literatura românească, nu pricepe astfel de lucruri.

Avant-gardă

Intr'o revistă de avant-gardă (avant-gardă înseamnă, după definiţia revistei, „suflu de sănătate, curent de sinceritate, deschizător de poteci luminoase"), — un poet îşi descrie astfel lupta cu inamicii:

Pe când pe jos eram, zăcând,
Căzut-au peste mine, lăcrimând
De jos să mă ridic voiam
Şi-atuncia nasul le muşcam.
Dar nu le muşc! căci m'am gândit
Să n'aibă nas de mirosit,
De-oiu putrezi... s'or înneca.
Hahaha!

După ce îşi pedepseşte inamicii, lăsându-le nemuşcat nasul — ca să-i miroasă putreziciunea... poetul ascultă glasul ogoarelor. Aude o prepeliţă, cum am auzit şi eu, cum ai auzit şi d-ta.

Ascultându-i pitpalacul, noi ne-am zis că'n „ţara de dincolo de negură": — „Straşnică friptură!"

Poetul de avant-gardă însă în faţa prepeliţei îşi pune alt soiu de probleme:

Şi ştiţi ce'nseamnă'n limba omenească
Când prepeliţa „pitpalac" grăieşte?
Inseamnă: vezi femeia ocoleşte!
Femeia atrage pe bărbaţi la sine,
Cum marea cheamă râurile pline;
Dece? ca să le soarbă.
Femeia-fiară e fiară frumoasă,
Frumoasă fiară şi primejdioasă.

Desgustat de mizeriile pe care femeile le fac bărbaţilor, poetul nostru se hotăreşte să isprăvească şi cu sine, şi cu inamicii, şi cu prepeliţa, şi cu femeia, — dar şi cu pământul în total:

Dacă se coace fructul, cade din pomul său,
Pământ, eşti coaptă poamă, deci trebuie să cazi.
Doar până mâine mai aştept;
Şi dacă până mâine nu-ţi pune capăt vieţii
un sfârşit înţelept:
Mă vâr în măruntaiele pământului,
Duc praf de puşcă jos
Şi'ntreaga lume o arunc,
In patru părţi ale vântului!...
Hahaha!

Temându-ne că explozia nu va rupe în bucăţi pământul, ci numai ne va trimite îndărăt pe poet cu picioarele în aer, — ne permitem a-l sfătui să se „vâre în măruntaele pământului" fără praf de puşcă... şi să rămână acolo!

Ouăle roşii

Am mâncat de-atâtea ori ouă roşii, cu sare şi piper sau presurate în fragmente pe salată verde.

Niciodată nu ne-am gândit ce simbolizează oul în total sau pe secţiuni.

Revista „Crainicul"ne aduce material inedit în acest domeniu.

„Vine Paşele cu ouă roşii, — se bucură publicaţia dela Ploeşti.

„Imaginaţia păgână toropită de erotismul sacrificiului, a întrupat valul sângerării terestre sub culoarea roşie a ouălor. Dincolo de coaja cea roşie stă albul imaculat, care trebue să hrănească viaţa şi aurul care este însăşi **viaţa.** Dincolo de sângerare este adevărata **viaţă.**

— Hristos a înviat!

— Adevărat că a'nviat!

„Şi omul — creştin îşi ciocneşte propria lui viaţă, înţelegând poate, că dincolo de tărâmurile trupului, începe domnia sufletului..."

Astfel, graţie revistei de Prahova, am aflat că de Paşti ne mâncăm cu marole propria viaţă — dupăce în prealabil am ciocnit-o în vârf sau la coadă... — *M. Sevastos.*

O conferinţă

Zilele acestea apare şi se va pune în vânzare la toate librăriile şi chioşcurile din ţară: **Greşeli în politica evreiască,** conferinţă ţinută la Iaşi şi Bucureşti, în zilele de 2 şi 6 Februarie, de **Dr. Cl. Blumenfeld-Scrutator** cu un studiu prefaţă de **C. Stere,** tratând despre **„Judaismul şi politica evreilor din România".**

O nouă elocvenţă

In campania prezidenţială din Statele Unite, candidaţii s'au folosit foarte mult de telegrafia fără fir, de Radio. Şi americanii susţin că această metodă va transforma elocvenţa.

Poporul român a fost totdeauna amator, ca toate popoarele latine, de vorbă frumoasă. Perlele oratorice din literatura română sunt destul de numeroase — şi Caragiale a construit pentru oamenii politici, din comediile lui câteva discursuri politice nemuritoare. In Franţa lucrurile se petrec la fel. Viviani rostise odată cu entusiasm: „Am stins stelele". Iar Paul Boncour la rândul lui a declamat de curând o frază celebră din Emerson: „Să ne înhămăm carul la o stea!" fără să adaoge — dată fiind afecţiunea-i pentru artiste — dacă steaua trebue să fie de cinematograf sau de teatru.

Dragostea pentru fraza oratorică e atât de mare, încât unii oratori doritori de succes sigur, împrumutau succesele altora. Laicul Viviani, fostul primministru al Franţei la izbucnirea războiului, încorpora în discursurile lui pagini întregi din Bossuet iar foarte puţin catolicul Reinach oferea dela tribună, drept fruct al propriilor sale meditaţii, gândirea vechilor filosofi ai religiei.

Aristide Briand, într'un moment de inspiraţie a declarat: „Pentru a avea pacea, trebue să fim dreptcredincioşi!" fără a-şi aminti că fanatismul religios a aruncat pe Arabi împotriva Apusului şi Apusul, de atâtea ori, împotriva Orientului.

Paul Verlaine a propovăduit, desgustat de atâta oratorie: „Pune mâna pe elocvenţă şi răsuceşte-i gâtul".

Americanii, după experienţa mai sus amintită, sunt de părere că nu va fi nevoie să se aplice porunca poetică a lui Verlaine, concretizată, căci Radio îi obligă să-şi schimbe felul de a vorbi. Căci histrionismul în elocvenţă, tremolo-ul cavernos, pozele de bravură, loviturile de pumn în masă, gestul de provocare, grimasele, însfârşit toate elementele de farsă, nu mai au nici un rost în faţa microfonului. La Radio trebue să vorbeşti ca să **spui ceva,** şi să spui cât mai limpede, cu putinţă. Altfel, ascultătorii răsucesc butonul şi pleacă aiurea...

Când Hoover şi Smith se luptau pentru preziden-ţie, lumea da năvală să-i asculte. Smith e un orator de modă veche; voturile au mers către Hoover, orator modern, care nu gesticula şi explica pe scurt, la radio, punctele esenţiale ale programului său.

Smith posedă un magnetism personal, irezistibil într'o sală publică, dar care n'are nici un efect la distanţă. Hoover, bărbat rece şi aproape timid, lipsit de magnetismul personal al fostului adversar, având în schimb idei limpezi, o informaţie vastă şi precisă, un dar de expunere clar şi concis, e prin excelenţă oratorul telegrafiei fără fir.

Ziariştii americani au scornit următoarea anecdotă în timpul campaniei prezidenţiale. Intr'o noapte, d-na Hoover se deşteaptă din pricina unui zgomot în odae. Işi scoală soţul:

— Herbert, mi se pare că se aude ceva...

Hoover întreabă, rece:

— Ce zici că e?

— Mi se pare că sunt hoţi...

Şi Hoover răspunde:

— Se poate, draga mea, se poate. Statistica ministerului de Comerţ arată că furturile s'au înmulţit în ultimul an în Statele-Unite în proporţie de 15,4 la sută.

Iată elocvenţa modernă: fapte, cifre, dispreţ pentru declamaţie şi poză. — **A.**

Amestecul limbilor în Ardeal

Am scris mai de mult la acest loc despre influenţa limbilor germană şi maghiară asupra celei româneşti în Ardeal şi spuneam atunci că în viitor limba română se va purifica tot mai mult de elementele străine, în schimb atât Germanii cât şi Maghiarii îşi vor împestriţa limba lor cu expresii româneşti. Prevederile noastre primesc acum o confirmare din partea unui ziar german din Ardeal, care constată că în limba curentă a Saşilor s'a întrodus un număr considerabil de cuvinte străine, de origină românească, necunoscute în trecut. Aceste cuvinte sunt luate îndeosebi din terminologia administrativă, care e foarte curentă în massele populare. Astfel au intrat în patrimoniul limbii germane expresii ca acestea: Regulamente în loc de Verordungen, Globalsteuer în loc de Steuerzuschlag, Sekundarschule (Mittelschule), incadriert (eingeteilt), Parchet (Staatsamwaltschaft), validiert (beglaubigt), Primar (Ortsrichter) etc.

Ziarul din chestie face apel la conştiinţa populaţiei germane îndemnând-o să fie mai tare în apărarea patrimoniului limbii materne. Interesantă e constatarea ziarului cu privire la influenţa limbii maghiare asupra celei germane, care n'a putut să-şi impună nici un termen administrativ, cu toată dăinuirea îndelungată a administraţiei ungureşti în Ardeal. Explicaţia acestui fapt o găseşte ziarul în împrejurarea, că limba română se adaptează mai uşor celei germane, care şi în trecut şi-a împrumutat expresiunile străine din limba latină. — **I. B.**

Inventatorul notelor muzicale

Simpaticul orăşel Arezzo din provincia Toscana, în apropiere de Florenţa şi Siena, a devenit renumit nu numai prin strălucita lui catedrală şi palatele nobilimii, care sunt adevărate minuni arhitectonice, ci mai cu seamă prin unii din fiii săi deveniţi iluştri în istoria omenirii. Acolo s'au născut poeţii Dante şi Brunetto Latini, pictorul Giorgio Vasari şi cunoscutul ziarist Pietro Aretino.

Nu mai puţină glorie a adus însă asupra acestui orăşel călugărul Guido, care s'a născut acolo, dar a murit şi a fost înmormântat în biserica Santa Croce din Avellano în Umbria. Pe lespedea dela mormântul lui se vede şi azi inscripţia că acolo odihneşte în Domnul călugărul Guido din Arezzo „inventatorul muzicii".

Călugărul Guido a fost de fapt inventatorul notelor muzicale, pe care le-a compus pe baza sistemului grecesc. Acesta se servea de litere în două forme, cele culcate arătând sensul pentru muzica instrumentală, iar cele în poziţie dreaptă semnul pentru muzica vocală. Au trecut nouă sute de ani de când călugărul Guido a explicat Papei Ioan XIX sistemul său de note şi a demonstrat însemnătatea sistemului celor cinci linii şi al pauzelor. Guido făcuse suficiente experienţe cu invenţiunea sa la şcoala de pe lângă catedrala din Arezzo, condusă de dânsul. Explicaţiunile sale avură darul de-a convinge pe înaltul prelat al bisericei romano-catolice, care şi luă imediat dispoziţia ca acest sistem să fie introdus în toate şcolile eclesiastice, înlocuindu-se astfel antizonarele obişnuite până atunci.

Viaţa călugărului Guido a fost foarte aventuroasă şi el a pribegit mult prin ţările din apus. Opera lui muzicală mai însemnată e: „Mierologus Guidomi de disciplina artis musicae".

A murit în anul 1050 ca prior al mânăstirii din Avellano. In anul 1882 i s'a ridicat în oraşul său natal o statuie executată de sculptorul Savello Savelli.

Poşta Redacţiei

D-lui Nicoară Flamură. — Amicul d-tale cunoştea în mod defectuos poezia d-lui Ioan N. Roman. Noi am publicat-o în forma ei exactă şi definitivă.

Colţul librăriei „Hasefer"

Librăria de artă „Hasefer" din str. Eugen Carada 7 (fost Karageorgevici) recomandă — cu prilejul vizitei în România a lui *André Maurois*, următoarele opere interesante ale acestui mare romancier francez:

In limba franceză

La vie de Disraeli — cea mai celebră carte a lui Maurois — (în ediţie obişnuită 75 lei, în ediţie de lux, frumos ilustrată, pe hârtie fină lei 450); Climats — cel mai mare succes al anului literar francez—, Ariel ou la vie de Shelley, Les silences du colonel Bramble, Les discours du Docteur O'Grady, Méipe ou la déiivrance, Ni ange-ni bête, Rouen, Dialogues sur le commandement, Bernard Quesnay.

Recomandăm ediţia operelor complecte ale lui Maurois, fiecare volum pe hârtie fină, format mare, frumos legate.

Editura „CUGETAREA" Bucureşti
Director: DELAFRAS = Mătăsari 23

EMILE ZOLA
MUNCA
(TRAVAIL)
Roman celebru din seria: CELE PATRU EVANGHELII
Traducere de DELAFRAS

De vânzare la toate librăriile din ţară
PREŢUL: Două volume Lei 90

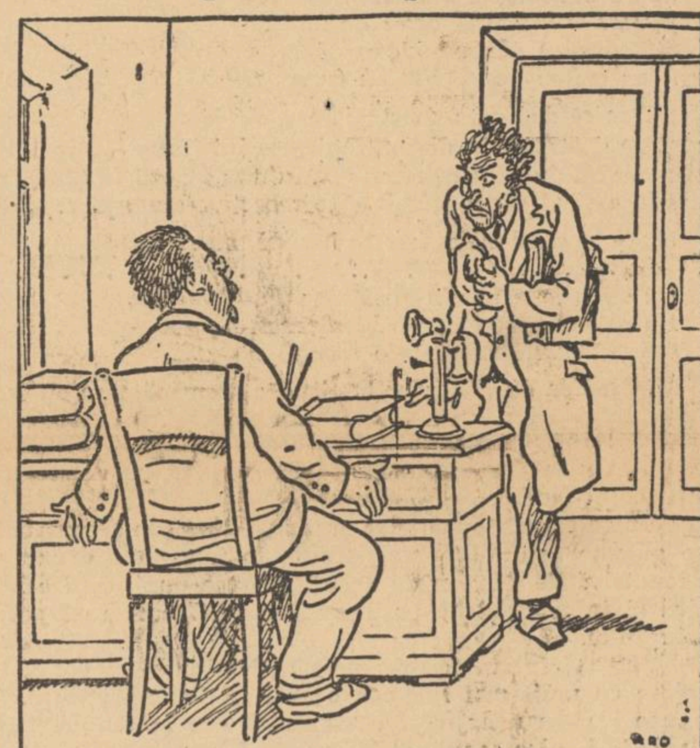
Cuvântul lui Wilhelm II

— De ce numesc ziarele pe Alexandru Zubcov „Regele Aventurierilor"?

— Pentru ca lui Wilhelm II să nu-i pară rău că sora lui s'a căsătorit cu un muritor de rând...

In epoca delapidatorilor

—Trebue cu orice preţ să găsim pe casier.
— Şi doar am avut unul...
— Tocmai pe el trebue să-l găsim.

Ultimele noutăţi literare apărute

în Editura „CARTEA ROMÂNEASCĂ"

Bulev. Academiei No. 3 Bucureşti I

Brătescu-Voineşti Al. I., „Firimituri"	Lei	60.—
Blaga Lucian, Lauda somnului	„	42.—
Caragiale I. Mateiu, Craiu de Curtea veche	„	60.—
Crainic Nichifor, Darurile pământului	„	60.—
Davidescu N., Leagăn de cântece	„	60.—
Iorga N., „Cleopatra" piesă, 5 acte	„	75.—
Mihăescu Gib., Vedenia	„	—.—
Petrescu Cezar, Omul care şi-a găsi umbra	„	75.—
Petrescu Cezar, Intunecare roman Ed. II-a		s. p.
Papini Giovanni, „Viaţa lui Isus" traducere de Alex. Marcu.	Lei	180.—
Pillat şi Perpesicius, Antologia poeţilor de azi vol. II.	Lei	120.—
Rebreanu L., Golanii ed. IV-a.	„	75.—
Rebreanu L., Pădurea spânzuraţilor ed. V-a	„	120.—
Sadoveanu M., Impărăţia apelor.	„	90.—
Sadoveanu M., „Şoimii", roman ed. VII-a	„	75.—
Stănoiu D., Necazurile părintelui Ghedeon roman ed. II-a.	Lei	75.—
Teodoreanu O. Al., Hronicul măscăriciului Vălătuc.	Lei	60.—
Teodoreanu Ionel, Uliţa copilăriei.	„	60.—
Teodoreanu Ionel, „Turnul Milenei, roman ediţia II-a.	Lei	96.—
Topîrceanu Gh., „Migdale amare"	„	42.—
Topîrceanu Gh., „Balade vesele şi triste" ediţia III-a.	Lei	42.—
Topîrceanu Gh., „Jos cortina".	„	42.—

Toate cărţile notate mai sus, se află de vânzare la toate librăriile. Pot fi cerute şi deadreptul dela „CARTEA ROMÂNEASCĂ", B-dul Academiei No. 3 Bucureşti I-iu trimiţând costul prin mandat poştal.

Lepra e o boală izolată? Nu, circulă neştiută, prin oraşe. Cum să ne ferim de contactul ei, invizibil? Cum să recunoaştem pe purtătorii groaznicei maladii?

Citind cu atenţie cartea lui Fox: „CINCI ZILE PRINTRE LEPROŞI".

O elegantă broşură — 20 lei.

TIP. „ADEVĔRUL" S. A. STR. SARINDAR No. 7—11